Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS RIGES BREVE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

UDGIVET MED STØTTE AF

UNDERVISNINGSMINISTERIET

DEN RABEN-LEVETZAUSKE FOND

CARLSBERGFONDET

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DANMARKS RIGES BREVE

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

UNDER LEDELSE AF

FRANZ BLATT

2. RÆKKE 3. BIND

1281-1290

UDARBEJDET AF

ADAM AFZELIUS

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1939

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilsynsførende:

POUL JOHS. JØRGENSEN

samt C. A. CHRISTENSEN og PETER SKAUTRUP

PAVEBULLERNE OVERSAT AF

ALFRED KRARUP

COPYRIGHT 1939 BY

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN

PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLDSFORTEGNELSE

Manuskript- og Bogfortegnelse ..... p. VII

Breve 1281—1290 ..... - 1—312

Personregister ..... - 313—330
Stednavneregister ..... - 331—340
Ordliste ..... - 341—344

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

MANUSKRIPT- OG BOGFORTEGNELSE

Aarhusbogen = Kgl. Bibl. Additamenta fol. 53.

Acta processus litium = Acta processus litium inter regem Danorum et archiepiscopum Lundensem. Novam editionem criticam curauerunt Alfred Krarup et William Norvin. Kbh. 1932.

Antvorskov Registratur (1607) = Registratur over Antvorskov Klosters Breve. Trykt i De ældste danske Archivregistraturer, IV 57—274.

Arhnung, J. O. = Arhnung, J. O. Roskilde Domkapitels Historie I. Tiden indtil 1416. Kbh. 1937.

Arup E.: Danmarks Historie = Erik Arup, Danmarks Historie I (til 1282). Kbh. 1925. II (1282—1624). Kbh. 1932.

Bartholin: = Th. Bartholins Collectanea i Kgl. Bibl. E don. var. fol. I—VII.

Bosjö Klosters Brevbog (i Rigsarkivet).

Bull. Dan. = Bullarium Danicum. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark. 1198—1316. Udg. af Alfred Krarup.

Bunge, F. G. v.: Das Herzogthum Estland unter den Königen von Dänemark. Gotha 1877.

Bunge = Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch nebst Regesten. Hrsg. von Dr. Friedrich Georg von Bunge. I—VI. Reval 1853—73.

Clairvaux' Inventariebog (Archives de l'Aube).

Codex Ecclesiae Lincopensis = Stockholm, Kungliga Biblioteket fol. Sign. A 18.

Cypræus, Hier. = Det kongelige Bibliotek, Gl. kgl. Saml. fol. 1048.

Cypræus, Paul = Det kongelige Bibliotek, Gl. kgl. Saml. fol. 1047.

DRB II 1 = Danmarks Riges Breve, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Franz Blatt. 2. Række 1. Bind 1250—1265 udarbejdet af Gustav Hermansen. Kbh. 1938.

Eriks Sjællandske Lov = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen i Samvirken med Poul Johs. Jørgensen. 6. Bind Eriks Sjællandske Lov, udgivet af Mogens Lebech under Medvirkning af Peter Skautrup. Kbh. 1934—37.

Festskrift til Konrad Maurer = Germanistische Abhandlungen zum 70. Geburtstag Konrad Maurers dargebracht v. Oscar Brenner (m. fl.).

Fritzner, J.: Ordbog over det gamle norske Sprog. Omarb. Udg. I—III. Kristiania 1886 ff.

Gertz Script. min. = Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi. Ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. I—II, Kbh. 1917—22.

Hamsfort = Corn. Hamsfort Chronologia secunda trykt: SRD I 226—334.

Hamb. UB. = Hamburgisches Urkundenbuch. Hrsg. v. I. M. Lappenberg. Hamburg 1842 ff.

Hefele, Conciliengeschichte = Hefele, Carl Joseph. Conciliengeschichte nach den Quellen .bearbeitet [2] I—VI. Freiburg i B. 1873—90.

Hinschius, P.: Das Kirchenrecht der Katho-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

liken und Protestanten. I—VI (Berlin 1869 ff.).

Hist. Tidsskr. = Historisk Tidsskrift, udg. af den danske historiske Forening. Kbh. 1840 ff.

Hvitfeld = A. Hvitfeld: Danmarks Riges Krønike, 4to, I—X. Kbh. 1595—1604. Fol. I—II. Kbh. 1650—52.

Johansen P. = Johansen P.: Die Estandliste des Liber Census Daniae. Kbh. og Reval 1933.

Jyske Lov = Den jyske Lov. Text med Oversættelse og Kommentar ved Peter Skautrup. Udg. af Jysk Selskab for Historie, Sprog og Litteratur. Aarhus 1933 ff.

Jørgensen, Ellen: Annales = Annales Danici Medii Aevi editionem novam curavit Ellen Jørgensen. Kbh. 1920.

Jørgensen, Poul Johs.: Udsigt over den danske Retshistorie I³. Kbh. 1926.

Kalundborgske Registratur = De ældste danske Archivregistraturer I 1—86: Kallundborgske Registratur.

Langebeks Diplomatarium (i Rigsarkivet).

Lucoppidan = Det kongelige Bibliotek, Ny kgl. Saml. fol. 561.

Lundebogen = Registrum ecclesie Lundensis i Det svenske Rigsarkiv.

Løgumbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Samling fol. 881.

Martène et Durand = Martène et Durand, Thesaurus novus anecdotorum I—V. Paris 1717.

Matzen, Offentlig Ret = H. Matzen, Forelæsninger over den danske Retshistorie. Offentlig Ret I, 1893. II Proces, 1894. III Strafferet, 1894.

Namn och bygd, Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning 1913 ff.

Messenius, J. Scondia illustrata. I—XV. Stockholm 1700—1705.

Munch, P. A., Det norske Folks Historie. Christiania 1852—1863.

Nordisk Kultur, udg. af J. Brøndum-Nielsen, Magnus Olsen, Otto v. Friesen. Stockholm, Oslo, København 1931 ff.

Næstved Klosters Registratur = Næstved St. Petri Klosters Registratur 1528. Herlufsholms Arkiv.

Odensebogen = Univ. Bibl. Uppsala, de la Gardies Donation Nr. 39.

Odense St. Knuds Klosters Registratur = De ældste danske Archivregistraturer V 217.

Olsen, Peder = Petrus Olai, Historia ordinis fratrum minorum, trykt Gertz, Script. min.

Procesakterne se Acta process us litium.

Reg. (Dan.) = Regesta diplomatica historiæ Danicæ. Kbh. 1847 ff.

Rep. = Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis, Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen, udg. v. Kr. Erslev I—IV. Kbh. 1894—1912.

Resens Atlas = P. H. Resen, Atlas Danicus.

Ribe Kapitels Registratur = De ældste danske Archivregistraturer V 449.

Ribe Oldemoder = Rigsarkivet, Ribe Stift I, suppl. 48.

Sindballe, K.: Af Testamentarvens Historie i dansk Ret. Kbh. 1915.

Schuback = Jac. Schuback: Commentarius de iure littoris, vom Strandrechte. Hamburg 1751.

Skaanebrevfortegnelsen = Svenske Rigsarkiv B. 29.

Skaanske Lov = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen under Medvirkning af Poul Johs. Jørgensen. 1. Bind. Skaanske Lov. København 1920 ff.

Skaanske Kirkelov = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene, udg. af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen under Medvirkning af Poul Johs. Jørgensen. 1. Bind (7. Hefte). København 1930.

Sorø Gavebog = Kgl. Bibl. Gl. kgl. Samling, 4to, 2485.

SRD = Scriptores rerum Danicarum I—IX. Kbh. 1772—1878.

Skanderborgske Registratur = Skanderborgske Registratur 1606. Trykt i De ældste danske Archivregistraturer I, 161—276.

Steenstrup, J.: Studier over Kong Valdemars Jordebog. Kbh. 1874.

Suhm = Suhm, P. F.: Historie af Danmark. I—XIV. Kbh. 1782—1828.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stephanius = Stephanius Systema, Univ. Bibl. Uppsala, de la Gardies Donation B 25—29.

Svaning = Det kongelige Bibliotek, Gl. kgl. Saml. 4to, 2899.

Valdemars Sjællandske Lov = Danmarks gamle Landskabslove med Kirkelovene, udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab under Ledelse af Johs. Brøndum-Nielsen i Samvirken med Poul Johs. Jørgensen. 7. Valdemars Sjællandske Lov udg. af Erik Kroman. Kbh. 1932 ff.

Viborg St. Hans Klosters Registratur = De ældste danske Archivregistraturer II 361—392.

Vitskølbogen = Kgl. Bibl. Ny kgl. Samling, 4to, 1193.

ÆA = De ældste danske Archivregistraturer, udg. efter Beslutning af Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog . . . ved T. A. Becker. Kbh. 1854 ff.

Æbelholtbogen = Kgl. Bibl. Additamenta, fol. 51.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1281-1290

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1281. 20. Marts. Reval. 1

Biskop Jens 1. af Reval slutter Forlig med Klostret i Dünamünde om Kapellet i Paeküla.

Afskrift i udat. Vidisse i det svenske Rigsarkiv.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen og Velsignelse med den Herre Jesus Kristus.

Da der i sin Tid mellem den ærværdige Fader Trued, salig Ihukommelse, forhen Biskop af Reval, vor Forgænger, som den ene Part og vore elskede Venner i Kristus Abbeden og det menige Konvent i Dünamünde af Cistercienserordenen som den anden Part var opstaaet en langvarig Strid om Kapellet i Paeküla, og vor ovennævnte Forgænger døde, mens Processen stod paa, uden at samme Strid var tilendebragt eller afgjort, har vi, som er fulgt efter ham i hans byrde- og ærefulde Embede, og som ønsker at ende fornævnte Strid, under Mægling af vor ærværdige Broder og forhenværende Medbiskop Johan af Ermeland og den hæderværdige Provst Konrad af Erne og Magister Henrik, Kannik i Dorpat, Herr Henrik kaldet Postock[1]), Kannik i Reval, og Herr Eberhard kaldet Ridder af Kumma, med fornævnte Abbed og menige Konvent sluttet et venskabeligt Forlig paa følgende Maade: fornævnte Kapel anerkendes fra nu af at være henlagt til Sognekirken i *Hertele, dog saaledes at der ikke af denne Henlæggelse maa opstaa nogensomhelst Skade eller Tynge for ovennævnte Abbed og menige Konvent eller deres Mænd, og at man ikke som Følge deraf paa utilbørlig Vis maa forsøge at gøre noget, der strider mod deres Friheder og Ret. Fremdeles skal den, der til enhver Tid er ordineret til Præst ved Moderkirken i *Hertele, personligt eller ved sin Kapellan paa Søndage og Helligdage lade afholde Gudstjeneste og forvalte Kirkens øvrige Sakramenter for Menigheden sammesteds. Samme Menighed skal ogsaa søge Synoden i Hertele og i Overensstemmelse med Landets fælles Sædvane svare os og vore Efterfølgere sammesteds Synodalafgifter, og Præsten de

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kanoniske Ydelser ligesom deres andre Sognefæller. For at denne Bestemmelse skal staa ved Magt, er vort og vort Kapitels Segl hængt under dette Brev tilligemed deres Segl, som var Mæglere. Forhandlet i Reval i det Herrens Aar 1281 20. Marts.

1) jf. Nr. 3.

2 Efter 1281. 20. Marts.

Bernhard, Underprior for Dominikanerne, og Verner, Guardian for Franciskanerne i Riga, vidimerer forskellige Breve, bl. a. Nr. 1.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Vi Broder Bernhard[1]), Underprior, og hele Dominikanerordenens menige Konvent i Riga, og Broder Verner, Guardian af Franciskanerordenen i Riga, erklærer ved nærværende Brev, at vi har læst og set vor højhellige Fader og Herre Pave Alexander 4.s Brev, ustunget, ufordærvet, uden Skade nogetsteds af følgende Form ... Ved ovennævnte Erklæring erkender vi ogsaa at have set og læst vor højhellige Fader og Herre Pave Gregor 9.s Brev af følgende Form ... Vi har fremdeles set og læst et af Herr Jens, Biskop i Reval, udstedt Brev, ustunget, ufordærvet og uden Skade nogetsteds, af følgende Ordlyd: Jens, af Guds Naade Biskop i Reval osv. *(=Nr. 1).*

1) Bernhard nævnes i et Brev 1305 9. Oktober, Verner i et Brev 1315 25. April, hvorefter Vidissen maa stamme fra Begyndelsen af 14. Aarhundrede, hvilket ogsaa stemmer med dens Skrifttype.

3 1281. 30. Marts. Reval.

Biskop Jens 1. af Reval pantsætter sit Gods i Jägala og Ruu til den danske Konges Vasaller i Estland.

Original i Dorpat.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi til de velbyrdige Mænd, vore højtelskede Venner i Kristus, vor højbaarne Herre Kongens Vasaller, pantsætter vort Gods i Jägala og Ruu med Tiender og alle andre Indtægter, indtil vi fra vor Herre Kongen og Dronningen om den (mellem os og fornævnte Vasaller)[1]) sluttede Overenskomst[2]) kan opnaa et Brev til dem, bekræftet med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Segl af Herr Ærkebispen i Lund[3]), dog saaledes at Indtægterne fra de nævnte Landsbyer ved to Kanniker, nemlig Herr Henrik Postock og Herr Herman af Hertele, og ved to Vasaller, nemlig Herr Burchard af Örten og Herr Otto Tuesen, deponeres i Brødrenes Hus[4]) i Reval hos en Mellemmand; det tilføjes ogsaa, at — hvis der i nævnte Landsbyer dukker noget op, der skal paadømmes — vor Foged skal paadømme det i Nærværelse af nævnte Kanniker og Vasaller paa begges Vegne; ogsaa hvis der kommer noget ud af en saadan Dom, skal det som Følge deraf paa lignende Maade deponeres samme Sted hos en Mellemmand, men vore Fiskedamme og . . . [5]) paa samme Gods skal forbeholdes os. Vi vil ogsaa, at — hvis det i Mellemtiden skulde hænde, at vi dør — saa meget skal udbetales af det nævnte Depositum, som vor nævnte Herre Kongens Vasaller vil lægge ud for at opnaa Pavens Brev[6]), og hvad der maatte blive tilbage, skal urørt, som tjenligt er, forbeholdes vor Efterfølger. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Reval i det Herrens Aar 1281, paa Søndagen Judica.

1) Ordene i Parentes mangler i Originalen. — 2) Overenskomst og Strid mellem Biskop og Vasaller, se 1280 8. Dec., 1281 17. Juli (Nr. 7), 1282 1. Januar (Nr. 15), 1283 13. Juni (Nr. 61). — 3) Jens Dros, Ærkebiskop 1280—89. — 4) Foruden Nonneklosteret S. Michael fandtes der kun et Dominikanerkloster i Reval paa dette Tidspunkt. Maaske er det dette, der er tænkt paa. — 5) Originalen er her uforstaaelig. — 6) vel om Stadfæstelse af Overenskomsten.

1281. 27. April. 4

Jakob Havres Enke Juliane skænker Jordegods i Tølløse, Aasø og Glumsø til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Fru Juliane, Enke efter Ridderen Herr Jakob Havre, en velbyrdig og from Kvinde, skænkede i sit Testamente til Vor Frue Kloster i Sorø sin Gaard i Tølløse med alt dens Tilliggende og en Skov paa to Øre beliggende mellem Aasø Skov og Glumsø Skov paa det Vilkaar, at Brødrene skal mindes hendes Sjæl daglig, og at de af dette Gods med Hensyn til deres Forplejning skal have en større Naade end sædvanlig paa den hellige Jomfru Julianes Dag[1]). Denne Gave[2]) blev skænket i det Herrens Aar 1281 den 27. April.

1) 16. Februar. — 2) jf. Nr. 8.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5 1281. 3. Maj. København.

Biskop Ingvar af Roskilde giver Foged og Raadmænd i København Myndighed til at træffe Beslutninger om Byens Forvaltning, specielt at fastsætte Maal og Vægt paa Varer.

Afskrift i Københavns Stadsarkiv.

Ingvar, af Guds Naade udvalgt til Biskop i Roskilde, hilser alle, der hører dette Brev, evindeligt med Vorherre.

For at ikke nogen skal fælde Dom i sin egen Sag[1]) eller, hvis han forser sig, undgaa sin velfortjente Straf, har vise Mænd i fjerne Tider fundet paa, at der skal vælges gode Mænd til at forestaa Købstæder og andre større Samfund, herske over Undersaatter og lade enhver vederfares Ret, skræmme de slette ved Frygt for Straf og ved opmuntrende Belønninger tilskynde de gode til at handle rigtigt, eftersom Lovlydighed og Ydmyghed ikke vilde synes at gavne de gode, dersom Foragt og Ulydighed mod Lovene ikke var til Skade for de overmodige og genstridige. Derfor tilkendegiver vi over for alle og erklærer ved nærværende Brev, at vi giver vor Foged og Raadmændene i København, baade de nuværende og dem, der til enhver Tid maatte være det, fuld og fri Magt og Myndighed til at fastsætte, udføre og bestemme alt, som synes dem at tjene til Gavn og Ære for nævnte Sted og dets Indvaanere, til at fastsætte Varernes Vægt og vurdere dem og især Maalet for Traveøl[2]) eller tysk Øl, som hidtil paa Grund af visse Menneskers alt for store Forsømmelighed og Ligegyldighed er solgt uden sikkert Maal og med ikke ringe Formindskelse til Tab for Køberne og til Skade for Sælgernes Sjæle. Og hvad der bliver fastsat og bestemt af fornævnte Foged og Raadmænd om nævnte Maal for Traveøl, det ønsker vi overholdt fast og ubrydeligt af alle, idet de skal vide for vist, at dersom nogen drister sig til mod fornævnte Fogeds og Raadmænds Bestemmelse at forsøge noget med Hensyn til fornævnte eller gaa imod det i Hovmodets Aand, vil han ikke paa nogen Maade undgaa Kirkens Straf og den Bøde eller velfortjente Erstatning, som de fastsætter. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under nærværende. Givet i København i det Herrens Aar 1281 den 3. Maj.

1) Citat fra Codex iuris civilis l. 1 C. III 5. — 2) dvs. Øl fra Bryggerierne ved Travefloden i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1281. 5. Juni. 6

Biskop Henrik af Linköping anmoder Abbeden i Terdoest om at modtage et Depositum, hvoraf 350 Mark Sølv maa udbetales til Magister Bertrandus Amalrici.

Original i Brügge.

Henrik, af Guds Naade Biskop i Linköping, til den ærværdige Herre i Kristus .., Abbed i Terdoest, Hilsen med Gud ...

til Magister Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, der som pavelig Kapellan er udsendt fra det apostoliske Sæde til Danmarks og Sveriges Riger for det hellige Lands Anliggender ... Givet i det Herrens Aar 1281 den 5. Juni.

1281. 17. Juli. Aalborg(?) 7

Kong Erik 5. Glipping bekræfter Forliget mellem Bispen af Reval og Kongens Vasaller i Estland om Tienden.

Afskrift i Vidisse af 1282 1. Januar i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Da der i sin Tid imellem Trued, salig Ihukommelse, forhen Biskop af Reval og senere mellem den ærværdige Fader Herr Jens, nu Biskop i samme Kirke, som den ene Part og vore Mænd og Vasaller i Estland som den anden Part var opstaaet Strid om Tienden af de Allodier, der nu er samlet og for Fremtiden vil blive samlet der, og tillige om Tiendernes Tiende, og da denne Strid havde staaet temmelig længe paa[1]), og da vore nævnte Mænd og Vasaller omsider ved gode Mænds Mellemkomst og Raad ønskede at skaffe sig selv Fred og at holde fornævnte Biskop og Kirke skadesløs for paa gyldig Vis at befri sig selv og deres Arvinger for Krav fra Bispen og hans Efterfølgere, og for at fornævnte Strid mellem dem til evig Tid kunde være bilagt, og de ikke ved denne Strid i Tidens Løb skulde blive Genstand for Retskrav og Besværing fra nogens Side, har de med den ofte nævnte Herr Biskops Samtykke og Vilje i Stedet for ovennævnte Tiende købt 60 Hageplove i Landsbyerne Väädla og Kadila, som de med alt Tilliggende, nemlig Ager, Eng, Fægang, Skov og Fiskevand, har tilskødet nævnte Herr Biskop til hans og hans Efterfølgeres Bord at besidde til evig Tid. Vore nævnte Vasaller har fremdeles lovet, at de ikke ved Trusel og Tvang, Bøn eller Betaling vil fjerne deres Estere fra deres gamle Jord, idet de paa uretfærdig Vis samler nye Allodier paa Jorden. Hvis

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deres Biskop rejser Retskrav mod dem desangaaende, skal de paa gyldig Vis undskylde sig desangaaende under Aflæggelse af korporlig Ed[2]), hvis Bispen forlanger det af dem. Fremdeles skal alle Estere, som bor paa vore fornævnte Vasallers Jorder, være pligtige og skyldige hvert Aar at yde Herr Bispen og hans Efterfølgere Synodalkorn af lige saa mange Hageplove, som de yder deres Herrer Tiende af, nemlig af hver Hageplov to Maal, som hos Esterne paa Folkets Sprog kaldes külmeth, saaledes som de fra gammel Tid har været vant til at yde. For at disse fornævnte Bestemmelser, hver og en, kan forblive gyldige og urokkelige og besidde den evige Uforanderligheds Styrke, bekræfter vi dem ved vor kongelige Myndighed og styrker dem ved denne Skrivelses Værn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl tillige med Seglene af vor kære Moder Fru Margrete, Dronningen, og de ærværdige Herrer Jens, Ærkebiskop af Lund, og Bisperne Jens af Reval, Ingvar af Roskilde, Jens af Odense, Bonde af Slesvig, Tyge af Ribe, Tyge af Aarhus, Svend af Børglum og Peder af Viborg hænge under dette Brev. Givet i Aalborg[3]) i det Herrens Aar 1281 den 17. Juli i Nærværelse af Herrerne Niels, Kansler, Marsk Stig, Drost Peder, Kammermester Anders, Junker Jakob og mange andre troværdige gejstlige og verdslige.

1) jf. 1280 8. December, 1281 30. Marts (Nr. 3), 1282 1. Januar (Nr. 15), 1283 13. Juni (Nr. 61). — 2) jf. DRB II 1 Nr. 50 Note 4. — 3) Læsningen ikke sikker.

8 1281. 20. Juli.

Fru Julianes Arvinger giver Afkald paa ethvert Krav med Hensyn til hendes Gave til Sorø Kloster[1]).

Referat i Sorø Gavebog.

Paa denne Gave gav hendes Arvinger Afkald og overdrog den til Klosteret til evigt Eje, nemlig Herr Jens Holgersen, Gram Pedersen, Kristine, Enke efter Herr Uffe Tang og de andre Medarvinger, i det samme Aar paa den hellige Jomfru Margretes Dag.

1) jf. Nr. 4.

9 1281. 28. August. Roskilde.

Biskop Svend 1. af Børglum eftergiver alle, der yder Helligaandshuset i Roskilde Hjælp, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Svend, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen med Herren.

Efterdi[1]) vi alle, som Apostelen siger[2]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu Helligaandshuset i Roskilde til Underhold af de sammesteds boende fattige kræver svære Omkostninger og Udgifter, hvortil dets egne Midler ikke rækker, medmindre de støttes af de troendes Almisser, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, Gud har givet Eder, skænker fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at der ved Eders Bistand kan raades Bod paa deres Nød, og I ved denne og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand, fyrretyve Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1281 paa den hellige Biskop Augustins Dag.

1) jf. DRB II 1 Nr. 105. — 2) jf. Rom. 14, 10. 2 Cor. 5, 10, overtaget fra c. 14 X de paenitentiis V 38.

1281. 28. August. Roskilde. 10

Biskop Jens 1. af Reval eftergiver alle, der yder Helligaandshuset i Roskilde Hjælp, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med ham, ved hvem al Frelse kommer.

Efterdi[1]) vi alle, som Apostelen siger[2]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barm-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da nu Helligaandshuset i Roskilde til Underhold af de sammesteds boende fattige kræver svære Omkostninger og Udgifter, hvortil dets egne Midler ikke rækker, medmindre de støttes af de troendes Almisser, retter vi vor Bøn og Opfordring til Eder alle med Herren, idet vi paalægger Eder til Syndernes Forladelse, at I af det Gods, Gud har givet Eder, skænker fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte, for at der ved Eders Bistand kan raades Bod paa deres Nød, og I ved denne og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker dem en hjælpende Haand, fyrretyve Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1281 paa den hellige Biskop Augustins Dag.

1) jf. Nr. 9. — 2) jf. Rom. 14, 10. 2 Cor. 5, 10 (Nr. 9 Note 2).

11 1281. 30. September. Orvieto.

Pave Martin 4. paalægger Abbeden af Holmekloster og Prioren for Dominikanerne i Odense at løse Benediktinerprioren og -munkene fra Kirkens Ban, naar de har udredet den skyldige Tiende til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til . . [1]), Abbed af Holmekloster i Odense Stift, og . ., Prior for Brødrene af Dominikanerordenen i Odense.

Vore elskede Sønner . . [2]), Prior, og Munkene ved Kirken i Odense har over for os erklæret, at de, fordi de ikke til de fastsatte Terminer fuldtud har betalt den Tiende, der skal ydes til Hjælp for det hellige Land, har paadraget sig Kirkens Ban, som Tiendeindsamleren i de Egne under eet har lyst over saadanne Mennesker, ved efter den Tid at tage Del i Gudstjenesten, dog uden at dette er sket med Foragt for Pavens Nøglemagt. Da nu nævnte Prior og Munke forsikrer, at deres særlige Udsendinge, vore elskede Sønner Magister Niels, kaldet Pir, Kannik ved Kirken i Ribe, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Munken Broder Strange nylig har udbetalt 140 Mark og 20 Skilling i Sterlingmønt af Pengene for denne Tiende til vore elskede Sønner Raynaldus de Castronovo[3]) og Hubertus fra Piacenza, vore Kapellaner og Skatmestre, som af os er indsat til at modtage Legater, Gaver og andet, som er anvist til Hjælp for det hellige Land, og dermed paa fuldt gyldig Maade har gjort Fyldest for sig ved den romerske Kurie med Hensyn til den omhandlede Tiende, har de ydmygt ansøgt os om, at vi i vor Barmhjertigheds Naade vilde tilstaa dem Afløsningens Velgerning. Da vi ikke er forvissede med Hensyn til den fuldstændige Betaling af denne Tiende, som Prioren og Munkene hævder at have ydet, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder, vise Brødre, til hvem vi har fuld Tillid i Herren, at I, hvis ovennævnte Prior og Munke personligt aflægger Ed for Eder og derved bekræfter, at de har besluttet fuldt ud at betale denne Tiende paa 140 Mark og de ovennævnte Skillinger, med vor Myndighed skal løse dem af deres Ban i Overensstemmelse med Kirkens Fremgangsmaade og for denne Gang give dem Dispensation for den Irregularitet[4]), som de vides at have paadraget sig ved at tage Del i Gudstjenesten, dog saaledes at I paalægger dem, hvad der rettelig skal paalægges dem, uanset om den Begunstigelse skulde være tilstaaet Dig Prior, vor Søn, eller Din Orden af det apostoliske Sæde, at Du ikke er pligtig at befatte Dig med nogen Slags Anliggender, som betros Dig ved samme Sædes Brev, medmindre dette indeholder fuld og udtrykkelig Omtale af denne Begunstigelse og af samme Orden. Givet i Orvieto den 30. September i vort Pontifikats 1. Aar.

1) muligvis Oluf (jf. Nr. 214). — 2) muligvis Niels (jf. Nr. 152). — 3) fra Neufchatel? — 4) dvs. Udelukkelse fra at kunne ordineres eller modtage en højere Vielsesgrad. Se Hinschius I 9 og 52.

1281. 12

Erik 5. Glipping bekræfter Antvorskov Klosters Privilegier.

Antvorskov Registratur.

Kong Erik bekræftede ved to Breve paa samme Maade fornævnte Klosters Privilegier. 1281.

1281. 13

Pave Martin 4. udsteder Privilegier for Kapitlet i Lund og Kirken sammesteds (Referat).

Skaanebrevfortegnelsen (Registratur).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pave Martin 4.s Indstiftelses- eller Forordningsskrivelse om Privilegierne for Kapitlet i Lund og Kirken sammesteds. Givet 1281[1]).

1) Aaret er ikke sikkert, da Skaanebrevfortegnelsen ofte angiver Pavens Tiltrædelsesaar som Datering for Breve fra hele hans Regeringstid (se Nr. 14 Note 1), jf. Brevet 1283 5. Jan. (Nr. 59).

14 1281—85.

Pave Martin 4. paalægger Dekanen i Lund at tilbagekalde det Gods, der ulovligt var frataget Roskilde Kirke.

Referat hos Lucoppidan.

I det Herrens Aar 1287[1]) sendte Pave Martin 4. en Bulle til Dekanen i Lund om Tilbagekaldelse af Gods, der paa uretfærdig Vis var frataget Roskilde Kirke.

1) Martin 4. var Pave 1281 23. Marts—1285 28. Marts, der foreligger altsaa Fejlskrivning.

15 1282. 1. Januar.

Biskop Jens 1. af Reval bekræfter sin Overenskomst med Kongen af Danmarks Vasaller i Estland.

Original i Dorpat.

Jens, af Guds Naade Revalkirkens Biskop og Kapitlet sammesteds, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi der i den Strid, der verserede[1]) mellem os Jens, af Guds Naade Biskop i Reval som, den ene Part og vor berømmelige Herres, Danmarks Konges, Vasaller i Harrien og Virland som den anden Part om Tiendernes Tiende og om Tiende af Allodierne, er sluttet venskabeligt Forlig, og dette er bekræftet for evig Tid ved et Brev af vor nævnte Herre Kongen og hans høje Moder Dronningen og alle Danmarks Bisper, saaledes som det tydeligere fremgaar af efterskrevne Brev: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug i Estland osv. (=*Nr. 7*), stadfæster ogsaa vi i Kraft af vor Herre Jesus Kristus og hans glorrige Moder Maria paa mere tydelig Maade gennem dette med vore Segl bekræftede Brev fornævnte Forlig, der bør vare til evig Tid. Givet i det Herrens Aar 1282 paa Kristi Omskærelses Dag.

1) jf. 1280 8. December. 1281 30. Marts (Nr. 3). 1281 17. Juli (Nr. 7). 1283 13. Juni (Nr. 61).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1282. 9. Februar. Roskilde. 16

Esger Maar, Niels Ingemarsen og Peder Bonde sælger otte Ørtug Jord i Gundsølille til Roskilde Agnetekloster.

Original i Rigsarkivet.

Esger Maar, gejstlig, Niels Ingemarsen, hans Broder, Lægmand, og Peder Bonde, deres Maag, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi for retmæssig Betaling har solgt otte Ørtug Jord med Huse, som vi samtidig besad i Gundsølille, efter at de, som Skik er, var lovbudt[1]), til de regelbundne Fruer Priorinden og Søstrene i St. Agnete kloster i Roskilde, og at vi med alt Tilbehør, løst og fast, har skødet dem offentligt paa Bytinget sammesteds til Herr Tue Arnfastsen, som i denne Sag er nævnte Klosters befuldmægtigede, idet vi anerkender, at vi har modtaget 5 Mark Sterling af lovlig Vægt for 22 1/2 Mark af nævnte Betaling, der er i gængs Mønt, og desuden 28 Mark af samme gængs Mønt; den øvrige Betaling, nemlig 22 1/2 Mark af nævnte Mønt, har de nævnte Søstre paa Tro og Love tilsagt at ville betale fuldt ud til nærmeste Pinse. Vi for vort Vedkommende giver Afkald paa enhver Ret til Indsigelse om svigagtigt Forhold[2]) og uopfyldt Betaling og paa enhver Hjælp hentet fra den borgerlige og kirkelige Ret eller fra et hvilketsomhelst andet Retsmiddel, som kunde volde de ovennævnte Søstre Besvær eller Hindring i fornævnte Kontrakt. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1282 paa ovennævnte Ting Mandagen efter Søndagen Quinquagesima. Til Bevis for denne Handling har vi anmodet om, at nærværende Dokument blev bekræftet med følgende Herrers Segl: Dekanen i Roskilde[3]), nævnte Herr Tue Arnfastsen og Prioren for Dominikanerne i Roskilde Broder N. Vi har ogsaa lovet, at Staden Roskildes Segl skal vedhænges, da vi ikke selv har Segl.

1) nml. først til Slægten. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 22 Note 2. — 3) Sandsynligvis Rane, der kendes som Dekan Aar 1285; den sidstkendte før dette Tidspunkt var Ingvar, der blev Biskop 1280.

1282. 18. Februar. København. 17

Biskop Ingvar af Roskilde fritager, saa længe han lever, Medlemmerne af Kapitlet i København for at yde Bispen Gæsteri af deres personlige Sognekirker.

Afskrift af Bartholin.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vore elskede Venner med Kristus, de kloge og gode Herrer Lars Dekan og hele Kapitlet i København ydmygt har anmodet os om, at vi, da deres Indtægter er meget smaa og usle, vilde værdiges at erklære dem for fri og undtagne at være for Betaling af Gæsteri af deres personlige Sognekirker[1]). Idet vi bøjer os for deres Bønner og ønsker at bevilge dem en særlig Naade, erklærer vi dem for fri og fuldstændig undtagne at være for Betaling af fornævnte Gæsteri, saalænge vi lever. Intet Menneske maa driste sig til at bryde dette vort Naadesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle, Petrus' og Paulus' Vrede. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1282 den 18. Februar.

1) dvs. de Kirker, over hvilke Kannikerne har de juridiske Beføjelser.

18 1282. 9. Marts. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping forpligter sig under Kaution til at betale Greverne Helmold 3. og Nicolaus 1. af Schwerin deres Tilgodehavende i Anledning af Arven efter Jomfru Margrete.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den sande Frelser.

I skal vide, at vi — naar Udsendinge fra de velbyrdige Mænd, Herrerne Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin, vore elskede Frænder[1]), kommer til os og viser os et aabent Brev fra den ærværdige Fader Ulrich, Biskop af Ratzeburg, og fra Abbedissen og det menige Konvent i Zarrentin med det Indhold, at Jomfru Margrete, Datter af Junker Abel[2]), vor elskede afdøde Frænde, er gaaet i Kloster og har taget Klosterdragt — vil overgive og overdrage til disse Udsendinge paa de nævnte Grevers Vegne fire hundrede Mark lødigt Sølv for Jomfruens Gods, der er tilfaldet Greverne ved Arv og af dem er solgt og skødet til os, og andre fire hundrede Mark Sølv vil vi betale og overdrage paa Mortensdag nu til Vinter til Greverne eller deres visse Bud uden nogen Opsættelse. Og for at dette kan være gyldigt er Junker Bernhard, Herre til Werle, og Ridderne Herr Tue, forhen-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

værende Drost, Herr Peder, vor Drost, Herr Johan af Zarnin, Herr Siegfried af Kardorff, Herr Nicolaus af Brüsewitz, Herr Nicolaus Foss og Herr Hinz af Lohe gaaet i Borgen for os. Og hvis de fornævnte Penge ikke skulde blive betalte til de fornævnte Terminer, skal Junker Bernhard med sine Riddere inddrage i Rostock og vore andre Riddere i Roskilde og ikke forlade de fornævnte Steder, før de fornævnte Penge er blevet betalte, uden at have opnaaet de fornævnte Grevers Tilladelse[3]). Og hvis en af Ridderne i Mellemtiden skulde dø, vil vi lade en anden lige saa god og værdig vælge i hans Sted. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1282 Mandag efter Midfastesøndag.

1) Helmold 3. og Nicolaus 1. var Børnebørn af Henrik 2. Borwin af Meklenborg (1192—1226), der var Erik 5. Glippings Oldefader, idet Margrete Sambiria var Henrik 2. Borwins Datterdatter. — 2) Junker Abel var Søn af Kong Abel, Kristoffer 1.s Broder; Kristoffer 1. var Erik 5. Glippings Fader. — 3) jf. Noten om Indlager DRB II 1 Nr. 372 N. 2.

1282. 19. Marts.

Kong Erik 5. Glippings Forordning i Vordingborg, kaldet Vordingborghaandfæstningen eller Martshaandfæstningen, er udeladt i Henhold til DRB II 1 Side XV Afsnit 6 Stykke 2. Paa Grund af dens historiske Betydning som Forudsætning for Julihaandfæstningen (1282 29. Juli Nr. 45) er en Oversættelse uden Kommentar trykt med Petit som Tillæg til Nr. 45.

1282. 20. Marts. Vordingborg. 19

Kong Erik 5. Glipping indskærper Jyske Lovs Bestemmelser om de skibbrudnes Ret til at bjerge deres Ejendom.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vore elskede Venner Købmændene i vort Rige og andre udenfor vort Rige boende har overfor os klaget over, at der, hvergang nogle lider Skibbrud, paa voldelig Vis gøres dem stor Uret af vore Fogeder og deres Officialer mod Landets Love. Idet vi derfor vil, at de Love, der er givet om Skibbrud[1]) af vor salig Bedstefader Kong Valdemar i Lovbogen, skal overholdes ubeskaarne overfor alle og enhver, der lider Skibbrud i vort Rige,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forbyder vi strengt, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at hindre skibbrudne, som ved egen eller andres Hjælp vil kunne bjerge deres Ejendele. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed forsøger dette mod vort Forbud, skal han ikke undfly vor kongelige Hævn paa Gods saavel som paa Liv. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1282, Fredagen før Palmesøndag, i Nærværelse af Herrerne Niels, Gælker i Lund, Anders, hans Broder, Jon Lille og Peder, vor Drost.

1) jf. Jyske Lov 3, 61—64. Se Arup II 16.

20 1282. 20. Marts. Vordingborg.

*Oluf Tagesen køber Jordegods i *Lethøfthæ af Grev Otto af Ravensberg.*

Original i Münster.

Oluf Tagesen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Alle skal vide, at jeg af den berømmelige Herre Grev Otto af Ravensberg har købt en Skyld paa 12 Mark Jord paa nær en Øre og alt andet Gods, løst og fast, som han har i *Lethøfthæ med alt Tilbehør, vaadt og tørt, til samme Gods, der tilhører nævnte Herr Greve, idet Skylden paa hver Ørtug Jord er regnet overalt for seks Mark gængs af sjællandsk Mønt; vi er kommet overens om det Vilkaar, at jeg for den nævnte Sum Penge skal betale samme Herr Greve efter Kølnervægt 100 Mark lødigt og prøvet Sølv inden 14 Dage efter nærmeste Paaskefest og 100 Mark lødigt Sølv til nærmest følgende St. Hansdag og efter Roskildevægt 130 Mark lødigt Sølv til nærmeste Juledag, idet enhver Mark Sølv efter begge Vægte er at regne for 5 Mark Penge, med den Tilføjelse, at jeg for Restbeløbet af Prisen for ovennævnte Jorder — efter at den er beregnet som ovenfor nævnt — og for Frugthave og Boskab, efter hvad de Mænd, der skal udpeges af begge Parter hertil, vurderer dem til, førstkommende Kyndelmisse skal betale samme Herr Greve lødigt Sølv af Roskildevægt, idet hver Mark Sølv skal regnes som ovenfor i Forhold til Kobberpenge. For den fulde Betaling af ovennævnte Summer af Sølv, der skal ydes Herr Greven, hans Arvinger eller hans eller deres visse Bud uden Svig til ovennævnte Terminer af mig eller mine Arvinger i Staden Roskilde, er Herrerne Peder Jakobsen, Peder Olufsen, Herlug Kjeldsen, Peder Rød, Peder Hasenberg og Jakob Lille, Riddere, og Niels Rane, Anders Tagesen og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Niels Jonsen, Væbnere, gaaet i Borgen med sammenlagte Hænder een for alle og alle for een og under Aflæggelse af korporlig Ed overfor samme Herr Greve, Junker Jakob og hans andre Venner, som deltager i Overenskomsten, saaledes at, hvis der mangler noget af Betalingen i nogen af fornævnte Terminer, skal fornævnte Riddere og Væbnere, alle og enhver, inddrage i nævnte Stad Roskilde[1]) for ikke at forlade den uden Grevens Samtykke, førend han har faaet fuld Betaling som ovenfor sagt. Til Vidnesbyrd om denne Sag har jeg ladet mit Segl sammen med fornævnte Ridderes og Væbneres Segl hænge under dette Brev til fyldigere Bevis. Forhandlet i Vordingborg paa Hoffet[2]) og givet i det Herrens Aar 1282, Fredagen efter Passionssøndag.

1) nml. i Indlager, jf. Nr. 18 og DRB II 1 Nr. 372 N. 2. — 2) nml. Stormandsmødet, Rigsforsamlingen, der forberedte Haandfæstningen.

[1282. 20. Marts—1283. 17. Juni]. 21

Kong Erik 5. Glipping meddeler Indbyggerne i Bareherred, at han efter de skaanske Bønders Opfordring nedsætter en Kommission til Paadømmelse af forskellige Retsbrud, idet han samtidigt stadfæster en Række Sædvaner og Vedtægter i Skaane.

Afskrift paa det kongelige Bibliotek.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Indbyggerne i Bareherred Hilsen og Naade.

Da vi har forstaaet, at Bønderne i Skaane[1]) og især de fattige har maattet lide forskellige og mangfoldige Uretfærdigheder og Overgreb, vil vi vise Medfølelse med Eders Nød og udvirke, at I for alt dette faar passende Oprejsning. Eftersom I har villet henskyde Eders Sager og de Overgreb, som I har lidt, til vor Dom, hvorved I erkender os som Eders Konge og Dommer, vil vi derfor til Gengæld tilstaa Eder alle vor Naade og bevirke, at Retfærdighed og Fred i endnu rigere Maal bliver Eder til Del i alle Livets Forhold. Da I har ladet sende til os to Bønder fra hvert Herred angaaende alle Forseelser, der er begaaet i Skaane, og hvorpaa der skal raades Bod, meddeler vi Eder ved nærværende Brev, at vi — saaledes som I har forlangt det gennem de nævnte Bønder — sender Eder Herrerne Niels, Gælker i Lund, Niels Tygesen, S. Andersen, Jon Lille og Jens Mikkelsen, idet vi giver dem Fuldmagt til paa vore Vegne at holde Ret over rig og fattig, over Borger og Bonde. Om nogen forsmaar deres Dom, da skal de optegne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

disses Navne og sende Navnene til os, og vi vil straffe dem, som de fortjener, paa deres Person og af deres Gods lade dem yde de skadelidte passende Erstatning.

Fremdeles skal I vide, at vi vil bevare alle de gode og taalelige Love og Sædvaner, som I har haft i vor høje Faders Tid ubeskaarne, paa følgende Punkter: [1] at Skæppen, maalt med det Jern[2]), som vor Fader har indrettet, skal være gængs og gyldig over hele Skaane [2] at I paa ingen Maade maa tilbageholde vor Stud udover Kyndelmisse [3] fremdeles at hver Havne for sig blot skal stille en egnet Mand til at gaa i Leding [4] fremdeles at en Lejesvend skal lejes for en Ørtug Sølv [5] fremdeles at der aldrig maa afkræves mere end en Øre Sølv i Hesteleje og Brynjeleje [6] fremdeles er det vor Vilje og vort Paabud til alle Bryder og Landboer, saavel privilegerede som andre, at de, naarsomhelst Fjenders Fejde truer Riget, skal være rede til Fædrelandets Forsvar, som rimeligt er [7] fremdeles giver vi alle Bønder Lov til — undtagen i vore gamle Orer[3]) — at drive Hugst i de Skove, som kaldes Almindinger, og i dem, som er svoret til Almindinger [8] fremdeles vil vi ingenlunde tilstede, men strengt forbyde, at nogen fattig Mand, der kun har een Ko, skal nødes eller tvinges til at yde nogen Ledingsskat af den [9] fremdeles er det vort Paabud og vor Bestemmelse, at ingen maa anses for fredløs eller fældet, uden at det er vitterligt, at han er lovlig fældet efter Landets Love [10] fremdeles befaler og paabyder vi paa det strengeste, at hver Mand skal nyde Fred og være tryg i Kirken og i sit eget Hus, paa Tinge og Tingvej.

Hvis nogen fordrister sig til at gaa imod dette, maa han vide, at han derved har paadraget sig Dødsstraf og Fortabelse af al sin Ejendom. Amen.

1) det foreliggende Brev maa opfattes som et Bareherred tilstillet Eksemplar af en almindelig Lov for Skaane. — 2) tyder paa Indførelse af en ny Skæppe i Skaane justeret med et Jernmaal, indrettet af Kristoffer 1., jf. Svend Aakjær, Maal og Vægt (Nordisk Kultur XXX 202 f.) — 3) jf. Steenstrup, Studier over Kong Valdemars Jordebog S. 355 ff.: »Som Grund til at Kongen saaledes forbeholder sig visse Skove, kan det tænkes, at han har villet drive enkelte Skove saaledes, at der af dem altid havdes de fornødne Mastetræer, Skibstømmer eller andet stort Tømmer«. Marius Kristensen i Namn och bygd 16 (1928) 106 ff.

22 1282. 22. Marts.

Ærkebiskop Johan 1. af Riga, Provst Johan i Riga, Abbed Henrik af Dünamünde, Adam, Prior for Dominikanerne, og Wasmod, Guardian for Franciskanerne i Riga, vidimerer Kong Abels Brev af 1251 8. August (DRB II 1 Nr. 45).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i det svenske Rigsarkiv.

Johan, af Guds Naade Ærkebisp over Rigas hellige Kirke, Johan, Provst i samme Kirke, Henrik, Abbed for Brødrene af Cistercienserordenen i Dünamünde, Broder Adam, Prior for Dominikanerne i Riga, og Broder Wasmod, Guardian for Franciskanerne sammesteds, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle, der ser nærværende Brev, skal vide, at vi har set og læst den Herre Kong Abels Brev, ufordærvet, uskrabet og uden Skade nogetsteds med følgende Indhold: Abel, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. *(=DRB II 1 Nr. 45)*. Eftersom vi har set og læst dette, bekræfter vi det med vore Segls Værn. Skrevet i det Herrens Aar 1282 paa Palmesøndag.

1282. 5. April. Orvieto. 23

Pave Martin 4. stadfæster Erik. 5. Glippings Overdragelse af St. Olufs Kirke i Reval til St. Michaels Kloster i Reval.

Afskrift i Vidisse af 1309 4. Oktober i Dorpat.

Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Døtre i Kristus, Abbedissen og det menige Konvent i St. Michaels Kloster i Reval af Cistercienserordenen, med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I Eders Ansøgning til os udtales, at vor højtelskede Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge, med Tanke paa sin egen Frelse og i Ønsket om at bytte det forkrænkelige mod det evige og ved et frelsebringende Bytte erhverve det himmelske for det forgængelige har overdraget den ham dengang tilhørende Patronatsret over St. Olufs Kirke i Reval til Eder og Eders Kloster med Samtykke af vor ærværdige Broder Revalbispen, Stedets Biskop, for at vise sin Fromhed, saaledes som det siges at staa udførligere i hans aabne og med hans Segl forsynede Brev desangaaende[1]). Idet vi bøjer os for Eders Bønner, godkender vi det, der i denne Sag fromt og klogt er gjort, med vor apostoliske Myndighed, da vi anser det for gyldigt, og stadfæster det ved nærværende Brev. Intet Menneske maa driste sig til at bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Men hvis nogen vover at gøre det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Orvieto den 5. April i vort Pontifikats 2. Aar.

1) synes ikke bevaret; jf. 1267. 1. August.

24 1282. 5. April. Orvieto.

Pave Martin 4. tager paa Kong Erik 5. Glippings Opfordring Reval St. Michaels Kloster under sin Beskyttelse og bekræfter dets Privilegier.

Afskrift i Vidisse af 1309 4. Oktober i Dorpat.

Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Døtre i Kristus, Abbedissen og det menige Konvent i St. Michaels Kloster af Cistercienserordenen i Reval, med den apostoliske Velsignelse.

Vi gør vitterligt for alle Mænd, at vi har taget de fromme Fruer Abbedissen og det menige Konvent af Nonner af Cistercienserordenen i St. Michaels Kloster i Reval under vor Fred og særlige Beskyttelse ... og det især paa Grund af de Bønner, vor kære Søn Erik, de Danskes Konge, har rettet til os, han som har anbefalet dem saare meget til os for deres mønsterværdige Dyder og med Tanke paa sin Frelse ydmygt har ønsket, at vi skulde gøre som ovenfor anført ...

Givet i Orvieto den 5. April i vort Pontifikats 2. Aar.

25 1282. 5. April. Orvieto.

Pave Martin 4. sender Palliet til Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Jens af Lund. Efter at Du saa indtrængende, som det bør ske, har bedt os om Palliet, Ærkebispeværdighedens Tegn, har vi imødekommet Dine Bønner og besluttet gennem vor elskede Søn Jakob, Kardinaldiakon af Sta. Maria in Cosmedin, naar Du først har svoret os og Romerkirken den sædvanlige Troskabsed[1]), at overgive Dig dette Pallium, som er taget fra den hellige Peters Legeme[2]), for at Du kan bruge det i Din Kirke paa de Dage, som findes opregnet i Kirkens Privilegier. For at ikke Tegnet skal staa i Modstrid med den, der har faaet Tegnet, men Du ogsaa i Dit Indre kan bevare i Din Tanke, hvad Du bærer i det Ydre, retter vi vor indtrængende Bøn og Formaning til Dig, vor Broder,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om at bestræbe Dig for med den Guds Bistand, der giver sine Naadegaver og tildeler Belønninger, at iagttage Ydmyghed og Retfærdighed, som bevarer og forfremmer den, der tjener dem, og med Guds Hjælp omhyggeligt drage Omsorg for at øge Kirken i Lund, Din Brud, saa den tager til baade i aandelig og timelig Henseende. Givet i Orvieto den 5. April i vort Pontifikats 2. Aar.

1) jf. Nr. 368. — 2) Palliet, Ærkebispeværdighedens Symbol, skulde ifl. Ritualet ligge en Nat paa St. Peters Grav.

1282. 13. April. Orvieto. 26

Pave Martin 4. udnævner Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund til Trods for, at denne ikke har overholdt Bestemmelsen om at indfinde sig i Rom for personligt at søge Pavens Bekræftelse paa Kapitlets Valg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Jens af Lund. Da for kort Tid siden Kirken i Lund blev berøvet sin Hyrde ved salig Ærkebiskop Trueds Død, sammenkaldte vore elskede Sønner Provst . .[1]) og Kapitlet ved samme Kirke efter først at have fastsat en bestemt Termin til Valget alle, som vilde, burde og let kunde være tilstede, hvorefter de paa det Sted, hvor det plejede at foregaa, kom sammen og efter at have paakaldt den Helligaands Naade ligesom ved en Indskydelse eenstemmigt og i Enighed samlede deres Stemmer om Dig[2]), som da var Ærkedegn ved ovennævnte Kirke, og da Provsten af Kapitlet havde faaet Fuldmagt til at vælge Dig som Ærkebiskop for sig og denne Kirke, valgte han Dig i Overensstemmelse med den kanoniske Ret paa sine egne og paa hele Kapitlets Vegne til Ærkebiskop af Lund, og dette Valg, som højtideligt blev bekendtgjort af samme Provst, tog nævnte Kapitel eenstemmigt imod og billigede det ogsaa, og Du gav efter fornævnte Provsts og Kapitels Bøn Dit Samtykke til Valget af Dig. Og siden har nævnte Provst og Kapitel ved deres Udsendinge forelagt os Valget til Godkendelse og ved dem og ved Brev ydmygt ansøgt os om, at vi med det apostoliske Sædes Velvilje vilde værdiges at bekræfte dette Valg. Vi har da ladet Fremgangsmaaden derved og tillige Din Person nøje undersøge. Skønt det nu blandt andet er bragt i Erfaring, at Du ikke, som Du burde have gjort, har overholdt vor Forgænger salig Ihukommelse Nicolaus' Bestemmelse[3]) om i denne Anledning at drage ned til det apostoliske Sæde,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Du derfor ganske har forbrudt den Ret, Du maatte have faaet ved nævnte Valg, selvom dette var kanonisk, har vi dog i Betragtning af fornævnte Provsts og Kapitels store Enighed og Eenstemmighed i denne Sag, og idet vi betænker den Retskaffenhed i mange Retninger, som Din Person roses for paa mange Maader af troværdige Mænd med Hensyn til hæderlig Vandel, Karakter og Viden, ikke villet, at fornævnte Kirke skulde have Ulemperne ved lang Ledighed, og derfor har vi af apostolisk Magtfuldkommenhed og efter vore Brødres Raad sat Dig i Spidsen for ovennævnte Kirke i Lund som Ærkebiskop og Hyrde, idet vi betror Dig den fulde og uindskrænkede Styrelse af den baade i aandelig og timelig Henseende. Du skal siden af vor egen Haand faa meddelt Indvielsens Naadegave, da vi har fast Tillid til, at samme Lundekirke, naar Herren leder Dine Handlinger, ved Din omsigtsfulde Dygtighed vil blive ledet lykkeligt i aandelig og timelig Henseende og tage heldig Vækst. Idet Du derfor med ydmyg Fromhed bærer den Byrde, Herren har lagt paa Dig, skal Du drage omhyggelig Omsorg for Kirken og lære Herrens Hjord, som i denne Kirke er betroet Dig, ved Ord og Handling, saaledes at Kirken ved Din Flid og Omhu kan gaa frem i det gode, den ønsker, og tage til efter Ønske. Givet i Orvieto den 13. April i vort Pontifikats 2. Aar.

1) Trued ? (jf. Nr. 309). — 2) denne Form for Valg, ved hvilken de valgberettigede ligesom drevne af den Helligaand uden foregaaende Forhandling eenstemmigt betegnede en bestemt Person som valgt (Valg quasi per inspirationem), var anerkendt ved en Bestemmelse i den kanoniske Ret (c. 42 X de electione et electi potestate I 6). Det bagefter stedfindende »Valg« ved Provsten var ikke noget egentligt Valg, men tjente blot til at fyldestgøre Kravet om, at Valget ikke maatte være Valg ved en Række Enkeltpersoner, men skulde være et Fællesvalg (c. 55 X I 6). — 3) der sigtes til Nicolaus 3.s Konstitution af 1278 (c. 16 in VI° de electione et electi potestate I 6), ifl. hvilken Jens Dros skulde være draget ned til Rom for personligt at søge Pavens Bekræftelse paa Kapitlets Valg inden for en bestemt Termin.

27 1282. 13. April. Orvieto.

Pave Martin 4. meddeler Lunds Kapitel Udnævnelsen af Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til ..[1]) Provst og Kapitlet i Lund. Da for kort Tid siden Kirken i Lund blev berøvet sin Hyrde ved salig Ærkebiskop Trueds Død osv. som i det nærmest foregaaende Brev indtil tage heldig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vækst. Derfor paalægger vi Eder alle ved denne apostoliske Skrivelse, at I fuldt og ydmygt retter Eder efter samme Ærkebiskop som Eders Sjæles Hyrde og viser ham den Lydighed og Ærbødighed, der tilkommer ham. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som han paa Grund af dette lovformeligt maatte fælde over de genstridige, og som vi ved dette Brev giver ham Fuldmagt til at afsige og med Guds Hjælp lade ubrydeligt overholde, til der er givet ham passende Oprejsning med Udelukkelse af Appel. Givet som ovenfor[2]).

1) jf. Nr. 26 Note 1. — 2) dvs. 1282 13. April (Nr. 26).

1282. 13. April. Orvieto. 28

Pave Martin 4. meddeler Staden og Stiftet Lunds Gejstlighed Udnævnelsen af Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Præsteskabet i Lunds Stad og Stift.

1282. 13. April. Orvieto. 29

Pave Martin 4. meddeler Menigheden i Lunds Stad og Stift Udnævnelsen af Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til Menigheden i Lunds Stad og Stift. Derfor retter vi vor Bøn, Formaning og indstændige Opfordring til Eder alle, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder, at I tager fromt imod nævnte Ærkebiskop, behandler ham med Ære og ydmygt retter Eder efter hans gavnlige Paalæg og Formaninger, saaledes at han kan glæde sig ved i Eder have faaet hengivne Børn, og I i ham kan have en altid naadig Fader. Givet som ovenfor[1]).

1) dvs. 1282 13. April (Nr. 26).

1282. 13. April. Orvieto. 30

Pave Martin 4. meddeler Lundekirkens Vasaller Udnævnelsen af Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa samme Maade til Lundekirkens Vasaller osv. indtil ydmygt retter Eder efter hans Paalæg og Formaninger, og idet I paa vanlig Vis sværger ham Troskab, drager Omsorg for at vise ham den vante Tjeneste og at svare ham med Hensyn til de Rettigheder og Indtægter, der tilkommer ham, saaledes at han kan glæde sig ved i Eder at have faaet hengivne Børn, og I i ham kan have en altid naadig Fader. Ellers vil vi stadfæste den Dom, som han paa Grund af dette lovformeligt maatte fælde over de genstridige med Hensyn til det timelige og det aandelige osv. Givet som ovenfor[1]).

1) dvs. 1282 13. April (Nr. 26).

31 1282. 13. April. Orvieto.

Pave Martin 4. meddeler Kong Erik 5. Glipping Udnævnelsen af Ærkedegnen Jens 1. Dros til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor højtelskede Søn i Kristus, Kong Erik af Danmark. Da for kort Tid siden Kirken i Lund blev berøvet sin Hyrde ved salig Ærkebiskop Trueds Død osv. indtil tage heldig Vækst. Derfor retter vi med faderlig Kærlighed vor Bøn og Opfordring til Dig, høje Konge, om at Du som Følge af den Ærbødighed, Du nærer for Gud og det apostoliske Sæde og os, vil anse samme Ærkebiskop og den ham betroede førnævnte Kirke som særlig anbefalet Din Varetægt, vise Dig naadig og velvillig over for nævnte Ærkebiskop og omfatte ham og den førnævnte Kirke med Din Velvilje og Naade saaledes, at samme Ærkebiskop lettere og med større Virkning kan varetage det ham betroede Styre, naar han kan støtte sig til Kongens Beskyttelse, og vi som Følge deraf med god Grund kan lovprise Din Herlighed med Herren, saaledes som Du fortjener. Givet som ovenfor[1]).

1) dvs. 1282 13. April (Nr. 26).

32 1282. 26. April. Orvieto.

Pave Martin 4. paalægger Biskop Tyge af Ribe at stævne den af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen udnævnte Biskop af Viborg, Peder 1., til Møde for Paven og at bevirke, at den af Kapitlet udvalgte Biskop i Viborg, Troels, frigives af Fangenskabet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder, Biskop Tyge af Ribe. Vore elskede Sønner Simon og Jens af Augustinerordenen, Kanniker ved Kirken i Viborg, har meddelt os, at Kapitlet ved samme Kirke, da den i sin Tid var berøvet sin Hyrdes Trøst, i Enighed og paa kanonisk Vis valgte den nu afdøde Kannik Asser, som dengang var i Live, til Biskop i Viborg, og at fornævnte udvalgte Biskop og Kapitel efter at have forelagt dette Valg for deres kirkelige Overhoved, Ærkebiskop Jakob af Lund, salig Ihukommelse, og ydmygt bedt ham om at bekræfte det, eftersom denne Ærkebiskop imod al Retfærdighed nægtede at bekræfte Valget, appellerede til det apostoliske Sæde. Men nævnte Ærkebiskop gav uden at tage Hensyn til denne Appel Broder Peder af Franciskanerordenen Provision paa Kirken som en fuldbyrdet Kendsgerning, skønt han ikke kunde det efter Loven, og meddelte ham siden Indvielsens Naadegave; det nævnte Kapitel appellerede derfor, da dette var kommet til dets Kundskab, for anden Gang til samme Sæde. Da saa siden fornævnte Peder personlig og Modpartens befuldmægtigede en Tidlang havde procederet for vor Forgænger Pave Clemens 4., salig Ihukommelse, i denne Sag, der angik Valget og Provisionen, og hvis Afgørelse var tilfaldet det apostoliske Sæde, ønskede nævnte Asser at sørge for sin egen Fred, hvorfor han frit og af egen Drift gav Afkald paa dette Valg overfor nævnte Kapitel. Kapitlet modtog denne Embedsnedlæggelse og valgte i Enighed ved kanonisk Valg Sallingkirkens nu afdøde Provst Niels, som dengang var i Live, til deres Biskop, og da der siden var blevet indsat befuldmægtigede for Niels og Kapitlet til Forfølgelse af den ofte nævnte Sag ved det apostoliske Sæde, udnævnte vore Forgængere, de romerske Bisper, først Pave Gregor 10., salig Ihukommelse, vor Forgænger Pave Johannes 21., salig Ihukommelse, som da var Biskop af Tusculum, og senere Nicolaus 3., salig Ihukommelse, vor ærværdige Broder Latinus, Biskop af Ostia, og endelig — da denne drog bort til fjerne Egne, — vor elskede Søn Jakob, Kardinaldiakon af Sta. Maria in via lata, til Dommere for Parterne i denne Sag. Da fornævnte Peder og den udvalgte Biskop Niels og de befuldmægtigede havde procederet i Sagen for denne Kardinal Jakob, og der omsider fra en foreløbig Kendelse, som denne havde afgivet i Sagen, af fornævnte udvalgte Biskop Niels og Kapitlet var blevet appelleret til vor Forgænger Nicolaus, døde den udvalgte Biskop Niels ved Kurien. Da saa fremdeles det nævnte Kapitel paa kanonisk Vis og i Enighed havde valgt vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

elskede Søn Troels, Provst ved samme Kirke i Viborg til deres Biskop, drog fornævnte Peder, som paa det daværende Tidspunkt i den Anledning opholdt sig ved Kurien, ledet af Begærlighed, inden Sagen endnu var afgjort, hjem til Kirken i Viborg, bemægtigede sig den uden videre med Magt og styrer den endnu.

Da samme Peder, idet han ligesom havde daarlig Samvittighed i denne Sag, derfor blev heftig bekymret for, at der ved fornævnte udvalgte Biskop Troels' Modstand skulde rejse sig en Oprørets Storm mod ham i samme Kirke, fattede han en uretfærdig Vrede mod denne Troels og lod ham med Tilsidesættelse af Gudsfrygt og sit eget Munkelivs Ære uden videre tage tilfange og derefter sætte i Fængsel, og han gyser ikke tilbage for at fremture i dette formastelige Overgreb, men holder ham endnu fangen. Da derfor dette, om det forholder sig rigtigt, kræver baade Retfærdighedens Svøbe og et frelsebringende Revselsesris, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, at Du, hvis Du finder, at det, der siges om fornævnte udvalgte Biskop Troels' Tilfangetagelse, Anbringelse og Tilbageholdelse i Fængsel, er rigtigt, først skal formane og derefter under Anvendelse af Kirkens Straf med Udelukkelse af Appel tvinge den nævnte Peder til at gengive fornævnte Troels den fulde Frihed og, om fornødent, dertil paakalde den verdslige Arms Hjælp. Endelig skal Du, for at ikke dette formastelige Overgreb, om det forbliver ustraffet, skal blive et Forbillede for andre til at begaa noget lignende, paa vore Vegne med een afgørende Stævning lade fornævnte Peder indstævne til personlig inden seks Maaneder efter Din Stævning at give Møde for os med al Ret og Sikkerhed vedrørende denne Sag for at faa, hvad han fortjener for dette Overgreb og tillige for alt det øvrige foran omhandlede, og for med Guds Hjælp at høre en retfærdig Dom herfor. Fristen og Formen for Stævningen og alt, hvad Du foretager Dig desangaaende, skal Du sørge for troværdigt at meddele os ved Brev med udførlig Beretning derom. Givet i Orvieto den 26. April i vort Pontifikats 2. Aar.

33 1282. Maj.

Af det pavelige Kammers Regnskaber for Indsamling af Korstogstiende: Regnskab for Bertrand Amalricis Tiendeindsamling i Danmark og Sverige.

Original i Vatikanet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I nedenanførte Riger, Provinser og Lande er der af det apostoliske Sæde indsat Tiendeindsamlere, som nævnes her nedenfor, til Indsamling af Tienden som Hjælp for det hellige Land.

. . . . .

Fremdeles var i alle Egne af Danmarks og Sveriges Riger Magister Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, Pavens Kapellan, Overtilsynsmand, og han samlede ind dèr i syv Aar, men efter hans Tilbagerejse blev fornævnte Sognepræst i Castiglione[1]) indsat i Stedet for ham for flere Aar, og han er der endnu.

. . . . .

8. Regnskab for den i Danmark og Sverige samlede Tiende.

I Herrens Navn Amen! Regnskab fra den ærværdige Fader Herr Bertrandus Amalrici, Ærkebiskop i Arles, tidligere Kannik i Reims, Pavens Kapellan, af det apostoliske Sæde udsendt til Danmarks og Sveriges Riger som Indsamler af Tiende til det hellige Land.

I det Herrens Aar 1282, Pave Martin 4.s Pontifikats 2. Aar, som havde Indiktionstallet 10, i Maj Maaned, da der var gjort Regnskab op med denne Ærkebiskop af os, Berardus, Pavens Kammermester, og Magister Bernardus fra Carcassonne, Pavens Skriver og Kapellan hos den ærværdige Fader Herr Kardinal Jakob Savelli i Overværelse af Thura Bonamici af Huset Bonaventura fra Siena, Maynetto Raynaldi af Huset Pulices og Rimbertini, samt Bonino Neri af Huset Thomasio Spiliati fra Firenze, det apostoliske Kammers Købmænd, og samme Kammers Klerk, Magister Angelus af Foligno, befandtes det, at Ærkebispen syv Aar i Træk havde været Indsamler af denne Tiende i fornævnte Riger, og at han af Tienden i disse Riger og af Korsgaver til det hellige Land, af nogle Bøder fra Lovovertrædere i alt i hele ovennævnte Tid havde modtaget:

først af Tienden i Danmarks Rige af ni Stæder og Bispedømmer i Løbet af seks Aar 55203 1/2 Mark Penge i Kobber.

Fremdeles fra Rügen eller Venden 177 Mark Penge, som skal have større Værdi end de andre.

Fremdeles 427 Mark Sølv i dansk Vægt[2]).

Fremdeles 54 Skilling og 10 Penninge Sterling.

Fremdeles sammesteds af Gaver, Bøder og Domfældelser til det hellige Land 636 Mark Penge i Kobber.

Fremdeles af de samme Gaver 663 Mark og 5 Uncer Sølv i dansk Vægt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles af de samme Gaver 3 Mark og 14 Sterlinger af Guld i dansk Vægt.

Fremdeles indsamledes i alt af Tienden i Sveriges Rige paa fem Aar 14431 1/2 Mark svensk.

Fremdeles 450 Mark Sølv i svensk Vægt fra Biskop Henrik i Linköping.

Fremdeles skaffedes der af Korsgaver, Lovovertræderes Bøder og Domfældelser til det hellige Land 167 Mark Sølv i svensk Vægt.

Den samlede Sum paa alt, hvad der af Tiende og Gaver til det hellige Land og Lovovertræderes Bøder og Domfældelser var modtaget i fornævnte Egne i Danmark i seks Aar og i Sverige i fem Aar er 70271 Mark Penge i Kobber efter forskellig Vægt og af forskellig Værdi.

Fremdeles 177 Mark Penge fra Rügen, som har større Værdi end de andre Penge.

Fremdeles 1607 Mark og 5 Uncer Sølv efter forskellig Vægt og af forskellig Værdi.

Fremdeles 54 Skilling og 10 Penninge Sterling.

Fremdeles 3 Mark Guld og 14 Guldsterlinger i dansk Vægt.

Af fornævnte Mark i Kobberpenge , Sølv og Guld er følgende ombyttet til Sølv og Toursmønt som følger:

Først veksledes der af Mark Penge i Kobber til Sølv 24285 Mark Penge i Kobber, for hvilke erhvervedes i Sølv i Troyesvægt: 4273 Mark Sølv i Troyesvægt og 120 Mark Sølv i dansk Vægt. For de sidste erhvervedes i Troyesvægt 106 Mark og 5 1/4 Unce Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles omveksledes der af fornævnte Mark Sølv fra Danmark, som er i dansk Vægt, til Sølv 744 Mark og 5 Uncer fra Danmark i dansk Vægt, hvorfor der erhvervedes i Troyesvægt 661 Mark og 7 Uncer i Troyesvægt.

Fremdeles erhvervedes der for 150 Mark Sølv fra Danmark, som kaldes Revalsølv og er i svensk Vægt, 128 Mark og 10 Sterling Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles veksledes der af Mark Penge fra Sverige til Sølv 6523 1/2 Mark Penge fra Sverige, hvorfor erhvervedes 1220 Mark og 5 Uncer og 10 Sterling Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles veksledes 167 Mark Sølv i svensk Vægt til 142 Mark og 4 Uncer Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles veksledes af Mark Penge fra Danmark til Toursmønt 25065 Mark Penge, hvorfor erhvervedes 11574 Pund og 16 Skilling i Toursmønt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles veksledes af Mark Penge fra Sverige til Toursmønt 5695 Mark Penge, hvorfor erhvervedes 2622 Pund og 16 Skilling i Toursmønt.

Fremdeles veksledes 177 Mark Penge fra Rügen og Danmark til Toursmønt, hvorfor erhvervedes 120 Pund i Toursmønt.

Fremdeles veksledes 3 Mark og 14 Sterling Guld til Toursmønt, hvorfor erhvervedes 75 Pund i Toursmønt.

Den samlede Sum af Mark Penge fra Danmark og Sverige, som var modtaget af Tienden og, som ovenfor angivet, vekslet til Sølv og Toursmønt, var 61568 1/2 Mark Penge, hvorfor erhvervedes 5600 Mark 2 Uncer og 15 Sterling Sølv i Troyesvægt og 14197 Pund og 12 Skilling i Toursmønt.

Fremdeles er Summen af Mark Sølv fra Danmark og Sverige i forskellig Vægt, som er vekslet, 1061 Mark og 5 Uncer Sølv, hvorfor erhvervedes 932 Mark og 3 1/2 Unce Sølv i Troyesvægt.

Den samlede Sum af Mark Sølv, som erhvervedes for de nævnte Mark Penge baade fra Sverige og Danmark, er i alt 6532 Mark og 6 1/4 Unce Sølv i Troyesvægt. Heraf solgte Overtilsynsmanden i Paris 362 Mark Sølv for 965 Pund i Toursmønt, saaledes at hver Mark regnedes til 53 Skilling og 4 Penninge i Toursmønt.

Fremdeles 14197 Pund og 12 Skilling i Toursmønt.

Fremdeles erhvervedes der for 177 Mark Penge fra Rügen og Danmark 120 Pund i Toursmønt.

Fremdeles 75 Pund i Toursmønt for 3 Mark og 14 Sterling i dansk Guld.

Fremdeles 965 Pund i Toursmønt for fornævnte 362 Mark Sølv i Troyesvægt, der solgtes som ovenfor anført.

Summen af Mark Sølv i Troyesvægt er ialt 6170 Mark og 6 1/4 Unce.

Fremdeles af alt det ovennævnte i Toursmønt 15357 Pund og 12 Skilling i Toursmønt.

Af den Sum, som er modtaget i Mark Penge af Tienden i Danmark staar der endnu tilbage, deponeret paa forskellige Steder hos Indsamlere og Domkapitlerne i Danmarks Rige, 2609 Mark i Kobberpenge.

Fremdeles staar der ogsaa tilbage i Sølv, som er deponeret, 196 Mark Sølv i dansk Vægt, som det ses af Prælaternes aabne Breve.

Af den Sum af Mark Penge, som er modtaget i Sverige, staar der paa samme Maade tilbage 2213 Mark Penge.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Summen af fornævnte Mark, som staar tilbage, deponerede i de to fornævnte Riger, er 4822 Mark Penge.

Fremdeles 196 Mark Sølv i dansk Vægt.

Fremdeles skulde Bispen af Linköping i Sverige, som har taget Korset, for sin Tiende sende til Flandern 350 Mark rent Sølv, som det ses af Prælaternes Breve, hvorfor Overtilsynsmanden siger, at han har modtaget 600 Pund i Toursmønt, og Resten skylder Bispen endnu, og det kan beløbe sig til 221 Pund, 4 Skilling og 4 Penninge i Toursmønt. Disse Penge skal deponeres i Flandern i Klostret Terdoest ved Brügge i Tournai Stift for at gives samme Biskop af Linköping paa fornævnte Tid, hvis han drager af Sted paa Toget, og ellers skal de gives tilbage til Hjælpen for det hellige Land.

Yderligere modtog Overtilsynsmanden for sine egne Udgifter 3824 Mark Penge i Kobber af Tienden i Danmark.

Fremdeles betalte han til Dækning af Indsamlingen af Tienden til Sendebud, som drog til Kurien, og til Overførelse af Pengene til Flandern, og til Føde og Klæder for dem, der var i Tiendesagens Tjeneste, og for dem, som overbragte Pengene, 148½ Mark, 4 Skilling og 6 Penninge i Kobber.

Fremdeles 57 Mark og 9 Skilling og 11 Penninge i Sterling.

Fremdeles 288 Pund og 4 Skilling i Toursmønt.

Fremdeles 5 Pariserpund, som har en Værdi af 6 Pund og 5 Skilling i Toursmønt.

Summen af fornævnte Udgifter til Indkrævning af Tienden og af det, som fornævnte Overtilsynsmand modtog til sine egne Udgifter, var 3972½ Mark og 4 Skilling og 6 Penninge Kobberpenge.

Fremdeles 57 Mark 9 Skilling og 11 Penninge i Sterling.

Fremdeles 294 Pund og 9 Skilling i Toursmønt.

Den samlede Sum af Mark Penge, som er bleven i Sverige og Danmark, eller som Overtilsynsmanden modtog til sine egne Udgifter og ellers betalte til Tiendesagen, er 8794½ Mark og 4 Skilling og 6 Penninge Kobberpenge.

Ovennævnte Regnskab findes i nedenanførte Regnskab mere sammentrængt, men der staar for saa vidt mere deri, som der er medtaget deri, hvad der staar tilbage, og hvad Overtilsynsmanden skulde have i Løn i alt, og hvad han fik udover sin Løn, og hvad han skal betale.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den samlede Sum af alt, hvad der er modtaget af Tiende i Danmark og Sverige: 70271 Mark Kobberpenge.

Den samlede Sum af alle fornævnte Mark Penge fra Danmark og Sverige, som er vekslede til Sølv og Toursmønt, og af det, som er blevet som Depositum i Danmark og Sverige, og det, Overtilsynsmanden fik til sine egne Udgifter og betalte til Tiendesagen, beløber sig til 70363 Mark og 4 Skilling og 6 Penninge i Kobberpenge.

Og saaledes findes mere vekslet og udgivet end modtaget af disse Mark Penge, nemlig 92 Mark og 4 Skilling og 6 Penninge i Kobberpenge.

Herom siger Overtilsynsmanden, at Grunden hertil, efter hvad han tror, er, at der maaske fandtes flere Mark Penge i virkelig Vægt, da Pengene blev talte, end der fandtes betalt i den skriftlige Angivelse, og han forlanger dem ikke tilbagebetalt til sig.

Fremdeles er Summen af Mark Sølv fra Danmark og Sverige, som er modtaget, i alt 1607 Mark og 5 Uncer Sølv Sterling, hvoraf 196 Mark endnu er blevet tilbage i disse Egne og 350 Mark er deponeret, som Bispen af Linköping skylder for Tienden, og saaledes er Summen deraf 546 Mark Sølv, og der veksledes 1061 Mark og 5 Uncer.

Hovedsummen af alle de Summer i Mark Sølv fra Danmark og Sverige, der veksledes eller ombyttedes til Sølv i Troyesvægt og af dem, som er blevet tilbage deponerede i Danmark, og som skyldes af Bispen i Linköping er 1607 Mark og 5 Uncer Sølv, og naar man stiller op imod hinanden det, der er modtaget, overfor det, der er deponeret og vekslet, findes der i Sølv at være vekslet og deponeret lige saa meget, som der er modtaget.

Fremdeles befindes der at være vekslet Guld til 75 Pund af den mindre Toursmønt.

Fremdeles befindes der at være vekslet rügenske Mark Penge for 120 Pund mindre Toursmønt.

Af de fornævnte Byttehandeler af Mark Penge, Sølv og Guld ses det, at Summen af Mark Sølv i Troyesvægt med Fradrag af de Mark som er solgt, bliver 6170 Mark, $6^1/_4$ Unce Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles 15357 Pund og 12 Skilling i Toursmønt.

Fremdeles skal hertil lægges 54 Skilling og 10 Penninge i Sterlingpenge.

Af fornævnte Sølv og Toursmønt er der afholdt nedenanførte Udgifter til Inddrivelse af Tienden.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Først 294 Pund 9 Skilling Toursmønt, heri medregnet 5 Pariserpund.

Fremdeles 57 Mark 9 Skilling og 11 Penninge Sterling.

Fremdeles betalte han 43 Mark Sølv i Troyesvægt for den mindre Lødighed af det solgte danske Sølv.

Fremdeles betalte han 2 Pund for Halvdelen af det første Aars Tiende.

Fremdeles betalte han 357 Mark Sølv i nævnte Vægt for denne Halvdel af Tienden, hvorom der findes et offentligt Dokument, som af Overtilsynsmanden er overgivet Kammeret.

Summen af alt det fornævnte, der er betalt som Udgifter og for mindre Lødighed af Sølv og for Halvdelen af det første Aars Tiende er 457 Mark 9 Skilling og 11 Penninge Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles 2294 Pund og 9 Skilling i Toursmønt.

Summen af det, der er deponeret hos forskellige Købmænd er 5742 Mark og 7 Uncer Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles 12540 Pund i Toursmønt, der er deponeret hos Købmænd; 15 af disse ses af Dokumenter og Breve om Deponeringerne, og dertil kommer endnu, at Købmanden Dino Giovanni af Huset Mozi har Brev udstedt af Kapitlet og Officialen i Reims om Anerkendelse af 2000 Pund i Toursmønt, som Kapitlet i Reims er skyldig.

Hovedsummen af alt det fornævnte, der er betalt, udgivet og deponeret er 6200 Mark og 5 Uncer Sølv i Troyesvægt.

Fremdeles 14834 Pund og 9 Skilling i Toursmønt.

Naar det, der er betalt, udgivet og deponeret i Sølv, stilles op overfor den Sum, der er modtaget, viser det sig tydeligt, at han har udgivet, betalt og deponeret 25 Mark, 5 Uncer og 17 Sterlinger mere, som i Toursmønt har en Værdi af 70 Pund, 15 Skilling og 3 Penninge i Toursmønt.

Fremdeles naar man stiller op det, der er modtaget i Toursmønt overfor det, der er udgivet og deponeret, bliver der en Restance paa 523 Pund og 3 Skilling i Toursmønt, som Overtilsynsmanden skylder.

Og saaledes skal Overtilsynsmanden endnu indbetale 452 Pund, 7 Skilling og 9 Penninge i Toursmønt.

Herr Ærkebispen siger, at han til Stadighed i syv Aar og otte Maaneder har arbejdet i Stillingen, hvoraf han kun fordrer Løn for syv Aar, at der i Dagpenge var bevilget ham ved apostolisk Brev 3 Skilling Sterling til hans Udgifter, hvilket beløber sig til 54 Pund og 15 Skilling Sterling aarlig,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og for syv Aar bliver den samlede Udgift 384 Pund og 5 Skilling Sterling, naar man regner tre Skilling om Dagen.

Men til sine Udgifter har han modtaget 3824 Mark Penge i Kobber, som gælder i Sølv i dansk Vægt 764 Mark og $6^1/_3$ Unce i Sølv i dansk Vægt, naar der regnes 5 Mark Penge for hver Mark Sølv, hvilket omsat i Troyesvægt er 679 Mark og $6^1/_2$ Unce Sølv i Troyesvægt, som har en Værdi af 453 Pund 4 Skilling og 2 Penninge Sterling, hvoraf der efter Fradrag af 384 Pund og 5 Skilling Sterling, som skyldes ham til Udgifter, der af det apostoliske Brev er anslaaet til ham, er tilbage 68 Pund, 19 Skilling og 2 Penninge Sterling, hvilke Overtilsynsmanden har faaet for meget til sine Udgifter; de gælder i Toursmønt 275 Pund 16 Skilling og 8 Penninge i Toursmønt.

Heraf tilbagegav han to venezianske Gulddragter og et forgyldt Sølvbæger, som vejede $12^1/_2$ Unce i romersk Vægt, og disse Gulddragter og Bægeret siger han, at han har modtaget til 16 Pund i Toursmønt, skønt de efter Vurdering kun har en Værdi af 10 Pund i Toursmønt.

Og saaledes staar tilbage, at Overtilsynsmanden af det, han fik for meget til sine Udgifter, skal tilbagebetale 259 Pund, 16 Skilling og 8 Penninge i Toursmønt.

Fremdeles 452 Pund, 7 Skilling og 9 Penninge i Toursmønt.

Hovedsummen, som Overtilsynsmanden skal betale tilbage, er 712 Pund, 4 Skilling og 5 Penninge i Toursmønt.

Fremdeles skal han endda foruden fornævnte Sum give en Anvisning paa 600 Pund i Toursmønt, som af Bispen i Linköping er sendt til Paris eller udstede et Depositumsbevis paa Bispens Vegne for 821 Pund, 4 Skilling og 4 Penninge i Toursmønt i Stedet for de 350 Mark fint Sølv, der skal deponeres, som ovenfor angivet.

Og først maa anmærkes i det Regnskab, som er aflagt af Herr Ærkebispen i Arles, at et Regnskab, han har aflagt baade oppe i de Egne og her ved Kurien, findes aflagt ikke med enkelte Poster, men med samlede Summer.

Fremdeles, at af det, han ogsaa før denne sin Regnskabsaflæggelse havde faaet i Overværelse af Prælater fra de Egne, findes ved det Regnskab, der her er aflagt, mere, end der var betalt der, som det viser sig i denne Bogs Summer.

Fremdeles, at han for Domfældelser og Bøder har aflagt Regnskab en

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gros, nemlig blot for tre, der har betalt, fra hele Danmark, og fra Sverige for to, der har betalt.

Fremdeles, at han ikke anviser nogen Sikkerhed for det, der er blevet staaende deroppe, andet end at de Prælater, for hvem han aflægger Regnskab, bevidner det ved deres Breve, hvilket ikke synes at være tilstrækkelgt.

Fremdeles, at han, da han rejste til Søs, udstyrede Skibet med passende Levnedsmidler baade for sig selv og for Tienden, og dem har han brugt, uden at han derfor beregner noget af sin Løn.

Fremdeles, at han beder om, at hans undergivne maa faa Godtgørelse af Tienden.

Fremdeles, at han har faaet Løn i syv Aar uden at trække nogen Dag fra.

Fremdeles har han af de 821 Pund i Toursmønt, som Bispen af Linköping skulde give, ikke tilbagebetalt en Tøddel, skønt Ærkebispen af denne Sum har faaet 600 Pund.

Der findes for Deposita og Betaling af Halvdelen af Tienden til det hellige Land 16 Dokumenter og Breve.

Mærk, at efter fornævnte Regnskabsaflæggelse Kardinalerne af Naade gav Ærkebispen 300 Pund i Toursmønt til Betaling af Løn til hans undergivne, som havde gjort Tjeneste hos ham under Inddrivelsen af Tienden.

Af dette Tiendebeløb fra Danmark og Sverige betalte Købmænd af Huset Johannes af Crusoli i Montpellier som Laan til Kongen af Sicilien 15600 Uncer Guld til Riget Siciliens Sager for 1300 Mark gentsk Sølv i Troyesvægt, 5335 Guldgylden og 80 Pund, $6^2/_3$ Penninge i Toursmønt, saaledes at der for hver Mark beregnedes $54^1/_2$ Grossi Toursmønt. Disse Gylden og Tourspund gælder 1467 Uncer Guld og $6^2/_3$ Grossi Toursmønt.

Da der derpaa var aflagt Regnskab af ovennævnte, modtaget til fornævnte Laan og Udgifter[3]) ...

1) Uguccio (Huguitio). — 2) om Værdien af 1 Mark dansk Vægt i Forhold til de andre Møntenheder se Sv. Aakjær, Maal, Vægt og Taxter i Danmark (Nordisk Kultur XXX 179 ff. 9 Mark Sølv dansk Vægt=8 Mark Sølv Troyesvægt). — 3) her slutter Manuskriptet midt i en Sætning.

34 1282. 18. Maj. København.

Biskop Ingvar af Roskilde fornyer og bekræfter sine Forgængere Bisperne Jakob 1.s, Peder 4.s og Stigs Privilegier og Statuter for København, specielt Jakob 1. Erlandsens Stadsret af 1254 13. Marts (DRB II 1 Nr. 138).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Københavns Stadsarkiv.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Idet vi, som det er vor Pligt, vil følge den Bestemmelse og Anordning, som er truffet af vore Forgængere Herrerne Jakob, Peder og Stig, Bisper af Roskilde, salig Ihukommelse, fornyer vi alle de Friheder og Privilegier, som de har bevilget, indrømmet og fastsat for Københavns Borgerskab og bekræfter dem ved nærværende Brev. Nogle af dem har vi, saaledes som de udførligere indeholdes i de derom affattede Breve, til Sagens evige Ihukommelse udtrykkeligt ladet antegne Afsnit for Afsnit og Ord for Ord i dette Dokument, nemlig: Hvis nogen indenfor Stadens Mure og Voldgrave osv. *(=DRB II 1 Nr. 138 § 1 ff.)* Til Vidnesbyrd og større Sikkerhed for denne Sag er vort og fornævnte Stads Segl hængt under nærværende Brev. Givet i København i det Herrens Aar 1282 18. Maj.

1282. 12. Juni. Roskilde. 35

Biskop Ingvar af Roskilde giver Afkald paa Bispestolens Jurisdiktion over Claraklosters Bryder og Landboer og alle dets undergivne undtagen i gejstlige Sager.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der hører dette Brev læse, Hilsen evindelig med Vorherre.

For Eder alle erklærer vi ved nærværende Brev, at vi vil vise vore elskede Fruer i Kristus, de fromme Søstre af St. Clara Kloster i Staden Roskilde en særlig Naade og derfor tilstaar dem alle deres Bryder og Landboer tillige med alle deres undergivne frie og undtagne at være for ethvert Krav, der tilhører vor Ret, gejstlige Sager dog undtagne, idet vi strengt forbyder, at nogen drister sig til at forurolige eller besvære nævnte Fruer og deres undergivne mod denne Friheds Naade, saafremt han vil undgaa Kirkens Straf. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Segl hængt under nærværende. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1282 den 12. Juni.

1282. 28. Juni. 36

Staden Slesvig slutter Overenskomst med Flensborg til gensidig Beskyttelse af de to Stæders Borgere.

Original i Kiel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Slesvigs Raadmænd og øvrige Borgere til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle gode Mænd skal vide, at vi og de gode Mænd Borgerne i Flensborg, paa begge Sider indbyrdes har sluttet Forbund og Overenskomst om, at hvis en af vore uden Grund retter Anklage eller Beskyldning mod en anden[1]) hos de mægtige uden at have raadspurgt sine Medborgere, skal han vide, at han er fældet til Bøde paa tre Mark Sølv. Hvis fremdeles en befinder sig i Fare ved Skibbrud, og en anden[1]) kommer til, saa skal denne efter bedste Evne bringe ham Hjælp. Iøvrigt har vi i Enighed besluttet, at ingen maa paaføre den anden den Krænkelse, som kaldes Forkøb, men at enhver ved sit Køb skal behandle den anden honnet. Hvis fremdeles nogen har Klagemaal mod en anden[1]), skal hver Part med to Medborgere komme til hans By[2]), og der skal Striden bilægges paa en Maade, der tjener til Ros. Enhver, der krænker denne Overenskomst og ikke opfylder den, skal vide, at han af sine Medborgere er fældet til en Bøde paa tre Mark Sølv. Givet i det Herrens Aar 1282, Dagen før Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

1) nml. fra den anden By. — 2) nml. den indklagedes By.

37 1282. 1. Juli. Roskilde.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster de danske Kongers Privilegier til Lübeck.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi vil overholde alle de Friheder, Privilegier og Rettigheder[1]), som vore elskede Borgere i Lübeck hidtil har modtaget af os og vore Forfædre, ubeskaarne i Fremtiden, idet vi stadfæster dem med dette Brev og strengt forbyder, at nogen hindrer eller forulemper Borgerne paa Trods af de nævnte Friheder, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1282 paa Ottendedagen efter St. Hans Dag med Herr Peder Drost som Vidne.

1) jf. udat. Reg. Nr. *122. 1204 7. Dec. (Reg. Nr. *124). udat. Reg. *125. 1220 12. Juni (Reg. 667*), DRB II 1 Nr. 19. 20. 70. 288. 439. 1267 27. April (Reg. 1158*). 1268 3. Juli (Reg. Nr. 1178*). 1278 21. April (Reg. *500). 1280. 14. Juli (Reg. 1288*).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1282. 2. Juli. Roskilde. 38

Kong Erik 5. Glipping giver Reval lybsk Ret og forbyder fremmede at drive Detailhandel i Byen.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Vorherre.

Alle Mænd, til hvem nærværende Brev maatte komme, skal vide, at vi skænker alle, som bor og bygger i vor Stad Reval, alle Staden Lübecks Retsbestemmelser og Love tillige med forøget Retfærdighed, Fred og Naade at overholde ubrydeligt til evig Tid. Vi forbyder fremdeles under vor Naades Fortabelse og med streng Befaling, at nogen Gæst fra Tyskland, Gotland eller et hvilketsomhelst andet Land drister sig til i nævnte Stad uden Raadmændenes og hele fornævnte Stads Vilje og Samtykke at sælge Klæde eller Linned, Uld eller Vadmel efter Alenmaal, eller Sild, Salt og andre Varer i smaa Mængder eller efter det Maal, som paa Folkesproget hedder külmeth, medmindre det drejer sig om en Mand, som har Borgerret og opholder borgerlig Tynge med de nævnte Borgere sammesteds. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til at gaa imod de nævnte Bestemmelser eller nogen af dem, skal han vide, at han vil paadrage sig vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1282 paa St. Processus' og St. Martinians Dag, paa den Herre Kongens Befaling, i Nærværelse af Herrerne Grev Otto af Ravensberg, Kansleren Niels, Drosten Peder og Herr Johan af Wrangel.

[1282. 2. Juli—1284.][1]) 39

Biskop Jens af Reval og Staden Revals Raadmænd beder Raadmændene i Lübeck om at sende Reval en Fremstilling af den lybske Kirkeret.

Original i Lübeck.

Jens, af Guds Naade Revalkirkens Biskop, og alle Staden Revals Raadmænd til de velbyrdige, berømmelige og gode Mænd, de Herrer Raadmænd i Lübeck, Hilsen med alles Frelser.

Eftersom gennem vor ophøjede Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, Eders Stads Lov og Ret er givet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Staden Reval og bekræftet ved aabent Brev, retter vi vor indtrængende og ydmyge Bøn til Eder, hæderværdige og kloge Mænd, om at I i et af Eder udstedt aabent Brev vil beskrive for os, hvilken gejstlig Ret nævnte Stads Indbyggere ifølge Eders Stads Sædvane er underkastet, det vil sige, hvordan man skal pleje Ret paa Synoden, hvem der bør optræde som Klagere, hvilke Sager der bør paakæres, og hvem der er pligtig at deltage i Synoden. Fremdeles maa I saa hurtigt som muligt ved Eders Breve underrette os om de forskellige Forhold ved den kirkelige Ret, saa kort og klart I kan, hvorfor vi vil være Eder megen Tak skyldig.

1) terminus ante quem er Nr. 123, terminus post quem Nr. 38.

40 [1282. 2. Juli—1284.] [1])

Biskop Jens 1. af Reval og Staden Revals Raadmænd beder Kapitlet i Lübeck om at sende Reval en Skildring af den lybske Kirkeret.

Afskrift efter Bunge.

Jens, af Guds Naade Revalkirkens Biskop, og alle Staden Revals Raadmænd til de velbyrdige og gode Mænd Herr Provsten og hele Kapitlet i Lübeck Kirke, Hilsen med alles Frelser.

Eftersom gennem vor ophøjede Herre Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, Eders Stads Lov og Ret er givet Staden Reval og bekræftet ved aabent Brev, retter vi vor indtrængende og ydmyge Bøn til Eder, hæderværdige og kloge Mænd, om at I i et af Eder udstedt aabent Brev vil beskrive for os, hvilken gejstlig Ret nævnte Stads Indbyggere ifølge Eders Stads Sædvane er underkastet, det vil sige, hvordan man skal pleje Ret paa Synoden, hvem der bør optræde som Klagere, hvilke Sager der bør paakæres, og hvem der er pligtig at deltage i Synoden. Fremdeles maa I saa hurtigt som muligt ved Eders Breve underrette os om de forskellige Forhold ved den kirkelige Ret, saa kort og klart I kan, hvorfor vi vil være Eder megen Tak skyldig.

1) jf. Nr. 39 Note 1.

41 1282. 5. Juli. Sorø.

Esbern Andersen skøder i Kongens Nærværelse Jordegods i Taastrup til Niels Hermansen.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at Esbern Andersen i vor Nærværelse til nærværende Brevfører Niels Hermansen har skødet alt sit Gods, løst og fast, som han havde faaet ved Arv efter sin Broder Niels Andersen i Landsbyen Taastrup og paa dens Mark med to Tredjedele af en Mølle, som hedder Brændemølle, at eje evindelig. Derfor godkender vi nævnte Skødning og bekræfter den ved dette Brev. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Sorø i det Herrens Aar 1282, Søndagen før Ottendedagen efter de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag, med Drosten Herr Peder som Vidne.

1282. 18. Juli. Montefiascone. 42

Pave Martin 4. overdrager Biskop Tyge 2. af Aarhus at løse Tiendeindsamlerne Provst Vilgrip i Rovsø og Magister Vilgrip, Kanniker i Aarhus, fra Kirkens Ban, naar de har aflagt fuldt Regnskab for de indsamlede Penge.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder, Biskop Tyge af Aarhus. I en Ansøgning, som vore elskede Sønner Provst Vilgrip i Rovsø og Magister Vilgrip, Kanniker ved Domkirken i Aarhus, har forebragt os, udtales, at vor ærværdige Broder Bertrandus, nu Ærkebiskop af Arles, men tidligere Kannik i Reims, som i sin Tid var indsat af det apostoliske Sæde til at indsamle den Tiende, der var bevilget i Danmarks Rige til Hjælp for det hellige Land, har banlyst fornævnte Provst og Kannik, som den nævnte Bertrandus tidligere havde udnævnt til Indsamlere af den Tiende, der skulde samles i Dit Stift, fordi de har forsømt at overgive ham en vis Pengesum, som de havde indsamlet af denne Tiende. Men skønt de, efter hvad de forsikrer, efter samme Bertrands Tilbagerejse fra ovennævnte Egne fuldtud har betalt Dig, som varetager det hellige Lands Sag, denne Pengesum, er de dog ikke blevet løst fra Kirkens Ban. Derfor har ovennævnte Provst og Kannik ydmygt ansøgt os om, at vi vilde tilstaa dem Afløsningens Velgerning. Og derfor paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Dig, vor Broder, at Du, dersom Du faar Vished for, at fornævnte Provst og Kannik fuldtud har betalt ovennævnte Pengesum eller, hvis de muligvis ikke har betalt, først efter at have modtaget fuld Betaling af dem, fjerner alle Vanskelig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

heder, som kunde hindre det, og paa vore Vegne løser dem fra det nævnte Ban, saaledes at Du giver dem Dispensation med Hensyn til den Irregularitet, de maatte have paadraget sig ved, skønt saaledes banlyste, at tage Del i Gudstjenesten, paalægger dem, hvad der efter Rettens Krav skal paalægges dem, og endelig sørger for ved Brev med udførlig Beretning troværdigt at meddele os, hvad og hvor meget Du har modtaget af samme Provst og Kannik. Givet i Montefiascone den 18. Juli i vort Pontifikats 2. Aar.

43 1282. 20. Juli.

Sorø Kloster slutter Forlig med Herr Peder Olufsen af Tystrup om Erstatning til Klostret for Nedrivning af Møllen ved Kongens Kilde.

Referat i Sorø Gavebog.

Efter at der ofte var forhandlet til Tinge i Striden om Nedrivningen af Møllen ved Kongens Kilde[1]) med den velbyrdige Mand Herr Peder Olufsen af Tystrup, Ridder, naaede denne omsider ved sine Venners Formidling til følgende Overenskomst med Klostret: at han inden den nærmest følgende Paaske ved Køb eller Mageskifte skulde erhverve til Klostret Jordegods beliggende mellem hans egne Jorder paa et af følgende tre Steder, enten i Topshøj, hvor der var otte Ørtug Jord, eller i *Gedethorp, hvor der ligeledes var otte Ørtug Jord, eller i Skullerup, hvor der var en halv Mark Skattejord og mere, som Herlug Thomsen besad, idet der fastsættes den Betingelse, at Godsvurderingen af det saaledes erhvervede skulde bero ikke paa Parternes Skøn, men alene paa Mæglernes Dom, som paa nævnte Herr Peders Vegne skulde give Klostret fuld Erstatning til Gengæld for dets Mølle og for alt Tab, som det havde paadraget sig som Følge af den Mølle, han havde bygget i Stedet for, idet dog de ved Møllen liggende Ejendomme i Skove, Enge og Græsgange sammesteds stadig var forbeholdt Klostret. Men hvis det ikke skulde lykkes at erhverve Jorder efter Klostrets Vilje, skulde de af hans Fædrenegods i Eskildstrup stille Klostret tilfreds med lignende Værdier og paa en saadan Maade, at de kunde staa til Regnskab for Gud Herren desangaaende. Mæglerne var Herr Niels Drukken, Herr Jens Ebbesen, Oluf Lunge, Mads Taa og Jens Simonsen, i det Herrens Aar 1282 paa den hellige Jomfru Margretes Dag.

1) jf. Nr. 93. 131. 227.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1282. 22. Juli. Nykøbing. 44

Dronning Margrete paalægger under Bødetrusel Jordejerne i Revals Omraade at nedrive Gærderne om deres Marker inden 11. November.

Original i Reval.

Margrete, af Guds Naade fordum de Danskes og Venders Dronning, Frue af Estland, til alle sine i Estland boende elskede Venner i Kristus, Hilsen med Gud.

Vi paalægger og befaler[1]) paa det bestemteste under vor Naades Fortabelse alle, der har Jord inden for Staden Revals Marker og Grænser, at de inden nærmest følgende Mortensdag[2]) helt og holdent skal fjerne og rykke op deres Markers Gærder og Indhegninger. Hvis de ikke gør det, saa paalægger og befaler vi Høvedsmanden i Reval og Kongerigets tolv edssvorne[3]) og samme Stads Borgere, at de skal tvinge hver enkelt af dem til at bøde til os og Borgerskabet tres Mark Sølv ifølge det Vilkaar, der er fastsat af Herr Eilard, vor forhenværende Høvedsmand i Reval. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1282 paa den hellige Maria Magdalenes Dag.

1) jf. Nr. 46. — 2) 11. November. — 3) nml. Raader; vi har her det første sikre Vidnesbyrd om kongelige Raader i Estland, jf. Bunge, Estland S. 136 ff. De kongelige Raader (milites, consiliarii domini regis in Estonia iurati) vælges i et Antal af 12 — senere 15 — ud af Vasallerne og udgør under Høvedsmandens Ledelse saavel en Forvaltningsmyndighed som ogsaa den højeste juridiske Instans.

1282. 29. Juli. Nyborg. 45

Erik 5. Glippings Haandfæstning.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, til Sagens evige Ihukommelse.

Vi vil, at det skal staa fast for nulevende og tilkommende, at vi i det Herrens Aar 1282 paa hellig Olavsdag i Nyborg med Raad af Rigets bedste Mænd har forordnet, hvad vi paa Mødet i Vordingborg med samme Mænds Raad lovede [1] at der een Gang om Aaret ved Midfaste skal holdes den Forsamling, som kaldes Hof, [2] fremdeles at ingen maa fængsles, medmindre han frivilligt paa Tinge har tilstaaet sig skyldig i, lovligt er dømt for eller grebet paa fersk Gerning i en Forbrydelse, for hvilken han efter Landets Love skal miste Liv eller Lemmer; men den lovligt dømte skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

have den Frist til at flygte ud af Riget, som staar i Lovbøgerne[1]) [3] fremdeles maa ingen Mand, uanset hvilken Sag han er dømt for, straffes med Pengebøde eller anden Straf udover, hvad der er udtrykt i Lovene, og der maa ikke paalægges nogen Bøder, uden at han er lovligt dømt [4] fremdeles maa ingen Mand i nogen Sag opnaa Kongebrev mod nogen, medmindre hans Sag først har været undersøgt og behandlet paa Tingene[2]); men naar en trodsigt har siddet Kongens første Brev, opnaaet paa denne Vis, overhørig, skal han bøde Sagsøgeren en Mark og Kongen tre Mark udover det, som han er idømt paa de tidligere Ting, for det andet (Brev) skal han bøde lige saa meget og for det tredje ligeledes denne Sum; men for det fjerde Kongebrev skal han bøde Sagsøgeren tre Mark og Kongen 40 Mark (dog saaledes, at Pengebøder i de enkelte Sager i Lunde Stift forstaas saaledes som det samme Sted har været Skik fra Arilds Tid og paa Mødet i Vordingborg offentligt har været sagt)[3]), og hvis han ikke har Løsøre, men blot Jord, saa skal Kongens Ombudsmand paaminde ham om inden for en Maaned at sælge saa meget af sin Jord, som han skylder Bonden og Kongen. Hvis han ikke gør det, skal Kongens Ombudsmand efter Vurdering af hans Gods modtage Kongens og Bondens Ret af nævnte Jord, men intet derudover, og hvis hans Jord ikke er tilstrækkelig til Bøden, skal Manglen forholdsmæssigt blive Kongen saavel som Bonden til Del. Men hvis nogen paa uretmæssig Maade opnaar Breve imod det, som er sagt, skal han bøde Bonden tre Mark og Kongen lige saa meget. [5] Vi forordner ogsaa og lover fast at overholde ubrødeligt salig Kong Valdemars Love, saaledes som de staar i hans Lovbøger[4]), idet vi tilbagekalder som fuldstændigt ugyldige alle Misbrug og Afvigelser, indført mod Lovene, og det især de efterskrevne: for det første at ingen skal befordre Levnedsmidler for os, vor Hustru, vore Børn og vor Drost udover sit Herreds Grænser, og naar nogen undlader at yde Ægt, skal Kongens Ombudsmand leje en Vogn, og den forsømmelige skal betale dens Pris foruden tre Mark [6] fremdeles at vort Studkorn[5]) skal betales paa St. Andreas Dag efter hvert Herreds Sædvane [7] fremdeles at Bønder ikke maa tvinges til at bygge eller istandsætte Gaarde, Møller og andet, og heller ikke Borge undtagen i Nødens Stund, hvor de skal gøre, som de har været vant til paa Valdemars Tid; [8] og ikke maa de under Trusel om nogen Straf tvinges til at give Gæs eller Kyllinger eller andre Gaver til Kongens Bord med Undtagelse af de Ydelser, de plejede at betale paa Valdemars Tid, men de kan bedes om det som Skænk eller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gave [9] fremdeles skal det være tilladt Selvejerbønder at tage Stilling som Bryder, dog saaledes at de yder, hvad Kongen har Krav paa, af deres egen Jord [10] fremdeles maa vi ikke bygge paa fremmed Grund undtagen med Ejerens Samtykke og Vilje [11] fremdeles maa vore Ombudsmænd ikke stævne nogen undtagen til de retmæssige Ting og ikke for ham selv [12] fremdeles skal vore aabne Breve og Privilegier forblive i Kraft, hvis vi ikke ved vore tro Mænd paa Hoffet kan vise, at de med Rette bør kaldes tilbage [13] fremdeles maa ingen Mand for nogen Forseelse miste sin Jord, medmindre han bliver fældet for Majestætsforbrydelse med Ed af Vordholdsnævn[6]), dog undtaget det ovenfor udviklede Tilfælde [14] fremdeles vil vi, at Lovbøgernes Bestemmelser om skibbrudne skal overholdes [15] fremdeles maa ingen nye Byrder paalægges Købmænd, der besøger vort Rige, eller vore egne, men de skal bruge de Friheder, som de har været vant til at have fra Arilds Tid, idet dog de Sædvaner, som iagttages i Skanør, skal staa ved Magt [16] fremdeles hvis nogen vil sagsøge os for en hvilkensomhelst uretmæssig Tilegnelse af Gods, skal vi i den Sag underkaste os vore tro Mænds Raad og Bestemmelse paa vore Hoffer, som til enhver Tid afholdes [17] fremdeles vil vi, at ingen Mand maa gæste Klostre, gejstlige eller verdslige ubeskedent, men han skal nøjes med, hvad Husets Herre har og vil give ham. Hvis nogen drister sig til at gaa derudover, idet han voldeligt røver noget, skal (den skadelidte), hvis han er gejstlig, have fri Myndighed til at forfølge saadan Vold som Hærværk, Ran eller Banlysningssag[7]), men hvis han er verdslig, som Hærværk eller Ran [18] fremdeles at Danmarks Kirke skal nyde alle Friheder, ved hvilke den har staaet i Glans paa Kong Valdemars Tid, som vilde bevare dens Frihed ubeskaaret paa ethvert Punkt.

Men for at alt dette og hver enkelt Bestemmelse kan forblive i Gyldighed og Kraft, har de ærværdige Fædre Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, Herrerne Peder, Biskop af Viborg, Tyge Biskop af Aarhus, Tyge Biskop af Ribe, Svend, Biskop af Børglum, og Ingvar, Biskop af Roskilde, Herrerne Jakob og Jens, Slesvigs og Odenses udvalgte og bekræftede Bisper, samt Grev Otto af Ravensberg og Herr Valdemar af Rostock ladet deres Segl hænge under dette Brev sammen med vort. Forhandlet i Nyborg paa ovennævnte Aar og Dag.

1) jf. Jyske Lov 2,22. Eriks Sjællandske Lov 2,15. 2,18. Valdemars Sjællandske Lov 3,13. Skaanske Lov 226 (14,5). Jf. Matzen Offentlig Ret III 88—89. — 2) om Kongebrevene, se Tillægget. Om Forholdet mellem dette og Haandfæstningen af 29. Juli 1282,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

se bl. a. Arup II 9 ff. — 3) findes kun i nogle Haandskrifter. — 4) der menes Landskabslovene. — 5) Stud var Navnet paa en Skat, der aarlig udrededes til Kongen. — 6) Vordhold (egtl. Vagthold) var oprindelig Navnet paa en Afdeling inden for Hirden, senere paa en Afdeling af de af Hirden fremgaaede Herremænd. Vordholdsnævn var et Nævn, hvis Medlemmer udtoges blandt disse, i Almindelighed i et Antal af tolv, undertiden saaledes, at de alle toges af den Afdeling, hvortil sigtede hørte, i andre Sager saaledes, at der toges lige mange fra hver Afdeling. Antallet af Vordhold var vistnok fire, og de svarede maaske til de forskellige Hoveddele af Riget, saaledes at 3 var fra Jylland, 3 fra Fyn, 3 fra Sjælland med tilliggende Øer og 3 fra Skaane. — 7) d. e. han kan forfølge den ved verdslig Ret som verdslig Straffesag eller ved gejstlig Ret til Paalæg af Kirkestraf.

Tillæg. **1282. 19. Marts[1]).**

Dette er den Lov, som Kong Erik, Kong Kristoffers Søn, gav i Vordingborg efter alle Danskes Raad, og som de vedtog: at holde Hof hvert Aar ved Midfaste, og det skal Kongen kundgøre i alle Lande en Maaned, førend der skal holdes Hof, og det Sted hvor han vil have det, dog saaledes at man kan komme der med Skib. Kongen har ogsaa lovet Riget, at ingen skal fængsles, uden han først er lovlig dømt for Riget, medmindre han gribes med Tyvekoster eller han tager Kvinde med Vold eller han saarer eller dræber en Mand i den By, hvor Kongen er, og bliver grebet paa fersk Gerning.

Om Kongebrev.

Kongen har ogsaa lovet, at hans Brev ikke skal gives mod nogen Mand, førend han er lovlig sagsøgt paa Herreds- og paa Landsting, og han der ikke vil staa til Rette hverken med Edsbevis eller med Bøder. Da skal Kongen give et Brev og byde ham at rette for sig indenfor et Tidsrum af 15 Dage enten med Edsbevis eller med Bøder. Kommer han ikke førend paa den sekstende Dag, da skal han rette for sig overfor den, der sagsøger ham, og bøde den Bonde, som tog Brev, en Mark, og Kongen tre Mark. Om han ikke retter for sig da, saa skal Kongen give et andet Brev og byde ham at rette for sig om ti Dage. Kommer han ikke før den ellevte Dag, da skal han gøre Bonden Ret og bøde til ham to Mark for Brevet og Kongen tre Mark. Om han heller ikke retter for sig da, saa skal Kongen give et tredje Brev og byde ham at rette for sig om fem Dage. Kommer han ikke førend paa den sjette Dag, saa skal han gøre Bonden Ret og bøde til ham tre Mark for Brev og til Kongen tre Mark. Og derpaa skal Kongen give et fjerde Brev og kalde ham for sig og byde ham at rette for sig, saaledes som det nu er sagt, og han skal bøde til Kongen fyrretyve Mark, saa gode som seksogtyve Mark og seksten Ørtug i rede Penninge. Dette er Ret i Skaane[2]). Vil han ikke da indfinde sig for Kongen efter de Breve, da skal Kongen udpege af sin Gaard gode Mænd, der kan sikre, at Bonden faar sin Ret, og lade gøre Udlæg for seks Mark af hans Løsøre for de Breve, han har taget, og til Kongen seksogtyve Mark og seksten Ørtug[3]), og ni Mark for tre Breve, og mere skal man ikke tage af Bonden for den Sag. Men sker det saaledes, at nogen tager Brev imod en Mand, der ikke er blevet sagsøgt, saaledes at han ikke er lovlig sagsøgt for Tinget, da bøde han til Bonden tre Mark og til Kongen tre Mark, fordi han ikke sagde Sandhed til Kongen.

Denne Ret var givet paa den Torsdag, der gik umiddelbart forud for Palmesøndag paa det Hof, som fandt Sted i Vordingborg, og tilstede var Biskop Peder af Viborg, Biskop Tyge af Aarhus, Biskop Tyge af Ribe, Biskop Ingvar af Sjælland, Grev Otto af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ravensberg, Herr Valdemar af Rostock, Grev Albrecht af Gleichen, Grev Albrecht af Eberstein, Junker Bernhard af Güstrow, og desuden de bedste Mænd af Riget baade lærde og læge. Der er 1281 Vintre og tolv Uger fra vor Herre blev født indtil den Dag, da denne Ret blev givet.

1) Som anført foroven S. 13 bringes her en Oversættelse af den saakaldte Vordingborghaandfæstning. — 2) det var kun i Skaane, at Bøder nedsattes til to Tredjedele. Andre Haandskrifter mangler derfor Ordene: »saa gode som . . . Penninge«, og har i Stedet for Skaane: Sjælland eller Jylland. — 3) andre Haandskrifter har i Stedet herfor fyrretyve Mark, se ovenfor Note 2.

1282. 29. Juli. Nyborg. 46

Kong Erik 5. Glipping paalægger under Bødetrusel Jordejerne i Revals Omraade at nedrive Gærderne om deres Marker inden 11. November.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug i Estland, til alle sine i Estland boende elskede Venner i Kristus, Hilsen med Gud.

Vi paalægger[1]) og befaler paa det bestemteste under vor Naades Fortabelse alle, der har Jord inden for Staden Revals Marker og Grænser, at de inden nærmest følgende Mortens Dag helt og holdent skal fjerne og rykke op deres Markers Gærder og Indhegninger. Hvis de ikke gør det, saa paalægger og befaler vi Høvedsmanden i Reval og de tolv edssvorne og samme Stads Borgere, at de skal tvinge dem til hver især at bøde til os og Borgerskabet tres Mark Sølv ifølge det Vilkaar, der er fastsat af Herr Eilard, fordum vor Høvedsmand i Reval. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1282 paa den hellige Olufs Dag.

1) jf. Nr. 44.

1282. 8. September. 47

Riga slutter Overenskomst med Lübeck og Visby om i otte Aar at beskytte tysk Handel paa Trave, i Øresund og paa Rejsen derfra over Østersøen til Novgorod.

Original i Lübeck.

Fogeden, Raadmændene og Borgerskabet i Riga hilser med ham, som vil, at ingen skal fortabes, alle, der ser dette Brev.

. . . . i Traves og Øresunds Havne eller derfra til Novgorod paa hele Østersøen . . . .

Til fyldigere Bevis og Sikkerhed for denne Sag har vi ladet dette Brev

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skrive og bekræfte med vort vedhængte Segl. Givet og forhandlet i det Herrens Aar 1282 paa vor Frues Fødselsdag.

48 1282. 13. September. Montefiascone.

Pave Martin 4. stadfæster Kong Valdemar 2.s Overdragelse af Järvamaa (Gerwien), Alempoys, Normegunde, Mocha og Waiga (Weigele) til Marieridderne i Livland og Kong Abels Bekræftelse deraf.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine kære Sønner . . [1]) Landmesteren og Brødrene af den tyske Marieridderorden i Livland med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I den Ansøgning, I har forebragt os, udtales, at Valdemar, de Danskes og Venders Konge, salig Ihukommelse, af særlig Bevaagenhed overfor Eders Ordenshus i sin Fromhed gavmildt har overdraget Eder og nævnte Ordenshus af Gerwien, Alempois, Normegunde, Moche og Weigele de Jorder, som nævnte Konge dengang besad[2]) i Dorpat og Reval Stifter i Estland, til Bod for sin og sine Fædres Sjæle, og at Abel, mindeværdig Ihukommelse, de Danskes og Venders Konge, fornævnte Kong Valdemars Søn, senere stadfæstede dette, saaledes som det udførligere siges at staa i samme Kongers derom affattede og med Segl befæstede aabne Breve. Idet vi bøjer os for Eders Bønner, bekræfter vi det, der i denne Sag saa fromt og klogt er gjort, da vi anser det for rimeligt og rigtigt, med vor apostoliske Myndighed og styrker det ved dette Brevs Værn. Intet Menneske maa driste sig til at bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen vover at gøre det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Montefiascone den 13. September i vort Pontifikats 2. Aar.

1) 1279 29. November er Konrad v. Feuchtwangen Landmester for Mariaordenen i Livland. 1282 17. December er Mangold Landmester for Livland og samtidig for Preussen. Landmester gengiver her Originalens praeceptor (egtl. Forstander). — 2) Valdemar 2. giver i Forliget 1238 7. Juni kun udtrykkeligt Afkald paa Gerwien, mens Abel 1251 8. August giver Afkald paa de andre Omraader under Henvisning til, at Valdemar 2. og Erik 4. Plovpenning havde fastholdt deres Ret dertil.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1282. 18. September. Wittenburg. 49

Grev Nicolaus 1. af Schwerin overlader Landsbyen Vietow til sin Slægtning Margrete, Datter af Junker Abel Abelsen, efter at hun er gaaet i Kloster i Zarrentin.

Original i Schwerin.

Nicolaus, af Guds Naade Greve af Schwerin til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

. . . .

Vidner i denne Sag er: Vor kære Broder Grev Helmold, Wichbert, Herman af Blücher, Anton af Trebbow, Henrik af Lohe, Nicolaus Foss, Erik af Perlin, Riddere, og adskillige andre troværdige Mænd. Givet i Wittenburg ved vor Notar Werenberts Haand i det Herrens Aar 1282 den 18. September.

1282. 1. Oktober. Montefiascone. 50

Pave Martin 4. paalægger Biskop Tyge 2. af Aarhus at inddrive den Tiende til det hellige Land, som endnu ikke er indkommet fra Danmark og Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder, Biskop Tyge af Aarhus osv.

Idet vi viser det hellige Lands Anliggender, som særlig ligger os paa Hjerte, vor rige Gunst og brændende higer efter at fremme dem paa en hurtig Maade og efter Ønske, overlader vi gerne Dig, vise Broder, hvad der angaar disse Anliggender. Det er nemlig vort faste Haab, at Du med Flid og Omhu vil vaage over disses Udførelse og være saa meget desto mere ivrig, som vi tror, at Du med stor Hengivenhed omfatter fornævnte Anliggender, og at Dit Hjertes Længsel er rettet mod at føre dem til en lykkelig Afslutning. Da vi har erfaret, at adskilligt af Tienden og af de øvrige Gaver, som i Danmark og Sverige er bestemt til Støtte for det hellige Land, er blevet indsamlet uden fuldstændig at være blevet udbetalt til vor ærværdige Broder Bertrandus, Ærkebiskop af Arles, fordum Kannik i Reims og dengang optaget af i de Lande at indsamle fornævnte Tiende, og da en Del af Beløbet ogsaa efter samme Bertrandus' Bortrejse staar tilbage at indsamle, paalægger vi i Ønsket om, at Støtten til det hellige Land skal øges og ikke formindskes, og idet vi nærer fuld Tillid med Herren til Din Retskaffenhed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i mangfoldige Henseender og til Din prøvede Troskab, Dig vor Broder ved denne apostoliske Skrivelse og befaler Dig til Dine Synders Forladelse, at Du paa Grund af den Ærbødighed, Du nærer for os og det apostoliske Sæde, med glødende Iver vil paatage Dig disse Anliggender og indkræve, hvad der er samlet, og hvad der saaledes endnu skal samles, og modtage det med vor Myndighed for det hellige Land, uanset den forløbne Tid, idet Du under Anvendelse af Kirkens Straf tvinger Indsamlerne, ligegyldigt hvem de er, til helt og holdent at udbetale de indsamlede Penge, og dem, der skylder Tiende og endnu ikke har betalt den, til at svare den fuldstændigt, og idet Du efter den fuldstændige Betaling af samme Tiende løser dem af det Ban, som de har paadraget sig, fordi de ikke har betalt Tienden til de fastsatte Frister, og giver dem Dispensation for den Irregularitet, som de har paadraget sig ved, skønt saaledes banlyste, at deltage i Gudstjenesten, efter at Du har paalagt dem, hvad der med Rette skulde paalægges dem. Det er vor Vilje, at Du ofte i Dine Breve oplyser os om, hvad og hvor meget Du har modtaget af ovennævnte Tiende, og hvorledes der gaas frem i Sagen. Givet i Montefiascone den 1. Oktober i vort Pontifikats 2. Aar.

51 1282. 4. December. Rostock.

Dronning Margrete bevidner, at Erik 4. Plovpennings Døtre Agnes og Jutta af fri Vilje er indtraadt i Roskilde Agnete Kloster.

Afskrift af Bartholin.

Margrete, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for Eder alle, vi erklærer og bevidner, at de velbyrdige Jomfruer Agnes og Jutta, Døtre af afdøde Kong Erik[1]), salig Ihukommelse, længe var Søstre i St. Agnetes Kloster i Roskilde, under Dominikanerordenens Omsorg, og at de bar Ordenens Dragt. Den ældste af de to, nemlig Søster Agnes, Klosterets Grundlægger, aflagde sit Løfte i vor Nærværelse og overholdt senere i mange Aar ydmygt og fromt Lydigheden mod Ordenen saavel i Kapitlet som udenfor og var ogsaa i lang Tid Priorinde, indtil den anden Søster, nemlig Jutta, som syntes mere moden og klog, efter at Løftet var aflagt, og den anden var løst fra Stillingen, paa kanonisk Vis blev valgt til Priorinde og modtog Provincialpriorens Bekræftelse. Dette ved vi, fordi vi hyppigt omgikkes dem i Klosteret, og fordi de ogsaa, endog uden at vi vidste det, sammen med sig havde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

indført nogle af vore Jomfruer, som vi særlig holdt af, og som bandt sig til en lignende Lydighed, og af den Grund vilde vi hellere forblive sammen med dem. Og for at de ikke skal kunne rette nogen Beskyldning mod os, bør I alle vide, at vi ikke ved Kunstgreb, Tilskyndelse eller Raad, Trusler eller nogensomhelst Skræmmebilleder eller Løfter har forledt dem til dette; tværtimod har vi været forekommende og venlige overfor deres Fromhed, som var saa stor hos nævnte Agnes, at hun ikke engang af Rigets Formynder Herr Hertugen af Brunsvig[2]) paa nogen Maade kunde holdes tilbage, idet vi ønskede at vise Gud Føjelighed i dette, og ikke kan de paaberaabe sig manglende Alder[3]), eftersom den ene nemlig Jomfru Agnes gik i sit femtende Aar, den anden i sit tyvende, da de antog fornævnte Dragt og indtraadte i Ordenen. Alt dette og mere til er sket i saare manges Nærværelse. Til Bevis for og Vidnesbyrd om denne Handling har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl og med vor Skriftefaders, Herr Peders, som deltog i alt dette. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1282 den 4. December.

1) nml. 4. Plovpenning. Jf. om denne Sag DRB II 1 Nr. 367. 385. 401. 418. 454 samt Brevene af 1296—1297. — 2) nml. Albrecht. — 3) den kanoniske Alder for Nonner var 12 Aar, jf. c. 12 X de regularibus III 31.

1282. 9. December. Ribe. 52

Biskop Jakob af Slesvig, udvalgt Biskop Jens 2. af Odense, Niels Hak, forhenværende Marsk, Stig Andersen, Marsk, Niels Knudsen og Jakob, Søn af Grev Niels af Halland, vidimerer Kristoffer 1.s Brev af 1255 14. Marts (DRB II 1 Nr. 156).

Udtog i Ribe Oldemoder.

Jakob, Biskop af Slesvig, Jens udvalgt og bekræftet som Biskop af Odense, Niels kaldet Hak, fordum Marsk, Stig Marsk hos de Danskes høje Konge, Niels Knudsen og Jakob, Søn af Grev Niels, bevidner ved deres Brev for alle, der ser dette Brev, at de har set det umiddelbart ovenfor anførte Brev *(=DRB II 1 Nr. 156)*, uskrabet, ustunget osv. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1282, den første Onsdag efter St. Nikolai.

1282. 16. December. Flensborg. 53

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne i Slesvig for at betale Told paa Skaanemarkederne.

Afskrift i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Idet vi i Betragtning af de Tab og Ulemper og Anstrengelser, som vore kære Borgere i Slesvig meget ofte har været udsat for til Gavn for os og vort Rige, vil vise dem en særlig Naade, gør vi ved nærværende Brev vitterligt for alle, at vi erklærer dem, alle og enhver, for fri og undtagne at være for Betaling af Told paa vort Marked i Skaane til evig Tid. Vi forbyder derfor under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden vover paa nogen Maade at besvære Borgerne mod nærværende Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Flensborg i det Herrens Aar 1282 den 16. December, med Drosten Herr Peder som Vidne.

54 1282. 16. December. Flensborg.

Kong Erik 5. Glipping tillader, at Hamborgs Borgere, som lider Skibbrud i Danmark, bjerger deres Gods.

Efter Tryk af Schuback.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt[1]) for alle, at vi har skænket vore kære Borgere i Hamborg den Naade, at de, hvis de ved en ulykkelig Hændelse skulde lide Skibbrud nogensteds i vort Rige, maa have det af deres Gods, som de med eget Arbejde og paa egen Bekostning kan bjerge fra Skibbrudet, frelst og uanfægtet og frit for hver Mands Krav. Derfor forbyder vi paa det strengeste under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at besvære disse Borgere med Hensyn til denne dem naadigt tilstaaede Frihed, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Flensborg i det Herrens Aar 1282 den 16. December i Nærværelse af følgende Herrer: Drosten Peder, Lars Tygesen, Niels Lendi, Verner af Meding og Jens Ponsim[2]).

1) jf. DRB II 1 Nr. 17. — 2) Fejlskrivning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1282. u. d. Ribe. 55

Biskop Tyge af Ribe forordner med Kapitlets Samtykke, at Boet efter alle gejstlige, der dør 1. Maj eller derefter, maa bevare deres kirkelige Indtægter indtil den følgende Paaske.

Original i Rigsarkivet.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle og enhver, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Ikke bør det anses for at være angribeligt, hvis efter Tidernes Skiften undertiden menneskelige Bestemmelser forandres, navnlig da naar bydende Nødvendighed og indlysende Nytte kræver det[1]). For nytilkommende Sygdomme maa ogsaa nye Modgifte forberedes. Skønt man efter gammel Sædvane i Ribe Stift hidtil har overholdt den Skik, at der ikke tilfalder gejstlige, som dør mellem Paaske og Apostelen St. Jakobs Dag[2]), kirkelige Indtægter af det paagældende Aar, men at Indtægt eller Udbytte bevares for deres Efterfølgere uden nogen Formindskelse, ønsker vi — fordi det ofte som Følge af fornævnte Sædvane er hændet, at de afdøde gejstliges Gæld er forblevet helt ubetalt til ikke ringe Fare for deres Sjæle og til Forargelse for de nytilkommende gejstlige, og fordi vi ogsaa nu og da har erfaret, at der i en døende gejstligs personlige Eje ikke forefandtes Midler til en hæderlig kristen Begravelse — saavidt det staar til os, at imødegaa saadanne store Mangler og forargelige Tilstande. Vi har derfor efter at have raadført os med gode Mænd med vort Kapitels Samtykke bestemt, at de gejstliges Indtægter, som dør paa Apostlene Filips og Jakobs Dag[3]) eller derefter, helt maa tilfalde dem indtil den følgende Paaske at anvende til Betaling af deres Gæld, Opsættelse af Testamente eller til hvilkesomhelst andre fromme Formaal efter den døendes Vilje. Thi vi har anset det for rimeligt i Dødens Stund barmhjertigt med Kirkens Indtægter at ile den til Hjælp, som i levende Live efter Evne led Møje i Kirkens Tjeneste. Men for at denne vor Bestemmelse kan staa ved Magt for evigt, har vi ladet vort Segl tillige med vort Kapitels Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1282.

1) ordret Citat fra Corpus iuris canonici c. 8 X de consanguinitate IV 14. — 2) 25. Juli. — 3) 1. Maj.

1282. u. d. 56

Staden Lübeck oversender paa Opfordring af Erik 5. Glipping, Dronning Margrete og Staden Reval et Eksemplar af den lybske Ret til Reval.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Reval.

I den hellige og udelelige Treenigheds Navn Amen. I Aaret for Guds Byrd 1257[1]) i August Maaned lod Staden Lübecks Raadmænd af Ærefrygt og Hengivenhed for og paa Opfordring af den høje Herre Kristoffer, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og dernæst i Aaret for Guds Byrd 1282 af Hengivenhed for og paa Opfordring af sammes berømmelige Søn Herr Erik, ligeledes Konge af Guds Naade, og hans berømte Moder Dronningen og paa Opfordring af og af Hengivenhed for Borgerne i Reval, afskrive de Retsregler og den Ret, der var skænket og givet Staden Lübeck som Privilegium af nævnte Stads berømmelige Grundlægger, Herr Henrik[2]) salig Ihukommelse, velbyrdig Hertug af Schwaben, Bayern, Sachsen, Engern og Nordalbingien og senere bekræftet og ved et smukt Privilegium stadfæstet af Romernes højst berømmelige Kejser Frederik 1., dernæst godkendt og bekræftet af Konger, Fyrster og Landsherrer og tilsidst af vor ophøjede Herre Romernes Kejser Frederik 2., givet som Privilegium og stadfæstet, og i alt har han med sit gyldne Segl bekræftet de Retsregler og den Frihed, der første Gang blev skænket Staden Lübeck som omtalt, at overholde til evig Tid, og han har yderligere forøget dem efter Evne. For alle, der vil overholde disse Retsregler og Friheder, være der Fryd og Fred med den Herre Jesus Kristus, som er den sande Fryd og den sande Fred. Men gid de, som modtager dem og ikke overholder dem, maa gaa til Grunde med Sodoma og Gomorrha. Amen.

1) nml. DRB II 1 Nr. 236. — 2) nml. Henrik Løve.

57 [Ca. 1282.]

Kong Erik 5. Glipping forpligter sig til at lade sin ældste Datter ægte Kong Magnus af Sveriges Søn og Tronarving, naar hun er blevet giftefærdig.

Efter Tryk af Messenius.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide[1]), at vi med største Iver tilsigter og bestræber os for, at der mellem den stormægtige Fyrste Herr Magnus, de Sveers og Goters høje Konge, vor kære Broder, og hans Kongerige som den ene Part og os og vort Kongerige som den anden Part skal bestaa fast Fred og stadigt Venskab. Derfor har vi, efter at have holdt Raad med begge Parters tro

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mænd, over for nævnte Konge paa Tro og Love afgivet det Løfte og han paa sin Side har lovet os, at vi vil forene i Ægteskab vor ældste Datter[2]) med Kongen af Sveriges Søn[3]) og Kongeriget Sveriges Arving, naar hun er kommet til giftefærdig Alder. Og hvis vi i Mellemtiden skulde dø, vil vi drage Omsorg for, at de desuagtet forenes i Ægteskab. Hvis det sker ved vor Skyld, at dette Ægteskab ikke kommer i Stand, forpligter vi os til at betale nævnte Herr Magnus 1000 Mark lødigt Sølv osv.

1) jf. Nr. 119. — 2) Margrete. — 3) Birger.

1283. 5. Januar. Roskilde. 58

Roskilde Kapitel bevidner Domprovst Jens Grands Protest mod, at Kong Erik 5. Glipping har tiltaget sig Præsentationsret til St. Michaels Kirke i Slagelse.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Dekanen og Kapitlet ved Roskilde Kirke til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at paa vort Kapitelmøde i vor Nærværelse Magister Jens, Provst i Roskilde, har afgivet følgende Erklæring. I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn, Amen. I det Herrens Aar 1283, paa Tirsdagen før Helligtrekonger, afgiver jeg, Magister Jens, Provst i Roskilde, for Eder mine Herrer, Dekan og Kapitel ved Kirken i Roskilde, følgende Erklæring:

Skønt St. Michaels Kirke i Slagelse har været henlagt til Provstiet i Roskilde, i hvis fredelige Besiddelse eller Kvasibesiddelse mine Forgængere og jeg havde været, eftersom Kirken var henlagt til nævnte Provsti, er er jeg dog ved min Herre Kongens Magtbud, uden Dom eller Tilstaaelse eller Stævning og med Tilsidesættelse af enhver Retsorden blevet fordrevet fra Besiddelsen af nævnte Kirke, og Magister Niels, nævnte Herr Konges Kansler, har bemægtiget sig den imod Gud og Retfærdighed. Da omsider samme Niels var død, gik jeg til min fornævnte Herre Kongen i den Hensigt at bevæge ham til at lade mig have nævnte Kirke i Fred, da den jo var henlagt til Provstiet, men førend jeg kunde komme til ham, lovede han paa sin Drosts indtrængende Opfordring samme Kirke til en anden. Da jeg forstod min fornævnte Herres Sindelag som Følge af fornævnte Løfte, saa begyndte jeg indtrængende at bede ham om, at han vilde overlade den til mig. Og efter lang Overvejelse præsenterede han omsider mig. Men idet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

jeg tog i Betragtning, at nævnte Præsentation ikke var gyldig, fordi han ikke havde Præsentationsret, men paa den anden Side var klar over Modstanderens Magt, blev jeg bange for, at jeg, hvis jeg afslog at modtage Præsentationen, vilde udfordre min nævnte Herre mod mig, og at jeg saaledes paa ingen Maade eller kun med største Vanskelighed vilde kunne opnaa mit Maal, især af den Grund, at da jeg en anden Gang, nemlig da jeg først blev berøvet nævnte Kirke, havde indgivet Klagemaal hos Bispen af Roskilde og Ærkebispen af Lund i Nærværelse af de nævnte Herrer Kongen og Kansleren, nævnte Herre Konge truede og skræmmede mig, idet han i manges Nærværelse tilføjede, at hvis jeg fik nævnte Kirke, vilde han berøve mig min fædrene Arv, paa Grund af hvilken Kirke jeg da ogsaa paadrog mig hans Harme i mange Aar. Idet jeg nu nærede denne Frygt og megen anden, som kunde opstaa for mig deraf, og som nok kunde paakomme selv en modig Mand[1]), tog jeg imod nævnte Præsentation uden ved denne Modtagelse at ville skabe noget Præjudicium for nævnte Provsti eller for mig selv, men med den Hensigt i Fremtiden paa passende Sted og Tid personligt eller gennem mine Venner at bevæge min nævnte Herre Kongen til at lade mig og nævnte Embede i Fred nyde vor Ret, og i den Hensigt at bede ham om at give et aabent Brev herom. Jeg beder om, at I vil hænge vort Kapitels Segl under denne Protest til Forvaring. Men idet vi bemærker, at hans Ansøgning er lovlig, hæderlig og overensstemmende med Retten, har vi ladet vort Segl hænge under nærværende til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet ovennævnte Dag og Sted.

1) Formel fra den kanoniske Ret (c. 4 X de his quae vi metusve causa fiunt I 40).

59 1283. 5. Januar.

Pave Martin 4. paalægger Provsten i Roskilde at tilbagekalde Bosjöklosters Gods (Referat).

Skaanebrevfortegnelsen (Registratur).

Pave Martin 4.s Bekræftelses- eller Fuldmagtsbrev til Provsten i Roskilde[1]) gaaende ud paa, at han skal tilbagekalde det Gods, som uretmæssigt var frataget Bosjökloster. Givet 5. Januar i hans Pontifikats 2. Aar 1281[2]).

1) nml. Jens Grand. — 2) skal være 1283. Den 5. Januar i Pave Martin 2.s Paveaar er 5. Januar 1283. Skaanebrevfortegnelsen har da her, som saa ofte, som Aar angivet Pavens Tiltrædelsesaar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1283. Marts. Helsingborg.

Kong Erik 5. Glippings Forordning om Luksus i Klædedragt osv., se Reg. Dan. Nr. 1312.*

1283. 12. Marts. Roskilde. 60

Niels Mathiesen fra Ishøj overdrager Roskilde Clara Kloster 16 Ørtug Skattejord og tre Stufjorder.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Mathiesen fra Ishøj til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud. Saavel tilkommende som nulevende skal vide, at jeg ved dette Brev klart og udtrykkeligt overdrager de fromme Fruer i Kristus, Abbedissen og Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde 16 Ørtug Skattejord og tre Stykker Jord, der paa dansk kaldes Stuv[1]), og som jeg har faaet ved retmæssigt Køb af Esbern Jonsen fra Syv, og jeg forpligter mine Efterkommere til efter min Død at gøre det samme. Til klart Vidnesbyrd om denne Sag har jeg ladet dette Brev besegle med de hæderværdige Mænd Roskildeborgerne Niels Hermansens og Mads O(d)bertsens Segl og mit eget Sekret. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1283 paa den hellige Pave Gregors Dag.

1) jf. Jyske Lov 1,49. 1,55. 2,21.

1283. 27. Marts se Nr. 82.

1283. 1. April se 1280 30. Marts.

1283. 9. April. Reg. Dan. Nr. *567 er et holstensk Brev om Rendsborg.

1283. 13. Juni. Lund. 61

Kong Erik 5. Glipping bekræfter Forliget mellem Bispen af Reval og Vasallerne i Estland om Tienden.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Hertug af Estland, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Da der i sin Tid[1]) imellem Trued, salig Ihukommelse, forhen Biskop af Reval, og senere mellem den ærværdige Fader Herr Jens, nu Biskop i samme Kirke, som den ene Part og vore Mænd og Vasaller i Estland som den anden Part var opstaaet Strid om Tienden af de Allodier, der nu er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samlet og for Fremtiden vil blive samlet der, og tillige om Tiendernes Tiende, og da denne Strid havde staaet temmelig længe paa, og da vore nævnte Mænd og Vasaller omsider ved gode Mænds Mellemkomst og Raad ønskede at skaffe sig selv Fred og at holde fornævnte Biskop og Kirke skadesløs for paa gyldig Vis at befri sig selv og deres Arvinger for Krav fra Bispen og hans Efterfølgere, og for at fornævnte Strid mellem dem til evig Tid kunde være bilagt, og de ikke ved denne Strid i Tidens Løb skulde blive Genstand for Retskrav og Besværing fra nogens Side, har de med den ofte nævnte Herr Biskops Samtykke og Vilje i Stedet for ovennævnte Tiende købt 60 Hageplove i Landsbyerne Väädla og Kadila, som de med alt Tilliggende, nemlig Ager, Eng, Fægang, Skov og Fiskevand, har tilskødet nævnte Herr Biskop til hans og hans Efterfølgeres Bord at besidde til evig Tid. Vore nævnte Vasaller har fremdeles lovet, at de ikke ved Trusel og Tvang, Bøn eller Betaling vil fjerne deres Estere fra deres gamle Jord, idet de paa uretfærdig Vis samler nye Allodier paa Jorden. Hvis deres Biskop rejser Retskrav mod dem desangaaende, skal de paa gyldig Vis undskylde sig desangaaende under Aflæggelse af korporlig Ed, hvis Bispen forlanger det af dem. Fremdeles skal alle Estere, som bor paa vore fornævnte Vasallers Jorder, være pligtige og skyldige hvert Aar at yde Herr Bispen og hans Efterfølgere Synodalkorn af lige saa mange Hageplove, som de yder deres Herrer Tiende af, nemlig af hver Hageplov to Maal, som hos Esterne paa Folkets Sprog kaldes külmeth, saaledes som de fra gammel Tid har været vant til at yde.

Med dette Korn er Herr Bispen pligtig at sørge for sig selv personligt med Hensyn til Synodaludgifterne, og det er med Parternes Samtykke tilføjet, at hvis Bispen eller hans Efterfølgere eller nævnte Vasaller eller deres Efterkommere nogensinde gaar imod noget af det ovennævnte, skal de vide, at de vil paadrage sig Gud den almægtiges, den glorrige, evige Jomfru Marias, de hellige Apostle Petrus' og Paulus', Martyren St. Laurentius' og alle Helgeners Vrede og Straf. For at altsaa ovennævnte Bestemmelser, hver og en, kan forblive gyldige og staa ved Magt og besidde den evige Fastheds Styrke, bekræfter vi dem med kongelig Myndighed og stadfæster dem med dette Brevs Værn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev tillige med Segl tilhørende de ærværdige Fædre og Herrer Ærkebiskop Jens af Lund og hans Kapitel og Bisperne Jens af Reval og hans Kapitel, Peder af Viborg og hans Kapitel, Tyge af Aarhus og hans Kapitel, Tyge af Ribe og hans Kapitel, Ingvar af Ros-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kilde og hans Kapitel, Jakob af Slesvig og hans Kapitel, Jens af Odense og hans Kapitel samt Kapitlet i Børglum. Givet i Lund i det Herrens Aar 1283 paa den hellige Treenigheds Dag, i Nærværelse af Herrerne Niels, forhen Gælker i Skaane, Anders Erlandsen, Jon Lille, Uffe, forhen Drost, Peder Drost, Mogens Skaaning og saare mange andre troværdige Mænd, gejstlige saavel som verdslige.

1) jf. Nr. 7, der er Forlæg indtil »Med dette Korn«.

1283. 13. Juni. Rostock. 62

Hertug Johan 1. af Sachsen, Hertug Bugislav 4. af Pommern, Fyrst Vizlav 2. af Rügen, Fyrsterne Henrik 1. og Johan 1. af Werle, Greverne Helmold 3. og Nicolaus 1. af Schwerin, Grev Bernhard 2. af Danneberg, Fyrsterne Johan 2., Henrik 2. og Johan 3. af Meklenborg, Fyrsterne Johan 2., Nicolaus (Claus, Niklot) og Henrik 4. Borwin af Rostock og de nævnte Fyrsters Vasaller samt Stæderne Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald, Stettin, Demmin og Anklam og Byerne indenfor Landenes Omraader slutter Forbund til Opretholdelse af Freden til Lands og til Søs for 10 Aar[1]).

Afskrift i Lübeck.

I Herrens Navn Amen. Johan, af Guds Naade Hertug i Sachsen, Bugislav, af Guds Naade de Venders Hertug, Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, Henrik og Johan, af Guds Naade Herrer til Werle, Helmold og Nicolaus, af Guds Naade Grever af Schwerin, Bernhard, af Guds Naade Greve af Danneberg, Johan, Henrik og Johan, af Guds Naade Herrer til Meklenborg, Johan, Nicolaus og Borwin, af Guds Naade Junkere af Rostock, og alle tro Mænd og Vasaller, der bor indenfor de nævnte Herrers Lande og Omraader, Raadmændene og hele Borgerskabet i Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald, Stettin, Demmin og Anklam og alle Stæder i deres Lande til alle troende kristne, som ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen med ham, som er alles Frelser.

Hvor stor Fordelen er ved Fred for Mennesker og Lande, hvor Freden hersker, og hvor stor omvendt Ødelæggelsen er for dem, iblandt hvilke skadelige og fordærvede Menneskers Slethed ikke holdes i Ave ved Frygt for Fred og Retfærdighed, herom er intet forstandigt Menneske uvidende. Og hvis Fyrsterne og Landenes Herrer paatager sig Freden for Folket, saa vil Retfærdighed raade blandt deres tro Mænd, Vasallerne, blandt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stæderne og de undergivne. Thi hvis ikke Retfærd og Fred finder hinanden i gensidig Hengivelse[2]), er det ifølge Profeten[3]) nødvendigt, at baade Retfærdigheden staar i det fjerne, og at Sandheden snubler paa Gaderne. Da altsaa fredelige og gode Tilstande ligger os paa Hjerte, som de bør, vil vi, at det skal være vitterligt for saavel tilkommende som nulevende, at vi efter givet Haandslag og aflagt Ed har sluttet et Forbund, saaledes at alle bør bistaa hinanden i alle retfærdige Sager. Hvis derfor nogen Skade eller utilbørlig Tynge paaføres nogen af ovennævnte Fyrster, Herrer eller deres Vasaller eller Stæderne eller Stædernes Indbyggere eller hvilke som helst Bønder eller Borgere, som bebor Fyrsternes eller Herrernes Lande eller ogsaa Vasallernes Godser, skal med Hensyn til saadan Skade og Tynge alle de, der hører til dette Forbund, ved hvilke Retsforfølgninger og Processer de overhovedet kan, bestræbe sig for at udvirke, at saadan Skade gøres god igen. Men hvis det skyldige Beløb ikke inden en Maaned opnaas ad denne Vej, og hvis der ved Trykket imod al Retfærdighed paaføres Herrerne eller Vasallerne Skade, saa skal de nævnte Stæder i Forening med 200 Ryttere — og det ogsaa i den nuværende Krig og Fejde[4]) — tjene Herrerne og Vasallerne paa egen Bekostning, af hvilke Stæderne allerede har givet Herr Johan, Hertug af Sachsen, 50 Ryttere, derved at 1000 Mark lybsk er givet ham af Stæderne; og hvis de 1000 Mark bliver givet Stæderne tilbage, vil de atter tjene med 200 Ryttere. Men hvis der paaføres Stæderne og deres Beboere Skade og Tynge, skal i Anledning af en saadan Tynge paa fornævnte Maade alle, der hører til Forbundet, ved Retsforfølgning og andre Processer inden for en Maaned, saavidt de kan, udvirke, at det føres tilbage til den rette Tilstand. Og hvis saadan Skade ikke vil kunne fjernes ad denne Vej, skal Fyrsterne, Herrerne og de fornævnte Vasaller paa egen Bekostning hjælpe Stæderne og deres Indbyggere med 400 Ryttere undtagen Herr Johan, Hertug af Sachsen, og Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin, og desuden Herr Johan af Meklenborg og Herr Bernhard, Greve af Danneberg, som vil hjælpe de andre Herrer og Stæderne efter Evne og ikke paa nogen Maade forene sig med andre Fyrster og Herrer og ikke indlade nogensomhelst i deres Stæder og Fæstninger til Tab for Herrerne og Stæderne, der er indbefattet i nævnte Forbund, og heller ikke bør de aabne dem for nogen[5]). Men hvis det synes de nævnte Fyrster, Herrer og Vasaller samt Stæder gavnligt at samle noget af fornævnte Magt til Søs, saa skal for hvert Hundrede Ryttere Fyrsterne og Herrerne sammen med Stæderne tjene til Søs med 200 veludrustede Mand, forsaavidt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som de er i Stand dertil[6]). Hvis de nævnte Fyrster og Herrer iøvrigt tillige med Stæderne griber til Krig eller Fejde som Ryttere, saa skal Bønderne og Borgerne, der bebor nævnte Fyrsters og Herrers Lande, for hver seks Bol gøre Tjeneste med en Hest og en Mand forsynet med passende Bevæbning.

Fremdeles hvis nævnte Herrer tillige med Stæderne betræder Fjendeland og der ved den Inddrivelse, som kaldes Vordinghe[7]), erhverver Penge eller Gods, eller hvis der ved Fanger saavel indenfor samme Herrers Lande som udenfor deres Grænser erhverves Gods af dem, hvorend det ligger, og hvordan det end er erobret, skal dette ligesom Fangerne fordeles ligeligt efter Antallet af bevæbnede, der under dette var hos hver Part. Men hvis der fanges nogen fra Stæderne, og Herrerne har nogle Fanger tilovers udover dem, med hvilke de vel kan løskøbe deres egne Mænd, hvis nogen af dem skulde være blevet taget tilfange, skal de give disse, de tiloversblevne Fanger, i Bytte for dem, som er taget tilfange fra Stæderne, og Stæderne skal omvendt gøre det samme. Men hvis en af Herrerne tages tilfange, skal han løskøbe sig selv. Men hvis en Fyrste eller Herre tages tilfange af Vasallerne og Stæderne, skal han blot gives til Støtte for Herrerne til deres Brug. Og hvis Herrerne mister en Borg, skal de selv bære Tabet, og hvis de tager og erobrer en, skal de selv have Fordelen, men til Generobring af fornævnte Borg skal alle enigt arbejde, saavidt de kan.

Fremdeles skal alle Veje i de nævnte Lande være fredelige for vejfarende paa den Maade, at hvis nogen lider Tynge eller Skade paa sin Ejendom eller Person, skal alle, til hvem den saaledes skadelidtes Skrig eller Nødraab naar, kraftigt og af al Magt forfølge ham eller dem, der har tilføjet Skaden. Og de, som efter at have hørt Skrig om Hjælp ikke forfølger saadanne Misdædere og maaske derefter anklages, fordi de ikke deltog i Forfølgelsen, saaledes som det var deres Pligt, og de saa vil undskylde sig derfor med, at Raabet ikke er naaet til dem, skal — hvis det drejer sig om en Ridder, Væbner eller Lejesvend — tage 5 fornemme og gode Mænd af hele deres Slægt og deres Venner til sig og selvsjette rense sig for disse Beskyldninger; men en Borger eller Bonde skal gøre det selvtiende efter at have medtaget ni gode og troværdige Mænd af sin Stand. Men enhver, som nægter at rense sig, som ovenfor anført, skal betale og bøde for det Tab, der er overgaaet den eller de skadelidte. Paa samme Maade skal det ske til Søs med samme Fred og Lejde og Forfølgelse, saaledes som det ovenfor er fastsat tillands. Men hvis en Røver, en Brandstifter, en Mand-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

draber eller Landevejsrøver og Misdæder paagribes, saaledes at Brøden er aabenbar og notorisk, maa hverken en Fyrste eller Herre eller Vasal eller Foged eller Stæder eller Dommere af nogen Art modtage Penge eller Gaver, men Ugerningsmanden skal paa enhver Maade være underkastet den Straf og Rettens Dom, som han har fortjent. Fremdeles maa overhovedet ingen, hvilken Stilling han end har, holde Haanden over eller beskytte nogen Misdæder, men hvis der maaske skulde være en, som drister sig til at beskytte eller holde Haanden over en Misdæder, skal denne, af hvad Stand han end er, anses for Fjende paa alle Punkter, som den Misdæder han er. Men hvis en Misdæder undslipper, skal han behandles som fredløs i alle ovennævnte Herrers Lande og i alle Stæderne.

Men hvis en af fornævnte Fyrster, Herrer, Vasaller eller Stæder krænker foranstaaende eller ikke vil medvirke som foran anført, skal hans egne Vasaller og Stæder sammen med de andre Herrer, Vasaller og Stæder minde ham om, at han ihukommende sit Ord og sin Ed indenfor en Maaned paa alle disse Punkter gør, hvad han har lovet, og hvis han alligevel er saa trodsig, at han ikke vil gøre, hvad han er pligtig til, paa de Punkter, skal han anses for Fjende og angribes med Fejde paa alle Punkter af alle de fornævnte og af sine egne Vasaller og Stæder, og naar han omsider er blevet overvundet, skal han selv udrede alle Udgifter, der er blevet udbetalt under Fejden. Paa samme Maade skal det gaa Stæderne og Vasallerne, hvis de er oprørske og ikke overholder alt, saaledes som det er udtrykt i dette Dokument. Hvis iøvrigt Vasallerne bliver indbyrdes uenige, skal Forstanderne, Dommerne og de edssvorne, som til enhver Tid maatte være indsat, paatage sig deres Sag og efter omhyggelig Undersøgelse ave den Part, der har Uret, og beskytte den, der har Ret, paa alle Punkter. Desuden maa overhovedet ingen hjælpe Fjenderne med Levnedsmidler, hverken med det ene eller det andet. Men hvis der maaske skulde være nogen, som drister sig til at hjælpe Fjenden med Levnedsmidler eller noget andet, skal han, hvad Stilling han end indtager, anses for Fjende i alle Forhold.

Fremdeles har alle ovennævnte Fyrster og Herrer givet deres fulde Samtykke til, at deres Stæder, store som smaa, bistaar de øvrige Stæder i alt efter deres Evne. Fremdeles skal alle Stæder, som er indbefattet i dette Forbund, saa vel med Hensyn til Told, Rejseafgifter og de Afgifter, der kaldes unghelt[8]), som med Hensyn til alt andet, nyde godt af de Rettigheder, Friheder og Naader, som de ved Privilegier og andre Vidnesbyrd kan

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paavise, at de har og hidtil har haft, hvilke hver især skal fornyes for hver Stad, efter hvad de paaviser. Men særligt skal Frihederne og Naaderne og alle Rettigheder, som Lübeckerne har haft i alle Lande og Omraader, som tilhørte de høje Herrer Barnim og Vartislav[9]), de Venders Hertuger, fornyes for Lübeckerne og paany overdrages dem ved autentiske Privilegier. For alle Stæder, som er indbefattede i dette Forbund, og ligeledes for alle Vasallerne, skal alle Rettigheder, Friheder og Naader, som de har haft fra først af og fra gammel Tid, overholdes ubrydeligt. Men de oftenævnte Fyrster og Herrer maa fremdeles ikke indgaa noget Forlig med Markgreverne[10]) eller deres andre Fjender, medmindre det sker med Stædernes fælles Vilje og Samtykke.

Og alle omtalte Beslutninger og Bestemmelser og Freden skal vare i ti Aar. Og hvis det derefter synes Vasallerne og Byerne nyttigt og gavnligt, at de skal vare længere, skal de yderligere vare saa lang Tid de beslutter, hvilket dog paa ingen Maade skal gælde Herrerne, men blot Vasallerne og Stæderne. Men hvis en af fornævnte Herrer i Mellemtiden forlader denne Verden, og hvis hans Sønner eller Arvinger nægter at overholde foranstaaende, maa hans Vasaller, tro Mænd og Stæder paa ingen Maade aflægge Mandsed eller Vasaled til dem, og ikke maa de regne dem for deres Herrer, førend de vil overholde alt, hvad ovenfor er omtalt. Men hvis en Vasal dør, skal hans Sønner eller Arvinger gøre det samme, som Faderen har lovet. Iøvrigt maa Fyrsterne og Herrerne paa ingen Maade tilegne sig deres Lensgodser.

Til at beslutte og bestemme om alt det fornævnte og til at straffe begaaede Fejl skal saavel af Vasallerne som af de gode Mænd i Stæderne under de enkelte Herrer og Lande vælges Forstandere, Dommere og edssvorne, hver for sit Omraade, som fire Gange aarligt, nemlig Ottendedagen efter Paaske, Ottendedagen efter St. Hans[11]), Ottendedagen efter St. Michael[12]) og paa Kristi Omskærelsesdag[13]), efter hvad de har besluttet, skal komme sammen for at træffe Bestemmelser og Anordning og straffe i de enkelte Tilfælde, og alt hvad der ikke kan udredes og oplyses, skal henskydes til Indstævning og Paadømmelse ved Herr Johan, Hertug af Sachsen, som af alle Herrer og Vasaller og Stæder er valgt til Dommer og Høvedsmand for alt dette. Og hvis han paa Grund af Fravær, idet han maaske er uden for Landene, ikke kan være nærværende, skal han med Raad og Vilje af de fornævnte Herrer, Vasaller og Stæder stille en Dommer i sit Sted. Hvis der med Hensyn til alt dette skulde findes nogle Vasaller eller Stæder inden-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for oftenævnte Herrers Lande og Omraader, som maatte ønske at holde sig uden for denne Overenskomst og dette Forbund, skal de ingenlunde nyde fornævnte Friheder og Naader. Men for at denne saa fornuftige og heldbringende Handling ikke skal kunne forandres eller brydes, har fornævnte Fyrster og Herrer, nemlig Johan, Hertug af Sachsen, Bugislav, de Venders Hertug, Vizlav, Rygboernes Fyrste, Henrik og Johan, Herrer til Werle, Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin,, Johan, Henrik og Johan, Herrer til Meklenborg, Bernhard, Greve af Danneberg, Johan, Nicolaus og Borwin, Junkere af Rostock, efter gensidig at have forpligtet sig ved Haandslag, Aftaler og Eder, aflagt Ed sammen med Vasallerne og alle Stæderne indenfor deres Lande og Omraader og sammen med Staden Lübeck[14]), saaledes at alle trofast skal bistaa hinanden i alle ovenfor udtrykte Tilfælde og ogsaa i alle andre retfærdige Sager.

Og de Riddere og Vasaller, som sammen med nævnte Fyrster, Herrer og Vasaller har afgivet Løfte med Haandslag og Ed overfor Stæderne og omvendt Stæderne overfor dem, er følgende. Med Herr Johan, Hertug af Sachsen, har følgende afgivet Løfte og aflagt Ed: Volkmar og hans Søn Volkmar, David af Karlow, Ditlev af Parkentin, Emecke Hake, Heino Schack af Lüneburg, Hartvig af Retschow, Johan af Balke, Burchard af Jesow, Riddere, og Johan af Krummesse, Lejesvend. Med Herr Vizlav, Rügenboernes Fyrste: Brødrene Mathæus og Eberhard kaldet Moltke, Nicolaus af Diwitz, Henrik Pape, Werner af Tribsees, Riddere. Med Greverne af Schwerin: Ludolf Maltzan og hans Søn Frederik, Ludolf Hasenkopf, Johan af Dambek, Erik, Anton, Voss af Rehberg, Gerhard af Eixen, Stockvisch, Riddere. Med Herr Bernhard, Greve af Danneberg: Ekkehard Rieben, Bertold af Stortelebotle, Riddere. Med Herr Johan af Meklenborg: Frederik Schmecker, Ekkehard af Gutow, Henrik af Bülow, Riddere, Nicolaus af Bülow, Lejesvend. Med Henrik og Johan, Herrer til Werle: Gotfred Luch, Volrad Dargaz, Johan Kotze, Nicolaus Hahn, Henrik af Flotow, Didrik af Büren, Brødrene Jordan og Gerhard af Kröplin, Johan Kabold, Brødrene Johan og Bernhard af Bellin, Siegfried af Kuthdorp, Rudolf af Hungersdorf, Grube, Duding, Volzeke Tunneke, Mathias Ketelhodt, Hermann af Langeworde, Heidenreich af Lohe, Bernhard af Lehsten, Johan af Goldenbow, Johan af Dutten, Johan af Lipe, Henrik Storm, Riddere. Med Henrik og Johan, Junkere af Meklenborg: Bertold Preen, Otto af Reventlow, Henrik af Barnekow, Ludolf af Travemünde, Benedikt af Rodenbeck, Henning af Stralendorf, Markvard af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lohe, Brødrene Gerhard og Hartvig kaldet Metzeke, Henning kaldet af Kramon, Johan af Zarnin, Otto Wackerbart, Gottschalk Preen, Dethwig af Oertzen, Gottfried Dotenberg, Riddere. Med Johan, Nicolaus og Borwin, Junkere af Rostock: Gerhard af Rostock, Johan Babbe, Reddag, Brødrene Johan, Frederik og Konrad kaldet Moltke, Gottschalk af Polen, Henrik Wolf, Georg Moltke, Gerhard af Oldendorf, Henrik af Thun, Gotfred af Trebbow, Henrik Katt, Lambert af Mangoldshagen, Volrad Schmecker, Bordeke og Didrik af Kahlden, Bertold af Jork, Werner af Axekow, Bertold Latekop, Frederik Kardorff, Werner Jesewitz, Markvard af Dargun, Riddere og saare mange andre troværdige Riddere og Væbnere. Til tydeligere Bevis og større Sikkerhed for ovenstaaende er alle de omtalte Fyrsters og Herrers og Stæders Segl hængt under dette Dokument til Forvaring. Forhandlet og givet i Staden Rostock i det Herrens Aar 1283 den nærmeste Søndag før St. Vitus' Dag.

1) Brevet er medtaget, fordi Kong Erik 5. Glipping senere (Nr. 114) tiltræder Forbundet. — Efter den Hohenstaufiske Kejserpolitiks Nederlag i Tyskland udvikles Territoriernes Selvstændighed. Rudolf af Habsburg, der 1273 var blevet romersk Konge, begunstiger for at forhindre, at Enkeltstaterne opsluges af de større, Dannelse af Landeforbund til Forsvar for den enkelte Stat. Samtidig udnævnes Landefyrster som Forsvarere for de rigsumiddelbare Stæder (rectores civitatis). 1280 24. August udnævnte Rudolf af Habsburg Hertug Albrecht af Sachsen og Markgreverne af Brandenburg, Johan Konrad og Otto til Forsvarere. Men Markgreverne fører paa dette Tidspunkt en stærkt ekspansionistisk Politik, der vækker Naboernes Uvilje og Mistro. Lübeck gennemtvinger derfor, at Rudolf (1282 15. Maj) tilbagekalder Markgrevernes Fogedi og dette overdrages 1282 7. December til Hertugerne Johan og Albrecht af Sachsen. Samtidig dannes en Fællesfront af de truede Lande og Stæder, Lübeck, de vendiske Stæder, Meklenborg, Pommern og Sachsen mod Brandenburg. Takket være Lübeckernes diplomatiske Snille lykkes det dem at formulere nærværende Traktat paa en saadan Maade, at den ogsaa kan bruges af dem i deres tilstundende Kamp mod Norge. — 2) Psalm. 84,11. — 3) Jes. 59,14. — 4) mod Brandenburg og Norge. — 5) de forbeholder sig altsaa eventuelt Ret til at nøjes med velvillig Neutralitet. — 6) vigtigt for Krigen mod Norge. — 7) mnt. vordinginge, vordink osv., der betyder »Brandskatning«, »Akkord« m. m. — 8) en Accise, Omsætningsafgift. — 9) af Pommern. — 10) af Brandenburg. — 11) 1. Juli. — 12) 6. Oktober. — 13) 1. Januar. — 14) den eneste rigsumiddelbare Stad, der nævnes.

1283. 24. Juni. Orvieto. 63

Biskop Gebhard af Brandenburg og ni andre Bisper giver Aflad til dem, der bidrager til Genopførelsen af Roskilde Domkirke eller besøger Kirken paa store Festdage.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift af Bartholin.

Vi Bisper af Guds Naade Gebhard af Brandenburg, Bernardus af Numana, Johannes Evellinus[1]), Bartholomæus af Tortiboli, Guido af Pavia, Vincentius af Oporto, Broder Bartholomæus af Grosseto, Sugerius af Cadiz, Robert af Ross og Asser af Växiö, hilser alle troende kristne, som ser dette Brev, med ham, som er alles sande Frelser, og ønsker dem, at de efter Verdens forskellige Tilskikkelser maa opnaa den evige Salighed.

Omendskønt han, hvis Gave det er, at hans troende kan yde ham værdig og rosværdig Tjeneste, i sin Fromheds Overflod overgaar de bønfaldendes Fortjenester og Bønner, saa at han kan yde dem, der tjener ham vel, langt mere, end de selv kunde fortjene, indbyder vi i Ønsket om at gøre Folket antageligt for Herren Kristi troende til at gøre sig velbehagelige for ham saa at sige ved lokkende Gaver — nemlig ved Aflad og Bod — for at de derved kan gøres mere skikkede til at opnaa Herrens Naade. Idet vi ønsker, at den i Roskilde til St. Lucius' Ære opførte Kirke, som ved tilfældige Tilskikkelser er fuldstændig nedbrændt[2]) tilligemed talrige Sager og Prydelser, skal være Genstand for passende Æresbevisninger, og da nævnte Kirkes egne Midler ikke er tilstrækkelige til, at den kan genopføres, hvis ikke troende kristne i Ønsket om at tjene Gud kommer den til Hjælp med Arbejds- og Pengeydelser, retter vi vor Bøn, Formaning og Opfordring med Herren til Eder, om at I for Eders Synders Forladelse af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, vil yde Eders Kærligheds velkomne Støtte og fromme Almisser til Genopbygningen af oftenævnte Kirke, for at ved Eders Bistand nævnte Bygning kan fuldføres, saa at I ved denne og andre gode Gerninger, som I øver paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi med Herren barmhjertigt alle dem, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker en hjælpende Haand til samme Genopbygning, eller som af Fromhed besøger Kirken paa enhver af Festerne for den evige Jomfru Maria og paa Festerne for den hellige Lucius, den hellige Apostel Andreas, den hellige Bekender Nicolaus, den hellige Maria Magdalene og paa samme Kirkes Indvielsesdag[3]) hver især 40 Dages Bodsfaste af den dem paalagte Kirkebod, naar blot hertil kommer eller maa komme Stiftsbispens Samtykke og Vilje. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segls Værn. Givet i Orvieto i det Herrens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Aar 1283 den 24. Juni, under Pave Martin 4.s tredje Regeringsaar, paa den hellige Johannes den Døbers Dag.

1) har ikke kunnet identificeres. — 2) der opgives fire forskellige Datoer, men 27. August har den overvejende Sandsynlighed for sig, under den Dato var Branden noteret i Liber Daticus Roschildensis, se Arhnung S. 301. — 3) Datoen vides vist ikke, se Arhnung S. 302.

1283. 25. Juni. Holbæk. 64

Kong Erik 5. Glipping bekræfter Klosteret Dünamündes Ejendomsbesiddelser i Estland.

Afskrift i Vidisse af 1314 21. April i det svenske Rigsarkiv.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at alle skal vide[1]), at vi overlader, overdrager og tildømmer de fromme Mænd, Munkene i Dünamünde, alt det Gods, som de har købt i Estland, nemlig i Landbyerne Raasiku, Töhilga, Aruküla-Saku, Kalesi, Kangla, Puiatu, Järsi, Kurgla, Paeküla, Määraküla, Pälli, Kalumatsu, Ristiküla, Vilivalla, Määra, Metslougu og Øen Pakrisaar, saaledes som de har haft dem fra vore Forgængere tillige med Landsbyen Igavere, som de har købt fornylig, med alle deres Tilliggender, nemlig Ager og Eng, Skov og Fægang, Vande og Fiskedamme, tilligemed dyrkede og udyrkede Jorder at besidde med evig Ret, idet vi strengt under vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at hindre eller paa utilbørlig Maade at besvære dem mod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Holbæk i det Herrens Aar 1283, Dagen efter St. Hans, i Nærværelse af Herrerne Biskop Jens af Reval, vor Foged Odvard og mange andre troværdige Mænd.

1) jf. Nr. 302.

1283. 30. Juni. Taarnborg. 65

Kong Erik 5. Glipping tillader Biskop Jens 1. af Reval at bygge en Mølle.

Afskrift i Reval.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der bor i Estland og faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Vi vil, at det skal staa fast for alle, at vi ved dette Brev har skænket den ærværdige Fader Herr Jens, Biskop af Reval, en Plads til at opføre en Mølle paa ved Herr Siegfried af Brakels Mølle ovenfor Bækken, der udspringer fra en Kilde, som kaldes Härjapää, idet vi strengt forbyder, at nogen paa nogen Maade hindrer ham i at bygge en Mølle sammesteds. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Taarnborg i det Herrens Aar 1283 den 30. Juni i vor Nærværelse.

66 1283. 15. Juli. Ribe.

Kong Erik 5. Glipping fritager Borgerne i Ribe for at betale Told paa Skaanemarkederne.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi erklærer vore kære Borgere i Ribe for fri og undtagne at være for enhver Betaling af Told paa vore Skaanemarkeder, saaledes som de overalt indenfor vort Riges Grænser er fritaget for Betaling af Told, idet vi strengt under vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer, som hvorsomhelst og naarsomhelst maatte staa i Spidsen for nævnte Markeder, mod dette Brevs Ordlyd vover paa nogen Maade at hindre dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1283 den 15. Juli med Drosten Herr Peder som Vidne.

67 1283. 15. Juli. Ribe.

Kong Erik 5. Glipping tager alle Gæster, der besøger Ribe, under sin Beskyttelse, bekræfter deres Friheder, fastsætter Maksimaltoldsatser for Udførsel af en Række Varer og tillader fri Udførsel undtagen i Nødstilfælde.

Original i Bremen.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi tager alle Gæster, der kommer til vor Stad Ribe, tillige

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med deres Gods under vor Fred og Beskyttelse, og at vi ganske særlig vil forsvare dem. Vi tilstaar dem alle de samme Friheder og Naader, som de vides frit at have haft paa vore Forfædres Tid, og lover at overholde dem ubeskaarne over for dem, idet vi dertil giver dem den særlige Naade, at de som Betaling af vor Told for Fremtiden ikke skal yde mere end to Øre Penge for hver Læst Sild[1]), som de har købt, en Øre Penge for hver købt Hest, ni Penninge for hvert Pund Flæsk eller Spæk og lige saa meget for et Pund Fedt, en Ørtug Penge for hver Tønde Smør og tre Øre Penge for en Mark Korn af hvilkensomhelst Sort og intet derudover. Vi indrømmer dem ogsaa og giver dem Tilladelse til, at hvadsomhelst af Varer de maatte købe før Mortensdag de enkelte Aar, maa de uden at skulle søge Tilladelse dertil af vor Foged i Ribe, hvem der end maatte være der naarsomhelst og hvorsomhelst, og uden nogen Hindring frit udføre, hvorhen de vil efter deres eget Forgodtbefindende, medmindre vi forbyder det paa Grund af nødvendige Udgifter, hvilket Forbud vi hvert Aar, hvor vi anser det for nødvendigt, vil bekendtgøre paa Mortensdag[2]). Og hvad de derefter køber, maa de ikke udføre uden at have søgt og opnaaet vor særlige Tilladelse. Derfor forbyder vi strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at hindre dem mod disse Naader og Friheder eller mod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. For at der ikke med Hensyn til fornævnte Bestemmelser i Fremtiden skal kunne opstaa Trætte fra Modstanderes Side eller Grundlag for Tvivl, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1283, den 15. Juli, i Nærværelse af Herrerne Jens, Biskop af Reval, Drosten Peder og Niels Lendi, Foged i Ribe.

1) maaske lig 12 Tønder, se Aakjær, Maal og Vægt (Nordisk Kultur XXX 198). — 2) dvs. 11. November.

1283. 20. Juli. Hedeby. 68

Kong Erik 5. Glipping skænker Hamborgs Borgere en Stadeplads paa Skaanemarkederne og giver dem samme Rettigheder som Borgerne fra de andre nordtyske og vendiske Handelsstæder.

Original i Hamborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi paa indtrængende Anmodning af den velbyrdige Mand, Herr Johan[1]), Greve af Holsten, vor kære Maag, og hans Hustru Grevinden, vor elskede Søster, har tilstaaet Borgerne i Hamborg et Grundstykke eller en Plads paa vort Skaanemarked, hvor de kan bygge deres Boder og bo bekvemt hvert Aar paa fornævnte Markedstid. Vi indrømmer dem ogsaa af særlig Naade alle de Friheder og Naader paa nævnte Markeder, som de øvrige vendiske Stæder og Søstæder vides at have frit af os og vore Forfædre paa Markederne. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer, som maatte være der hvorsomhelst og naarsomhelst, eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at besvære Borgerne med Hensyn til det nævnte Sted eller fornævnte Friheder, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Hedeby i det Herrens Aar 1283 20. Juli, med Herrerne Grev Albrecht af Gleichen, Henrik, Prior af Antvorskov, og vor Drost Peder som Vidner.

1) Johan 2.

69 1283. 20. Juli. Hedeby.

Kong Erik 5. Glipping skænker Kiels Borgere en Stadeplads paa Skaanemarkederne og giver dem de samme Rettigheder som Borgerne fra de andre nordtyske og vendiske Handelsstæder.

Original i Kiel.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi paa Anmodning af den velbyrdige Mand Herr Johan, Greve af Holsten, vor kære Maag, og hans Hustru, Grevinden af Holsten, vor elskede Søster, har tilstaaet Borgerne fra Kiel et Grundstykke eller en Plads paa vort Skaanemarked, hvor de kan bygge deres Boder og bo hvert Aar paa fornævnte Markedstid. Vi indrømmer dem ogsaa af særlig Naade alle de samme Friheder og Naader paa nævnte Markeder, som de øvrige vendiske Stæder og Søstæder vides at have frit af os og vore Forfædre paa Markedet. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer, som maatte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

være der naarsomhelst og hvorsomhelst, drister sig til at besvære Borgerne fra Kiel med Hensyn til dette Sted og de fornævnte Friheder, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Hedeby i det Herrens Aar 1283 den 20. Juli med Herrerne Albrecht, Greve af Gleichen, Henrik, Prior af Antvorskov, og Drosten Peder som Vidner.

1283. 24. Juli. Colbaz. 70

Abbed Mogens af Esrom paalægger Abbeden i Colbaz at sende Skriftefædre til Nonneklostret i Stettin.

Afskrift i Stettin.

Broder Mogens kaldet Abbed i Esrom[1]) til den ærværdige Frue og kære Søster i Kristus Abbedissen i Stettin og hele det menige Konvent sammesteds Hilsen med Jomfruens Søn Jesus Kristus tilligemed Forbønnernes frelsebringende Gave.

Eftersom vi ved den hellige Skrifts Vidnesbyrd har lært, at det er Udtryk for Fromhed vaagent at arbejde paa Sjælenes Frelse, vil vi — idet vi længes derefter — søge Andel i den fremtidige Gengældelse, hvorfor vi paa Eders Bønners fromme og indtrængende Opfordring paalægger Herr Abbeden i Colbaz, hvem det til enhver Tid maatte være, at han ikke undlader paa egen Bekostning saavel til Søs som til Hest at sende Eder nogle af sine Munke til at paahøre Eders Skriftemaal, som han hvert Aar ved er egnet til det Arbejde, paa den Tid eller de Tider, hvor I maatte trænge dertil. Og for at dette vort Bestemmelsesbrev til evig Tid kan besidde ubrydelig Styrke gennem de skiftende Abbeder i nævnte Kloster, har vi ladet det bekræfte med vort Segl tilligemed følgende ærværdige Fædres Segl: Herr Herman, Abbed i nævnte Kloster, og Johannes, Abbed i Eldena, for at ikke nogen fremtidig i ubesindig Formastelighed skal vove at gaa imod dette Forbud. Givet i Colbaz i det Herrens Aar 1283, Dagen før den hellige Apostel Jakobs Dage.

1) om Esroms Betydning se DRB II 1 Nr. 167. 260. 266. 284.

1283. 26. Juli. Sønderborg. 71

Kong Erik 5. Glipping stadfæster Ærkebiskop Trued af Lunds Dom mellem Herr Mogens Bentsen og Biskop Tyge af Ribe om et Vandløb i Visby, samt Ærkebiskop Jens 1. Dros' Stadfæstelse af Dommen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Løgumbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Efterdi den ærværdige Fader Herr Trued, salig Ihukommelse, fordum Ærkebiskop af Lund, i den Sag, som verserede mellem den ærværdige Fader Herr Tyge, Biskop af Ribe, som den ene Part og nærværende Brevfører Herr Mogens Bentsen som den anden om et Vandløb, som flød til nævnte Herr Mogens' Mølle gennem en Bæk i Visby, har afsagt sin Slutdom[1]) til Fordel for nævnte Herr Mogens og imod samme Herr Biskop, og den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, hans Efterfølger, har stadfæstet hans Dom[2]), eftersom den var gyldigt fældet, ved sit aabne Brev, stadfæster ogsaa vi for vort Vedkommende ved dette Brev denne Dom, idet vi tildømmer ovennævnte Herr Mogens dette Vandløb og Bækken at besidde frit til evig Tid og strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen drister sig til paa nogen Maade at hindre Herr Mogens i Anledning af ovenstaaende eller utilbørligt at besvære ham mod denne Dom, saafremt han ønsker vor Naade ukrænket. Givet i Sønderborg paa Als i det Herrens Aar 1283 Dagen efter den hellige Apostel Jakobs Dag.

1) i Modsætning til Interlokutorier. — 2) De to Ærkebispers Domme er tabte; bevaret er et Brev af 1278 til Ærkebiskop Trued om Retsspørgsmaalet (Reg. Dan. 1267).

72 1283. 27. Juli. Sønderborg.

Kong Erik 5. Glipping bekræfter for Aaret 1283 Opholds- og Handelstilladelsen for Borgerne fra Lübeck, Wismar, Rostock, Demmin, Stralsund, Greifswald, Stettin og Anklam.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi til alle Borgere og Bymænd fra Stæderne Lübeck, Wismar, Rostock, Demmin, Stralsund, Greifswald, Stettin og Anklam, der ønsker at komme til vore Markeder i Skaane eller hvorsomhelst ellers i vort Kongerige, ved nærværende for os og andre, som for vor Skyld vil foretage eller undlade noget, i dette Aar giver fuld Sikkerhed og frit Lejde til at komme der, opholde sig sammesteds, købe, sælge og udøve

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

deres Købmandsskab, saaledes som de har været vant til fra Arilds Tid, og til atter at vende tilbage til deres eget. For at der ikke i Fremtiden skal opstaa Anledning til Tvivl med Hensyn til nævnte Lejde, har vi givet dem dette Brev og bekræftet det med vort Segls Værn til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Sønderborg paa Als i det Herrens Aar 1283 den 27. August med Herr Albert, Greve af Gleichen, Herr Henrik, Prior af Antvorskov, og Drosten Herr Peder som Vidner.

1283. 1. August. Lund. 73

Ærkedegn Haagen af Lunds Testamente.

Afskrift (Lundebogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Idet jeg Haagen, Ærkedegn i Lund, skønt karsk paa Sjæl og Sind, dog omhyggeligt giver Agt paa, at intet er vissere for Menneskeslægten end Døden og intet uvissere end Dødens Time, og derfor overvejer at sørge for min Sjæl med det Gods, Gud har tilstaaet mig, opsætter og affatter jeg mit Testamente eller min sidste Vilje paa følgende Maade.

For det første vælger jeg med Samtykke af mine Medbrødre, de kære Herrer Provsten, Dekanen og hele Kapitlet i Lund et Gravsted i St. Laurentius' Kirke[1]) nedenfor ved Trinene foran Martyren St. Vincentius' Alter, og jeg opretter til Ære for Gud og Guds Moder den hellige Jomfru og til mine Synders Forladelse et Embede som Præst ved samme hellige Martyrs Alter og overdrager samme Præst det Gods, som jeg ejer i Hemmesdynge, nemlig 10 Fjerding Jord, et Møllested ved Havets Bred og fire Tofter med deres Huse og Tilbehør og Virning paa 33 Mark gængs Mønt, som findes paa fornævnte Grunde sammesteds, nemlig paa Niels Kuls Toft 10 Mark, paa Peder Romers Toft 10 Mark, paa Tords Toft ligesaa mange Mark og paa Peder Gydesens Toft 3 Mark Penge, og jeg overgiver ham det ved Skødning at besidde med evig Ret, saaledes at han kan oppebære de Indtægter, der afkastes af dem, og raade frit over dem efter eget Forgodtbefindende, dog med Tilføjelse af de Vilkaar, at han hver Søndag, naar det kan finde Sted, selv eller ved en anden læser den hellige Treenigheds Messe, idet han begynder, efter at Tjenesten ved den hellige Jomfrus Alter er fuldbyrdet, hver Mandag den Helligaands Messe, hver Tirsdag skiftevis den hellige Laurentius' og den hellige Vincentius' Messe, hver Onsdag Messen for Syndernes Forladelse, hver Torsdag skiftevis den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hellige Nicolaus' og den hellige Katarinas Messe, hver Fredag Messen for de troende afdøde og hver Lørdag den hellige Jomfrus Messe.

Fremdeles føjer og lægger jeg til fornævnte Gods en Gaard, som jeg har købt af Svend Stumpe med alle Huse, der findes paa dens Grund, alene med Undtagelse af Æblegaarden, saa at Præsten, der paa kanonisk Vis er indsat til nævnte Alter, i Fred skal besidde Gaarden tillige med fornævnte Gods og bo der. Fremdeles vil jeg — eftersom jeg har forsynet ovennævnte Alter med en Kalk, en Messebog og de øvrige Prydelser og Præsteklæder og for Gudstjenesten nødvendige Ting, — at alt dette skal opbevares mere forsigtigt i en mere solid Kiste, som jeg specielt har beregnet dertil. Nævnte Præst skal ogsaa, naar han kan, besøge Koret under Messen og Aftengudstjenesten paa de dobbelte Fester[2]) og paa Søndagene. Jeg vil ydermere, at den til enhver Tid siddende Herr Dekan skal bevare Retten hel og ubeskaaren til at indsætte en egnet Præst, hvem han paa kanonisk Vis kan overdrage fornævnte Alter, og til at afsætte ham for de Forseelser, han maatte begaa. Fremdeles skal den Præst, der er indsat til samme Alter, have fri og fuld Bestemmelsesret over det til Alteret hørende Gods, dog saaledes at han paa egen Haand ikke maa driste sig til at sælge, bortbytte eller ved nogensomhelst Retshandel afhænde noget af det urørlige Gods, medmindre det maaske synes Kapitlet eller Dekanen fordelagtigt og gavnligt. Af ovennævnte Indtægter, der er knyttet til fornævnte Alter, skal Præsten hvert Aar henlægge en halv Mark Penge, der forbeholdes Udbeddring af Klæder, Bøger og Prydelser ved nævnte Alter efter Dekanens Skøn.

Iøvrigt testamenterer jeg til Lundekirkens Bygningsfond mine to Gaarde i Lockarp, som jeg har købt af Tyge Sægodsen, med deres Huse og Virning, af hvis Landgilde der hvert Aar fradrages saa meget, som det er nødvendigt at fradrage til Offer ved den Aartid, der holdes for min Fader Karl, Søn af Dekanen. Fremdeles testamenterer jeg Kirken et Bæger af Guld, som jeg har købt af Hedikke Skræder, Borger i Lund, og jeg vil, at det skal omdannes til en Kalk og opbevares til Ære for Guds Hus og til min Ihukommelse. Fremdeles testamenterer jeg til Kannikernes Bord min Gaard i Torup i Tjörnarp Sogn med Tilliggende og Tilbehør[3]). Fremdeles testamenterer jeg til at holde min Aartid i omtalte Kirke og overgiver ved Skødning min Gaard i Tattarp med Virning og alt dens Tilliggende og en anden Gaard i Lilla Hammar med Tilføjelse af det Vilkaar, at af deres aarlige Udbytte fradrages først saa meget, som det er nødvendigt at fradrage til Offer paa Dagen for min Aartid, dernæst skal der gives Vika-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

rerne, som er tilstede ved Messe og Vigilier og de fattige Peblinge en halv Mark Penge, til Kannikerne skal bestemmes en Mark Penge til Bespisning[4]) og til Dekanen, under hvis Forvaltning jeg vil at fornævnte Godser skal høre, paa samme Maade en Mark Penge for hans Arbejde, og Resten skal deles mellem Kannikerne, saavel de residerende som de ikke residerende, som deltager i Vigilier og Messe. Fremdeles testamenterer jeg den hellige Jomfrus Alter i omtalte Kirke min Gaard i Björkeröd med Virning, Skov og alt dens Tilliggende. Fremdeles testamenterer jeg — eftersom den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund, skylder mig 22 Mark lødigt Sølv, saaledes som det staar i hans aabne Brev — Halvdelen af disse Penge til Bispestolen og af den resterende Halvdel skænker jeg otte Mark lødigt til det hellige Land og tre Mark lødigt til Herr Niels Bassebæk, min Medkannik og Fælle. Fremdeles testamenterer jeg fornævnte Bispestol paa Grund af dens Gods, som jeg længe har haft i Hænde, alt hvad jeg sidder inde med i Värlinge. Fremdeles til Forøgelse af Indtægterne fra Hofterup, som er bestemt til Brug for fattige Peblinge[5]), overdrager jeg det Gods i Trää, som jeg har købt af Oluf kaldet Val for 140 Mark Penge, og desuden det Gods i Särslöf, som jeg har købt for 40 Mark gængs Mønt af Herr Stig, min forhenværende Medkannik, og ogsaa den Jord, som jeg har købt sammesteds for 14 Mark Penge. Ogsaa mit Stod, som jeg har i nævnte Hofterup, føjer jeg til fornævnte, for at jeg som Følge deraf kan fortjene mere Gengæld og Belønning hos Gud. Fremdeles testamenterer jeg en Fjerding Jord med Æblegaard, som jeg har i Väggarp, og hvor Konrad bor, til Præsten i Örtoftas Bord, paa den Betingelse at han hvert Aar holder Aartid for min Moder med Vigilier, Messe og Offer. Fremdeles overdrager jeg den Jord, som jeg har i Bäringe, til Præsten i Sallerups Bord. Fremdeles tildeler jeg til de syv Fester i Lunds Kor, som er indført af Herr Jakob[6]), den Jord i Billinga med Virning og Huse sammesteds, som jeg har faaet fra Asmund i Bytte med Jord i Lilla Råby. Fremdeles testamenterer jeg til Degnen Brand, min Klerk, min Gaard i Lockarp med et halvt Bol Jord, med Virning og Huse og det øvrige Tilliggende og med Enge i Vintrie, hvilken Gaard jeg har købt af Uffe Gjordsen, og hvori Knud bor, at besidde med evig Ret. Fremdeles til Degnen Anders en Dekretalbog[7]) og min Gaard i Ulstorp med Virning og det øvrige Tilliggende til samme Gaard. Fremdeles testamenterer jeg min Gaard i Bara, hvor Eskil bor, med Virning og tilliggende Jord til Niels kaldet Bæk. Fremdeles til Herr Tord Thot min 'søem'[8]) med Telt og med et Trækdyr, til en Værdi af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

mindst ti Mark Penge. Fremdeles til Mogens kaldet Æst, min Slægtning, mit Stod, som jeg har i Saxtorp. Til Dominikanerne i Lund fem Mark Penge, til Franciskanerne sammesteds fem Mark Penge, til Nonneklosteret i Lund to Mark Penge. Til mine tre Slægtninge, som er Nonner sammesteds, nemlig Margrete, Tove og Lucie, seks Mark Penge. Til Allehelgens Kloster i Lund to Mark Penge. Til Sygehuset i Lund to Mark Penge. Til Helligaandshuset sammesteds en Gaard, som jeg har i St. Stefans Sogn, og min Seng, hvor jeg plejer at ligge, med dens Tilbehør. Til hver Sognekirke i Lund to Øre Penge, til Præsterne sammesteds ligesaa meget, til hver af Medhjælperne en Øre Penge. Til hver Landsbykirke, i hvis Sogne jeg har Besiddelser, to Øre Penge, til deres Præster ligesaa meget og til hver af Medhjælperne en Øre Penge. Fremdeles til Niels Skaaning, min Nevø, en Eng, som hedder *Hesteeng, som jeg har købt af Ernke, Borger i Lund, og den bedste Skjorte, jeg har. Fremdeles til Peder Kyr en Gaard i Örtofta, som jeg har købt af Aage Vibe. Fremdeles til Præsten Herr Laurids to Mark Penge og en Kappe med Maarskind. Fremdeles til Herr Peder for den hellige Jomfrus Alter fire Mark Penge og en blaa Kappe foret med Silke eller en Fole af mit Stod til en Værdi af fire Mark Penge. Til hver af mine Svende, der plejede at ride med mig, en Fole til en Værdi af mindst tre Mark. Fremdeles til mine undergivne i min Gaard i Lund to Mark Penge at dele indbyrdes. Til Gerhard Gudfredsen fire Mark Penge eller en Fole af samme Værd. Til min Sognepræst Herr Jens en Fole af mit Stod til en Værdi af tre Mark Penge. Til Tord Æsesen en Fole. Fremdeles til min Moster Åse to Mark Penge og en Ko. Til min Husholderske Merete min bedste Ko i min Gaard i Lund. Til Enker, forældreløse og andre fattige i Örtofta to Øre Korn at dele indbyrdes. Fremdeles til min Brodersøn Niels Knudsen min Gaard i Öslöf med Virning og det øvrige, som hører til den. Fremdeles til hans Søster min bedste Gaard i Gryby, hvor Peder bor, som jeg vil skal forblive under Herr Tord Thots Bestemmelsesret, indtil samme Pige har faaet en Ægtemand. Fremdeles til min Klerk Jakob mit Breviarium og en Bog med Landets Love. Fremdeles til at købe den Messebog, om hvilken jeg har talt ovenfor, har jeg bestemt at anvise 12 Mark Penge af den nye og lovlige Art. Til Eksekutorer af dette Testamente indsætter jeg Herr Niels Bassebæk og Herr Peder Truedsen, mine kære Medkanniker, og Herr Tord Thot, min ovennævnte Slægtning. Men for at alt det ovennævnte og hver enkelt Bestemmelse kan opnaa Fasthed og Styrke, har jeg hængt mit Segl under dette Brev, som jeg og-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saa har bedt om at faa bekræftet med de Segl, der tilhører Kapitlet i Lund og de nævnte Herrer, mit Testamentes Eksekutorer, til Forvaring og sikrere Bevis. Forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1283 den 1. August.

1) dvs. Domkirken i Lund. — 2) kirkelig Højtid med 9 Læsestykker (Lektioner) og dobbelt vesper. — 3) Oversættelsen usikker. — 4) jf. DRB II 1 Nr. 239. — 5) jf. DRB II 1 Nr. 185. 186. — 6) vel Jakob Erlandsen? — 7) vel Liber Extra, den af Gregor 9. 1234 tilvejebragte Samling af Dekretaler d. e. pavelige Forordninger og Reskripter. — 8) 'søem'; Ordet sikkert forskrevet.

1283. 10. August. Lund. 74

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund overdrager Esger Arn, Kannik i Ribe[1]*, at dømme i Sagen om Jon Iversens og hans medskyldiges Overgreb mod Løgum Kloster.*

Afskrift (Løgumbogen.)

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til den gode Mand Esger kaldet Arn, Kannik i Ribe, Hilsen evindelig med Gud.

Vore elskede Sønner Abbeden og det menige Konvent i Løgum har over for os klaget over, at Jon Iversen og adskillige andre, som er hans medskyldige i denne Sag, fjendtligt er trængt ind i deres Kloster og voldeligt har nedbrudt nogle Huse sammesteds, samt over, at ovennævnte Jon Iversen og Lage Bondesen gør dem alvorlig Uret med Hensyn til nogle af deres Besiddelser i Seemmark. Derfor paalægger og befaler vi Eder, gode Mænd, at I efter at have sammenkaldt Parterne hører Sagerne og afgør dem, saa de faar en tilbørlig Afslutning, idet I med Trusel om Kirkens Straf strengt lader overholde, hvad I beslutter. Og de Vidner, som bliver indkaldt, skal I ved samme Trusel om Straf tvinge til at aflægge sandt Vidnesbyrd, hvis de af Kærlighed eller Had skulde gøre Forsøg paa at unddrage sig. Givet i Lund i det Herrens Aar 1283 paa Martyren St. Laurentius' Dag.

1) da der i Brevet tales om flere Dommere, maa Originalen vel have været rettet til en eller flere andre end den nævnte Kannik; det er ogsaa ret usædvanligt, at der kun udnævnes en enkelt Dommer.

1283. 28. August. Schwerin. 75

Biskop Herman af Schwerin og Greverne Helmold 3. og Nicolaus 1. af Schwerin opfordrer alle Prælater og Stormænd i Danmark til at bevæge Kong Erik 5. Glipping til at overdrage Herr Jakob Nielsen hans fædrene Grevskab Halland.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Herman, af Guds Naade Biskop, og Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin, til de ærværdige Fædre i Kristus, Ærkebisperne og Bisperne, og til de berømmelige Mænd, Hertugerne, Greverne, Adelsmændene, Baronerne, Ridderne og Vasallerne i Danmarks Rige, Hilsen og evig Kærlighed med Gud.

Som det ud fra Kendskab til Begivenhederne staar fast for os i Sandhed, saaledes skriver vi til Eder alle og erklærer ved nærværende Brev offentligt og redeligt, at — da i sin Tid Herr Gunzelin, salig Ihukommelse, som sammen med Herr Henrik havde Grevskabet Schwerin, havde bortgiftet sin berømte Datter, Pigen Oda, til den velbyrdige Mand Herr Niels, forhen Greve af Halland, salig Ihukommelse — anviste han fornævnte Pige som lovlig Arving til de fædrene Godser Halvdelen af den befæstede Stad Schwerin og af alt det tilliggende Land, som Medgift til at bære Byrderne ved Ægteskabet. Senere da samme Niels med samme Oda havde faaet en Søn af hans eget Navn og lovlig Arving til fornævnte Medgift, nemlig Niels, Fader til Jakob, som nu lever, og da den første Niels derefter var gaaet al Kødets Gang, var Herr Valdemar, Danmarks høje Konge, salig Ihukommelse, saaledes som han i Kraft af nært Blodsslægtskab kunde og burde, lovlig Formynder for samme Niels, der dengang stod i Barnealderen. Da han holdtes fangen af ovennævnte Henrik, Greve af Schwerin, og ikke kunde befries af Fangenskabet paa anden Maade, saa blev under Formidling af alle, som det syntes at vedkomme, den Overenskomst sluttet, at fornævnte umyndige Niels, nemlig Niels' Søn, for at fornævnte Konge kunde løskøbes af Fangenskabet, frit skulde give Afkald paa sin Arv, nemlig sin Moders fornævnte Medgift, til den berømmelige Herr Albrecht, dengang Hertug af Sachsen; derfor overdrog nævnte Konge af Gavmildhed til Erstatning for samme Medgift nævnte Dreng Landet Halland i Danmarks Rige at besidde frit til evig Tid for sig og sine Arvinger, saaledes som alt dette staar udførligere i Kongernes og Fyrsternes derom affattede Breve[1]) og saaledes som vi har set det med egne Øjne. Derfor opfordrer, og bønfalder vi indstændigt Eder alle om, at I med ønskelige og ivrige Paamindelser og Bønner virkningsfuldt bestræber Eder paa at bevæge den berømmelige Herre Kong Erik til for Guds og Retfærds Skyld ikke at opsætte Genindsættelsen af den velbyrdige Mand Jakob, vor Slægtning og lovlig Arving til fornævnte Godser, som blev givet til Erstatning for nævnte Medgift, og til, naar Jakob er genindsat, at lade ham nyde disse Godser i Fred

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og Ro. Givet i Schwerin i Nærværelse af hele Schwerins Kapitel og mange af vore tro Mænd og Vasaller og adskillige andre troværdige Mænd i det Herrens Aar 1283 paa den hellige Augustins Dag.

1) jf. 1241 1. Februar (Rep. 140).

1283. 8. September. Vordingborg. 76

Kong Erik 5. Glipping tilbagegiver Grevskabet Halland med alle Kronens Beføjelser til Herr Jakob Nielsen.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Den fremadskridende Tid vilde snart udslette de troendes Gerninger, hvis de ikke fik Styrke ved Breve og gode Mænds Vidnesbyrd. Følgelig skal alle tilkommende og nulevende vide, at eftersom vi af Beretning efter Hukommelsen og af fornemme Mænds Vidnesbyrd tilstrækkelig klart har forstaaet, at den berømmelige Fyrste, den Herre Kong Valdemar, salig Ihukommelse, vor Bedstefader, efter Raad af sit Riges bedste Mænd har givet den Herre Grev Niels og hans Arvinger Halvdelen af Landet Halland med alle Indtægter, Friheder og Rettigheder og med alle Ydelser og Tilliggender, hver og en, der tilhører Rigets Krone til fuld Erstatning for hans Land i Schwerin, med hvilket han vides at være blevet løskøbt fra Fjendernes Fangenskab, og at han lovligt ved retmæssig Skødning har overdraget ham det at besidde med evig Ret, ifølge hvad der udtrykkeligt erklæres i derom affattede Privilegier[1]), saa vil vi efter vort Riges bedste Mænds Vilje, Samtykke og Raad stadfæste denne Skødning, hvorfor vi frit til nærværende Brevviser Grev Jakob, vor Frænde, har givet Afkald paa Halvdelen af nævnte Land Halland, som ligger nord for Ätran med alle Afgifter, Friheder og Rettigheder og de øvrige Tilliggender og Ydelser, som hører til Kronen, og under nævnte Skødnings Form har overdraget den til ham og hans Arvinger at besidde med evig Ret.

For at der ikke for Greven og hans Arvinger i Fremtiden skal opstaa nogen Trætte desangaaende fra vor eller vore Efterfølgeres Side har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl, med Hertug Valdemars Segl, med Segl tilhørende de ærværdige Fædre Herrerne Jens, Ærkebiskop af Lund, og Bisperne Jakob af Slesvig, vor Kansler, Tyge af Aarhus, Tyge af Ribe,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingvar af Roskilde, Peder af Viborg, Jens af Reval, Jens af Odense og Broder Niels, udvalgt og bekræftet som Biskop af Børglum, med Segl tilhørende Herrerne Vizlav, Fyrste af Rügen, Gerhard den yngre, Greve af Holstein, og de Herrer Grever Albrecht af Gleichen, Albrecht af Eberstein og Henrik af Gleichen — til Vidnesbyrd og fyldigere Forvaring. Forhandlet og givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1283 paa den hellige Jomfrus Fødselsdag i Nærværelse af ovennævnte Herrer og alle Kongeriget Danmarks bedste Mænd[2]), der da var samlet til Møde.

1) jf. 1241 1. Februar. — 2) dvs. Hoffet.

77 1283. 19. September. Nykøbing.

Kong Erik 5. Glipping lover lybske Borgere i Danmark Retsbeskyttelse i tre Aar og forpligter sig til kun at opsige Beskyttelsen med et halvt Aars Varsel.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at alle skal vide, at vi for Fredens fælles Gode og for Statens Værn og Tarv efter Raad af vort Riges bedste Mænd har forenet os med Borgerne og Bymændene i Staden Lübeck[1]) til en sikker Fred og indgaaet et sandt Forbund med dem, som skal overholdes ukrænkeligt i tre Aar, idet vi selv og andre, der for vor Skyld vil foretage eller undlade at foretage noget, overalt efter Evne vil begunstige dem, alle og enhver, i deres Ret og tvinge dem, der maatte gøre dem Uret i vort Rige, til at yde dem fuld Erstatning ifølge vort Lands Love, og idet vi vil fremme deres Tarv og Fordel baade under eet og enkeltvis og paa alle Maader hindre deres Tab og Skade. Der er ogsaa mellem os og de nævnte Borgere i fornævnte Stad blevet forhandlet og sluttet Overenskomst om, at hvis det Tilfælde skulde indtræffe, — det ske ikke —, at selve Staden eller en eller flere Personer i den ved Frækhed, Tilføjelse af Formuetab eller anden Skade forsøger at udfordre os mod dem saa stærkt, at vi ikke kan lukke vore Øjne derfor og lade dem ustraffet, maa vi ikke paa Grund af denne Harme rejse os mod dem, medmindre de forinden er blevet tilstrækkeligt advaret af os og alligevel paa enhver Maade lader haant om eller ikke sørger for at forbedre sig, og vi lover da at underrette de nævnte Borgere om, at fornævnte Fred og Forbund med dem ikke kan overholdes, et halvt Aar førend vi paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Grund af os paaført Skade bestemmer os til at rejse os mod dem. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Nykøbing[2]) i det Herrens Aar 1283 den 19. September i Nærværelse af Herr Jakob, Biskop af Slesvig, vor kære Kansler, Herr Albrecht, Greve af Gleichen, Herr Henrik, Prior af Antvorskov, Herr Junker Erik[3]), Herr Peder Drost, og Herr Lars Tygesen, vor Marsk.

1) Lübeck trues paa dette Tidspunkt af en Strid med Norge om Rettighederne i Bergen. Danmark drages over paa Lübecks Side ved denne Traktat og gør — Aaret efter — Skridtet fuldt ud, da det tiltræder det nordtyske Forbund (Nr. 114). — 2) vel Nykøbing Falster, da Kongen den 8. September er i Vordingborg. — 3) Erik Knudsen, senere Hertug af Halland.

1283. 11. Oktober. Ribe. 78

Abbed Jon i Løgum Kloster nedlægger overfor den af Ærkebispen i Lund udpegede Dommer Biskop Tyge af Ribe Paastand om, at Herr Jens Urne skal tilbagegive Klosteret noget Jordegods, som han uretmæssigt har sat sig i Besiddelse af, og erstatte den derved opstaaede Indkomstformindskelse for Klosteret.

Afskrift (Løgumbogen).

Jeg Jon, Abbed af Løgum, paastaar og anfører paa mine egne og mit Konvents Vegne mod Herr Jens af Urne i Nærværelse af Eder, ærværdige Fader Herr Tyge, Biskop af Ribe, af Ærkebispesædet udpeget som Dommer, at skønt vi var i Besiddelse af tre Otting Jord i Bollerslev Mark, i Haldensbol mere mod Syd, og tre Otting i samme Mark i Ættebol mod Nord og 23 Otting i Urne Skov, hvilke tilkommer os efter nævnte Knud Snubbes Testamente[1]), har vi uden Grund eller Skyld fra vor Side mistet Besiddelsen af nævnte Gods, hvilket Gods nævnte Herr Jens tilbageholder til Skade[2]) og Besvær for os. Derfor kræver jeg, at nævnte Gods med de deraf oppebaarne Frugter gives os tilbage, og derved paastaar jeg Retten efter Kanon III q 1 »Der bør gengives fuldt ud«[3]). Dette paastaar og anfører jeg, idet jeg forbeholder enhver Fordel, som Retten hjemler mig, og jeg nedlægger Protest med Hensyn til de Omkostninger, der er sket og vil ske under Processen, hvilke jeg paa rette Sted og Tid vil meddele Oplysning om. Forhandlet i Ribe i det Herrens Aar 1283 11. Oktober.

1) udateret Testamente fra ca. 1279. Reg. Dan. 1279. Om Sagens videre Forløb se Nr. 152. — 2) dette Ord staar ikke i Forlægget. — 3) jf. Corpus Juris Canonici c. 3. C. II q. 1.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

79 1283. 11. Oktober. Ribe.

Biskop Tyge af Ribe, Dommer i Processen mellem Løgumkloster og Herr Jens Urne, afsiger efter Retsmøde mellem Parterne Kendelse om, at Løgum Klosters Stævning er gyldig, og at anklagede skal svare paa Klageskriftet den 15. November, hvorefter anklagede appellerer.

Afskrift (Løgumbogen).

I det Herrens Aar 1283 11. Oktober mødte i Retten for os, Biskop Tyge af Ribe, af Ærkebispesædet udpeget som Dommer, Abbeden af Løgum som den ene Part[1]) og Herr Jens kaldet Urne som den anden angaaende en Sag, som verserer mellem dem om nogle Jorder, Skove og andet Gods i Bollerslev Mark og Urne, og fra nævnte Abbeds Side blev der overrakt os et Klageskrift, der gennem os blev meddelt Modparten. Men Sagføreren for den indklagede Part, nemlig Herr Jens, indlod sig paa Sagen og fremførte mod Stævningen, at — da den bør indeholde Dommerens Navn, Grunden til Indkaldelsen og et passende og sikkert Sted, hvortil Stævningen sker, og dette, som han forsikrede, ingenlunde indeholdtes i nævnte Stævning — var Stævningen ifølge hans Paastand ikke nogen Stævning eller dog uvirksom. Fra Herr Abbedens Side blev der svaret, at i Begyndelsen af Stævningen var Dommerens Navn udtrykt. Ogsaa Grunden til Indkaldelsen fremgaar klart af Reskriptet, hvilket Reskript er indflettet i Stævningsskrivelsen. Og hvis Stedet skulde være mindre trygt eller sikkert for ham, saa bedes han paavise dette ved lovlige Beviser, hvad han ikke kan gøre.

Herefter blev det atter paastaaet fra indklagedes Side, at vi efter Reskriptet ikke kunde modtage Dommerhvervet, baade fordi Ærkebispen ikke kan udpege Dommere mellem Lydbispernes undergivne, og ogsaa fordi nævnte Abbed og Munkene i nævnte Sag er gaaet til Kongen, altsaa den verdslige Dommer, og har faaet hans Dom i samme Sag — hvorfor det ikke var lovligt, at de udvirkede en anden, nemlig en gejstlig Dommer — og de ved at gaa til en verdslig Dommer efter hans Forsikring har fortjent at tabe Sagen[2]). Fra Abbedens Side blev der svaret herpaa og til det første Punkt, at mange Sager forebragtes Ærkebispen fra hans Lydbispers undergivne som den behørige Dommer, og at det i det foreliggende Tilfælde var tilladt, bevistes ved den udtrykkelige Hjemmel i Glossen til Kapitlet Pastoralis i Afsnittet om den ordinære Dommers Hverv[3]) med de der opregnede Tilfælde. Ogsaa til det andet Punkt blev der svaret, at nævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Abbed og Munke havde lidt voldelig Overlast af nævnte Jens, i hvilket Tilfælde de forsikrede, at de kunde føre Proces for hvilken Dommer de foretrak, og saaledes godt kunde søge deres Ret hos Kongen. Men med Hensyn til det andet Punkt, nemlig Generhvervelsen af deres Besiddelse maatte de kunne føre Sag for en kirkelig Dommer, og ikke danner det paaberaabte Pavebrev: Si diligenti, der findes i Afsnittet om Værneting[4]) nogen Hindring derfor; thi dette Brev taler kun om det Tilfælde, at en gejstlig drager en anden gejstlig for en verdslig Domstol. I nævnte Voldssag fulgte altsaa Anklageren anklagedes Domstol. Efter at have hørt dette afsagde vi den foreløbige Kendelse, at Stævningen var god og gyldig, og at vi uden Hensyn til fornævnte Paastande overtog Dommerhvervet efter Reskriptet. Der blev fastsat som Frist for indklagede til at svare paa Klageskriftet første Mandag efter nu forestaaende Mortens Dag samt til yderligere at procedere, som Retsordenen kræver det, og han modtog at svare til dette Tidspunkt. Til Vidnesbyrd om denne Proces er vort Segl tilligemed vort Kapitels Segl hængt under nærværende. Forhandlet i Ribe paa ovennævnte Dag. Herr Sagføreren forsikrede fremdeles, at han vilde svare paa Klageskriftet den nævnte Dag, men den følgende Dag appellerede han, og skønt der blev fremsat en kraftig Begæring til ham, nægtede han at lade denne Appel kopiere.

1) jf. Nr. 78. — 2) jf. K. Sindballe, Af Testamentarvens Historie i dansk Ret, Kbhvn. 1915 S. 30. — 3) c. 11 X de officio iudicis ordinarii I 31 (Friedberg II 190). — 4) c. 12 X de foro competenti II 2 (Friedberg II 251).

1283. 15. Oktober. Orvieto. 80

Pave Martin 4. bekræfter Roskilde Agnete Klosters Prvilegier.

Afskrift af Bartholin.

Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Døtre i Kristus .. Priorinden og det menige Konvent af St. Agnete Kloster i Roskilde af den hellige Augustins Orden, som lever efter Dominikanerbrødrenes Regler og under deres Omsorg, med den apostoliske Velsignelse.

Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Billighed og Fornuft, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. Derfor, elskede Døtre i Kristus, giver vi gerne vort Samtykke til Eders retfærdige Bønner, idet vi overfor Eder og gennem Eder overfor Eders Kloster med vor apostoliske Myn-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dighed bekræfter og ved dette Brev stadfæster alle de Friheder og Begunstigelser, der er tilstaaet Eder og samme Kloster af vore Forgængere, de romerske Paver[1]) enten ved Privilegier eller ved andre Benaadninger saavel som de Friheder og Lettelser for verdslige Krav, som paa gyldig Vis er bevilget Eder og nævnte Kloster af Konger, Fyrster eller andre troende kristne[2]), saaledes som I med Rette og uanfægtet besidder dem. Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han derved vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Orvieto den 15. Oktober i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. 1278 8. September. 1279 18. September. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 367. 431. 1266 8. Juni.

81 1283. 28. December. Reval.

Biskop Jens 1. af Reval lover at bestride Halvdelen af Udgifterne ved at indhente Pavens Stadfæstelse af Forliget mellem Reval Bispestol og Kongens Vasaller i Estland af 1280 8. December.

Original i Dorpat.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Alle skal vide, at vi, da et Forlig[1]) er sluttet mellem os og vor kongelige Herres velbyrdige Vasaller om Tiende af Allodierne og af Tienden, har erklæret og med vort Kapitels Samtykke lovet, at naarsomhelst vor kongelige Herres nævnte velbyrdige Vasaller vil sende Bud for at opnaa pavelig Stadfæstelse af Forliget, skal vi betale Halvdelen af Udgifterne og de selv ligeledes Halvdelen. Men hvis vi skulde dø i Mellemtiden, skal vor Efterfølger, hvem det end bliver, klart opfylde fornævnte Løfte. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl og vort Kapitels Segl. Givet i Reval i det Herrens Aar 1283, paa de uskyldige Børns Dag.

1) 1280 8. December.

82 1283. u. d. Viborg[1]).

Kong Erik 5. Glipping bekræfter Dronning Margretes Friheder til Kannikerne i Reval.

Afskrift i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle nulevende og tilkommende, at de Friheder[2]), hver og en, der af vor højtelskede Moder Fru Margrete, de Danskes og Venders Dronning og Frue til Estland, er givet vore kære Kanniker i Reval at nyde frit til evig Tid angaaende Valg og Udnævnelse af Biskop og Hyrde for dem og deres Kirke tilligemed Friheden for alle Samfund i Revals Omraade med samt Slotsmandskabet, Vasallerne og Borgerne med Hensyn til Brænde, Rør, Vand og Skove og tillige med Frihed for Tjenesteydelser i Landet og for alle Arter af Afgifter, bekræfter vi med vore bedste Mænds Raad Ord til andet ved dette Brev, saaledes som det indeholdes udførligere i vor fornævnte Moders tidligere givne Breve, og stadfæster det med kongelig Myndighed, uanset at andet derimod er fastsat af os, da vi ikke kendte vor ovennævnte Moders Breve. Derfor vil vi, at fornævnte Kanniker i Reval i Frihed, Fred og Ro skal bruge de som ovenfor anført givne, indrømmede og helt overdragne Rettigheder og Friheder, idet de besidder dem til evig Tid, og at de ikke for Fremtiden paa nogen Maade skal forhindres deri af vore Efterfølgere, Danmarks Konger, eller af nogen som helst. For at denne vor Bekræftelse kan staa urokkelig ved Magt til evig Tid, har vi givet dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1283 i Nærværelse af vore Raader.

1) Suhm angiver Brevets Dato til 27. Marts. — 2) jf. 1277 21. August.

1283. 83

Mageskifte mellem Peder Nielsen og Niels Hallandsfar.

Kalundborgske Registratur.

Ligeledes et Mageskifte paa Gods i Halland mod Gods paa Lolland mellem Herr Peder Nielsen og Herr Niels Hallandsfar og Kong Eriks Stadfæstelse deraf. I det Herrens Aar 1283.

1283. 84

Erik 5. Glipping stadfæster Øm(?) klosters Besiddelse af Vitved og Tammestrup Mark.

Skanderborgske Registratur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kong Eriks Stadfæstelsesbrev paa Vitved og Tammestrup Mark, givet 1283.

1283.

I 'Repertorium über die Original Acta im Königl. Gewölbe zu Kopenhagen 1664 Nr. 4 Læg Schleswigk' paa Rigsarkivet omtales et Dokument, dateret 1283, men dette Dokument angaar ikke Danmark.

85 [1283—1284.]

Ærkebiskop Johan 1. af Riga, Bisperne Frederik af Dorpat og Herman af Ösel og Landmesteren i Livland Wilcken stadfæster Biskop Jens af Revals Forlig med Vasallerne i Harrien og Virland af 1281 17. Juli (Nr. 7)[1]).

Efter Tryk hos Bunge.

Johan, af Guds Naade Ærkebiskop af Rigas hellige Kirke, Frederik, af samme Naade Biskop i Dorpat, Herman, af samme Naade Biskop paa Ösel, og Broder Wilcken, Landmester for de tyske Marieriddere i Livland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi der i Striden mellem den ærværdige Herre, Biskop Jens af Reval som den ene Part og den berømmelige danske Konges Vasaller i Harrien og Virland som den anden Part om Tiende af Tienden og af Allodierne er sluttet venskabeligt Forlig, og det er bekræftet til evig Tid ved Brev fra nævnte kongelige Herre og hans berømmelige Moder og alle Danmarks Bisper, saaledes som det fremgaar tydeligere af nedenskrevne (= *Nr. 7*), bekræfter ogsaa vi paa Opfordring tydeligt, at nævnte Forlig skal vare til evig Tid med vor Herre Jesus Kristus og hans glorrige Moder Marias Myndighed ved dette Brev, som vi til yderligere Stadfæstelse har bekræftet med vore Segl.

1) Brevet maa være udstedt 1283—1284, da Wilcken først blev Landmester 1283, mens Biskop Fredrik af Dorpat døde 1284 (jf. Bunge 134 Nr. 556).

86 [1283—1285].

Jon Jonsen kaldet Lille medgiver Borgeren Hartlev af Lund og hans Dreng en Anbefaling for deres Rejse til Norge[1]).

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jon Jonsen kaldet Lille til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

For nærværende Brevfører Herr Hartlev, Borger af Lund, der staar i vor særlige Tjeneste, eller for hans Dreng, der overbringer dette Brev, og som begge sejler til Norge med Gods af vort tillige med deres eget, beder vi indtrængende alle, der vil gøre noget for vor Skyld, om gavmildt at ville vise ham eller hans Dreng, hvor de end kommer hen, Venlighed og Naade og behandle dem med Hæder, idet vi til Gengæld vil vise alle, der af Kærlighed til os gør dette, en lignende eller bedre Naade. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl.

1) Da denne Anbefalingsskrivelse er endt i Lübeck, synes den at maatte henføres til Tiden for Stædernes Blokade af Handelen paa Norge 1283—1285.

1284. 25. Januar. Slesvig. 87

Valdemar 2. Eriksen, Hertug af Jylland, giver Borgerne i Slesvig Ret til fri Handel overalt i Hertugdømmet.

Afskrift i Rigsarkivet.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at vi har givet vore kære Borgere i Slesvig Tilladelse til overalt i vort Omraade, hvor de maatte komme paa Besøg, at købe Korn og Svinekød, og hvad de end vil købe, og føre det hvorhen de vil, idet vi forbyder, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden ved at handle eller undlade at handle for vor Skyld vover at besvære eller paa nogen Maade hindre dem med Hensyn til denne Frihed, som vi naadigt har skænket dem. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til at gaa imod vor Befaling paa dette Punkt, vil han ikke undgaa vor Hævn. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1284 paa Dagen for den hellige Paulus' Omvendelse.

1284. 8. April. Tønder. 88

Valdemar 2. Eriksen, Hertug af Jylland, stadfæster og udvider Løgum Klosters Privilegier.

Udtog hos Hamsfort.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 8. April, Dagen før Paaske, godkendte Valdemar, Fyrste af Slesvig, i Tønder de gamle Privilegier for Brødrene i Løgum og tilføjede nye, hvad ogsaa Biskop Tyge af Ribe[1]) gjorde.

1) jf. Nr. 125.

89 1284. 9. April. Reval.

Biskop Jens 1. af Reval, den danske Konges Raader i Estland og Vasallerne i Revals Omraade forbinder sig til Forsvar for deres Rettigheder.

Original i Dorpat.

Jens, af Guds Naade Biskop i Reval, Danmarks Konges Raader[1]) i Estland og alle Vasaller i Revals Land til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Alle skal vide, at vi har sluttet os sammen i Enighed og med Haandslag forenet os om for det første at pleje vore Herrers Ret og fremme den efter Retfærd og Billighed. Dernæst vil vi efter vort Lands gamle Love gensidigt i Fællesskab paa ethvert Punkt forsvare vor egen Ret, som vi har fra vore Herrer, og hvis nogen forsøger at bryde disse vore gamle Love og vor gamle Ret, har vi lovet hinanden at forsvare den alle som een. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med nævnte Herr Biskops og Raadernes og hele Landets Segl. Givet og forhandlet i Reval i det Herrens Aar 1284 i Herrens Paaske, idet nærværende skal staa ved bedste Magt i tre Aar.

1) jf. Nr. 44 Note 3.

90 1284. 20. April. Orvieto.

Pave Martin 4. paalægger sin Kammermester Berardus at afkræve Købmanden Bernardus Guaritii af Huset Crusoli i Montpellier 1140 Mark Sølv, som Tiendeindsamleren Bertrandus Amalrici havde indsamlet i Danmark og Sverige til Hjælp for det hellige Land og deponeret hos Huset, og anbringe dem hos nogle Købmænd i Pistoia.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Martin osv. til vor kære Søn Kammermesteren Berardus Hilsen osv. .... af Pengene fra den til Hjælp for det hellige Land skænkede Tiende, som med apostolisk Myndighed er indsamlet i Danmarks og Sveriges

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Egne af vor ærværdige Broder Bertrandus, Ærkebiskop af Arles, dengang vor Kapellan ....

Givet i Orvieto den 20. April i vort Pontifikats 4. Aar.

1284. 24. April. Orvieto. 91

Pave Martin 4. giver Købmanden Bernardus Guaritii af Huset Crusoli i Montpellier Kvittering for Afleveringen af 1140 Mark Sølv, som Tiendeindsamleren Bertrandus Amalrici havde deponeret der af den i Danmark og Sverige indsamlede Tiende for det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Martin osv. til vor kære Søn Bernardus Guaritii de Figiaco, af Huset Johannes, Vilhelm og Bertrand de Crusoli, Købmænd i Montpellier, Hilsen osv.

.... af Pengene fra den til Hjælp for det hellige Land skænkede Tiende, som med apostolisk Myndighed er indsamlet i Danmarks og Sveriges Egne af vor ærværdige Broder Bertrandus, Ærkebiskop af Arles, dengang vor Kapellan ...

Givet i Orvieto den 24. April i vort Pontifikats 4. Aar.

1284. 14.—20. Maj. Nyborg. 92

Biskop Tyge 2. af Aarhus eftergiver alle, der hjælper Odense St. Knudskirke, 40 Dages Kirkebod.

Udtog hos Hamsfort.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi underretter Eder alle om, at vi i Ønsket om at opmuntre alle og enhver, (som kommer) til St. Knuds Kirke i Odense paa Søndage, Apostlenes Helligdage og andre ovennævnte[1]) Dage og paa disse overværer (Gudstjenesten), til Fromhed og Fromheds Værk ligesom ved tillokkende[2]) Gaver, barmhjertigt eftergiver dem 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod, naar blot de føler Anger og bekender deres Synder, forudsat at de ogsaa rækker nævnte Kirke en hjælpende Haand. Givet i Nyborg i Kristi Himmelfartsugen, Aar 1284 fra Guds Byrd.

1) maa indeholde en Henvisning til de Dele af Brevet, som er udeladt i Udtoget. Ordene i Parentes mangler i Udtoget. — 2) er oversat efter Rettelsen »allectivis«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

93 **1284. 15. Maj. Alsted.**

Peder Olufsen fra Tystrup skøder paa Alsted Herredsting sit Gods i Bringstrup til Sorø Kloster som Erstatning for Møllen ved Kongens Kilde (Referat.)

1. Efter Sorø Gavebog fol. 11 r:

I det den udmærkede Mand Ridderen Peder Olufsen fra Tystrup[1]) til Gavn for sin Sjæl betænkte, at dette Livs Dage miskundeligt skænkes Mennesket af Gud som Frist til Bod for begaaede Synder, og at han ved at nedrive Møllen ved Kongens Kilde havde forsyndet sig mod Klostret, forligte han sig med Brødrene om at genoprette de tidligere Forseelser og gav Klostret til sine Synders Forladelse og som Erstatning for nævnte Mølle, paa Dansk Kongskilde Mølle, alt det Gods, som han havde i Bringstrup, nemlig en Gaard paa et halvt Bol Jord med alt Tilliggende, til evigt Eje, blot med Forbehold af Retten til at beholde den for sin egen Levetid, og han skødede den paa Alsted Herredsting i Nærværelse af Herr Jakob, Greve af Halland, Herr Jon kaldet Lille, Herr Peder Jakobsen og mange andre i det Herrens Aar 1284, den 15. Maj.

2. Efter Sorø Gavebog fol. 32 v:

Paa dette Punkt gavnede Mæglerne ikke Klostret, men Peder gik i sig selv, rettede sit Fejltrin og gav Klostret Gods i Bringstrup, hvorom ovenfor.

1) Om denne Sag se ogsaa Nr. 43. 131. 227.

1284. 21.—27. Maj. Nyborg.

Kong Erik 5. Glippings Forordning for Jylland; se Reg. Dan. 1331*.

94 **1284. 24. Maj. Nyborg.**

De udpegede Voldgiftsmænd Bisperne Jakob af Slesvig, Tyge af Ribe og Jens 2. af Odense og Grev Jakob af Halland, Niels Hak, Jon Lille, Uffe Nielsen, Stig Andersen, Niels Knudsen, Jens Grubbe og Thomas Mule tilkender Erik 4. Plovpennings Døtre Sofie, Ingeborg, Jutta og Agnes den dem med Urette fratagne Fædrenearv i Kongeriget og Hertugdømmet.

Afskrift i Vidisse af 1298 u. d. paa Universitetsbiblioteket.

Jakob, af Guds Naade Biskop i Slesvig, Kansler hos Danmarks høje Konge, Tyge af samme Naade Biskop i Ribe, og Jens, Biskop i Odense, Grev Jakob af Halland, Niels kaldet Hak, Jon Lille, Uffe Nielsen, Stig

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Andersen, Niels Knudsen, Jens Grubbe og Thomas Mule, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at det skal staa fast for alle, at vi efter ved frivillig Anmodning af de høje Herrer, vor Konge Erik og Jyllands Hertug Valdemar som den ene Part og med enstemmigt Samtykke af hele Danmarks Rige som den anden Part at være blevet udpegede til Voldgiftsdommere i alle Sager mellem de nævnte Herrer, Kongen og Hertugen, og hele Riget, ganske klart har indset, saavel af de retmæssige Klager, som de berømmelige Søstre, Fruerne Sofie, Sveriges Dronning, og Ingeborg, Norges Dronning, og Frøknerne Jutta og Agnes, Døtre af Erik, fordum de Danskes høje Konge, personligt og ved Udsendinge har forelagt os, som ogsaa af troværdige Mænds Vidnesbyrd, at visse af deres fædrene Godser, der efter deres Faders Død tilkom dem som Arv, paa mange Steder rundt om i Danmark uretfærdigt er beslaglagt til ikke ringe Tab og alvorlig Skade for dem. Idet vi omhyggeligt har Sandhedens Vej for Øje i disse Sager og Klager, fælder vi derfor den Kendelse, at Godserne, hvert og eet, hvorend de i Danmarks Rige — i Hertugdømmet eller andetsteds — findes voldeligt og uretmæssigt beslaglagt mod de fornævnte Søstres Samtykke og Landets Love, skal tilbagegives og overdrages dem fuldt og helt uden nogen Vanskelighed og ubegrundet Modsigelse tilligemed de Frugter og Indtægter, der deraf i Mellemtiden er samlet, naar blot de selv eller deres rette Værger ikke har afhændet nogle af dem for retmæssig Betaling eller paa anden lovlig Maade. For at nu vor Kendelse, fældet i denne Sag, kan holdes for gyldig og staa fast, har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev til Vidnesbyrd og fyldigere Forvaring herom. Forhandlet og givet i Nyborg i det Herrens Aar 1284 den 24. Maj.

1284. 24. Maj. Nyborg. 95

Kong Erik 5. Glipping giver Erik 4. Plovpennings Datter Jutta Erstatning for hendes fædrene Godser i Nyborg og Hjulby.

Afskrift i Vidisse af 1298 u. d. paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Ved dette Brev vil vi, at det skal staa fast for alle, at vi til vor kære Søster Frøken Jutta, Datter af Erik, salig Ihukommelse, fordum Dan-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

marks Konge, har skødet alt vort Gods, rørligt og urørligt, med alt dets Tilbehør, som vi havde i Byerne Store-Avnede, Lille-Avnede, Halsted, Torpe og Sædinge, at besidde evindelig til Vederlag for hendes fædrene Gods i Byen Nyborg med Borgen sammesteds og i Byen Hjulby med alle de nævnte Byers Tilliggender og Møllerne sammesteds, som vi har faaet af hende ved Mageskifte og ved retmæssig Skødning[1]). For at der ikke i Anledning af ovenstaaende i Fremtiden skal eller kan opstaa Grundlag for Tvivl eller Trætte fra Modstanderes Side, har vi givet nævnte Frøken dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl til klart Vidnesbyrd og Forvaring. Givet og forhandlet i Nyborg paa vort Hof i det Herrens Aar 1284 Onsdagen før Kristi Himmelfart, i Nærværelse af de ærværdige Mænd og Herrer Jens, Ærkebiskop af Lund, Bisperne Jakob af Slesvig, vor Kansler, Peder af Viborg, Tyge af Ribe, Tyge af Aarhus og Ingvar af Roskilde samt Grev Henrik af Gleichen, Grev Jakob af Halland, Henrik, Prior af Antvorskov, Erik, vor Drost, Søn af afdøde Hertug Knud[2]), Uffe Nielsen, fordum vor Drost, Niels, fordum Gælker i Skaane, Peder Nielsen, fordum vor Drost, Absalon Andersen og Peder Saksesen og mange andre troværdige Mænd, saavel gejstlige som verdslige.

1) jf. Nr. 94. — 2) af Halland.

96 Efter 1284. 24. Maj?[1])

Amund Haraldsen og Præsten Niklot, den norske Konges Udsendinge, beder Franciskaneren Peder og den norske Konges Fogeder i Nørrejylland overgive til Erik 4. Plovpennings Døtre Juttas og Agnes' Repræsentanter de fædrene Godser, der er blevet dem tildelt ved Arvedelingen.

Original i Rigsarkivet.

Amund Haraldsen og Præsten Niklot, den norske Konges Udsendinge, til den kære Broder i Kristus Peder af Franciskanerordenen i Horsens og samme Konges Fogeder[2]) i Nørrejylland, Hilsen med Gud.

Eftersom Rold, Skanderup, Trevad, Vester-Børsting, Fly, Hillerslev, Mejlby, Rostved og Ajstrup (?) ved det af os sammen med den Herre Kongen af Sveriges og Frøknerne Juttas og Agnes' Udsendinge foretagne Skifte af det Fædrenegods, der tilhører Eriks, fordum Danmarks høje Konges, Døtre, er faldet paa de nævnte Frøkners Lod, ønsker og beder vi Eder paa vor kongelige Herres Vegne om, at I frit overgiver nævnte Godser uformindsket til

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Frøkners befuldmægtigede eller hans Udsending, naar I bliver krævet af ham, og at I ikke paa nogen Maade i Fremtiden befatter Eder med nævnte Godser. Og fordi vi for nærværende ikke har eget Segl, har vi ladet dette Brev besegle med Herr Karl Ingeborgsens og Klerken Herr Bents Segl.

1) Dette Brev er hidtil blevet anset for en Følge af Voldgiftsdommen om Erik 4. Plovpennings Døtres Arv (jf. Nr. 94), hvorfor Brevet da ogsaa her er bibeholdt paa sin vante Plads. Imidlertid synes Brevet snarest at være en Følge af Arveskiftet i Lund 1263 15. November (DRB II 1 Nr. 401), hvor den norske Konge var repræsenteret af 'Amund Harrildsøn og Niklot af Norge, Klerk', altsaa sikkert de samme Mænd, der staar som Udstedere af dette Brev. — 2) her vel Bryder.

1284. 25. Maj. Nyborg. 97

Valdemar 2. Eriksen, Hertug af Jylland, forbyder at antaste den norske Dronning Ingeborgs Fædrenearv i Hertugdømmet.

Afskrift af Bartholin.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Vorherre.

I skal vide, at vi helt og holdent har gengivet vor kære Søster Fru Ingeborg, Norges Dronning, alle fædrene Godser[1]), der efter hendes Fader Eriks, fordum Danmarks høje Konges, Død ifølge Arv tilkommer og er tilfaldet hende tillige med de Frugter og Indtægter, som er oppebaaret i Mellemtiden, hvor de end findes i vort Hertugdømme, hvilke Godser i forbigangne Tider paa lidet retfærdig Maade var afhændet og forholdt hende, men gennem Danmarks Riges Voldgiftsmænd paa det almindelige Hof i Nyborg blev tildømt hende. Derfor beder vi Eder alle om og opfordrer Eder til ikke at forurette eller lade forurette nævnte Frue og hendes befuldmægtigede under Udførelsen af de til nævnte Godsers Forvaltning hørende Forretninger. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til at gaa imod dette vort Forbud, skal han vide, at han vil paadrage sig vor Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl. Forhandlet og givet i Nyborg i det Herrens Aar 1284 25. Maj.

1) jf. Nr. 94.

1284. 26. Maj. Nyborg.

Kong Erik 5. Glippings Forordning for Sjælland, se Reg. Dan. Nr. 1332*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1284. 26. Maj. Nyborg.

Kong Erik 5. Glippings Forordning for Skaane, se Reg. Dan. Nr. 1333*.

98 1284. 26. Maj. Nyborg.

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund bekræfter den af Aarhusbispen Tyge 2. foretagne Henlæggelse af Hundslund Kirke til Kantoriet i Aarhus, da Kirkens Patroner har forbrudt deres Patronatsret ved Drabet paa Provst Ugod.

Afskrift (Aarhusbogen).

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Vorherre.

Naar der ansøges om noget paa rette Maade, er det rimeligt, at det tillades med velvilligt og gunstigt Samtykke. Da vor Broder Herr Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, med sit Kapitels Samtykke har henlagt en Kirke i Hundslund med alt, hvad der hører til den, under Kantoriet i Aarhus paa Grund af en Forbrydelse, som de, der forhen var nævnte Kirkes rette Patroner, har begaaet ved Allehelgens Nat paa en grusom Maade at dræbe Provsten Ugod[1]), Kannik i Aarhus, Sognepræst i ovennævnte Hundslund Kirke, for hvilken Forbrydelse de efter kanonisk Ret[2]) har mistet den Patronatsret, som tilkom dem i nævnte Kirke, bekræfter vi med vor Myndighed som Metropolit den Henlæggelse, der saaledes retmæssigt er sket, idet vi under Trusel om Kirkens Straf forbyder, at nogen drister sig til ubesindigt at gaa imod denne vor Bekræftelse. Til Sikkerhed for dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1284, Fredag før Pinse.

1) en Provst Ugod dræbtes ifølge Annales Sleswicenses (Ellen Jørgensen S. 135) samtidig med Biskop Oluf af Børglum 1260, men om det er denne Ugod, er usikkert. — 2) det drejer sig om Bestemmelsen c. 12 X de poenis V 37.

99 1284. 22. Juni. Orvieto.

Pave Martin 4. paalægger Biskop Tyge af Ribe at stævne den af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen udnævnte og nu banlyste Biskop af Viborg, Peder 1., til at give Møde for Paven.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

(Til vor ærværdige Broder .. Biskop af Ribe). Vore elskede Sønner Mogens og Jens af Augustinerordenen, Kanniker ved Kirken i Viborg, har meddelt os, at Kapitlet ved samme Kirke, da den i sin Tid var berøvet sin Hyrdes Trøst, i Enighed og paa kanonisk Vis valgte den nu afdøde Kannik Asser, som dengang var i Live, til Biskop i Viborg, og at fornævnte udvalgte Biskop og Kapitel efter at have forelagt dette Valg for deres kirkelige Overhoved, Ærkebiskop Jakob af Lund, salig Ihukommelse og ydmygt bedt ham om at bekræfte det, eftersom denne Ærkebiskop imod al Retfærdighed nægtede at bekræfte Valget, appellerede til det apostoliske Sæde. Men nævnte Ærkebiskop gav uden at tage Hensyn til denne Appel Broder Peder af Franciskanerordenen de facto Provision paa Kirken, skønt han ikke kunde det efter Loven, og meddelte ham siden Indvielsens Naadegave; det nævnte Kapitel appellerede derfor, da dette var kommet til dets Kundskab, for anden Gang til samme Sæde. Da saa siden fornævnte Peder personlig og Modpartens befuldmægtigede en Tidlang havde procederet for vor Forgænger Pave Clemens 4., salig Ihukommelse, i denne Sag, der angik Valget og Provisionen, og hvis Afgørelse var tilfaldet det apostoliske Sæde, ønskede nævnte Asser at sørge for sin egen Fred, hvorfor han frit og af egen Drift gav Afkald paa dette Valg over for det nævnte Kapitel. Kapitlet modtog denne Embedsnedlæggelse og valgte i Enighed ved kanonisk Valg den nu afdøde Niels, Provst til Kirken i Salling, som dengang var i Live, til deres Biskop, og da der siden var blevet indsat befuldmægtigede for Niels og Kapitlet til Forfølgelse af den ofte nævnte Sag ved det apostoliske Sæde, udnævnte vore Forgængere, de romerske Bisper, først Pave Gregor 10., salig Ihukommelse, vor Forgænger Pave Johannes 21., som da var Biskop af Tusculum, og senere Nicolaus 3., salig Ihukommelse, vor ærværdige Broder Latinus, Biskop af Ostia, og endelig — da denne drog bort til fjerne Egne, — vor elskede Søn Jakob, Kardinaldiakon af Sta. Maria in via lata, til Dommere for Parterne i denne Sag. Da fornævnte Peder og den udvalgte Biskop Niels og de befuldmægtigede havde procederet i Sagen for denne Kardinal Jakob, og der omsider fra en foreløbig Kendelse, som denne havde afgivet i Sagen, af fornævnte udvalgte Biskop Niels og Kapitlet var blevet appelleret til vor Forgænger Nicolaus, døde den udvalgte Biskop Niels ved Kurien.

Og saaledes valgte derpaa nævnte Kapitel i Enighed Troels, forhen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

samme Viborgkirkes Provst, der dengang var i Live, til Biskop. Da siden nævnte Peder, som i den Anledning opholdt sig ved Kurien, ledet af Begærlighed, inden Sagen endnu var afgjort, drog hjem til Kirken i Viborg, bemægtigede sig den uden videre med Vold og i sin Forvovenhed gav sig til at styre den og endelig med Tilsidesættelse af Gudsfrygt og sit eget Munkelivs Ære uden videre lod samme Troels tage tilfange og derefter dristede sig til at sætte ham i Fængsel, paalagde vi Dig ved vort Brev[1]) i en bestemt Form, at Du paa vore Vegne med een afgørende Stævning skulde lade fornævnte Peder indstævne til personlig inden seks Maaneder efter Din Stævning at give Møde for os med alle sine Rets- og Forsvarsmidler for at faa, hvad han fortjener for dette formastelige Overgreb, og tillige om alt det øvrige foromhandlede, for med Guds Hjælp at modtage en retfærdig Dom. Skønt Du omhyggelig har udført dette vort Paalæg og med een afgørende Stævning har stævnet fornævnte Peder til at møde personlig for os inden ovenstaaende Frist med alle Akter, Rets- og Forsvarsmidler, som vedrører fornævnte Sag for at faa, hvad han fortjener, som det anføres ovenfor, og for i forannævnte Anliggende at modtage en retfærdig Dom, har dog samme Peder lokket, som det formodes, ved Viborgkirkens milde Gaver og af alvorlig Frygt for Dommens Udfald i denne Sag trodsigt undladt at give Møde for os indenfor samme Frist, skønt han, som Skik er, blev stævnet ved flere offentlige Bekendtgørelser og derpaa længe blev ventet. Idet vi nu vil ydmyge samme Peder ved at bøje hans hovmodige Genstridigheds Nakke og haardnakkede Opsætsigheds Frækhed med et frelsebringende Revselsesris, lyser vi samme Peder i Ban paa Grund af hans aabenlyse Forstokkethed.

Og for at overvinde samme Peders rænkefulde Ondskab ved yderligere at vise Mildhed, paalægger vi ved denne Skrivelse Dig, vor Broder, at Du endnu engang lader ham stævne paa vore Vegne gennem Dig selv eller en anden med een afgørende Stævning, for at han indenfor seks Maaneder efter denne Din Stævning under Trusel om at blive berøvet den Ret, der maatte tilkomme ham i ovennævnte Sag, hvilken Straf vi vil at han eo ipso skal ifalde, hvis ikke han adlyder Din Stævning, personlig skal give Møde for os med alle Akter, Rets- og Forsvarsmidler, der angaar denne Sag, for med Guds Bistand at høre en retfærdig Dom, som det er forudskikket.

Da nævnte Mogens og Jens som Klosterfolk ikke har deres eget, hvormed

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

de kan sørge for deres Fornødenheder under Forfølgelsen af dette Anliggende, skal Du — for at de ikke af Mangel paa det nødvendige skal tvinges til at undlade at forfølge denne Sag — af de Indtægter, der tilkommer Bispebordet i Viborg, aarlig lade udbetale til dem indtil en Værdi af 50 Mark Toursmønt paa Grund af dette, saalænge Sagen varer, idet Du, hvis det er nødvendigt, paakalder den verdslige Magts Hjælp og under Trusel om Kirkens Straf tugter Overtræderne med Udelukkelse af Appel. Fristen og Formen for denne Din Stævning, og alt hvad Du lader foretage desangaaende, skal Du sørge for troværdigt at meddele os ved Brev med udførlig Beretning derom. Givet i Orvieto den 22. Juni i vort Pontifikats 4. Aar.

1) jf. Nr. 32. Om Sagen se Nr. 135.

1284. 2. Juli. Slesvig. 100

Valdemar 2. Eriksen, Hertug af Jylland, giver Indbyggerne i Bremen Lejde til at handle i Slesvig og beder om samme Beskyttelse for sine egne Undersaatter, naar de kommer til Bremen.

Original i Bremen.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle Indbyggerne i Bremen al mulig Fremgang og Ære tilligemed Frelse.

Eftersom I beder os om, at I af os og alle Mænd, der handler og undlader at handle for vor Skyld, maa faa fuld Sikkerhed til at betræde og forlade Staden Slesvig for at købe og sælge, lover vi Eder for alle, nemlig dem fra Ejderstedt og Friserne og andre, der vil handle og undlade at handle for vor Skyld, fuld Sikkerhed og Lejde til at betræde og forlade omtalte Stad med Eders Varer. De, som i ubesindig Forvovenhed maatte driste sig til at gaa mod denne vor Befaling, skal utvivlsomt ikke undfly vor Hævn. Ydermere beder vi for alle vore, der maatte besøge Eders Stad, om at I vil fremme dem i deres Færd, saaledes som I beder os om det. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1284 paa Søndagen Dominus Illuminatio.

1284 7. Juli. Roskilde se 1280 4. Juli (Rep. Nr. 463).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

101 1284. 25. Juli. Castrum Plebis.

Pave Martin 4. paalægger sin Skatmester Berardus at udbetale 15600 Uncer Guld af Tienden fra Skotland, Danmark, Sverige, Ungarn og de slaviske og polske Stater som Laan til Kong Karl af Anjou til Hævdelse af dennes Herredømme paa Sicilien.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Martin osv. til vor kære Søn Kammermester Berardus Hilsen osv.

.... af Tiendepengene fra Kongerigerne Skotland, Danmark, Sverige og Ungarn samt fra Vendens og Polens Egne ....

Givet i Castrum plebis den 25. Juli i vort Pontifikats 4. Aar.

102 1284. 5. August. Castrum Plebis.

Pave Martin 4. giver Købmanden Bernardus Guaritii af Huset Crusoli i Montpellier Kvittering for Afleveringen af 1300 Mark Sølv, som Tiendeindsamleren Bertrandus Amalrici havde deponeret hos dette Hus af den i Danmark og Sverige indsamlede Tiende for det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Martin osv. til vor kære Søn Bernardus Guaritii de Figiaco af Huset Johannes, Vilhelm og Bertrand de Crusoli, Købmand fra Montpellier, Hilsen osv.

.... af Pengene fra den til Hjælp for det hellige Land skænkede Tiende med apostolisk Myndighed indsamlet i Danmarks og Sveriges Egne af den ærværdige Broder Bertrandus, Ærkebiskop af Arles, dengang vor Kapellan ...

Givet i Castrum plebis den 5. August i vort Pontifikats 4. Aar.

103 1284. 13. August. Vierraden.

Markgreverne Otto 4. og Konrad 1. af Brandenburg slutter Fred med Hertug Bugislav 4. af Pommern og Fyrst Vizlav 2. af Rügen.

Original i Berlin.

Mellem de berømmelige Fyrster Herrerne Otto og Konrad, Markgrever af Brandenburg, som den ene Part og de velbyrdige Mænd Herr Bugislav, Vendernes Hertug, og Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som den anden Part blev for fuldstændigt at afslutte al Aarsag til Splid med deres tro Mænd som Mæglere følgende vedtaget.

.... Ligeledes indesluttes Hertugen af Brunsvig[1]), Hertugen af Sachsen[2]), Herrerne af Venden[3]), Greven af Schwerin[4]), Herrerne til Meklenborg[5]), Bispen af Schwerin[6]), Junkerne af Rostock[7]), Hertugen af Slesvig[8]) tillige med Stæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Stralsund, Stettin, Greifswald, Demmin, Anklam, Penkun, Greifenhagen, Garz, Greifenberg, Colberg, Camin og alle andre Stæder, som har været indbefattet i denne Krig, og alle deres Hjælpere enigt i dette Forlig og denne Fred. Paa de Herrer Markgreverne af Brandenburgs Side indesluttes Danmarks Konge, Hertug Primizlo af Kalisch, Greven af Lindow og alle deres Hjælpere i denne Fred. Danmarks Konge indesluttes i Freden, naar blot han vil blive ved Retten ....

For ubrødelig Overholdelse af dette Forlig og denne Fred, sluttet mellem nævnte Fyrster og Adelsmænd, og til fastere Sikkerhed har de berømmelige Fyrster Otto og Konrad, Markgrever af Brandenburg, og deres Riddere, hvis Navne følger straks efter, afgivet Løfte med Haandslag: Herr Henrik af Friesach, Bertram af Beenz, Bertram og Frederik af Eichstedt, Brødre, Johan og Gotfred af Greifenberg, Brødre, Hasso og Zulz af Wedel, Brødre, Werner af Schwanenberg, Reiner af Beenz, Wilcken af Kerkow, Johan af Sydow, Bernhard af Buch, Heinrich af Belling, Johan af Nauen, Konrad af Borresow, Johan af Schneidlingen, Konrad af Oderberg, Konrad Kleist, Virchniuiz, Ludolf af Beckendorf, Georg af Brewitz, Diethard af Wustrow, Henrik af Dosse, Johan af Altenfliess, Herman af Redern, Wilcken af Bertekow, Erenbert af Walsleben, Johan af Sperrenwalde, Johan af Bünau; Stædernes Navne er følgende: Pritzlow, Angermünde, Schwedt og Königsberg. Fra den anden Part afgav følgende Adelsmænd Løfte: Herr Bugislav, de Venders Hertug af Stettin, og Herr Vizlav, de Rygboers berømmelige Fyrste, og deres Riddere, hvis Navne følger: Dotenberg, Johan af Gristow, Reinfried af Penz, Johan Mördere, Mathæus Moltke, Anton af Buch, Eberhard Moltke, Johan af Osten, Henrik af Osten, Pritbur, Ludwig Kabold, Nicolaus af Kalant, Schade, Huxol, Johan af Starkov, Nicolaus af Diwitz, Bertold Böke, Gotfred Strauss, Ludolf af Schlagsdorf, Ulrich Behr, Henrik af Meldingen, Herman Musteke, Trampe, Richard af Görke, Werenbert, Greve af Gützkov, Volrad Dargaz, Adam af Gützkov, Johan Hobe, Reybern af Wacholtz, Gotfred Luch, Henrik Brüsehaver, Herman af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vitzen, Konrad Moltke, Rudolf af Neuenkirchen, Henrik Heiden, Ludwig Keding, Jaczo af Gützkov, Gottschalck af Porsfeld, Anno af Esbeck; Navnene paa de Stæder, der afgav Løfte, er følgende: Stettin, Penkun, Greifenhagen og Garz. For at alt det fornævnte kan overholdes ukrænkeligt og forblive des fastere har fornævnte velbyrdige Mænd Herr Bugislav, Hertug af Stettin, og Herr Vizlav af Rügen ladet dette Brev skrive til klart Vidnesbyrd og til yderligere Stadfæstelse bekræfte med deres og fornævnte Stæders Segl. Dette blev forhandlet i Vierraden i det Herrens Aar 1284, givet ved Herr Helmerichs Haand, Kapellan hos Rygboernes Fyrste, paa den hellige Martyr Hippolyts Dag.

1) Otto. — 2) Johan 1. — 3) Henrik 1. og Johan 1. af Werle. — 4) Helmold 3. — 5) Johan 2., Henrik 2., Johan 3. — 6) Herman. — 7) Nicolaus og Henrik 4. Borwin. — 8) Valdemar 2.

1284. 16. August. Flensborg.

Flensborg Stadsret, se Reg. Dan. Nr. 1336*=*577.

104 1284. 17. August. Viemose.

Kong Erik 5. Glipping lover de tyske Købmænd Beskyttelse paa Markedet i Skanør i 1284.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi har af Udsendinge fra de tyske Købmænd erfaret, at nævnte Købmænd i Aar ikke kan komme trygt til vort Marked i Skanør, saaledes som de har været vant til de tidligere Aar. Derfor gør vi vitterligt for alle, at Købmændene fra Tyskland, hver og een, som vil besøge Markedet i Skanør, trygt kan komme sammesteds, saaledes som de har været vant til fra gammel Tid, og at vi, hvis nogen vil hindre dem, paa enhver Maade vil være en fuldtro Hjælper for de tyske Købmænd. Hvis en Sag opstaar af en hændelig Begivenhed og ikke af noget, der er foretaget med fuldt Overlæg, skal den paadømmes, saaledes som det hidtil har været Ret i Skanør. Men hvis en Sag rejses mod en eller flere i Anledning af noget, der er foretaget med fuldt Overlæg, vil vi være dem en fuldtro Hjælper og Forsvarer. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Dette Brev skal gælde for det nu forestaaende Marked og ikke derudover. Givet i Viemose i det Herrens Aar 1284 den 17. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1284. 18. September. 105

Officialen i Paris bekendtgør Roskildekanniken Peder Arnfast(sen)s testamentariske Overdragelse af et Hus i Paris til fattige danske Studenter.

Afskrift i det kongelige Bibliotek.

Officialen[1]) i Paris hilser alle, til hvis Kundskab dette Brev maa komme, med Vorherre.

At gode Menneskers Beslutninger maa fremmes, især i de Henseender, som de forlanger, naar de ligger paa deres yderste, herimod skal vor Opmærksomhed altid være rettet, efterdi vort Embede kræver det. Eftersom Magister Peder Arnfast(sen), Doktor i den hellige Skrift og Kannik i Roskilde i Danmarks Rige, hvis Sjæl Gud naade, har givet og skødet i sit Testamente et Hus i Paris, beliggende paa den engelske Gade i Østkvarteret, til Nytte og Brug for fattige Studenter fra Danmark, mens de studerer i Paris og viser Flid, over hvilket Hus Ledere og Forstandere for Studenterne fra Danmark, som aarligt udvælges, skal raade og føre Tilsyn efter fornævnte Doktors sidste Vilje og Ønske, som hans Testamente viser derom — og for at fornævnte Gave og Testamente, som er gjort i en kristelig Mening, maa forblive i Kraft til evig Tid, og for at fattige danske Studenter ikke paa nogen Maade skal besviges for Indtægterne af fornævnte Hus, paaminder vi med den Myndighed, vi har paa vort Embedes Vegne, alle Mænd, som skal raade over samme Hus, lade det udleje eller bebo eller ved hvad Navn de kan benævnes, om at de ikke derved optræder svigagtigt, saa at fornævnte Husleje og -indtægt anvendes til Gavn og Nytte for ovennævnte danske Studenter, og samme Leje skal deles og skiftes uden Svig imellem dem 15 Dage efter de Terminer og Tider, paa hvilke Husleje sædvanligvis skal betales i Paris. Og hvis nogen vitterligt gaar imod dette eller bruger nogen Svig, skal han vide, at han ved denne Gerning er hjemfalden til Guds Unaade og Vrede, hvilken vi med dette vort Brev kundgør over de Bedragere, som drister sig til at hindre saadan kristelig Skik. Men hvad der kostes paa fornævnte Hus til Vedligeholdelse, skal tages af samme Husleje, hvis ikke nogen sig selv til Fortjeneste velvilligt vil bekoste det. Samme Dom skal ogsaa de lide og undgælde, som oppebærer noget af fornævnte Indtægt og straks drager bort dermed, uden at det er deres Agt snart at vende tilbage for at drive deres Studium. Fremdeles er det vor Vilje og Befaling, at den Skik og Dom i det mindste eengang om Aaret og især, naar vi Forstandere skal

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udnævnes, offentligt forkyndes blandt fornævnte danske Klerke, paa det at ingen, som har noget at sige derimod, skal undskylde sig med, at han ikke vidste deraf. Givet i det Herrens Aar 1284 den 18. September, Mandagen efter det hellige Kors' Ophøjelse.

1) Bispens Stedfortræder, der fungerede som en Slags notarius publicus.

106 1284. 29. September. Roskilde.

Fogeden Niels Hermansen i Roskilde bekendtgør, at Staden Roskilde overlader St. Clara Kloster i Roskilde et omstridt Grundstykke, mod at Klostret bygger og vedligeholder de nødvendige Broer ved den Gade, der fører forbi nævnte Grundstykke.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen, Foged i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at jeg personlig har set og hørt[1]), at Raadmændene og Borgerne i Roskilde til evig Tid har overladt de fromme Søstre i Kristus Fruerne i St. Clara Kloster i Roskilde et Stykke Jord beliggende mellem samme deres Kloster og Algaden, der fører gennem Staden Roskilde fra Øst, om hvilket der i sin Tid var Trætte mellem nævnte Fruer og Borgerne, paa det Vilkaar, at omtalte Fruer har lovet at forsyne nævnte Gade med Træbro og Stenbro paa egen Bekostning og, saa ofte det bliver nødvendigt, istandsætte den til evig Tid. Til Bevis for denne Erklæring er mit Segl hængt under dette Brev. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1284 paa Ærkeenglen St. Michaels Dag.

1) jf. 1280 24. Juni (Rep. Nr. 462).

107 1284. 15. November. Slesvig.

Biskop Jakob af Slesvig stadfæster Biskop Valdemar af Slesvigs Overdragelse af en Tredjedel af Tienden fra Bylderup til Løgum Kloster.

Afskrift (Løgumbogen).

Jakob, af Guds Naade Biskop i Slesvig, Kansler hos de Danskes høje Konge, til alle, til hvem dette Brev maatte komme, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi Bispen Herr Valdemar[1]), ærværdig Ihukommelse, vor Forgænger, har overdraget og tildelt Munkene i Løgum til evig Besiddelse den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tredjedel af Tienden i Bylderup Sogn, der tidligere hørte til Bispens Bord, angaaende hvilken Overdragelse vi har set Pave Innocens 3.s Stadfæstelsesbrev[1]) med Bulle i Silkesnor, bekræfter ogsaa vi den med vort Kapitels fælles Samtykke og værner den ved dette Brevs Privilegium, for at der ikke i Fremtiden skal gives nogen Person Anledning til Trætte desangaaende. Vi forbyder ydermere under Trusel om Gud den almægtiges og den hellige Apostel Petrus' Vrede, hvis Kirkes Styre er betroet os ved Guds Naade, at nogen vover paa nogen Maade at besvære dem angaaende fornævnte. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1284, den 15. November.

1) baade Biskop Valdemars Brev og Innocens 3.s Stadfæstelse er tabt.

1284. 21. November. Viborg. 108

Sogneboerne i St. Ibs Sogn i Viborg overdrager deres Kirke til Antvorskov Kloster.

Afskrift i Resens Atlas.

Alle, der bor i St. Ibs Sogn i Viborg, og hele Borgerskabet i samme Stad til alle, der hører dette Brev læse, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi, da ovennævnte Kirke var ledig, derved at Herr Peder Mikkelsen, den gode Mand, fordum Præst ved St. Ibs Kirke, frit nedlagde sit Embede, med Velvilje eenstemmigt giver vort Minde og Samtykke til, at de ærværdige og fromme Mænd Prioren Broder Henrik og St. Hans Hospitals Brødre i Antvorskov fredeligt og roligt besidder nævnte St. Ibs Kirke med alt det Gods og Udbytte, der tilhører den, idet vi ved nærværende Brevs Ordlyd præsenterer nævnte Prior og Brødre til nævnte Kirke. For at ikke i Fremtiden nogen Trætte eller Anledning til Splid skal opstaa angaaende denne vor Tilladelse og Præsentation, har vi overgivet dem dette Brev til Forvaring og til yderligere Stadfæstelse vedhængt vore Segl. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1284 den 21. November.

[1284. før 29. November — 1285. 3. Juli[1])]. 109

Drost Uffe Nielsen beder Kyststæderne om at give nogle Købmænd fra Lund Erstatning for Gods, der er blevet røvet fra dem med Stædernes Billigelse.

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Uffe Nielsen, Drost hos Danmarks høje Konge, til alle de fornemme og gode Mænd, Raadmændene og de andre Borgere fra Lübeck, Rostock, Stralsund og alle de andre Kyststæder, der ser dette Brev, al mulig kærlig Hilsen.

I ikke ringe Grad bevægede ved en Klage fra Borgerskabet i Staden Lund og fra hele Skaane klager vi ved dette Brev over for Eder alle, fordi Borgere fra nævnte Stad Lund, som omkring Mikkelsdag sejlede med deres Varer til Norge — da de vendte tilbage derfra til en Havn tilhørende Danmarks Konge — paa forbryderisk Vis blev plyndret for deres Skib med alt det Gods, der var paa samme, af Eders Udsendinge, der var sendt ud for at tilføje Nordmændene Tab. Derfor har vi ment at maatte bede Eder, gode Mænd, om at lade de omtalte Borgere faa det Gods igen, der er berøvet dem med Eders Tilladelse, saaledes at de oftenævnte Borgere holdes skadesløse for det tabte Gods. Thi idet vi omhyggeligt vil overholde Fredens Sikkerhed med Eder i alle Forhold, ønsker og beder vi om, at det samme maa ske fra Eder og Eders Folks Side, saaledes som det sømmer sig.

1) Brevet maa stamme fra Stædernes Blokade af Handelen paa Norge 1283—85 og altsaa tilhøre Tiden, hvor Uffe Nielsen var Drost for anden Gang. I denne Stilling nævnes han første Gang 1284 29. November (Nr. 110), mens hans Forgænger Erik Knudsen nævnes sidste Gang 1284 24. Maj (Nr. 95), hvorefter Tiden 1284 24. Maj—29. November bliver terminus post quem. Terminus ante quem danner Fredsslutningen mellem Stæderne og Norge af 1285 3. Juli.

110 1284. 29. November. Odense.

Kong Erik 5. Glipping forbyder Udførsel til Norge og lover at ville forbyde norsk Handel paa Danmark, hvis det ikke inden otte Dage efter Pinsen 1285 er kommet til Forlig mellem Norge og de vendiske Stæder.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Der er fra Vendens Stæder[1]) blevet klaget til os over, at Stædernes Købmænd har lidt haarde Tab og Overlast af Nordmændene. Men eftersom Overgreb fra hvemsomhelst bør mishage os saavel som enhver anden kristen, har vi lovet nævnte Borgere og Stæder og deres Købmænd, at det ikke skal være tilladt nogen at udføre eller overføre noget fra vort Omraade til Norge eller at drive Handel i Norge. Men hvis nogen af vore

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Købmænd drister sig til at gaa imod dette vort Forbud ved at føre sine Varer til Norge, erklærer vi, at hvis nogen af dem bliver udplyndret paa Vejen, skal det paa ingen Maade blive hævnet af os. Vi har ikke desto mindre givet nævnte Nordmænd frit Lejde og fuld Sikkerhed til at komme til vort Omraade, til at opholde sig i vore Købinger og de tilstødende Havne og til at drive deres Handel indtil Ottendedagen efter den nu forestaaende Pinsefest. Men hvis Nordmændene ikke kan forlige sig med de fornævnte Stæder før nævnte Frist, har vi lovet de oftenævnte Stæder, at Købmændene fra Norge ikke siden paa nogen Maade maa drive Handel i vort Kongerige, førend saavel vi og vore som de nævnte Stæder har faaet ydet fuld Retfærdighed for de Overgreb, der er paaført os og dem af Norges høje Konge[2]). Givet i Odense i det Herrens Aar 1284 Dagen før Apostlen Andreas' Dag i Nærværelse af de ærværdige Herrer og Fædre Jakob, Biskop af Slesvig, vor Kansler, Jens, Biskop af Odense, Albert, Greve af Eberstein, Henrik, Greve af Gleichen, Junker Jakob, Greve af Halland, Uffe, vor Drost, Stig vor Marsk, Lars Tygesen, Niels Knudsen, Peder Jakobsen, Foged paa Fyen, og Jens Jonsen[3]).

1) Ved Brevene Nr. 110. 111. 114. 116 tiltræder Danmark de nordtyske Fyrsters og Stæders mod Norge rettede Forbund, jfr. Nr. 59. — 2) dvs. Erik Præstehader. — 3) formodentlig identisk med Jon Jonsen Lille.

1284. 29. November. Odense. 111

Kong Erik 5. Glipping fastslaar de vendiske Stæders Handelsrettigheder i Danmark.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Efterdi vi ved vort aabne Brev med vort Riges bedste Mænds Raad har indgaaet et Edsforbund med Vendens Stæder og deres Borgere og Købmænd for at naa til sand Fred og Enighed[1]), hvilket skal vare fast i de otte følgende Aar fra nærmeste Pinsefest, gør vi vitterligt for alle, at vi med vort Riges bedste Mænds Raad i Mellemtiden har givet Købmændene fra de nævnte Stæder, der vil besøge et hvilketsomhelst Sted i vort Rige, fuld Sikkerhed og frit Lejde til at komme der, opholde sig sammesteds, sælge deres Varer og købe andre i Stedet eller paa anden Maade drive Handel, uden at de skal være udsat for Vold eller Skade paa deres Ejendele, dog

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med Forbehold af vore Toldindtægter og de pligtige Afgifter, som de skal betale os og paa vore Vegne til vore Ombudsmænd, saaledes som det fra Arilds Tid har været overholdt paa de enkelte Steder, de vil besøge, idet vi erklærer, at de Varer, som de bringer til vort Omraade, ikke maa berøves dem ved Vold eller paa anden uretmæssig Maade og mod deres Vilje. Hvis dette hidtil er sket uden Grund eller i Fremtiden bliver forsøgt, bør vi lade dem, der øver Uret, yde fuld Retfærdighed efter vort Riges Lov og Ret. Vi har ogsaa lovet, at vi ikke vil nedlægge noget Forbud imod, at nævnte Købmænd efter eget Forgodtbefindende udfører de Varer, som de har købt hos os, medmindre aabenbar Nød i hele vort Rige gør dette nødvendigt, og det bliver besluttet saaledes af hele vort Rige, og da bør vi bekendtgøre for de nævnte Købmænd i Fællesskab, at dette Forbud vil træde i Kraft til Mikkelsdag. Givet i Odense i det Herrens Aar 1284, Dagen før Apostelen St. Andreas' Dag, i Nærværelse af de ærværdige Fædre og Herrer Jakob, Biskop af Slesvig, vor Kansler, Jens, Biskop af Odense, Albrecht, Greve af Eberstein, Henrik, Greve af Gleichen, Junker Jakob, Greve af Halland, Uffe Drost, Stig, vor Marsk, Lars Tygesen, Niels Knudsen, Peder Jakobsen, Foged over Fyen, og Jens Jonsen[2]).

1) jf. Nr. 114. — 2) jf. Nr. 110 Note 3.

112 [1284. efter 29. November][1]).

Kapitlet, Dominikanernes og Franciskanernes Konvent i Lübeck vidimerer Nr. 111.

Original i Lübeck.

Provsten, Dekanen og hele Kapitlet ved Lübeck Kirke, Prioren og hele Dominikanerbrødrenes Konvent i samme Stad og Guardianen og de andre Franciskanerbrødre sammesteds til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Vi erklærer ved nærværende, at vi har set den stormægtige Herr Eriks, de Danskes og Venders høje Konges aabne Brev, ustunget, ufordærvet og uden nogen Skade paa noget Punkt, helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. (= *Nr. 111*).

1) Efter Skriften at dømme er Vidissen ikke meget senere end det vidimerede Brev.

113 [1284. efter 29. November][1]).

Kapitlet, Dominikanernes og Franciskanernes Konvent i Lübeck vidimerer Nr. 111.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Lübeck.

Dekanen og hele Kapitlet ved Lübeck Kirke, Prioren og de andre Brødre af Dominikanerordenen sammesteds og Guardianen og hele Konventet af Franciskanerbrødre i samme Stad til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Vi erklærer ved nærværende, at vi har set den glorrige Fyrstes, Herr Eriks, de Danskes Konges Privilegium, ustunget, ufordærvet og uden Skade paa noget Punkt, helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. (= *Nr. 111*).

1) Efter Skriften at dømme er Vidissen ikke meget senere end det vidimerede Brev.

1284. 29. November. Odense. 114

Kong Erik 5. Glipping tiltræder de nordtyske Bispers, Fyrsters og Stæders Forbund til Landefredens Overholdelse af 1283 13. Juni (= *Nr. 62*).

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi i Betragtning af, at hvor der er Fred og Enighed, der vokser, forøges og fremmes alle Goder, af denne Grund for Fredens Gode og Statens Tarv med vort Riges bedste Mænds Raad til Bestyrkelse og Fremme af saavel vore Undersaatters Rettigheder, det være sig Stormænd, Mellemstand eller Smaafolk, som ogsaa af de gejstlige Personers og Institutioners Rettigheder har indgaaet en edelig Forpligtelse, saaledes som vi ogsaa har set[1]), at de ærværdige nedenanførte Herrer, nemlig Bisperne af Schwerin, Lübeck og Ratzeburg, og Fyrsterne Johan og Albrecht, Hertuger af Sachsen, Bugislav, Hertug af Venden, Vizlav, Fyrste af Rügen, Valdemar, Hertug af Jylland, Gerhard og hans Søn Gerhard, Johan og Adolf, Grever af Holsten, Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin, Herr Henrik og hans Brodersønner, Herrer af Werle, Junker Nicolaus af Rostock, Johan og hans Brodersønner, Herrer af Meklenborg, og Borgerne i Lübeck, Hamborg, Kiel, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald, Demmin, Anklam og Stettin og alle de fornævnte Herrers Stæder og alle deres Mænd og Undersaatter har indgaaet et Forbund til Fremme af sand Fred og Enighed og indbyrdes edeligt har forpligtet sig til at bekræfte og styrke over for hvemsomhelst hver enkelts Rettigheder og Statens Vel i Overensstemmelse med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

enhver Stads, ethvert Omraades og Herskabs anerkendte Ret og Landslov. Men eftersom ogsaa vi efter Evne anstrenger os for hos alle og enhver at overholde alles Fred og den Gud og de retfærdige velbehagelige Enighed, eftersom vi er indsat til det af Gud, gør vi vitterligt for alle, at vi med fornævnte Bisper, Fyrster og Herrer og alle deres Mænd og undergivne og med de nævnte Stæder og deres Borgere, som hos os og i vort Rige i god Tro og ved deres aabne Breve vil overholde denne Fred og Enighed og vor Ret, som bør styrkes hos alle vore Mænd og undergivne, og beskytte den med deres Ed, har indgaaet et Edsforbund til sand Fred og Enighed og fuld Retfærdighed overalt i vort Rige i Overensstemmelse med vort Riges anerkendte Lov og Ret at overholde ukrænkeligt. Vi lover ogsaa med Haandslag, at vi, hvis nogen af de fornævnte Herrer eller Borgere eller deres Undersaatter, der som ovenfor anført er forbundet med os ved Ed, lider Skade af nogen, forudsat at de kræver vor Bistand, bør og vil paaminde dem, der har gjort Uret, om at yde den skadelidte fuld Oprejsning efter det Steds og den Stads Ret. Men hvis de, der har gjort Uret, ikke indenfor en Maaned vil bøje sig for denne vor Paamindelse eller ikke bekymrer sig om den, vil vi senere bistaa den eller de skadelidte Forbundsfæller sammen med de andre, som har aflagt Eden sammen med os, for at opnaa fuld Retfærdighed, og vi vil paa ingen Maade i deres Uret begunstige den eller dem, der har gjort Uret eller paa nogen Maade styrke dem mod Retfærdigheden. Givet i Odense i det Herrens Aar 1284 Dagen før Apostlen St. Andreas' Dag i Nærværelse af følgende Herrer og ærværdige Mænd: Jakob, Biskop af Slesvig, vor Kansler, Jens, Biskop af Odense, Greverne Albert af Eberstein, Henrik af Gleichen, Junker Jakob af Halland, Henrik, Prior af Antvorskov, Uffe, vor Drost, Stig, vor Marsk, Lars Tygesen, Niels Knudsen, Peder Jakobsen, Foged over Fyen, og Jens Jonsen[2]).

1) jf. Nr. 62. — 2) jf. Nr. 110 Note 3.

115 [1284. efter 29. November][1]).

Kapitlet, Dominikanernes og Franciskanernes Konvent i Lübeck vidimerer Nr. 114.

Original i Lübeck.

.. Dekan og hele Kapitlet ved Lübeck Kirke, Broder .., Prior for Dominikanerbrødrene, og Guardianen for Franciskanerne i Lübeck med de andre Brødre af samme Ordener til alle, der hører nærværende læse,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hilsen med den glorrige Jomfrus Søn. Vi anerkender, at vi har set Herr Eriks, de Danskes og Venders Konges, Privilegium, uskrabet, ufordærvet, ustunget, umistænkeligt og uden Skade paa noget Punkt, helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. (= *Nr. 114*).

1) Efter Skriften at dømme synes Vidissen ikke at være meget senere end det vidimerede Brev.

1284. 29. November. Odense. 116

Kong Erik 5. Glipping slutter inden for Rammerne af Forbundet af 1283 13. Juni en særlig Aftale med Lübeck om at staa sammen i Konflikten med Norge.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi i Betragtning af, at hvor der er Fred og Enighed, der vokser og fremmes alle Goder, efter Evne anstrenger os for hos alle og enhver at overholde baade enhver Fred og den Gud og de retfærdige velbehagelige Enighed, eftersom vi er indsat til det af Gud. Derfor gør vi vitterligt for alle, at vi for Fredens Gode og Statens Tarv med Staden Lübeck og samme Stads Borgere og Købmænd og med Fyrsterne og Herrerne og alle deres Mænd og undergivne og med de andre Stæder og deres Beboere, som hos os og i vort Rige i god Tro vil overholde Fred og Enighed og vor Ret, som bør styrkes hos alle vore Mænd og undergivne, og som vil indbefattes i dette Freds- og Enighedsforbund med os og nævnte Stad Lübeck og give deres offentlige Dokumenter paa det, ligesom vi ogsaa omvendt vil give dem vore, har sluttet et Edsforbund med Raad af vort Riges bedste Mænd til samtidig at fremme og bevare sand Fred og Enighed og fuld Retfærdighed for dem overalt i vort Rige i Overensstemmelse med vort Riges fra gammel Tid anerkendte Ret og Lov, at overholde ukrænkeligt fra nærmeste Pinsefest for de nærmest følgende otte Aar i Træk. Vi lover ogsaa med Haandslag, at vi, hvis nogen fra fornævnte med os allerede forbundne Stad Lübeck eller nogen af Fyrsterne og Herrerne eller deres undergivne eller af de andre Stæder eller deres Borgere, der som anført ovenfor er i Forbund med os, for Fremtiden lider Skade af nogen efter nærværende Brevs Udstedelse, forudsat at der stilles Krav

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

derom til os, bør og vil paaminde dem, der har gjort Uret, om at yde fuld Oprejsning til fornævnte Stad Lübeck eller den eller de skadelidte fra samme Stad eller de andre, der er indbefattede i Forbundet, alt efter vedkommende Steds Ret og Lov. Men hvis de, der har gjort Uret, indenfor en Maaned ikke vil bøje sig for denne vor Paamindelse eller ikke bekymrer sig om den, vil og bør vi med Raad og Daad bistaa oftenævnte Stad og dens Indbyggere eller de andre skadelidte af de omtalte Personer for at opnaa fuld Retfærdighed, og ikke maa vi senere i deres Uret paa nogen Maade begunstige den eller dem, der har gjort Uret, eller paa nogen Maade styrke dem mod Retfærdigheden. I Særdeleshed er der mellem os og Borgerne i fornævnte Stad Lübeck forhandlet og aftalt om den Skade, der er tilføjet os og dem af Nordmændene, at vi bør staa sammen med dem og de med os i Raad og Daad, indtil der kan ydes baade os og dem fuld Retfærdighed desangaaende. Men hvis en af Stæderne, med hvem vi har indgaaet Forbund, forser sig mod os eller vort Rige — det ske ikke — saa vil vi ikke lægge den eller de andre Stæder af Forbundet, som ikke har forset sig, denne Forseelse til Last, naar blot den med Raad og Daad vil staa os bi mod den skyldige Stad, saaledes som ovenfor er aftalt. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Forhandlet og givet i Odense i det Herrens Aar 1284 Dagen før Apostlen St. Andreas' Dag, i Nærværelse af følgende Herrer: de ærværdige Fædre Jakob, Biskop af Slesvig, og Jens, Biskop af Odense, Greverne Albrecht af Eberstein, Henrik af Gleichen og Junker Jakob af Halland, Prioren Henrik af Antvorskov, Uffe, vor Drost, Stig, vor Marsk, og mange andre troværdige Mænd.

117 1284. 3. December. *Hallenslevlund.

Absalon Andersen skænker Esrom Kloster Jordegods i Kollerød og Lerelte.

Afskrift (Esrombogen).

Absalon, Søn af afdøde Anders, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Vorherre.

Alle gode Mænd skal vide, at vi til Bod for vor Sjæl har overdraget til den hellige Stiftelse Esrom Kloster Skattejord paa en Ørtug i Kollerød og Jorder, som vi ved Skødnings Ret har haft i Lerelte, og som tilkommer os efter vor Hustrus Død som vor rette Lod, at besidde med Rette til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom og tydeligere Bevis herfor har vi ladet vort

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Segl hænge under nærværende. Givet i *Hallenslevlund i det Herrens Aar 1284, første Søndag i Advent, i Nærværelse af de hæderlige Mænd Kapellanen Herr[1]) Jens Præst, Peder kaldet Sab, og Peder kaldet Slaaf og mange andre, der særligt var opfordret og indkaldt til dette.

1) derefter synes et Egennavn at mangle.

1284. 15. December. 118

Biskop Frederik af Dorpat meddeler Raadmændene i Lübeck, at han har gjort Testamente i Nærværelse bl. a. af nogle af den danske Konges Vasaller.

Original i Lübeck.

Frederik, af Guds Naade Biskop i Dorpat, til de hæderlige Mænd sine højtelskede Venner, Raadmændene og Herr Wilhelm kaldet Grone og Herr Gotfred Cremon i Staden Lübeck, Hilsen med Kristus.

.... efter at have tilkaldt fromme Mænd, nemlig Prioren og Lektoren for Dominikanerordenens Hus i Reval, hvor jeg har ligget syg, Præsterne, nogle af Kongens Vasaller og fire Raadmænd fra samme By .... har jeg efter deres Raad gjort min sidste Viljes Testamente ....

Givet Fredagen, som gaar umiddelbart foran den Søndag i Advent, hvor der synges Gaudete, i det Herrens Aar 1284.

1284. 23. December. Perugia. 119

Pave Martin 4. giver Dispensation til Ægteskab mellem Kong Magnus Ladulås af Sveriges Søn Birger og Kong Erik 5. Glipping af Danmarks Datter Margrete.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn, den velbyrdige Mand, Birger, Søn af vor højtelskede Søn i Kristus Magnus, Sveriges høje Konge, og vor elskede Datter i Kristus, den velbyrdige Kvinde Margrete, Datter af Erik, Danmarks høje Konge.

Da Paven derved, at Himmeriges Nøgler er overdraget ham i den hellige Petrus' Person af ham, der styrer Himmel og Jord med evigt Forsyn, har faaet Pavemagt til at binde og løse, dispenserer han undertiden fra Retten, hævet over Retten som han er, og løser af forudseende Magtfuldkommenhed med Hensyn til nogle Slægtskabets Baand, der binder alle til at overholde samme Ret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I den Ansøgning, som I har forebragt os, udtales, at der fra gammel Tid[1]) mellem vore højtelskede Sønner Magnus, Din Fader, vor Søn Birger, og Erik, Din Fader, vor Datter Margrete, Sveriges og Danmarks høje Konger, paa Foranledning af Fredens Fjende, Ulykkernes Anstifter, har været vakt alvorligt Fjendskab og Had, der har medført ikke ringe Tab paa Gods og Fare for Mennesker og Sjæle, og at I, for at dette Fjendskab kan bilægges, Hadet ophøre og Farerne faa Ende, ønsker at forenes i Ægteskab, da der med Hensyn til ovenstaaende ikke kan findes noget andet passende Middel, men at Eders Ønske i denne Sag, fordi I er forbundet i fjerde Slægtskabsgrad ikke kan opfyldes som Følge af denne Hindring.

Derfor har I ydmygt ansøgt os om barmhjertigt og naadigt at yde Eder en belejlig Dispensation i denne Sag. Idet vi bøjer os for Eders Bønner og ønsker at imødegaa de store Farer, giver vi Eder i Kraft af dette Brev Dispensation til frit at indgaa Ægteskab med hinanden uanset fornævnte Hindring og til lovligt at forblive i det saaledes indgaaede Ægteskab. Intet Menneske maa bryde denne vor Dispensationsskrivelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Perugia den 23. December i vort Pontifikats 4. Aar.

1) jf. Nr. 57.

120 1284. 24. December. Aarhus.

Aarhus Byting bevidner, at Kristine, Jakob Bjærgs Enke, af Aarhus Kapitel har modtaget Betaling for Gods i Ølsted.

Afskrift (*Aarhusbogen*).

Raadmændene og de andre Borgere i Staden Aarhus til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at Fru Kristine, Enke efter Jakob Bjærg[1]), i vor Nærværelse har erkendt at have modtaget af Herr Ærkedegn Otto og Aarhus Kapitel 40 Mark Penge gængs Mønt, som nævnte Kapitel havde lovet hende paa Opfordring af Herr Tyge, Biskop af Aarhus, og andre gode Mænd for noget Gods i Ølsted, som nævnte Fru Kristine med sine Arvingers Samtykke forinden havde tilskødet omtalte Kapitel paa Aabosysselting og givet ligefremt Afkald paa uden nogen Betingelse til oftenævnte Kapitel, som skal besidde nævnte Gods til evig Tid frit for Krav fra hendes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eller hendes Arvingers Side. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1284 paa Juleaftens Dag.

1) der er oversat paa Grundlag af Læsemaaden Biærugh.

1284. 29. December. Tønder. 121

Valdemar 2. Eriksen, Hertug af Jylland, stadfæster Flensborg Stadsret af 1284 14. August med Forbehold over for tre Paragraffer.

Original i Kiel.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at ikke de troendes Handlinger skal svinde bort sammen med Tiden, faar de urokkelig Fasthed ved skriftligt Vidnesbyrd.

Vi vil, at alle, saavel tilkommende som nulevende skal vide, at vi i Tønder i det Herrens Aar 1284 paa den femte Dag efter Herrens Fødselsdag med vort Hertugdømmes bedste Raad har paabudt alle de Paragraffer, der er opført i den vore kære Borgere i Flensborg tilhørende Lovbog, til Bedste for og Bekræftelse af deres Lov, hvilke Paragraffer vi ogsaa ved vort aabne Brev har fastsat skal overholdes ukrænkeligt hos dem. Vi har dog taget Forbehold over for følgende tre Paragraffer[1]): nemlig for det første, at ingen Mand skal bøde for den Sag, som hedder Lejermaalssag[2]), selvom han gribes i Gerningen, hvad der heller ikke gælder ifølge Stadsretterne i alle andre Stæder i Danmark. For det andet: hvis en med gode Vidner genkender sin Hest eller hvilkensomhelst anden ved Tyveri mistet Ting i en Borgers Eje, saa skal Tingene uden nogen Formindskelse fuldt og helt gives ham igen, naar han har godtgjort sin Ret til den med sine Naboers Ed[3]). For det tredje: hvis en Bonde fra Landet bliver anklaget hos Borgerne for Tyveri, skal han have Lov til frit at drage bort, hvis han er vederhæftig, og senere skal den mod ham af Borgeren rejste Sag føres mod Bonden paa dennes Herredsting[4]). Vi forbyder under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt, at nogen af vore Fogeder, Bønder eller Riddere eller nogen anden drister sig til at bryde denne Lov hos Borgerne eller krænke den paa noget Punkt. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed forsøger det, vil han ikke undfly vor Hævn. Til Bekræftelse af denne Lov, har vi givet dem vort aabne Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet ovennævnte Dag og Sted i Nærværelse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af vore Riddere, Herrerne Niels Knudsen, Thomas Mule, Jens Grubbe, Kristian Tros, Jon Iversen, Niels Tøndering, vor Drost Tyge og adskillige andre troværdige Mænd.

1) Meningen er sandsynligvis den, at de tre Regler skal gælde i Stedet for nogle andre, som stod i Stadsretten. Om Fortolkningen af dette Brev se iøvrigt Poul Johs. Jørgensen, Udsigt over den danske Retshistorie I[3] S. 120. — 2) jf. Jyske Lov 2,18. I Overensstemmelse med denne Bestemmelse i Brevet har den danske Tekst af Flensborg Stadsret § 79 ikke fastsat nogen Bøde for Lejermaal, hvorimod en saadan var foreskrevet i den latinske Tekst § 20 og dennes Kilde Slesvig Stadsret § 13. — 3) denne Bestemmelse tager Afstand fra en Bestemmelse i Slesvig Stadsret § 20, der rimeligvis ogsaa har staaet i Flensborg Stadsret i dens oprindelige Skikkelse. — 4) Slesvig Stadsret § 16 forudsætter vistnok, at Sagen skulde føres ved Bytinget.

122 1284. u. d. Øm.

Biskop Tyge 2. af Aarhus eftergiver alle, der yder Hjælp til Opførelsen af Flensborg Marie Sogns nye Stenkirke, 40 Dages Kirkebod.

Original i Flensborg.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

Efterdi vi alle, som Apostlen[1]) siger, skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje her paa Jorden saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men den, der saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Da Værgerne og de andre Sognemænd ved St. Marie Kirke i Flensborg er begyndt at bygge en ny Kirke af Sten, og de selv ikke har nok til Kirkens Fuldendelse, medmindre de til en vis Grad hjælpes ved de troendes Almisser, fordi omtalte Kirke selv intet har i sikre Indkomster, men ved gode Mænds særlige Naade faar, hvad den ejer, retter vi vor Bøn, Paamindelse og Opfordring med Herren til Eder alle, idet vi paalægger Eder til Eders Synders Forladelse, at I af det Gods, Gud har tilstaaet Eder, barmhjertigt skænker dem fromme Almisser og Eders Kærligheds velkomne Støtte til Opførelsen af nævnte Kirke, for at den kan fuldføres ved Eders Bistand, og I ved denne og andre gode Gerninger, som I gør paa Herrens Tilskyndelse, kan gaa ind til den evige Saligheds Glæder. I Tillid til Gud den almægtiges

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Barmhjertighed og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Myndighed eftergiver vi barmhjertigt alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som rækker nævnte Kirke en hjælpende Haand, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Givet i det Kloster, som hedder Øm i det Herrens Aar 1284.

1) jf. Nr. 9 Note 2.

1284. u. d. Reval. 123

Biskop Jens 1. og Kapitlet i Reval giver med Kongen af Danmarks og Ærkebispen af Lunds Tilslutning Borgerne i Reval den lybske gejstlige Ret.

Original i Reval.

Jens, af Guds Naade Revalkirkens Biskop og hele samme Kirkes Kapitel til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles Frelser.

Alle saavel nulevende som tilkommende skal vide, at vi paa Opfordring af vor Herre Erik, de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, og med Samtykke og Paalæg af vor ærværdige Fader Jens, Ærkebiskop i Lunds hellige Kirke, har givet vore elskede Borgere i Reval alle gejstlige Rettigheder under Synoder og ved andre Lejligheder, saaledes som de iagttages i Staden Lübeck, at overholde ubrødeligt til evig Tid. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi overdraget dem dette Brev og vedhængt vort Segl til Bekræftelse. Givet i Reval i det Herrens Aar 1284.

1284. 124

Sognemændene i Viborg indvilger i Viborgbispens Overdragelse af alle Viborg St. Hans Kirkes Rettigheder og Indkomster til Antvorskov Kloster.

Antvorskov Klosters Registratur.

Sognemændene gav deres Samtykke til fornævnte Brev[1]), Aar 1284.

1) jf. 1274 (ÆA IV 163).

1284. 125

Biskop Tyge af Ribe stadfæster Løgum Klosters Privilegier.

Registratur af Hamsfort.

Biskop Tyge af Ribe stadfæster Løgum Klosters Privilegier[1]).

1) Teksten trykt Nr. 88.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

126 **1284.**

Kong Erik 5. Glipping giver Næstved St. Peders Kloster Patronatsret til Kirken i Tjæreby.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik gav os til Bod for sin og sine Forfædres Sjæle hele Patronatsretten og overdrog os den med fuld Ret at vare til evig Tid, dog med Bevarelse af Stiftsbispens Ret, idet han paalagde Sognemændene, at de for Fremtiden ikke maatte svare nogen anden end os med Hensyn til Indtægterne. 1284.

127 **1284.**

Kong Erik 5. Glippings Præsentationsbrev til Kirken i Tjæreby.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Eriks Præsentationsbrev til føromtalte Kirke 1284.

128 **[1284][1]).**

Biskop Ingvar af Roskilde inkorporerer pleno iure Kirken i Tjæreby i Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Ingvar, Biskop af Roskilde, gengav os Kirken i Tjæreby og overgav den at besidde med fuld Ret[2]), efterdi Kong Erik havde givet Afkald paa Patronatsretten til Kirken. Se nedenfor t. 13.

1) Da der udtrykkelig henvises til Erik 5. Glippings Overdragelse (Nr. 126) som Aarsag til Biskop Ingvars, maa det foreliggende Brev være senere end dette; imidlertid maa det foreliggende Brev — Bispens Inkorporation af Kirken i Klostret — være samtidig med eller gaa forud for det til 1284 daterede Nr. 129 — Bispens Paalæg til Sognemændene i Tjæreby om at svare Klostret for Kirken sammesteds — hvorfor ogsaa Nr. 128 maa henføres til 1284. — 2) gengiver 'pleno iure', et teknisk Udtryk, der betyder, at Inkorporationen bragte Præsteembedet ved Kirken til Ophør, og at Klosteret selv blev Præst og kunde lade Tjenesten besørge ved en udsendt Munk.

129 **1284.**

Biskop Ingvar af Roskilde paalægger Sognemændene i Tjæreby at svare Næstved St. Peders Kloster for Kirkens Indkomster.

Næstved Klosters Registratur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Samme Biskop opfordrer Sognemændene fra Tjæreby Kirke til at svare os og ingen anden for Indtægterne og Udbyttet af fornævnte Kirke. 1284.

1284. 130

Absalon Andersen testamenterer Sorø Kloster Jordegods i Øxneskov, Stenmagle, Nyrup og Assentorp (Referat.)

1. Efter Sorø Gavebog. f. 43 v:

(Voldgiftsdommen 1233 19. Januar tildømte Sorø Kloster de omstridte Godser), men forgæves; thi da Peder Strangesen ikke meget efter døde, førte Anders alene sammen med en skændig Magister Humbald Proces i lang Tid med Brødrene og Klostret, og tilsidst tog han med Magt under stor Udfoldelse af Vold fornævnte Godser, forjog Brødrene, og han og hans Søn Absalon efter ham beholdt dem i lang Tid, dvs. ca. 52 Aar. Men da denne Absalon[1]), skønt han succederede i disse Godser ved Arv efter sin Fader, var kommet i Tanke om, at hans Fader havde erhvervet dem paa en mindre retmæssig Maade, og han selv besad dem paa samme Vis, gjorde han tre Aar før sin Død Testamente paa en ret anerkendelsesværdig og berømmelig Maade for barmhjertigt at frasige sig denne uretmæssige Arv, idet han atter saavel for sin Sjæl som for sine Fædres overdrog Sorø Kloster til evig Almisse fornævnte Godser, nemlig Gaarden Øxneskov og hele den tilliggende By, Stenmagle med de nærliggende Smaabyer Nyrup og Assentorp med alle Tilliggender osv. i det Herrens Aar 1284.

2. Efter Sorø Gavebog fol. 17 v:

Da Absalon var død — Søn af Anders Graasen og Dattersøn af Herr Jens, Esbern Snares Søn — som i Aar 1284 testamentarisk overdrog den hellige Jomfrus Kloster i Sorø sin Gaard i Øksneskov og hele Byen Stenmagle med de nærliggende Smaabyer Nyrup og Assentorp med alt, hvad dertil hører, løst og fast, med Skov og Mark, Eng og Fægang, Rørskær, Fiskedamme og Mølle og de andre Tilliggender til evig Almisse . . .

1) jf. Sorø, Klostret, Skolen, Akademiet gennem Tiderne, Kbhvn. 1923, S. 64.

1284. 131

Peder Olufsen fra Tystrup skøder i Kongens Nærværelse sin Ejendom i Bringstrup til Sorø Kloster som Erstatning for Møllen ved Kongens Kilde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Referat i Sorø Gavebog.

Herr Peder Olufsen[1]), en velbyrdig Mand, gav til sine Synders Forladelse og desuden til Erstatning for Møllen ved Kongens Kilde, som han havde ødelagt for Sorø Kloster, til samme Kloster alt sit Gods i Bringstrup i Alstedherred, at besidde til evig Tid, og han skødede en Gaard, nemlig en Brydegaard med alt dens Tilliggende i Nærværelse af Kongen Herr Erik i det Herrens Aar 1284 og i det Herrens Aar 1286.

1) jf. Nr. 43. 93. 227. — I Gavebogen er f. 11 (Nr. 93) refereret Peder Olufsens Skødning af samme Ejendom paa Alsted Herredsting 1284 15. Maj, som foregik i Nærværelse af Grev Jakob af Halland, Jon Lille og Peder Jakobsen. Den her (f. 27 v) omtalte Skødning »i Nærværelse af Kongen Herr Erik i det Herrens Aar 1284« er efter Ordene forskellig fra Skødningen paa Alsted Herredsting, idet man næppe i det tidligere udførlige Referat herfra havde overset Kongens Nærværelse ved Siden af de nævnte Vidner. Dog er den to Gange gentagne Skødning »i Nærværelse af Kongen Herr Erik« (1284 og 1286, jf. Teksten), det vil vel sige paa Kongens Retterting, noget paafaldende, da intet tyder paa, at nye Omstændigheder er kommet til i Sagen i den mellemliggende Tid; det er derfor sandsynligt, at der i alt kun er foregaaet to Skødninger, een paa Alsted Herredsting 1284 15. Maj (Nr. 93) og een for Kongen 1286 (Nr. 227), og at ovenstaaende korte Referat kun af en Fejltagelse anfører Kongen som nærværende ogsaa ved en Skødning 1284.

132 [1284][1]).

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland fremstiller for Ærkebispen af Lund Kongerne Kristoffer 1.s og Erik 5. Glippings Uret mod Kong Abels Efterkommere, erklærer, at han atter rejser sin Linjes Krav paa Danmarks Krone og beder Ærkebispen fremstille Sagen for Paven.

Efter Oversættelse hos Hvitfeld.

Hertug Valdemar tilkendegiver Eders Velærværdighed og klager paa sine egne og sin Broders Vegne over, at, da hans Farfader Kong Abel døde[2]), da var baade den gejstlige Stand og hans Rige og Lande i Ro. Men siden har deres Farbroder[3]) Kong Kristoffer, Rigets Vasal og Hertug i Lolland og Falster, som efter Loven var deres Faders Værge og burde have forsvaret og haandhævet deres Ret, paa Foranledning af nogle af hans Tilhængere, verdslige og gejstlige, ladet sig vælge og krone til Konge til stor Skade for dem, skønt han som deres Farbroder[3]) havde givet sit Samtykke til, at deres Fader og hans Efterkommere skulde have Riget. Og da der paa Abels Børns Vegne opstod Strid mellem Kong Kristoffer og dem om, hvem der skulde have Tronfølgen i Riget, og fornævnte Abels

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Børn da var umyndige[4]), saa at de ikke kunde forfølge deres Ret mod Kristoffer, hvis Magt i Riget da var rodfæstet, sluttedes der det Forlig, at de skulde staa under hans Værn, indtil de blev myndige[5]). I Mellemtiden skulde Hertugdømmet og deres fædrene Arv og Indkomst, som kom derfra, gives dem tilbage. Da det var sket, lod Kristoffer sin Søn Erik, som nu er Konge, men dengang kun var tre Aar gammel, udvælge til og hylde som Konge[6]). Formynderskabet over dem forestod han i mange Aar saaledes, at han ofte førte stor Krigsmagt ind i Fyrstendømmet, ødelagde deres Gods, Kirker og Slotte, som han med ondt Forsæt nedbrød, for at de, selvom de fik Fyrstendømmet igen, ikke skulde have nogen Magt til at modstaa ham. Men da Tiden kom, hvor han atter skulde overgive dem Fyrstendømmet, saa kunde de intet faa igen, skønt alle Rigets Prælater og Riddere i mange Aar bad og skred ind for dem, for at han skulde holde, hvad der var lovet, og atter overgive, hvad han havde lovet, men samme Konge lagde ydermere sin Haand paa dem og forjog deres Moder og dem fra Riget[7]). Da han nu var død, og deres Fru Moder hemmeligt var kommet tilbage med dem til Landet, saa førte Kong Kristoffers Enke[8]), Dronning Margrete, i Ønsket om endeligt at ødelægge dem, en mægtig Krigsmagt mod dem, hvorved hun ved Guds Forsyn sammen med sin Søn Kongen blev taget tilfange og sat i Fængsel[9]). Og da det var sket, afstod fornævnte Abels Børn fra deres Krav paa Riget og Indkomsterne for det almene bedste, og vilde alene lade sig nøje med Hertugdømmet og deres fædrene Gods, om de maatte faa det i deres Besiddelse, hvilket ofte blev dem lovet ved mange og store Eder, men paa Grund af Dronningens onde Raad blev heller intet deraf overholdt[10]). Og skønt der fornylig[11]) atter har fundet en Forhandling Sted, som skulde være mere højtidelig, og som blev bekræftet ved mange Eder fra deres Side, om at alt deres fædrene Gods atter skulde gives og overdrages dem, har Kongen dog brudt sin Ed, og tilbageholder endnu meget af deres Gods paa forskellige Steder til stor Skade og Fortræd for dem, nu som før. Og eftersom de saa tit og ofte ved Kongens og hans Moder Dronningens Svig er blevet bedragne, og det intet hjalp, at de afstod og gav Afkald paa meget og vilde være tilfredse med en ringe Del, saa forelægger de Eder som Protest, at de agter at stille Krav om Danmarks Rige med alle deres Rettigheder og forfølge Sagen, saavidt de kan, hvorfor de ydmygt beder om, at I vil indføre denne for Eder skete Protest i Eders Bøger og Dokumenter, og paa deres Vegne skrive til Paven, hvordan Kongen og Dronningen har gjort Uret[12]) mod dem.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Hvitfeld anfører Brevet under 1284, muligvis efter Brevets oprindelige Angivelse, som Hvitfeld ikke har medtaget i sin Oversættelse. — 2) Abel faldt 1252 29. Juni paa et Togt mod Friserne. — 3) Fejlagtigt for: deres Farfaders Broder. — 4) Abel efterlod sig tre umyndige Sønner, Valdemar, Erik og Abel. — 5) Valdemar Abelsen blev 1254 forlenet med Sønderjylland. — 6) Erik 5. Glipping var født i Aaret 1249. Herefter skulde Kristoffer 1. have ladet sin Søn Erik hylde allerede 1252, samme Aar som han selv blev Konge. Franciskanermunken Peder Olsen, som har kendt nu tabte Kilder, fortæller, at Erik blev hyldet som Konge 1254, hvilket bedre stemmer overens med Rækkefølgen af Begivenhederne, som de skildres her i Brevet. Men i saa Fald har Erik været ca. 5 Aar og ikke 3 Aar ved sin Hyldning. — 7) Dette er en tendentiøs Fremstilling af Begivenhederne efter den unge Hertug Valdemar Abelsens Død 1257. Kong Kristoffer inddrog da Sønderjylland som hjemfaldent Len, eftersom Hertug Valdemar ingen Børn efterlod sig. Men Mechtilde, Abels Enke, optog, støttet af sine Brødre, Greverne af Holsten, Kampen med Kristoffer for at faa sine yngre Sønners Ret til en arvelig Forlening anerkendt. 1258 stod Kristoffer dog som Sejrherre i denne Kamp og sad inde med hele Sønderjylland. — 8) Margrete Sambiria. — 9) Fremstillingen er meget summarisk. Efter Kristoffer 1.s Død 1259 29. Maj var det kommet til Forlig mellem Dronning Margrete og Abelsønnerne, hvorved disse havde opnaaet de eftertragtede Forleninger. Af forskellige Aarsager genoptages Krigen igen i 1261, hvor Dronning Margrete og den unge Kong Erik 5. tages til Fange efter et afgørende Nederlag paa Lohede 1261 28. Juli. — 10) Ved Forliget 1262 fik Erik Abelsen Stadfæstelse paa Sønderjylland som arveligt Len. At intet af dette Forlig blev overholdt, er stærkt overdrevet. Thi Erik Abelsen sad inde med Sønderjylland lige til sin Død 1272, selvom Forholdet til Kongehuset ofte var spændt. Spørgsmaalet om Krongodset i Sønderjylland synes navnlig at have givet Anledning til Stridigheder, idet Kongen har hævdet, at det tilkom Kronen og ikke Hertugen. — 11) Dette maa gaa paa de i Henhold til Haandfæstningen 1282 stedfundne Forhandlinger om Kongefrændernes Krav, hvilke bl. a. resulterede i, at Valdemar Eriksen 1283 8. September blev forlenet med Sønderjylland. Men Hertug Valdemar var utilfreds med, at Ejendomme, som han mente tilkom ham som fædrene Arv, af Kongen blev betragtet som Krongods og forbeholdt Kronen. — 12) Valdemars Protest synes i første Omgang at have resulteret i, at Hoffet 1285 28. Maj nøjagtigt afgrænser Kronens Rettigheder i Sønderjylland, se Nr. 139.

133 [1284].

De forbundne nordtyske Søstæder forbyder oversøisk Udførsel af en Række Levnedsmidler og enhver Indførsel af norske Varer.

Original i Lübeck.

I Herrens Navn Amen. Det være vitterligt, at — da Raadmændene fra de Søstæder, der omfattes af Fredsforbundet[1]), var forsamlede i Byen Rostock til Forhandling — har de omtalte Raadmænd i Fællesskab besluttet, at overhovedet intet af Korn, Bønner, Ærter, Malt eller Mel fra Forbundets Lande og Stæder maa føres nogetstedshen over Havet, men alle fornævnte Varer maa lovligt og frit føres til enhver Stad beliggende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

paa denne Side af Havet, som er indbefattet i fornævnte Forbund. Og den, der overtræder denne Beslutning og fører eller sender eller vil føre Varer andetstedshen end til en af nævnte Stæder, han skal bøde til sin Stad 10 Mark Sølv, og de saaledes udførte Varer skal ogsaa være hjemfaldne til Konfiskation, og hvis nogle af de saaledes ulovligt udførte Varer bliver berøvet nogen, skal Gerningsmændene ikke af den Grund undgaa de nævnte Stæder, men de kan uanset dette Røveri lovligt besøge dem, naar de vil. Hvis fremdeles nogle af de Varer, som man plejede at indføre fra Norge, kommer til nogen af Stæderne, maa de hverken være Genstand for Køb eller Salg, men skal vende tilbage ad den Vej, de er kommet. Og hvis en af nævnte Stæders Borgere maaske i Hemmelighed køber saadanne norske Varer, skal disse fratages ham. Dog skal Varer fra Sverige og Danmark og alle andre Varer end norske være Genstand for frit Salg og Køb i de nævnte Stæder. Hvis fremdeles Borgerne i Bremen vil slutte sig til Stædernes nævnte Bestemmelser, vil Stæderne med al Velvilje fremme deres Tarv paa Grund af deres Hengivenhed og Gunst; i modsat Fald vil de undgaa dem paa den Maade, at de ikke faar Ret til Køb og Salg i Stæderne. Og hvis for denne Sag en udsættes for Angreb eller Tab, skal fornævnte Stæder enigt bistaa ham, saa at han kan faa den skyldige Erstatning derfor. Det skal ogsaa vides, at vi paa Opfordring af vor Junker af Meklenborg og nogle af hans Riddere har ladet dette besegle.

Tillæg:

(Reg. Dan. Nr. 587 — ikke noget egentligt Brev, men en Art promemoria eller Instruks for en Gesandt, sandsynligvis for Lübecks Repræsentant paa ovennævnte Møde i Rostock; heri findes følgende denne Sag vedkommende Notater)

M. H. t. Nordmændene: at deres Varer ikke maa gaa gennem Sundet.

M. H. t. de Danske, der fra Norge fører Varer til Stæderne, hvorledes der skal forholdes overfor dem.

M. H. t. Bremens Indbyggere, at der af Stæderne skal gives dem Breve om Deltagelse i Pagten.

Om der skal sendes Udsendinge til Kongen af Danmark.

Herrerne i Venden skal mindes om at bistaa os i de Trængsler, vi er udsat for fra Nordmændenes Side.

At der skal sendes Breve til Riga og til alle de fjerne Stæder angaaende Nordmændenes Anliggende, og at Breve skal sendes mod Vest.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

At i nævnte Anliggende vedrørende Nordmændene Vendens Stæder skal yde tre Fjerdedele af Udgifterne og Staden Lübeck en Fjerdedel.

1) der menes det i Nr. 62 omtalte Landefredsforbund.

[1284].

Aabenraas Stadsret, Reg. Dan. Nr. 1346*); er ikke nogen virkelig Stadsret, men en senere Tillempning af Flensborg Stadsret af 1284.

134 [1285. 2. April—1287. 3. April].

Pave Honorius 4. stadfæster Overdragelsen af Tjæreby Kirke til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik[1]) ... erklærer, at han har set ... Pave Honorius 4.s Stadfæstelse[2]).

1) Erik 6. Menved Aar 1294. — 2) jf. Nr. 127 og Nr. 128.

135 1285. 5. April. Perugia.

Pave Honorius 4. paalægger Biskop Tyge af Ribe at stævne den af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen udnævnte Biskop af Viborg Peder 1. til at møde Paven.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Tyge, Biskop af Ribe. Vor elskede Søn i Kristus, Magister Petrus af Milano, den hellige romerske Kirkes Vicekansler har i vor Nærværelse berettet, at han, da vor Forgænger, salig Ihukommelse, endnu var i Live, modtog et Brev under samme Forgængers Navn saalydende: Martin osv. (=*Nr. 99*)[1]). Men eftersom nævnte Forgænger døde, førend dette Brev blev forsynet med hans Segl, har samme Vicekansler ladet os omhyggeligt gennemlæse det, efter at vi — skønt ganske uværdig — havde opnaaet det højeste apostoliske Embede. Da vi nu har gjort os bekendt med samme Brevs Indhold, er det vor Hensigt naadigt at fuldføre, hvad nævnte Forgænger har paabegyndt i denne Sag, og vi paalægger derfor Dig, vise Broder, ved samme apostoliske Skrivelse, at Du med vor Myndighed lader det ovennævnte gennemføre i Overensstemmelse med ovenstaaende Fremgangsmaade. Givet i Perugia, den 5. April i det første Aar af det apostoliske Embede, som vi har paataget os.

1) jf. Nr. 32.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1285. 10. Maj. 136

Kong Edward 1. af England beordrer Undersøgelse i Anledning af Udplyndringen af Martin le Engleys, Købmand fra Danmark, paa Kysten ved Blankeneye.

Registreret i Public Record Office (London).

1285. [10. Maj—24. Juni][1]. 137

Dronning Ingeborg af Norge, Abbed Erik i Munkeliv og Erik Dufgalssøn bevidner Udsendelsen af Biskop Narwe af Bergen og Bjarne Erlingsen som Gesandter til Sverige og Danmark med det Formaal at bringe Fred mellem Rigerne.

Afskrift paa Universitetsbiblioteket.

Ingeborg, af Guds Naade Norges Dronning, og Abbed Erik i Munkeliv i Bergen og Erik Dufgalssøn sender alle dem, der ser eller hører dette Brev, deres Hilsen med Gud.

Vi ønsker at gøre vitterligt for Eder, at den ærværdige Herre og aandelige Fader Narwe, af Guds Naade Biskop i Bergen, og Herr Bjarne Erlingssøn drager til Sverrig med det Hverv for vor ærværdige Herre, den kronede Konge Erik, i hans Regerings sjette Aar og 1285 Aar efter vor Herre Jesu Kristi Fødsel, at de, saafremt det Brev[2]), der nu bliver sendt derhen, kan udvirkes, da skal forsøge det. Men hvis det ikke kan udvirkes, saa skal de slutte Forlig, paa hvilken Maade det end bliver foreslaaet, blot skal Lejetropper ikke indgaa deri. De skal ogsaa fastsætte en Termin med de Svenskes Konge til Sankt Hans Dag. Men hos de Danskes Konge har de det Hverv at undersøge og paahøre og bringe en Afgørelse i Stand af de Beskyldninger og Klager der føres mellem Rigerne Norge og Danmark indbyrdes, og at slutte en Aftale med de Danskes Konge og afgive til ham Landene Orust[3]), men hvis det ikke lykkes, saa skal de yderligere give ham Tjörn[4]). De skal ogsaa fastsætte en Termin med de Danskes Konge senest til Sankt Knuds[5]) Dag og paa Gulbergshede[6]). De skal heller ikke binde vor Herre Kongen af Norge til større Gældsforpligtelse end i det højeste 6000 Mark paa den Maade, at saa meget formindskes og fragaar i denne Gæld, som de Tab for Nordmændene beregnes[7]) til, hvorover de fører Klage mod de Danske. Men de førnævnte Lande skal Danskernes Konge have som Pant[8]), dog saaledes at han først skal indsætte sine Folk der, naar alle de fastsatte Frister er udløbet. Men for Udbetalingerne skal saa mange Aars Henstand bestemmes og fastsættes, som der bliver lovet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tusinder Mark, og de skal udbetales i Tönsberg eller i Kongshelle. Hvis der ogsaa kommer tyske Mænd til de Danskes Konge, mens vor Herre Kongen af Norges førnævnte Sendemænd opholder sig der, og vil slutte Forlig, saa skal der aftales med dem, at de skal sende paalidelige Udsendinge til Forligsforhandling med Norges Konge, men hans førnævnte Sendemænd skal love disse et sikkert Lejdebrev. Og dette vor Herre Eriks Hverv skal navnlig udføres saaledes, hvis det kan opnaas, at hverken Kongen af Norge eller af Danmark slutter Forlig eller bliver forligt med de Tyske, saa længe de vil gøre Modstand og øve Ufred mod den ene af de to førnævnte Konger. Og til Bevis paa at vor ærværdige Herre Kong Erik overdrog Herr Biskop Narwe og Herr Bjarne at udføre dette ovenfor anførte Hverv hos de Danskes og Svenskes Konge, har vi udfærdiget dette Brev og forsynet det med vort Segl, tillige med de Mænd af hans private Raad, som var til Stede og vedtog denne Sendefærd og disse Hverv sammen med ham selv og os. Sira Erland Provst til Apostelkirken, Herr Gudleik og Herr Mærkesmand Lodin, Herr Lagmand Sigurd, Herr Hakon Regnvaldssön[9]), Herr Vidkunn, Herr Niels, Herr Iver Gudløgssön.

1) Brevet angiver selv 1285 og den norske Konge Eriks sjette Aar, altsaa efter 1285 10. Maj, mens den i Brevet angivne Termin for Mødet med Kongen af Sverige, den 24. Juni, da bliver terminus ante quem, cf. Munch, Det norske Folks Historie IV 2, 106 Anm. — 2) »bref« maa her betegne »Forligsforslag« eller lignende; Sendemændene skal prøve at udvirke Antagelsen af det Forslag, der nu sendes til Sverrig, men hvis dette ikke lykkes, skal de alligevel under alle Omstændigheder slutte Forlig. — 3) i Bohuslen. — 4) Tjörn, Syd for Orust. Om de to Øer, jf. f. Eks. Sverres Saga Kap. 187. — 5) Tekstens Kunt er rimeligvis Fejl for Knutz (= 10. Juli). — 6) Tekstens Gulbergs heiði maa være det samme som Gullbergseið, Nord for Göteborg, cf. f. Eks. Hákonarsaga, Kap. 316 og 318 (Eirspennill, v. F. Jónsson, p. 640 og 642). — 7) Teksten: raknazt, rimeligvis = reiknazt, cf. Fritzner, s. v. rakna. — 8) Teksten: veiði, Fejl for veði. — 9) Teksten: Roguallðz, Fejl for Rognuallðz.

138 1285. [ca. 20.—28. Maj]. Nyborg.

Kong Erik 5. Glipping stadfæster sin Overdragelse af Grundejendom i Odense til Franciskanerne sammesteds.

Afskrift af Peder Olsen.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

For at ikke Kendskabet til Begivenheder ved Tidens Fremadskriden skal hylles i Tvivlens Taage, plejer man at forevige det skriftligt, hvorved man

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kan yde Efterverdenen et tilforladeligt og sikkert Vidnesbyrd. Idet vi da ønsker at lade det komme til nulevendes og fremtidiges Kundskab, hvordan Franciskanerne i Odense har opnaaet de Tofter og Grunde, paa hvilke deres Kloster og Beboelse med Guds Forsyn ved vor Hjælp er beliggende, skal I vide, at vi har erhvervet alle Grunde og Tofter fra Vestergade indtil den Grund, der tilhørte Henrik Sømer, fordum Møntmester i Odense, omfattende Bækken nord for Klostret og den alfare Vej syd for samme, hvilken Vej strækker sig fra Vest til Øst, og at vi har erhvervet dem med Skødnings Adkomst af de sande Besiddere og skænket dem til evigt Brug for nævnte Franciskanere Gud til Ære og til Bod for vor og vore Forfædres Sjæle, dog med Undtagelse af to Grunde, som er beliggende i det sydvestlige Hjørne af samme Omraade, hvor Gaderne mødes, hvilke Grunde vides at tilhøre St. Albani Kirke i Staden Odense. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1285, under Afholdelsen af Hoffet i vor Nærværelse.

1285. 28. Maj. Nyborg. 139

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund og Bisperne Peder 1. af Viborg, Tyge 2. af Aarhus, Tyge af Ribe, Ingvar af Roskilde, Jens 2. af Odense og Niels 1. af Børglum tildømmer paa Hoffet i Nyborg Danmarks Krone Herredømmet over Als efter Vordholdsnævns Ed og Krongodset i Sønderjylland med Mønten og Ledingsafløsningen efter et Brev af Hertug Erik 1.

Original i Rigsarkivet.

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, og af samme Naade Bisperne Peder i Viborg, Tyge i Aarhus, Tyge i Ribe, Ingvar i Roskilde, Jens i Odense og Niels i Børglum til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at da der mellem den stormægtige Fyrste vor Herre Erik, de Danskes og Venders høje Konge, i den danske Krones Navn som den ene Part og Junker Valdemar, Jyllands Hertug som den anden Part, var opstaaet en langvarig Strid om Landet Als og om Krongodset i fornævnte Hertugdømme, nemlig Kropp, Haddeby, Olpenitz, Nonæs, Klinteby med Skove og Enge, Skoven Bokniss med Enge hinsides Schwastrum, fire Mark Guld i Jorder i Torp, Bistoft og Bolderslev, undtagen det, som Svenning Graasen besidder sammesteds, Jernved, Gelting hinsides Braade, og om alt det, som Kalle Svenningsen havde i Wackerballig, lige-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ledes om tre Fjerdedele af Staden Slesvig med de tre kongelige Grunde, en Mark Guld i Hollingsted, Dannevirke, Hatsted, Hamdorf, Hanved med Tilliggender, Højer med Tilliggende, Kliplev, Søderup, Alslev, Brøns, fremdeles i Gammel-Haderslev fem Otting, i Gram 12 Otting, tillige med Pengene, som skyldes af Mønten og for Ledingsafløsningen i Sønderjylland — er der omsider ved Kongeriget Danmarks bedste Mænds Fremsyn og Raad paa det Hof i Nyborg, der afholdtes i det Herrens Aar 1285 i Trinitatisugen, om nævnte Land Als, om hvilket intet stod fast ved offentlige Dokumenter, truffet følgende lovlige Ordning og Bestemmelse: at det ved Ed af tolv gode Mænd af Danmarks Rige, hvilken Art Ed paa Dansk kaldes Vordhold[1]), skal afgøres og godtgøres, hvem af dem nævnte Land og Gods med Rette bør tilhøre. Men fordi det efter Udsagn og Edsaflæggelse af ti gode Mænd blandt dem, som af Rigets bedste Mænd var udnævnte dertil, nemlig Herrerne Mogens Pedersen, Niels Juul og Ture Mariannesen fra Jylland, Jens Baardsen fra Fyen, Niels, forhen Gælker i Lund, Jon Lille og Mogens Skaaning fra Skaane, Anders Nielsen og Oluf Tagesen fra Sjælland og Jakob kaldet Flep fra Lolland, og som i Nærværelse af hele fornævnte forsamlede Hof aflagde Ed om dette, stod til fulde fast for os, at Herredømmet over nævnte Land Als, nemlig Fæstninger og Borge sammesteds, de Mænd, der er bundet ved Mandsed til Riget Danmarks Krone samt Bønderne, med Rette tilhørte nævnte Herre Kong Erik i Rigets Krones Navn, dog med Forbehold af Retten til de private Ejendomme i fornævnte Land, som specielt er faldet paa den højsalige Herre Kong Valdemars Sønners Lod, og fordi det ogsaa om ovenskrevne Godser stod tilfulde fast for os ved et offentligt Dokument[2]), affattet derom af Herr Erik, fordum Jyllands Hertug, Fader til fornævnte Junker, at de med fuld Ret tilhører fornævnte kongelige Herre i Rigets Krones Navn, vil vi, at alle skal vide, at vi med Myndighed fra den almægtige Gud og Danmarks Rige paa samme Hof har tildømt og tildømmer oftenævnte kongelige Herre i Rigets Krones Navn at besidde til evig Tid Herredømmet over Landet Als, saaledes som ovenfor behandlet og besvoret, og ovenskrevne Godser i Hertugdømmet tilligemed Pengene, der skyldes af Mønten og for Ledingsafløsningen i Sønderjylland, idet vi under Banlysnings Straf strengt forbyder, at nogen paa nogen Maade befatter sig med Herredømmet over Landet Als eller omtalte Godser uden samme Herr Eriks Vilje og Samtykke og hans Efterfølgeres i Riget. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vore Segl tilligemed fornævnte Herrers Segl, som har aflagt Ed om disse Forhold, hænge under dette Brev[3]).

1) jf. Nr. 45 Note 6. De to Medlemmer af Nævnet, der ikke gav Kongen Medhold var sandsynligvis fra Fyn. — 2) dette Dokument er gaaet tabt. — 3) denne Dom af Hoffet resulterer i, at Hertug Valdemar med Magt forsøger at sætte sig i Besiddelse af de omstridte Lokaliteter, men han bliver samme Aar slaaet ved Tønder, og senere sammen med sin Drost Tyge Abildgaard taget til Fange og sat i Fængsel paa Søborg. Han løslodes, da han havde udstedt sit Forpligtelsesbrev af 1286 13. Marts, se Nr. 170.

1285. 1. Juni. Roskilde. 140

Magister Rane, Dekan i Roskilde, bemyndiger Oluf Lunge til at sælge Roskilde St. Clara Kloster sin Gaard i Allindelille.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Magister Rane, Dekan i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Vi bekendtgør for Eder ved dette Brev, at vi giver Oluf kaldet Lunge, vor kære Maag, Ret og Magt til at tilskøde Søstrene af St. Clara Kloster i Roskilde vor Gaard i Allindelille, som er tilfaldet os at besidde ved Arv efter vor kære Broder Herr Oluf kaldet Rostock, hvilken Gaard vi har solgt Søstrene og overgivet dem at besidde frit, hvorfor nævnte Søstre ogsaa har stillet os fuldt tilfreds. Og for at der ikke i Fremtiden skal kunne rejses Tvivl af nogen om fornævnte Skødning, og for at det ikke skal kunne ske, at omtalte Fruer paa nogen Maade besværes med Hensyn til fornævnte Gaard af mine Arvinger eller hvemsomhelst ellers, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1285 den 1. Juni.

1285. 5. Juni. Roskilde. 141

Biskop Ingvar af Roskilde tildømmer Bo Breds Arvinger en Gaard i Søstrup, som er i Sorø Klosters Besiddelse.

Afskrift af Bartholin.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar nærværende Brev at se, Hilsen med Gud.

Eftersom vi ved Beretning og Belæring af troværdige Mænd har indset, at det er vitterligt, at en Gaard i Søstrup i Merløse Herred, som Abbeden

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og det menige Konvent i Sorø har faaet ved ulovligt Mageskifte af Herr Anders Ovesen, ifølge Arveret vides at tilkomme Arvingerne efter Bo kaldet Bred, har vi ved en Dom tildømt omtalte Arvinger nævnte Gaard med dens Tilliggende, og strengt forbudt fornævnte Klosters Abbed og menige Konvent paa nogen Maade at befatte sig med at træffe Bestemmelser om fornævnte Gaard og dens Tilliggende, saafremt de mener at burde undgaa kirkelig Straf og skyldig Erstatning. Forhandlet i Roskilde i vort Kapel i Nærværelse af de gode Mænd og hæderværdige Herrer Godekin og Oluf, Kanniker i Roskilde, og Herr Peder Saksesen, Herr Niels kaldet Drukken og Herr Siunde Gormsen, hvis Segl sammen med vort eget er hængt under nærværende til Vidnesbyrd og Forvaring, og i Nærværelse af mange andre gejstlige og verdslige, der særlig var indkaldt til og anmodet om dette i det Herrens Aar 1285 den 5. Juni.

142 **1285. 17. Juni.**

Kong Edward 1. af England beordrer, at de, der har deltaget i Udplyndringen af Martin le Engleys, Købmand fra Danmark, skal stilles for en Jury.

Registreret i Public Record Office (London).

143 **1285. 25. Juni. Lödöse.**

Kong Magnus af Sverige giver Jon Lille og de tyske Stæders Udsending frit Lejde til at opsøge ham i Sverige.

Original i Lübeck.

Magnus, af Guds Naade de Sveers og Göters Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi ved dette Brev paa enhver Maade giver den velbyrdige og hæderværdige Mand Jon Lille og Udsendingene fra de tyske Søstæder og ogsaa de Mænd, som han vil have med sig paa vor kære Broders, Kongen af Danmarks, Vegne, sikkert Lejde til at komme til os, opholde sig hos os, forhandle med os og atter drage bort fra os — for os og alle vore og ogsaa alle, der vil gøre eller undlade at gøre noget for vor Skyld —, ikke fordi der hos dem kan raade Mistillid om deres Sikkerhed, men fordi Herr Vizlav i en personlig Samtale med os har ønsket at faa dette Tilsagn fra os. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Lödöse i det Herrens Aar 1285 den 25. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1285. 29. Juni. Gulbergshede. 144

Bisperne Brynjulf af Skara, Bo af Linköping og Amund af Strengnäs giver Aflad til alle, der besøger eller understøtter St. Knuds Kirke i Odense.

Udtog af Hamsfort.

Den 29. Juni paa Gulbergshede giver Bisperne Brynjulf af Skara, Bo af Linköping og Amund af Strengnäs Aflad til dem, der for Knuds Skyld besøger Knudskirken og er rundhaandede mod Kirken og Knudsbrødrene.

1285. 3. Juli. Gulbergshede. 145

Kong Erik af Norge slutter Forlig med Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund og Greifswald.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade Norges Konge til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

.....men de øvrige Sager, som ikke er blevet behandlet sammesteds, skal forelægges og bringes til Afslutning paa ovenanførte Maade i en Samtale mellem os og vore Brødre, Sveriges og Danmarks Konger, som skal afholdes paa Gulbergshede Ottendedagen efter St. Hans i nærmest følgende Aar...

Givet paa Gulbergshede i det Herrens Aar 1285, Tirsdag efter de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Dag, i vort sjette Regeringsaar.

1285. 13. Juli. Roskilde. 146

Kong Erik 5. Glipping tager Københavns Frue Kirkes Besiddelser, som Jon Lille har skænket den i Kirkelte og Vassingerød, under sin Beskyttelse og fritager dem for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi tager det Gods i Kirkelte og Vassingerød, som den ærværdige Mand Herr Jon Lille i København med fuld Ret og med de undergivne, der boede paa nævnte Godser, overdrog til St. Cæcilies Alter

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Frue Kirke, under vor Fred og Beskyttelse og under vort særlige Værn, idet vi erklærer samme Gods for frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, for Ombudsmandens Krav, for Inne, Stud og de øvrige Tynger, Afgifter og Tjenester, som er vor kongelige Ret; for disse Friheders og denne Naades Skyld bør de Personer, der efter Tid og Sted gør Tjeneste ved nævnte Alter, til Stadighed og i al Evighed naadigt og fromt gaa i Forbøn hos Gud for os og vore Børn. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at rejse Krav paa nævnte Godser imod dette Brev eller uretmæssigt at besvære dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1285 den 13. Juli med Herr Jon Lille som Vidne.

147 1285. August.

Biskop Tyge af Ribe vidimerer Pave Clemens 4.s Bulle til Franciskanerordenen af 1265 29. Juni.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Herren.

I skal vide, at vi har set Pave Clemens 4.s Brev, uskrabet og ustunget og uden Skade i nogen Henseende, med ægte Segl af Bly i Silkesnor, af følgende Ordlyd: Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, til sine elskede Sønner Generalen, alle Ministrene, Guardianerne og Brødrene af Franciskanerordenen (=*1265 29. Juni*). Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1285 i August Maaned.

148 1285. 5. August.

Den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala Magnus erklærer i Kapitlets Nærværelse, at Biskop Bo af Linköping ikke har Pligt til at følge med ham til hans Indvielse i Lund, og hvis han af sig selv beslutter at ledsage ham, skal hverken det eller den Omstændighed, at Bos Forgænger i Linköping Biskop Henrik i sin Tid ledsagede den tidligere Ærkebiskop Jakob af Uppsala til Lund, skabe noget Præcedens.

Afskrift i Codex Ecclesiæ Lincopensis.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Uppsala Kapitel til alle, der faar dette Brev at høre, Hilsen med Gud. .....Vi Magnus, af Guds Naade udvalgt og bekræftet Ærkebiskop af Uppsala, som staar i Begreb med at drage til Lund, erklærer..., at ... Herr Bo, Biskop af Linköping, ikke denne Gang er pligtig at følge os til Lund til vor Indvielse ..... Fremdeles fordi .... Herr Henrik, fordum Biskop af Linköping ... fulgte Herr Jakob, vor nærmeste Forgænger til Lund ...

Forhandlet og givet i det Herrens Aar 1285 den 5. August.

1285. 16. August. Ribe. 149

Biskop Tyge af Ribe fastsætter med Kapitlets Samtykke, at fremtidigt kun Halvdelen af første Aars Indtægter af Stiftets vakante Kirker tilfalder Kapitlet.

Original i Rigsarkivet.

Tyge, af Guds Naade Biskop i Ribe, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at omend vort elskede Kapitel i Ribe fra Arilds Tid plejer helt og holdent at oppebære det første Aars Indtægter af de vakante Kirker i vort Stift, har vi dog efter Samraad herom med nævnte Kapitel, idet vi ikke vil forringe de gejstliges Udgifter, i denne Sag truffet den Bestemmelse, at for Fremtiden Halvparten af første Aars Indtægter af vakante Kirker uden nogen Modsigelse bør betales til Herr .. Kantor i Ribe eller til den eller dem, som han maatte give det Hverv, i omtalte Kapitels Navn og paa dets Vegne, idet vi giver nævnte Herr Kantor fuld Myndighed til om fornødent paa vore Vegne at lyse Interdikt over dem, der gør Modstand, og ikke vil betale, samt til at banlyse dem og til at løse dem fra saadanne Domme. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1285, Dagen efter Marie Himmelfart.

1285. 23. August. Lund. 150

Bent, Dekan i Lund, gør Testamente.

Afskrift (Lundebogen).

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Bent, Dekan i Lund, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I skal alle vide, at jeg — skønt syg af Legeme, dog karsk af Sind — til større Sikkerhed og Forvaring vil erklære min sidste Vilje og ønsker, at denne Skrivelse skal være mit Testamente. For det første skænker jeg altsaa til Bod og Frelse for min Sjæl af det Gods og de Ting, Gud har tilstaaet mig, den Jord, som jeg har i Bjellerup forsynet med 13 Mark Penge, til Kirken i Lund, saaledes at de mig aarligt tilfaldende Indtægter fordeles paa følgende Maade: til nævnte Kirkes Bygningsfond en halv Mark, til de Kanniker og Vikarer, der deltager i Vigilierne og Sjælemesserne under min Aartid, en halv Mark, til Offer 2 Øre, fremdeles til fattige Peblinge 2 Øre, fremdeles til Kannikernes Forplejning sammesteds og samme Dag en halv Mark, ogsaa til Dominikanerne i Lund 2 Øre og til Franciskanerne lige saa meget. Den, som til enhver Tid er Dekan i Lund, og som jeg vil skal være Forvalter af det nævnte Gods, skal oppebære Resten. Fremdeles skænker jeg til hvert af de fem mindre Altre i Lundekirken 2 Øre Penge, og til hver enkelt Præst sammesteds lige saa meget, til den hellige Maria Magdalenes Alter i Krypten 2 Mark, til Præsten sammesteds 2 Øre Penge, til det hellige Land til Korsets Løskøbelse 12 Pund sort Toursmønt, til Allehelgens Kirke i Lund 2 Mark Penge, til Nonnerne i Lund 2 Mark Penge, til en Nonne sammesteds ved Navn Ette en Mark Penge, til Franciskanerne sammesteds min Bibel, til Helligaandshuset en halv Mark, til de spedalskes Hus en halv Mark, til hver Sognekirke i Lund 2 Øre, til hver Præst lige saa meget, til Stångby Kirke 2 Mark, til Vikaren sammesteds 1 Mark, til Nörre-Hviddinge Kirke 4 Mark Penge og alle Huse, som jeg ejer paa dens Grund, til Præsten sammesteds mit Slag[1]), til Klokkeren sammesteds 1 Mark, til hver af Kirkerne i Harjagerherred 2 Øre Penge og til hver af Præsterne sammesteds lige saa meget, til de fattige i det Herred en Mark Byg, til Örja Kirke en halv Mark, til Præsten 2 Øre, til Torlösa Kirke 2 Øre og til Præsten lige saa meget, til Ask Kirke en Mark og til Præsten 2 Øre, til Billinge Kirke 2 Øre og til Præsten lige saa meget; fremdeles til Klosteret i Herrisvad 2 Mark, til Klostret i Ås 1 Mark, til Klostret i Öved en Mark, til Klostret i Tomarp en halv Mark og til Klosteret i Bækkeskov lige saa meget; fremdeles til Dominikanerne i Helsingborg en halv Mark, til Franciskanerne i Trelleborg en halv Mark, til Franciskanerne i Ystad lige saa meget, til de spedalskes Hospital i Tomarp 2 Øre, til Dominikanerne i Ås en halv Mark og til Hospitalet sammesteds 2 Øre; fremdeles til min Tjener Ingemand et Oksespand med 2 Øre Korn, til min Tjener Springimile den sorte Hest, paa hvilken han rider, med 2 Øre Korn, til min Tjener Haagen en Mark med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

en Øre Korn, til min Tjener Peder en Mark Penge; fremdeles til min Frænde Tove 2 Mark; jeg vil, at alt det ovennævnte, undtagen hvad jeg testamenterer for det hellige Land, skal betales af mine Virninger, som jeg ejer paa Stångby Kirkes Grunde; fremdeles til min Søster Gertruds Børn de Virninger med Huse, som tilhører mig paa min Præbendes Grunde, til min Slægtning Peder kaldet Tonnesen en Gaard, som jeg har i Ask med alt, løst og fast, til Drengen Mikkel en treaarig Fole, til min Frænde Jarpulv de to bedste Hopper af mit Stod, til min Frænde Tonne en Guldring; fremdeles til Kærlighedsgildet mit Sølvbæger, til Gamaliel en Mark Penge, til min Frænde Gunner i Håstad den Virning, som han har fra mig, og den Gæld, han skylder mig, eftergivet jeg ham; fremdeles til Magister Henrik, Kannik i Lund, min Dekret[2]), til Herr Peder, Præst i Åkarp, Udlægningerne af den hellige Apostel Paulus' Breve og et Horn, til Præsten Herr Gunner min Korkappe, til Præsten Herr Øder min Raimunds Summa[3]), til Herr Bent ved St. Paulus min Kappe[4]) foret med hvidt Klæde, til Herr Lars ved St. Thomas min blaa runde Kappe, til min Pebling Oluf mit Itinerar[5]) i to Dele. Til mine Medkanniker vil jeg fordele mine Ejendele, saaledes som Gud Herren giver det. Fremdeles til Magister Lars en halv Mark tørret Rug, til Herr Peder Truedsen min sorte Pasganger, til Herr Niels Gregersen Gotfreds Summa[3]) og en halv Læst tørret Malt, fremdeles til fornævnte Herr Gunner min nye Korkappe, til Vikaren Herr Jakob mine Sko tillige med de hvide Hoser, til Broen ved Dysjeaa en Mark Penge. Til at gennemføre og ukrænkeligt overholde alle og enhver af de ovenanførte Bestemmelser indsætter og bemyndiger jeg de gode Mænd Herr Magister Henrik og Herr Peder Truedsen, mine Medkanniker, tillige med min Frænde Peder Tonnesen som Eksekutorer af dette mit Testamente, idet jeg vil og foreskriver, at der ved disse skal gøres enhver Fyldest med Hensyn til ovenstaaende, saaledes som de vil kunne forsvare det for Gud. Og for at det fornævnte kan staa fast fuldt og helt, har jeg til større og fyldigere Sikkerhed ladet nærværende Skrivelse bekræfte med det Segl, der tilhører den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, og samme Steds Kapitel tillige med mit eget Segl som Vidnesbyrd om min sidste Vilje. Forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1285, Dagen før Apostlen St. Bartholomæus' Dag.

1) lat. surcotium, et Slag af fint Stof, som bares ovenpaa den egentlige Dragt. — 2) d. v. s. Gratians Dekret, første Del af Corpus iuris canonici, udarbejdet af Magister Gratianus, Munk i Bologna, mellem 1141 og 1150. — 3) en i Reglen kortere Kommentar

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Dele af Corpus iuris canonici eller et lignende Værk; benyttedes ofte som Lærebog. — Raimund af Peñaforte (død 1275) er en spansk Kirkeretslærer, der bl. a. har udgivet en ret udbredt Summa de poenitentia et de matrimonio i 4 Bøger; Italieneren Gotfred af Trani (død 1245) er kendt som Forfatter til en ligeledes meget udbredt, endnu i 1667 i Padua optrykt Summa super rubricis decretalium. — 4) lat. tabardum. — 5) = Breviar, Farebog.

151 **1285. 4. September.**

Jon Jonsen Lille skøder Esrom Kloster Jord i Kollerød til Køb af Voks til Alterlys.

Afskrift (Esrombogen.)

Jon Jonsen kaldet Lille til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med den sande Frelser.

For at ikke Erindringen om Begivenheder i Tidens Løb skal svinde hen og gaa til Grunde, plejer man at forevige den ved skriftligt Vidnesbyrd. For at der ganske kan mangle Lejlighed til Strid for Efterkommerne, skal saavel efterfølgende som nulevende vide, at vi til Gud den almægtiges og hans hellige Moder Maries Ære har givet, tildelt og ved lovlig Skødning efter Lands Lov overgivet Klostret i Esrom en halv Mark skattepligtig Jord med dens Tilliggende, som vi har i Kollerød, dog paa det Vilkaar, at af Indtægterne af nævnte Jord skal aarlig købes Voks, af hvilket der skal støbes to Lys ved Højaltret, som skal tændes hver enkelt Dag ved Gudstjenesten under Forvandlingen, og at det, som maatte blive tilovers af Vokset, efter en paa tilbørlig Maade truffen Bestemmelse, skal anvendes til Lys, der skal bruges til Gudstjenesten paa Kirkens enkelte Altre. Vi vil dog ogsaa, at Indtægterne af nævnte Jord i vor Levetid skal forvaltes af os til nævnte Formaal, men efter vor Død skal Indtægterne gives i Forvaltning til den, der til enhver Tid er nævnte Klosters Sakristan, at anvende til evig Tid til nævnte Formaal. Hvis nogen forsøger at bryde denne vor Bestemmelse og Vilje, skal han være hjemfalden til Guds Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Handling og til sikrere Forvaring har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i det Herrens Aar 1285 den 4. September.

152 **1285. 9. September. Odense.**

Løgum Kloster appellerer til Paven imod de af Paven indsatte Dommere, Prioren Niels i Odense, Provsten Niels sammesteds og Rike, Provst i Gamtofte, i Sagen mellem Klosteret og Jens Urne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Løgumbogen.)

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Vi Abbeden og det menige Konvent i Løgum Kloster af Cistercienserordenen i Ribe Stift føler, at vi og vort Kloster forurettes meget af Eder Herr Niels, Prior i Odense, Herr Niels, Provst i samme Kirke, og Herr Rike, Provst i Gamtofte Kirke, af følgende Grund. Da vi af den ærværdige Fader vor Stiftsbiskop, der var udpeget som Dommer af Ærkebispesædet, ved Dom var blevet genindsat i Besiddelsen af det Gods i Bollerslev Mark og Urne[1]), som Ridderen Herr Jens kaldet Urne af Slesvig Stift havde berøvet vort Kloster, efter at vor Besiddelse og Fordrivelsen fra den var blevet lovligt bevist, og da nævnte Herr Jens efter at have appelleret til det apostoliske Sæde takket være denne Appel havde faaet Eder til Dommere af nævnte apostoliske Sæde, har I i denne Appelsag af Forkærlighed for samme Ridder, der endnu voldeligt tilbageholder vore fornævnte Godser og af den Grund paa alle mulige Maader forsøger at undgaa Dom, svigagtigt udskudt Processen. Thi skønt vi allerede næsten et helt Aar igennem har ladet vor Rettergangsfuldmægtig[2]) bønfalde Eder om at lade den Sag gaa Rettens Gang og i det mindste sørge for at færdigbehandle et enkelt Afsnit, har vi dog ingenlunde kunnet opnaa dette, omend I paa vor nævnte Rettergangsfuldmægtigs indtrængende Opfordring seks Gange eller deromkring har ladet vor Modpart stævne for Retten uden dog nogensinde at have villet begive Eder personligt til Retsmøde eller overdrage Eders Myndighed til andre; saaledes forurettede paa mange Punkter saavel ved Berøvelsen af vor Besiddelse og den deraf flydende Indtægt som ved vor store Møje og Udgift, appellerer vi, idet vi indtrængende beder om Appelbrev[3]), og hvis det bliver os nægtet, appellerer vi atter. Vi underkaster ogsaa alle vort Klosters Godser under samme Sædes Beskyttelse og Værn. Dette er forhandlet for Kapitlet i Odense i det Naadens Aar 1285, den 9. September i Nærværelse af saare mange troværdige gejstlige og verdslige. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Segl tillige med Ribe Kapitels Segl hængt under dette Brev.

1) jf. om denne Sag Nr. 78, 79. — 2) lat. syndicus. — 3) jf. DRB II 1 Nr. 338 Note 4.

1285. 29. September. Aalborg. 153

Cecilie, Ove Kages Hustru, skøder sin Gaard i Greve til Roskilde Agnete Kloster.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Cecilie, Ove Kages Hustru, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Jeg tilkendegiver Eder alle ved dette Brev, at jeg med min kære Mands Vilje og Samtykke som Betaling af Gæld og som Gave til St. Agnete Kloster i Roskilde ved dette Brev overdrager, skøder og overleverer min Gaard i Greve med alt Tilbehør, løst og fast, som jeg har faaet paa Grund af mit Ægteskab, at besidde evindelig. Til Bevis og Vidnesbyrd for denne Sag og Handling har jeg ladet min højtelskede Mand Oves[1]) og mit eget Segl hænge under dette Brev. Forhandlet i Aalborg i det Herrens Aar 1285 paa Mikkelsdag.

1) Ove Kage hørte til dem, der 1287 paa Hoffet i Nyborg blev erklæret for fredløs paa Grund af Erik 5. Glippings Drab i Finderup.

154 1285. 31. Oktober. Kalmar.

Kong Magnus af Sverige bekendtgør de Bestemmelser i Forliget mellem Norge og Hansestæderne, som behandler en eventuel Bilæggelse af den dansk-norske Strid og Stædernes Stilling under en fortsat dansk-norsk Krig[1]).

Original i Lübeck.

Magnus, af Guds Naade de Sveers og Gøters Konge til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindeligt med Herren.

Vi erklærer og anerkender ved dette Brev, at der mellem Norges høje Konge som den ene Part og Søstæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Stralsund, Greifswald, Riga og Tyskerne i Visby og de nævnte Stæders Indbyggere (som den anden Part)[2]) er aftalt følgende: at hvis Danmarks Konge klager over, at Norges Konge har gjort ham Skade og paakalder de nævnte Stæders Bistand mod ham, skal Stæderne sende deres Breve til Norges Konge om, at han skal yde Danmarks Konge Retfærdighed. Hvis Norges Konge efter at have modtaget disse svarer tilbage, at det vil han, og at han i dette Øjemed erklærer sig rede til ogsaa at fastsætte en Dag, hvor han og Danmarks Konge kan mødes for at drøfte de Sager, som er dem imellem, maa omtalte Stæder, saa længe nævnte Konge af Norge virker for at yde Danmarks Konge Retfærdighed, ikke bistaa Danmarks Konge og hverken offentligt eller hemmeligt gøre noget mod Norges Konge. Og naar Kongerne kommer sammen, skal hver for sig udpege en god Mand og begge tilsammen en tredje og ved den Voldgiftsdom, som de tre eller

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

to af dem fælder, skal det staa fast, hvem af nævnte Konger der har den retfærdigste Sag. Og hvis Voldgiftsmændene mener, at Norges Konge har Ret, maa Stæderne ikke hjælpe Danmarks Konge imod ham. Men hvis de fælder den Kendelse, at Danmarks Konge har den retfærdigste Sag, saa kan Stæderne, hvis de vil, hjælpe Kongen af Danmark, dog saaledes at — selvom der udbryder og begynder Krig — nævnte Stæders Indbyggere i Norge og Nordmændene i fornævnte Stæder kan vende hjem med deres respektive Ejendele og Personer i Behold i een Maaned, efter at det staar fast, at Voldgiftskendelsen er fældet. Men hvis maaske nogle vil forblive, hvor de da er, skal baade de selv og deres Ejendele frit kunne blive paa begge Sider, indtil Krigen er endt. Men hvis nævnte Stæders Indbyggere ikke inden otte Aar fra nærmest foregaaende Pinsedag har ydet Danmarks Konge Hjælp, maa de derefter ikke bistaa nogen mod Norges Konge, undtagen at hver Stad kan hjælpe sin Lensherre, hvis Norges Konge lader ham angribe, og ikke maa de forbinde eller sammensværge sig med nogen, uden at de bestandigt for Fremtiden undtager Norges Herre Konge og erklærer, at de intet vil gøre mod ham. Og hvis Norges Herre Konge slutter Forbund eller Edsforbund med nogen, skal han paa samme Maade udelukke og undtage Stæderne. Til Vidnesbyrd om dette er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Kalmar i det Herrens Aar 1285, Dagen før alle Helgensdag.

1) dette Brev er et Uddrag af selve Voldgiftskendelsen (Nr. 155). — 2) disse Ord mangler i den latinske Tekst.

1285. 31. Oktober. Kalmar. 155

Kong Magnus af Sveriges Voldgiftskendelse i Striden mellem Kong Erik af Norge og Stæderne Lübeck, Rostock, Wismar, Stralsund, Greifswald, Riga og Visby.

Original i Lübeck.

Magnus, af Guds Naade de Sveers og Gøters Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud ...

... fremdeles hvis Danmarks Konge klager over, at Norges Konge har gjort ham Uret og paakalder de nævnte Stæders Bistand mod ham, skal Stæderne sende deres Breve til Norges Konge om, at han skal yde Danmarks Konge Retfærdighed. Hvis Norges Konge efter at have modtaget disse Breve svarer tilbage, at det vil han, og at han i dette Øjemed erklærer

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sig rede til ogsaa at fastsætte en Dag, hvor han og Danmarks Konge kan mødes for at drøfte de Sager, der er dem imellem, maa omtalte Stæder, saalænge Norges Konge virker for at yde Danmarks Konge Retfærdighed, ikke bistaa Danmarks Konge og hverken offentligt eller hemmeligt gøre noget mod Norges Konge. Og naar Kongerne kommer sammen, skal hver for sig udpege en god Mand og begge tilsammen en tredje, og ved den Voldgiftsdom, som de tre eller to af dem fælder, skal det staa fast, hvem af de nævnte Konger der har den retfærdigste Sag. Og hvis Voldgiftsmændene mener, at Norges Konge har den retfærdigste Sag, maa Stæderne ikke hjælpe Danmarks Konge mod ham. Men hvis de fælder den Kendelse, at Danmarks Konge har Ret, saa kan Stæderne, hvis de vil, hjælpe denne... Men hvis nævnte Stads Indbyggere ikke inden otte Aar fra nærmest foregaaende Pinsefest har ydet Danmarks Konge Hjælp, maa de derefter ikke bistaa nogen mod Norges Konge ...

Og til Vidnesbyrd og fyldigere Bevis for ovenstaaende har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Forhandlet og givet i Kalmar i det ovennævnte Herrens Aar[1]), Dagen før alle Helgeners Dag, i vort 12. Regeringsaar.

1) nml. 1285.

156 1285. 1. November. Rom.

Pave Honorius 4. paalægger Biskop Tyge 2. af Aarhus at overgive til Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione den indsamlede Tiende til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Tyge, Biskop af Aarhus. Da vor Forgænger Pave Martin 4. længe havde indset, at en Del af Tienden og de øvrige Gaver, der var samlet i Danmarks og Sveriges Riger til Støtte for det hellige Land, delvis ikke er blevet betalt til vor ærværdige Broder Bernhard, Ærkebiskop af Arles, forhen Kannik i Reims og dengang beskæftiget med at indsamle fornævnte Tiende i de Lande, og at noget endnu stod tilbage at indsamle dersteds ogsaa efter samme Bernhards Afrejse fra de Lande, paalagde han Dig ved sit Brev i en bestemt Form, at Du uanset den forløbne Tid til Gavn for det ovennævnte hellige Land skulde inddrive det, der var indsamlet, og oppebære det, der endnu skulde indsamles samme Sted. Da vi nu ønsker at have nævnte Tiende til vor Raadighed for det hellige Land, og derfor særlig sender vor elskede Søn Huguitio, Præst for Menigheden i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Castiglione i Arezzo Stift, vor Kapellan, som overbringer nærværende Brev, til Dig, paalægger vi strengt Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du til samme Kapellan uden at gøre Vanskeligheder af nogen Art i vort og det fornævnte hellige Lands Navn, lader udbetale hele det Beløb, som Du har indsamlet af fornævnte Tiende og Gaver, idet Du om denne Udbetaling lader udfærdige to enslydende offentlige Dokumenter, hvoraf Du selv skal beholde det ene, medens Du skal sende det andet til os. Givet i Rom i Sta. Sabina den 1. November i vort Pontifikats 1. Aar.

1285. 1. November. Rom. 157

Pave Honorius 4. overdrager til Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione at overgive de fra Biskop Tyge 2. af Aarhus modtagne Tiender til Repræsentanter for nogle florentinske Købmandshuse.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Uguccio, Præst for Menigheden i Castiglione i Arezzo Stift, vor Kapellan, Indsamler af Tiende i Norges Rige til Støtte for det hellige Land. Da vi paalægger vor ærværdige Broder Tyge, Biskop af Aarhus, ved vort Brev i en bestemt Form, at han uden at gøre Vanskeligheder af nogen Art, skal lade betale til Dig hele det Beløb, som han har indsamlet af Tienden og Gaverne i Danmarks og Sveriges Riger til Støtte for det hellige Land, i vort og samme hellige Lands Navn, paalægger vi Dig i Kraft af nærværende Brev som vor Vilje, at Du efter at have faaet udbetalt Beløbet af samme Biskop uden at gøre Vanskeligheder af nogen Art i vort og samme hellige Lands Navn udbetaler og deponerer det hos vore elskede Sønner Bindo Isquartie af Thomasio Spiliatis Hus og Lapi Ugonis Spine, Ildebrando Brunetti, Giacomino Alfani og Forensini Giovanni Alfani af Alfaniernes Huse, Borgere og Købmænd i Firenze, hvis Paalidelighed vi nærer Tillid til, og som bringer Dig dette Brev, eller hos flere eller en enkelt af deres Kompagnoner eller Repræsentanter, idet Du ligeligt fordeler Beløbet mellem samme Huse, hvilket Beløb fornævnte Købmænd er pligtige helt at udbetale til os eller til hvem vi befuldmægtiger i den romerske Kurie paa det hellige Lands Navn, idet Du om denne Udbetaling og Deponering lader udfærdige to enslydende offentlige Dokumenter, hvoraf Du skal beholde det ene selv og sende det andet til os. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 156.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

158 1285. 1. November. Rom.

Pave Honorius 4. anbefaler Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione til Danmarks Prælater.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre, Ærkebisperne[1]) og Bisperne og Kirkernes øvrige Prælater i Danmarks Rige. Idet vi nærer den faste Tro, at Eders Sind higer mod lykkeligt at fremme det hellige Lands Anliggende, retter vi trygt vore Bønner til Eder og beder Eder tillidsfuldt om Støtte i de Ting, der angaar fornævnte Anliggende. Da vi nu sender vor elskede Søn Uguccio, Præst for Menigheden i Castiglione i Arezzo Stift, vor Kapellan, som overbringer nærværende Brev til Danmarks Rige i Anledning af den Tiende, der i dette Rige er givet til Støtte for det hellige Land, eftersom vi har fattet Tillid til ham paa Grund af hans mangfoldige gode Egenskaber, beder og anmoder vi indstændigt Eder, vise Brødre, om af Ærbødighed for Gud og det apostoliske Sæde at tage venligt imod fornævnte Præst og yde ham Eders naadige Hjælp med Hensyn til ovenstaaende, naar han beder Eder derom, idet I skaffer ham sikkert Lejde, saaledes at samme Præst i Tillid til Eders Naade kan færdes med større Udbytte og Virkning i dette Land, og I som Følge deraf kan opnaa en værdig Løn af ham, der gengælder alt godt, og saaledes at det ikke skal være med Urette, at vi anbefaler Eders redebonne Fromhed. Givet som ovenfor[2]).

1) denne fejlagtige Flertalsform er ligesom Bestemmelsen om Marieridderne (se Nr. 159) ved en mekanisk Afskrivning af Dokumenter vedrørende andre Lande blevet overført paa Danmark. — 2) jf. Nr. 156.

159 1285. 1. November. Rom.

Pave Honorius 4. anbefaler Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione til Johanniterne og Marieridderne i Danmark.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore elskede Sønner Mestrene for Johanniternes Tempelridderorden og til Priorerne og alle Brødrene af de tyske Marieridderes Orden i Danmarks Rige[1]).

1) Marieriddere fandtes ikke i Danmark. Jf. Nr. 158 Note 1.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1285. 1. November. Rom. 160

Pave Honorius 4. anbefaler Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione til Kong Erik 5. Glipping.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor højtelskede Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge. Vi tror, at Du af et oprigtigt Hjerte higer efter lykkeligt at fremme det hellige Lands Anliggende, og henvender os derfor med saa meget desto større Tryghed til Dig, høje Konge, med vore Bønner og beder Dig med saa meget desto større Tillidsfuldhed om Støtte i de Ting, der angaar fornævnte Anliggende. Da vi nu sender vor elskede Søn Uguccio, Præst for Menigheden i Castiglione i Arezzo Stift, vor Kapellan, som overbringer nærværende Brev, til Danmarks Rige, i Anledning af den Tiende, der i dette Rige er givet til Støtte for det hellige Land, eftersom vi har fattet Tillid til ham paa Grund af hans mangfoldige gode Egenskaber, retter vi vor indstændige Bøn og Anmodning i Herren til Dig, høje Konge, om at Du af Ærbødighed for Gud og det apostoliske Sæde vil tage venligt imod fornævnte Præst, og yde ham Din kongelige Naades Hjælp, naar Du bliver bedt derom, idet Du af kongelig Velvilje skaffer ham sikkert Lejde, saaledes at samme Præst i Tillid til Din kongelige Naade kan færdes med større Udbytte og Virkning i dette Land, og Du som Følge deraf kan opnaa en værdig Løn af ham, der gengælder alt godt, og saaledes at det ikke skal være med Urette, at vi anbefaler Eders kongelige redebonne Fromhed. Givet som ovenfor.

1285. 5. November. Rom. 161

Pave Honorius 4. anbefaler til fri Gennemrejse nogle Købmænd fra Firenze, som i hans Ærinde rejser til Norge, Danmark og Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til alle troende kristne, der faar dette Brev at se. Da vi sender vore elskede Sønner Azulino Salvi, Baldo Ruffoli, Bentino Danuazati og Ciano Michaelis af Thomasio Spiliatis Hus og Lapi Ugonis Spine, Ildebrandino Brunetti, Giacomino Alfani, Forensini Giovanni Alfani, Brosio Iuncti og Giovanni Gualterotti af Alfaniernes Huse, Borgere og Købmænd i Firenze, der overbringer nærværende Brev, til Norges, Danmarks og Sveriges Lande, for nogle af den romerske Kirkes Anliggender, beder

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og anmoder vi indstændigt Eder alle om at lade dem alle eller hvemsomhelst af dem, naar de rejser gennem Eders Omraade drage videre i Frihed, og ikke at paaføre dem nogen Hindring med Hensyn til Personer eller Gods, men skaffe dem sikkert Lejde under deres Ankomst, Ophold eller Tilbagerejse, som det passer sig, saaledes at vi med Rette kan anbefale Eders redebonne Fromhed. Givet i Rom i Sta. Sabina den 5. November i vort Pontifikats 1. Aar.

162 1285. 26. November. Roskilde.

Ingerd, Barvid Andersens Enke, skøder paa Sømme Herredsting ved Jens Ødgersen 7 1/2 Ørtug skattepligtig Jord i Holbo Herred og 11 1/2 Ørtug skattepligtig Jord i Strø Herred til Æbelholt Kloster.

Afskrift (Æbelholtbogen).

Ingerd, Barvid Andersens Enke, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt, at jeg har indfundet mig paa Sømme Herredsting, hvor jeg har indsat og beskikket Jens Ødgersen som min befuldmægtigede til at skøde Herr Abbeden og St. Thomas Kloster i Æbelholt syv og en halv Ørtug Skattejord i Ørby i Holboherred og elleve og en halv Ørtug Skattejord i Store Lyngby i Strø Herred med Enge, Skove, Vande, Fiskesteder og alt Tilliggende at besidde med evig Ret paa samme Maade, som jeg selv har haft og besiddet dem. Denne Jens skødede paa nævnte Ting nævnte Jorder til ofte nævnte Herrer, Abbeden og Klosteret, idet jeg var tilstede, opfordrede dertil og holdt Køberens Kappe sammen med de andre gode Mænd, som er anført nedenfor. Jeg har ogsaa givet samme Jens gyldig Fuldmagt til at gentage min Skødning paa Tingene for fornævnte Holboherred og Strøherred, og stadfæster alt, hvad der af samme Jens maatte blive udført i fornævnte Sag. For at ikke Uenighed og Svig om allerede nævnte Salg og Skødning for Fremtiden skal kunne opstaa, har jeg til Vidnesbyrd og Forvaring ladet dette Brev besegle med mit Segl og følgende gode Mænds Segl: Herrerne Magister Jens, Provst i Roskilde, Provst Atte, Niels kaldet Vinder og Arvid Madsen, Kanniker sammesteds, Lydeke, Foged i samme Stad, Konrad kaldet Franz og Niels Gudfredsen, Borgere sammesteds, der alle tilligemed mange andre, gejstlige som verdslige, var tilstede ifølge særlig Opfordring. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1285, Dagen efter St. Katarina Jomfru og Martyr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1285. 13. December. Rom. 163

Pave Honorius 4. paalægger Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione hurtigst muligt at begive sig til Danmark og Sverige og inddrive Tienden for det hellige Land hos Biskop Tyge 2. af Aarhus og andre Indsamlere og Opbevarere.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor elskede Søn Uguccio, Præst for Menigheden i Castiglione, Indsamler af den Tiende, der i Danmarks og Sveriges Riger er beregnet til Støtte for det hellige Land. Da vi ønsker med Hensyn til Tienden for det hellige Land, hvis Indsamling i Danmarks og Sveriges Riger vor Forgænger salig Ihukommelse Pave Martin, efter hvad vi erfarer, ved sit Brev i en bestemt Form har overdraget vor ærværdige Broder Tyge, Biskop af Aarhus, ved Din Omhu og Iver at faa fuld Vished, for at ikke Indsamlingen i de Lande skal forsømmes eller undlades og samme Biskop ikke skal aflade fra det Arbejde, vælger vi Dig i Steden for Bispen til at forestaa denne Indsamling, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Dig, vise Broder, til hvem vi nærer fuld Tillid til Herren, at Du snarest muligt personligt begiver Dig til de Lande og — idet Du gaar frem i Overensstemmelse med Indholdet af det apostoliske Brev, der angaaende samme Tiende er sendt til nævnte Biskop[1]) kræver fuldstændigt og omhyggeligt Regnskab saavel af Bispen som af de andre, der i nævnte Riger er udpeget til at indsamle fornævnte Tiende i de nævnte Riger, og af alle dem, der sidder inde med den, med Hensyn til den Tiende, der hidtil er kommet dem i Hænde.

Alt, hvad der er indsamlet eller oppebaaret eller deponeret enten ved samme Biskop eller hvilkesomhelst andre af ham udpegede Indsamlere saavelsom alle Skrivelser, Breve og Dokumenter angaaende Indsamlingen, Oppebørselen og Deponeringen, der beror hos nævnte Biskop eller hos hvilkesomhelst Kapitler, Kollegier og Personer, samt hvad der staar tilbage at yde af fornævnte Tiende, af Legater, Gaver og hvad der ellers maatte være skænket til Støtte for nævnte hellige Land, eller som i de nævnte Riger maatte være efterladt til saadan Understøttelse, skal Du inddrive selv eller ved en anden eller andre og modtage med vor Myndighed i fornævnte hellige Lands Navn uanset den forløbne Tid, idet Du tvinger fornævnte Biskop, de af ham udpegede Indsamlere og dem, der sidder inde med Tienden, til at gøre Dig Regnskab og til helt og holdent at udrede i nævnte Lands Navn den Tiende, der er kommet dem i Hænde, og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

alle, der skylder Legater, Gaver og andet af det ovennævnte til Tiende, og hos hvem Legater, Gaver og andet af det ovennævnte er deponeret, til fuldstændig at yde Dig Betaling, samt de fornævnte Kapitler, Kollegier, Personer og Bispen til at give og overlevere Dig fornævnte Skrivelser, Breve og Dokumenter ved Trusel om Banlysning, Suspension og Interdikt og andre Domme, alt efter som deres Forstokkethed gør det nødvendigt, og Du anser det for gavnligt, med Udelukkelse af Appel og om fornødent under Paakaldelse af den verdslige Arms Hjælp.

Hvis Bispen og de andre ovennævnte ikke staar Dig til Regnskab eller udleverer Tienden, Dokumenterne, Skrivelserne og Brevene eller yder Erstatning inden for en passende Frist, der skal fastsættes af Dig, skal Du stævne dem paa vore Vegne med een afgørende Stævning[2]), saaledes at De indenfor et Tidsrum af tre Maaneder efter Din Stævning, personlig eller ved egnede befuldmægtigede skal indfinde sig for os for at adlyde vore Paabud og Vedtagelser i denne Sag og for at gøre og modtage, som Retfærdigheden byder. Dagen for Stævningen og Formen og hvad Du gør i denne Sag, skal Du paalideligt meddele os ved Brev indeholdende disse Ting i Rækkefølge.

Dem, der paa Grund af, at de enten overhovedet ikke eller med Vidende kun delvis har betalt samme Tiende, eller dem, der paa Grund af, at de ikke har betalt den til de fastsatte Terminer eller paa Grund af Svig med Hensyn til Tiendens Betaling eller iøvrigt paa Grund af, at de har hindret, at fornævnte Tiende blev betalt, og de andre, der paa Grund af at de ikke har betalt nævnte Legater, Gaver og øvrige ovenstaaende, er blevet ramt af Banlysningsdomme, der er fastsat enten af Konciliet i Lyon[3]) eller ved andre Lejligheder, skal Du — efter at de fuldt og helt har ydet Betaling og Godtgørelse til Støtte for det førnævnte hellige Land — fritage for saadanne Banlysningsdomme, idet Du giver dem Dispensation med Hensyn til den Irregularitet, som de, der saaledes har været banlyst, har paadraget sig ved at holde Gudstjeneste hver i Forhold til sin gejstlige Rang eller deltage i Gudstjenesten, efter at Du har paalagt dem, hvad der med Rette har skullet paalægges dem.

Men for at Du med saa meget større Nytte og Virkning kan udøve det Dig paalagte Hverv i dette Land, jo større Myndighed Du udstyres med af os, giver vi Dig i Kraft af nærværende fuld Myndighed til at tugte alle Overtrædere og opsætsige med Kirkens Straf under Udelukkelse af Appel og til at paakalde mod dem ovennævnte verdslige Hjælp, naar Du maatte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

anse det for nyttigt, samt til at ændre Indsamlerne af fornævnte Tiende, naarsomhelst og saa ofte Du maatte anse det for hensigtsmæssigt, og til med ovennævnte Myndighed at tvinge Ærkebisper, Bisper og andre kirkelige Prælater og Personer i de Lande til at skaffe Dig sikkert Lejde, naar Du anmoder dem derom, uanset om nogle af det apostoliske Sæde har faaet tilstaaet, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved Brev fra det nævnte Sæde, som ikke indeholder en særlig fuldstændig og udtrykkelig Omtale af en saadan Bevilling og hele dens Indhold Ord til andet og af Stedernes og Personernes særlige Navne og uanset andre Privilegier, Bevillinger eller Breve, der af samme Sæde maatte være tilstaaet gejstlige Værdigheder, Grader, Steder eller Personer, almindeligt eller særligt under en hvilkensomhelst Form eller Ordlyd, som med hele deres Indhold Ord til andet udtrykkelig skulde være omtalt i vore Breve.

Vi vil, at Du ved Dine Breve ofte meddeler os, hvad og hvormeget af Tiende, Legater, Indtægter og andre ovennævnte Ting af denne Godtgørelse Du modtager for ofte omtalte Land samt, hvorledes der gaas frem i Sagen. Givet i Rom i Sta. Sabina den 13. December i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. Nr. 156. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 54 Note 2. — 3) Aar 1245 (og 1274), jf. Hefele, Konciliengeschichte V (1886) 1117 ff.

1285. 164

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund bekræfter Kong Erik 5. Glippings Præsentation og Biskop Ingvar af Roskildes Overdragelse af Kirken i Tjæreby til Næstved St. Peders Kloster.

Næstved Klosters Registratur.

Ærkebiskop Jens af Lund bekræfter Kongens Præsentation og Biskop Ingvar af Roskildes Overdragelse til[1]) Tjæreby Kirke[2]).

1) man skulde vente 'af'. — 2) jf. Nr. 127 og 128.

1285. 165

Biskop Peder 1. af Viborg stadfæster det Gods, Greven af Eberstein har givet Viborg St. Hans Kloster.

Viborg St. Hans Klosters Registratur.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En Stadfæstelse paa Latin af Biskop Peder af Viborg paa det Gods, Greven af Eberstein har givet Klosteret[1]). 1285.

1) Slægten Ebersteins Gaver til Viborg St. Hans Kloster er omtalt i Peder Olsens Franciskanerkrønike (Gertz, Script. min. II 298), hvor Grevinde Mariana og hendes Sønner Grev Albrecht og Marsken Ludvig Albrechtsen nævnes som Donatorer; følgelig maa ogsaa Regesten af en Vidisse af 1491 i Viborg St. Hans Klosters Registratur høre til disse Donationer; dens Ordlyd er: En Vidisse af Fru Mariana, Grevinde af Ebersteins Brev paa en Avlsgaard i Viborg under Viborg Bysegl. MCDXCI.

166 [Ca. 1285].

Udtog af en Beretning om de Tjenester, Hamborg i Tidens Løb har ydet Greverne af Holsten.

Efter Hamb. UB. I. 671 Nr. 818.

Alle, som ser og hører dette Brev, skal vide, hvad Hamborgs Raad med dets kyndigste Mænd har ydet deres Herrer, Greverne — for Kærligheds og Venskabs Skyld udover det, de kan bevise med Dokumenter — af Bistand og Underhold, saadan som man kan erfare det i dette Skrift.

Den første Gang, Grev Adolf kom tilbage til dette Land[1]), overgav vi til ham Staden Hamborg og sendte vore Borgere, de viseste og mægtigste, til Grev Albrecht af Orlamünde som Gidsler, saa at han kunde gøre med deres Liv og Gods, hvad han vilde; dem løskøbte vi fra ham med femten hundrede Mark lødigt Sølv.

Derefter kom Otto af Brunsvig med Krigstropper til Gorrieswerder og hærgede det med Rov og Brand[2]). Og imod ham sendte vi vore Borgere med Vaaben paa vor Herres Opfordring. En Del af dem blev taget tilfange, en Del blev dræbt; de fangne løskøbte vi med otte hundrede Mark lødigt Sølv.

Fremdeles da Kongen af Danmark havde belejret Fæstningen Itzehoe[3]): det ordnede Grev Adolf, og vore Borgere var med der med Vaaben; det kostede femhundrede lødige Mark Sølv.

Da Kong Valdemar var ved Bornhøved med stor Magt og vilde fordrive Greven[4]), var vore Borgere med og hjalp ham med at afvende det. Det kostede tolv hundrede lødige Mark. Senere, da Grev Adolf sluttede Forlig med Kongen og gav Hertug Abel sin Datter til Ægte, da gav vi ham fire hundrede Mark Penge til Brylluppet ...

Da derefter Grev Johan førte Krig mod Kongen af Danmark[5]), da sendte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vi ham halvtreds Heste i Krigsudrustning, de kostede fire hundrede Mark lødigt Sølv. Derefter sendte vi ham tredive Heste i Krigsudrustning til Oldersloe, de kostede tre hundrede Pund. Derefter, da han var i Mölln, sendte vi ham treds Kvarttønder Smør.

Den anden Gang, da han førte Krig mod Kongen af Danmark, og Kongens Folk fra Boizenburg og Mölln brændte Grevens Landsbyer uden for Hamborg, forhindrede vore Borgere det og Herr Werner af Ertenburg, Herr Frederik, Herr Beyos Søn, blev taget tilfange. Enhver af dem løskøbte sig med to hundrede Mark Penge ...

Da Greven drog med Bispen af Bremen til Ribe[6]), sendte vi to Kogger efter ham med Folk. De kostede to hundrede lødige Mark ...

Da Grev Bernhard af Anhalt tog Kong Abels Datter til Ægte[7]), da gav vi Greven to hundrede Mark Penge.

1) 1225. — 2) Otto af Brunsvig understøttede sin Morbroder Valdemar 2.s Revanchekrig 1226—27. — 3) 1227 Foraar. — 4) 1227 22. Juli. — 5) 1247. Grev Johan af Holsten støttede sin Søstersøn, Hertug Abel, i dennes Kamp mod Erik 4. Plovpenning. — 6) 1249. Da Erik 4. Plovpenning og Abel samtidig indgik Forlig med hinanden opløste dette Ledingstogt sig i intet. — 7) 1258 3. Februar indgik Bernhard af Anhalt i Hamborg Ægteskab med Abels Datter, Sofie.

1286. 5. Februar. 167

Grev Jakob af Halland skøder til Sorø Kloster Jordegods i Ormslev som Pant for 240 Mark Penge, med hvilken Sum Grev Jakob havde kautioneret for Erik 5. Glipping.

Referat i Sorø Gavebog.

Da den ophøjede Fyrste Herr Jakob, Greve af Halland, gik i Borgen for Kongen Herr Erik[1]) forpligtede han sig til Vor Frue Kloster i Sorø for en Gæld paa 240 Mark Penge, idet han med Haandslag erklærede, at han for nævnte Mark vilde give Klosteret Jorder til en Værdi af 20 Mark gængs i aarlige Indtægter til evigt Eje, og for denne Forpligtelse og dette Løfte pantsatte han til Klosteret af sine Jorder i Ormslev en Mark og otte Ørtug skattepligtig Jord med fri Oppebørsel af Afgrøden, idet han ikke regnede den i Mellemtiden[2]) oppebaarne Afgrøde fra i Gældens Hovedstol, men som Erstatning for Tab og Interesse[3]). Han lod nævnte Jorder i Ormslev overgive til Klosteret af den velbyrdige Mand Herr Niels kaldet Mandrup og lod dem skøde som Pant til fredelig og rolig Besiddelse i det Herrens Aar 1286 paa St. Agathes Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Tekster har Kristoffer, antagelig ved fejlagtig Opløsning af Forkortelsen E. — 2) d. e. Tiden indtil Indløsningen. — 3) Kirken forbød at tage Rente, men tillod, at man betingede sig en Erstatning for det positive Tab, man led, og den Gevinst, man gik Glip af, ved ikke at have Pengene disponible. 'Interesse' svarer omtrent til Nutidens Morarenter. Ofte fik Kreditor dog ad denne Vej mere, end han efter Reglerne strengt taget burde have, og særlig holdt Kirken ikke bestemt fast ved, at Indtægterne af en til brugeligt Pant givet Ejendom afkortedes i Hovedstolen, skønt den i Teorien stillede Krav derom.

168 1286. 7. Februar. Rom.

Pave Honorius 4. sender Indsamleren Huguitio (Uguccio) af Castiglione en Afskrift af Pave Martin 4.s Brev til Biskop Tyge 2. af Aarhus (=Nr. 50).

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Uguccio, Sognepræst for Menigheden i Castiglione, Arezzo Stift, vor Kapellan, med apostolisk Myndighed udpeget som Indsamler af den Tiende, der er givet til det hellige Land. I sin Tid overdrog vor Forgænger, salig Ihukommelse, Pave Martin 4., der nærede særlig Tillid til vor ærværdige Broders, Aarhusbispen Tyges Visdom, til denne Indsamlingen af Tiende og de andre Gaver, der i Danmarks og Sveriges Riger er bestemt til Støtte for det hellige Land, ved sit Brev under en bestemt Form[1]). Men da vi i Sagen angaaende denne Tiende og de Gaver, der samles i samme Riger, med apostolisk Myndighed har indsat Dig til fornævnte Biskops Efterfølger og ved vort Brev[2]) har paalagt Dig personlig at begive Dig til nævnte Riger og i samme Anliggende omhyggeligt at bestræbe Dig for at gaa frem i Overensstemmelse med nævnte Forgængers Brev i denne Sag, har vi til Underretning for Dig ladet Brevets Ordlyd, taget ordret fra vor Forgængers Register, anføre. Ordlyden er følgende: Martin, Biskop, Guds Tjeneres Tjener osv. (=*Nr. 50*). Givet i Rom i Sta. Sabina den 27. Februar i vort Pontifikats 1. Aar.

1) Nr. 50. — 2) Nr. 163.

169 1286. 26. Marts.

Povl Hvid, Foged i Søborg, mageskifter med Esrom Kloster Jordejendom i Tisvilde mod Jordejendom i Grimstrup.

Afskrift (Esrombogen).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Povl kaldet Hvid, Herr Kongens Foged i Søborg, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at jeg til de fromme Mænd Herr Mogens, Abbed i Esrom, og til det menige Konvent sammesteds har skødet 5 Ørtug og 3 Penninge skattepligtig Jord, som jeg havde i Tisvilde fra Torsten Gjordsens Arvinger, ved lovlig Skødning med Huse, Frugthaver, Skove, Enge, Græsgange, Afgrøde og alt andet Tilbehør til nævnte Jord, løst og fast, at besidde med Rette til evig Tid, dog paa det Vilkaar, at de samme, Herr Abbeden og det menige Konvent, til Gengæld bør skøde mig 6 Øre skattepligtig Jord, som de har faaet ved Testamente efter Anders Ingemarsen i Grimstrup med Huse, Skove, Enge, Græsgange og alt andet dertil hørende Tilbehør, løst og fast. Til Vidnesbyrd herom har jeg givet nævnte Herr Abbed og det menige Konvent nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med mit Segl. Givet i det Herrens Aar 1286, Dagen efter Marie Bebudelsesdag.

1286. 31. Marts. Nyborg. 170

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Sønderjylland erklærer at ville respektere Kronens Rettigheder i Sønderjylland og overholde sine Forpligtelser mod Kronen og Riget.

Efter Afskrift af Svaning og Oversættelse hos Hvitfeld.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Sønderjylland, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Det er Kongers og Fyrsters Pryd at opfylde tro Mænds Ønsker og barmhjertigt at skænke de ydmygtbedendes Bønner Gehør, for at ved den Naade, som de ydmygt viser de bønfaldende, Hengivenheden for dem maa gaa frem og Troskabens Kraft vokse hos deres Undersaatter, og med Undersaatternes voksende Hengivenhed de herskendes Ære og Navn følgelig forøges. Derfor ønsker vi, at det ved dette Brev skal være kendt for alle, at vi ved barnlige Planer har ladet os forlede til at besætte de kongelige Godser i Hertugdømmet og paa Als[1]) mod vor Herre Kong Eriks, Danmarks høje Konges, Forskrift og Forbud og paa Grund af dette erkender at have forset os saa meget, at Landets strenge Lov syntes os og vore kyndige Venner alt for farlig og fordærvelig for os. Paa vor ydmyge Bøn og paa Prælaternes, Stormændenes og hans andre tro Mænds i Fællesskab fremsatte indtrængende Opfordring har derfor vor kongelige Herre eftergivet os enhver Skyld og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Krænkelse, som vi uklogt har begaaet mod ham, og omsider efter Prælaternes, Stormændenes og Danmarks Riges andre tro Mænds Bønner, Raad og Samtykke gengivet og overdraget os Hertugdømmet Sønderjylland med Fanen samt vore andre fædrene Godser og med sammes Raad og Samtykke yderligere til Hertugdømmet lagt Mønten i Slesvig og Pengene og de andre Ydelser, der skyldes for Ledingen i Sønderjylland, med Tilføjelse af det Vilkaar, at hvis Møntmesteren der slaar ringere Mønt, end den maaske slaas andetsteds i Jylland, hører Rettelsen af dette Forhold under Kongen, (dog at Hertugen ikke lader slaa nogen Mønt i Jylland i sit Navn, men i Kongernes)[2]), og Bekendtgørelsen om Mønten maa ikke ske før Bekendtgørelsen om de andre Mønter i Jylland. Kongen kan ogsaa, naar han og Rigets vise Mænd beslutter at udbyde Leding, udbyde den i Sønderjylland og lade Udbuddet afløse, saaledes at de Penge, der skal betales for Afløsningen saavel som Oppebørselen af de Levnedsmidler, der kaldes upvegshaffn[3]) paa Dansk, og andre Ydelser skal tilfalde os. Dertil anerkender vi udtrykkeligt, at Herredømmet over Landet Als[1]) med Borge, Herremænd, Selvejere og andre Bønder med Hensyn til Troskabsed og Lydighed og ogsaa nedenskrevne Godser i Hertugdømmet, nemlig Kropp, Haddeby, Olpenitz, Nonæs og Klinteby med Skove og Enge, Skoven Bokniss med Enge hinsides Schwastrum, 4 Mark Guld i Torp, Bistoft, Bolderslev paanær det, som Svenning Graasen besidder sammesteds, Jernved, Gelting hinsides Braade og alt det[4]), som Kalle Svendsen havde i Wackerballig, ligeledes de tre Fjerdedele af Staden Slesvig med de tre kongelige Grunde sammesteds, en Mark Guld i Hollingsted, Dannevirke, Hatsted, Hamdorf, Handved med Tilliggende, Højer med Tilliggende, Kliplev, Søderup, Alslev, Brøns, fremdeles fem Otting i Gammel Haderslev og 12 Otting i Gram hører til vor Herre Kongen i Kronens Navn med fuld Ret, idet vi lover, at vi i Fremtiden ikke vil besætte nævnte Land Als eller ovenskrevne Godser eller anvende Svig, Raad eller Hjælp, saa at de kan besættes af andre. Vi lover yderligere, at vi ikke maa konspirere eller iværksætte noget mod Kongen af Danmarks Liv og Frihed, eller ogsaa for at han skal miste noget Land, Stæder, Landsbyer eller Fæstninger ....

... ikke[5]) heller tilskynde, forhandle eller gøre nogetsomhelst mod Riget eller ham, som kan betegnes som Majestætsforbrydelse, men vi skal vise ham al Ære, Underdanighed, Agtelse og Troskab, og gør vi aabenlyst noget herimod, eller kan vi efter Fædrelandets Love og Sædvaner overbevises om, at vi hemmeligt har optraadt herimod, skal hele vort Len og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vort Gods derved være forbrudt, saa at vor Herre og Konge af egen Magt maa tage det paa Kronens Vegne og gøre dermed som evigt Eje, hvad hans Naade synes, tilmed straffe os paa Livet efter Retten eller benaade os, som hans Naade tilsiger. Vi tillader hermed, at Danmarks Prælater maa lade Kirkens Ban forkynde over os uden foregaaende Varsel[6]), hvis det — hvad Gud forbyde — skulde ske, at vi gjorde noget mod det, der foran skrevet staar. Vi erklærer ogsaa, at det er vor Pligt, saa ofte Danmarks Rige bekriges, og hvis Kongen, hans ærlige Raad og gode Mænd finder for godt at foretage en almindelig Krig paa Rigets Vegne, da efter vor Herre Kongens Befaling at komme Riget til Hjælp med vore Undersaatter, at hævne disse Skader, saafremt vi ikke vil have Fyrstendømmet forbrudt, i begge de to Tilfælde, som er skrevet foran, hvis vi befindes at være forsømmelige. Fremdeles at vi skal besøge Herredage[7]), naar de paabydes til Rigets bedste, og naar hans Majestæt ellers stiller Krav til os, og vi ikke er lovligt forhindret. Fremdeles maa vi ikke tage Ed af Bisperne, som har Gods i Fyrstendømmet, af det Gods de nu har, som hører til Kronen, ej heller besvære dem eller nogen gejstlig imod de Privilegier, som de nu har eller maa faa, ej heller tvinge dem til uvante Tjenesteydelser, ej heller paalægge eller forbyde Kongens Mænd i Fyrstendømmet eller dem, der har Gods sammesteds, noget imod Retten, ej heller hindre eller besvære nogen, som har Gods i Fyrstendømmet, hvis de lader os stævne for Kongen for Besværing eller Paalæg til dem, og ikke heller maa vi give fredløse Ly eller tillade, at de tilbageholdes. Fremdeles maa vi ikke for dette vort Fængselsophold bekrige Kongen, hans Sønner eller nogen i Riget eller udenfor eller tilføje noget Menneske noget ondt derfor, men vi eftergiver og tilgiver dem derfor. Vi maa ikke paatage os nogen Forpligtelse eller slutte Forbund med nogen Person i Verden, hvorved der kan tilføjes hans Majestæt og Riget nogen Skade, og har vi sluttet et saadant Forbund, skal vi opsige det, og ikke maa vi forholde salig Kong Eriks Døtre, han som blev sænket i Slien, eller deres Arvinger den fædrene Arv, der tilkommer dem, men vi skal lade det Gods i Fyrstendømmet, som de har Ret til, følge dem og ikke forurette dem dermed. Vi maa heller ikke hindre Prioren i Antvorskov i hans Besiddelse af *Østedmølle imod Retten. Vi fritager ogsaa hans Majestæt for alle Krav, vi til denne Dag har haft til ham; al Oppebørsel af vort, vore Brødres og Søstres Gods, som han eller hans har oppebaaret, eftergiver vi ham, og vi fritager ham ogsaa paa vore og vore Brødres Vegne for de Penge, hvormed han skulde indløse Gerlevherred, Fønsskov, Gam-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

melborg og andet Krongods, som har været pantsat til os og vore Forfædre, naar han med skellige Grunde kan paavise, at det har været et Pant. Fremdeles fritager vi føromtalte Konge paa vore, vore Brødres og Søstres Vegne, for alt det Gods, han har købt af vor Farbroder Hertug Abel, og som vi har haft Strid med ham om; derfor skal vi befri ham for alle Krav fra vore Brødre og Søstre. Opstaar der nogen Strid mellem hans Majestæt og os eller vore Tjenere og Folk, maa vi intet med Magt foretage os mod dem, før Sagen ved Dom og Ret bliver paadømt efter Lands Lov paa Herredagen[7]) eller ved dem, som udpeges til at fælde Kendelse derom. Og for at det, som nu er lovet, ikke skal blive Genstand for Tvivl, har vi med korporlig Ed paa de hellige Evangelier svoret og lovet, at vi uden nogen Svig skal holde, hvad foran skrevet staar, idet vi giver Afkald paa alle Indsigelser, som kan tjene til Svig, Magt eller Trusel, samt paa utilstrækkeligt Bevis[8]), Hjælp fra gejstlig eller verdslig Ret, Lov eller Sædvane, hvorved fornævnte Brev kan brydes. Til yderligere Forvaring, fordi vi ikke selv har Segl, har de ærværdige Fædre, Biskop Tyge af Aarhus, Biskop Tyge af Ribe, Jakob af Slesvig, Rigets Kansler, Bisperne Jens af Odense og Niels af Børglum, Hertug Vizlav af Rügen, Johan og Gerhard den yngre, Grever af Holsten, og Herr Gerhard af Hoya, som har overværet denne Forhandling, efter vor Opfordring vedhængt deres Segl og vi vil ved første Lejlighed besegle det. Forhandlet paa Herredagen[7]) i Nyborg Aar 1286 den 31. Marts.

1) jfr. Nr. 139. — 2) Ordene i Parentes er udeladt af Svaning, men findes hos Hvitfeld. — 3) der er oversat paa Grundlag af Sechers Rettelse (Festskrift til Konrad Maurer S. 264 N. 4): »upvegshaffn« er den Havne, der ydes for at opveje Ledingen, jf. Arup i Hist. Tidsskr. 8. Rk. 5, 234. Mackeprang, Hist. Tidsskr. 6. Rk. 6, 184. — — 4) Teksten har 'over alt det', der ordret er overført fra Forlægget Nr. 139. — 5) herfra bygger Oversættelsen paa Hvitfeld. — 6) d. e. Paamindelse. — 7) dvs. Hoffet. — 8) Oversættelsen usikker. — Den latinske Original har haft: alle Indsigelser, som kan hentes fra Anvendelse af Svig, Vold eller Trusler. Betydningen af 'Underbevisning' er tvivlsom. Da 'Bevisning' kan betyde 'Forhold, Adfærd', sigtes der rimeligvis til et Forhold, beslægtet med de først anførte.

171 1286. 13. April. Kiel.

Grev Johan 2. af Holsten skænker Jordegods til Kiel.

Original i Slesvig.

I den hellige og udelelige Treenigheds Navn, Johan af Guds Naade Greve af Holsten, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt, at vi har givet ... alle Steder ... fra det lille Vandløb Kiel ad den danske Vej, som fører til Landsbyen Wieks Mark ...

Nærværende ved denne Handling var Herr Wolf, Herr Nicolaus af Goritz, Herr Eler af Kiel, Herr Ditlev Block og Herr Timme Block, Riddere, fremdeles Fogeden Kamp, Henrik Alwerslo og to Raadmænd Henrik kaldet Schacht, Hildebrand Lunig og adskillige andre. Men for at denne Gave fra os og vore Forgængere kan forblive gyldig og uforanderlig, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segls Værn. Givet og forhandlet i Kiel i Aaret 1286 efter Guds Byrd, Paaskelørdag.

1286. 20. April. Lübeck. 172

Herman, Biskop af Schwerin, Hertug Johan 1. af Sachsen, Greverne Gerhard 1., Gerhard 2., Johan 2. og Adolf 5. af Holsten, Helmold 3. og Nicolaus 1. af Schwerin, Gerhard af Hoya, Johan 3. og Henrik 2. af Meklenborg gaar i Borgen for, at Hertug Valdemar 2. af Sønderjylland overholder sine Forpligtelser i Brevet af 1286 31. Marts (=Nr. 170).

Efter Afskrift af Svaning og dansk Oversættelse hos Hvitfeld.

Herman, af Guds Naade Biskop i Schwerin, Johan, Hertug af Sachsen, Gerhard og Gerhard, Johan og Adolf, Grever af Holsten, Helmold og Nicolaus, Grever af Schwerin, Gerhard Greve af Hoya, Johan og Henrik, Grever af Meklenborg, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for alle, at vi af Junker Valdemar, Sønderjyllands Hertug, er blevet bedt om at gaa i Borgen for, at han overholder de Løfter, som indeholdes i nedenstaaende Overenskomst mellem den stormægtige Fyrste Herr Erik, de Danskes høje Konge, og nævnte Hertug, hvilket Brev er af følgende Ordlyd: Valdemar, af Guds Naade Hertug i Sønderjylland, til alle, der ser dette Brev osv.*(=Nr. 170)*.

Efter[1]) højbemeldte Hertugs Begæring har vi Kautionister med korporlig Ed erklæret, at hvis føromtalte Hertug mod fornævnte Løfte gjorde eller ved os eller andre lod gøre noget mod Kongen, hans Rige eller Undersaatter, vil vi hindre det og ikke hemmeligt eller aabent raade dertil eller tilskynde til det. Til denne Sags Forvaring har vi ladet vore Segl hænge herunder. Forhandlet i Lübeck Aar 1286 den 20. April.

1) herfra bygger Oversættelsen paa Hvitfeld.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

173 **1286. 1. Maj. Aarhus.**

Aarhus Kapitel bekendtgør, at Provst Jens af Himmersyssel har skænket et Stenhus til Brug for syge Kanniker, og forbyder, at det nogensinde overlades til en enkelt Kanniks Brug.

Afskrift (Aarhusbogen).

.. Ærkedegn[1]), .. Provst og hele Aarhus Kirkes Kapitel til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle saavel efterfølgende som nulevende skal vide, at den gode Mand Herr Jens, Provst i Himmersyssel, vor kære Kannik, efter sin Død har tildelt det Stenhus, som han til Bod for sin Sjæl har ladet bygge ved Siden af det Stenhus, der tidligere var opført i vor Gaard, til fælles Benyttelse for de Kanniker, som i Tidens Løb bliver syge. Derfor forbyder vi under Banlysningsstraf efter Opfordring og Ønske af nævnte Herr Jens, at efter hans Død Ærkedegnen eller nogen anden af Kannikerne paa nogen Maade drister sig til at tilegne sig nævnte Hus som sin særlige Bolig under ovennævnte Straf, og ikke maa det Hus besiddes af Enkeltmand, som er bygget til alles Gavn. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1286 paa de hellige Apostle Filips og Jakobs Dag. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev bekræfte med vore Segl.

1) foran 'Ærkedegn' findes i Brevet Prikker i Stedet for Navnet, muligvis Otto, jf. Nr. 120.

174 **1286. 18. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. oversender Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund Palliet til den udvalgte Ærkebiskop Magnus af Uppsala, idet han dog tilføjer, at den valgte Fremgangsmaade ikke maa præjudicere noget med Hensyn til Spørgsmaalet om Lundekirkens Primat over Uppsala.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund. Peder Agnessøn, Kannik i Lunde Stift, og Herming, gejstlig i Uppsala Stift har som Udsendinge saa indtrængende, som det burde ske, anmodet os om Palliet, Ærkebispeværdighedens Symbol, for vor elskede Søn Magnus, udvalgt til Ærkebiskop af Uppsala, og da der forhandledes om Meddelelse af Palliet, hævdede samme Peder paa Lundekirkens Vegne, at nævnte Pallium særligt skulde sendes til Dig, der skulde tildele fornævnte udvalgte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ærkebiskop det, idet han paastod, at det af et paveligt Privilegium tydeligt fremgik, at Ærkebispen af Lund sidder inde med Primatet og derfor staar over Ærkebispen af Uppsala, og at — naar det er tjenligt — Palliet efter at være opnaaet af Paven ved Udsendinge fra samme Kirker skal bringes til Lundekirken og ved Ærkebispen af Lund tildeles den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala, naar denne er indviet til Ærkebiskop.

I vor Forgængers, salig Ihukommelse Pave Gregor 9.s Register har man fundet, at i sin Tid lundensiske Kanniker som Udsendinge søgte Palliet for den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala, og at det blev sendt til Din Forgænger som Ærkebiskop af Lund, der skulde tildele nævnte udvalgte Ærkebiskop det.

Men da samme Herming for nævnte Kirke i Uppsala i Modsætning hertil hævdede, at det ovennævnte ikke var blevet overholdt, har vi i Ønsket om at forebygge, at nævnte Kirker lider Skade under disse Forviklinger, ment at burde bevilge denne Ansøgning, og vi sender Dig gennem samme Peder og Herming det nævnte Pallium efter at have taget det fra den hellige Petrus' Legeme[1]), for at Du kan tildele samme udvalgte Magnus det, saa at han kan bruge det i sin Kirke paa de Dage, der er omtalt i Uppsala Kirkes Privilegier.

Derfor paalægger vi Dig, vor Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at Du skal tildele ham dette med vor Myndighed i den Form, som vi under vor Bulle sender Dig vedlagt, og at Du af ham i vort og Romerkirkens Navn skal modtage Troskabseden i den Form, som vi sender til Dig under samme Bulle. Ordlyden af den Ed, som han vil aflægge, skal Du, som den indeholdes i hans aabne Brev forsynet med hans Segl, snarest muligt sende til os ved Din egen Udsending. Men det er ikke vor Hensigt, at der derved skal skabes en ny Ret for Dig eller Din Kirke, eller at fornævnte Uppsalakirke i Forfølgelsen af sin Ret, hvis der tilkommer den nogen med Hensyn til ovenstaaende, paa noget Punkt skal stilles ringere, være sig med Hensyn til det petitoriske (eller det possessoriske). Givet i Rom i Sta. Sabina den 18. Maj i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. Nr. 25 Note 1; om Sagen se Nr. 175. 368.

1286. 18. Maj. Rom. 175

Pave Honorius 4. paalægger Bisperne Ingvar af Roskilde og Jens 2. af Odense at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

overgive den udvalgte Ærkebiskop Magnus af Uppsala Palliet, hvis Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund faar Forfald.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre Bisperne Ingvar af Roskilde og Jens af Odense. Peder Agnessøn, Kannik i Lunde Stift, og Herming, gejstlig i Uppsala Stift, har som Udsendinge anmodet os om Palliet, Ærkebispeværdighedens Symbol osv. som i det nærmest foregaaende Brev indtil hævdede samme Peder paa Lundekirkens Vegne, at nævnte Pallium særligt skulde sendes til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund, der skulde tildele fornævnte udvalgte Ærkebiskop det, idet han paastod, at det af et paveligt Privilegium tydeligt fremgik, at Ærkebispen af Lund sidder inde med Primatet og derfor staar over Ærkebispen af Uppsala osv. med passende Ændring af Ordene indtil der er omtalt i Uppsala Kirkes Privilegier, idet vi paalægger samme Ærkebiskop, at han skal tildele den udvalgte Ærkebiskop dette med vor Myndighed i den Form, som vi sender Dig vedlagt under vor Bulle, og at han af ham i vort og Romerkirkens Navn skal modtage Troskabseden i den Form, som vi sender Ærkebispen af Lund under samme Bulle.

Ordlyden af den Ed, som han vil aflægge, skal han, som den indeholdes i hans aabne Brev, der er forsynet med hans Segl, snarest muligt sende til os ved sin egen Udsending.

Men da det kunde ske, at Udleveringen af Palliet ikke kunde finde Sted ved samme Ærkebiskop af Lund paa Grund af Dødsfald eller anden lovlig Hindring, paalægger vi i Ønsket om med faderlig Omhu at ville forebygge, at nævnte Uppsalakirke lider Skade, Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at I eller en af Eder, hvis det skulde ske, lader Udsendingene udlevere Palliet og Formularerne til Eder og tildeler den udvalgte Ærkebiskop fornævnte Pallium i Overensstemmelse med de nævnte Formularer under Iagttagelse af Ordlyden i de fornævnte Breve, som vi har sendt til nævnte Ærkebiskop. Men det er ikke vor Hensigt, at der derved for de nævnte Kirker eller en af dem skal skabes eller formindskes nogen Ret angaaende ovenstaaende eller en Del af ovenstaaende med Hensyn til Forfølgelsen af deres petitoriske eller possesoriske Ret eller paa nogensomhelst anden Maade fratages dem noget. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 174.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1286. 31. Maj. Rom. 176

Pave Honorius 4. udnævner Kardinalen Biskop Johannes af Tusculum til Kardinallegat i Böhmen, Danmark og Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 177

Pave Honorius 4. anbefaler Kardinallegaten Johannes af Tusculum til Gejstligheden i Böhmen, Danmark og Sverige.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 178

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at udnævne 20 Kanniker og give dem Provision paa Præbender indenfor hans Legationsomraade.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 179

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at optage gejstlige ved Dom- og Kollegiatkirker og give dem Provision paa Præbender med Samtykke af dem, hvem Overdragelsen af Præbenderne tilkommer.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 180

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum yderligere at udnævne 12 Kanniker og give dem Provision paa Præbender indenfor hans Legationsomraade.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 181

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at besætte gejstlige Embeder, der bliver ledige ved Dødsfald eller Embedsnedlæggelse blandt hans Ledsagere.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

182 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give gejstlige Dispensation til fortsat at beklæde flere gejstlige Embeder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

183 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give et vist Antal gejstlige — i Danmark to — Dispensation til at beklæde to gejstlige Embeder, endog med Sjælesorg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

184 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give gejstlige i sit Følge og gejstlige, som faar særlige Hverv betroet, Dispensation til at oppebære Indtægterne af deres Embeder, som om de residerede i dem.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

185 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at anvende Kirkens Straf mod gejstlige og verdslige inden for hans Legationsomraade.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

186 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum under visse Betingelser at give seks gejstlige Dispensationer til trods uægte Fødsel at modtage gejstlige Embeder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

187 **1286. 31. Maj. Rom.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum under visse Betingelser inden for sit Legationsomraade at give et vist Antal gejstlige — i Danmark og Sverige fem — Dispensationer til trods uægte Fødsel at modtage gejstlige Embeder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1286. 31. Maj. Rom. 188

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give seks gejstlige inden for hans Legationsomraade Dispensation til at forblive i deres Embeder, skønt de ikke har den kanoniske Alder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 189

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give seks gejstlige inden for hans Legationsomraade Dispensation til at forblive i deres Embeder, til Trods for at de var banlyste, da de modtog Embederne, naar blot Banlysningen senere er hævet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 190

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at modtage Embedsnedlæggelser af Abbeder og lavere Prælater inden for hans Legationsomraade og besætte de derved vakante Embeder ved Provision.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 191

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give fire Par indenfor hans Legationsomraade Dispensation til at indgaa Ægteskab eller at forblive i Ægteskab, til Trods for at de er beslægtet i fjerde Grad.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 192

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum i hans Legationsomraade at give Dispensation til tyve Munke og Nonner, der ved Simoni har faaet Adgang til deres Klostre eller optaget andre.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 193

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum under visse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Betingelser at give tyve gejstlige af uægte Fødsel inden for hans Legationsomraade Dispensation til at forblive i deres Embeder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

194 1286. 31. Maj. Rom.

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give Domkapitler inden for hans Legationsomraade Dispensation til at modtage Kanniker uden Hensyn til Bestemmelsen om, at ingen maa blive Kannik, som ikke har Præbende ved Domkirken.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

195 1286. 31. Maj. Rom.

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at anvende Kirkens Straf mod dem, der forulemper hans Ledsagere uden at give dem Oprejsning.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

196 1286. 31. Maj. Rom.

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give Aflad til dem, der indenfor hans Legationsomraade overværer hans Prædikener, hans Indvielser af Kirker og Altre og hans Velsignelser af Nonner.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

197 1286. 31. Maj. Rom.

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give Aflad til alle, der indfinder sig til de af ham indkaldte Forsamlinger.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

198 1286. 31. Maj. Rom.

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum inden for hans Legationsomraade at give Dispensation til 40 gejstlige, som mod Innocens 4.s Bestemmelse uden Brev har banlyst andre.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1286. 31. Maj. Rom. 199

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at absolvere de banlyste, der ikke har kunnet blive løst fra Kirkens Ban, fordi de, der havde afsagt Dommen var døde eller varigt fraværende.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 200

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give et vist Antal adelige Damer inden for hans Legationsomraade — i Danmark otte — Tilladelse til en Gang om Aaret i tre Aar at besøge et Kloster uden dog at spise eller overnatte der.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 201

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at give tyve Personer, der af lovlig Aarsag ikke kan opfylde aflagte Løfter, Tilladelse til med visse Undtagelser at ombytte disse Løfter med andre.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 202

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at modtage Underholdsbidrag af gejstlige inden for hans Legationsomraade.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 31. Maj. Rom. 203

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at tvinge gejstlige inden for hans Legationsomraade til at yde hans Udsending Underholdsbidrag.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 2. Juni. Nyborg. 204

Grev Gerhard 2. af Holsten overdrager Kong Magnus af Sverige fire Otting Jord i Husaby.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i det svenske Rigsarkiv.

Vi Gerhard den yngre, af Guds Naade Greve af Holsten og i Schauenburg, vil, at det skal staa fast og være vitterligt for alle, der maatte faa dette Brev at se .....

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet dette Brev skrive og til yderligere Stadfæstelse bekræfte med vort Segl. Givet i Nyborg Pinsedag i det Herrens Aar 1286.

1286. 5. Juni. Nyborg.

Kong Valdemars Privilegium til St. Michaels Kloster i Reval. Uægte, se DRB i Rækkens sidste Bind.

205 1286. 22. Juni. Paris.

Kong Edward 1. af England byder Lordseglbevareren Edmund, Jarl af Cornwall, at tillade den norske Konges Gesandt Jarlen Alv af Sarpsborg at hverve Tropper i England for at hævne Kong Erik 4. Plovpennings Mord.

Original i Public Record Office (London).

Edward, af Guds Naade de Anglers Konge, Herre til Irland og Hertug af Aquitanien, hilser sin elskede Frænde og tro Mand Edmund, Jarl af Cornwall, Kongeriget Englands Værge.

Den ellers i vor Tid uhørt skændige Forbrydelse, der af den danske Konges egne Brødre er blevet begaaet mod selve Danmarks forhenværende Konge, Bedstefar til den udmærkede Fyrste, vor Nabo og kære Ven Kong Erik af Norge, har ved samme Konge af Norges Brev og os meddelte Budskab fyldt vort Hjerte med Afsky. Thi bortset fra det kendte Ord: Lykkelig den, der bliver gjort ved andres Fare forsigtig, og det berømte: Thi ogsaa Dig det berører, naar Naboens Hus staar i Flammer[1]), er en saa afskyelig Misgerning til Skræk og Advarsel for alle Fyrster og Stormænd, og alle bør rejse sig til Hævn. Og derfor paalægger vi Eder, at I paa vore Vegne giver alle de Riddere og andre fra vort Rige, som med den velbyrdige Mand Alv af Tornberg, Jarl af Sarpsborg, Kongen af Norges Udsending, vil drage samme Konge til Hjælp, Tilladelse dertil og frit Lejde. Bevidnet af mig selv i Paris den 22. Juni i vort Kongedømmes 14. Aar[2]).

1) Horats epist. 1,18,84. — Det første Citat (Lykkelig den osv.) findes i Cyllenus' Udgave af Tibul (1493) uden Kildeangivelse, foranlediget ved Tibul 3,6,43 felix quicumque dolore alterius disces posse carere suo. Tanken findes tidligst hos Plautus Merc. 4,7,40 feliciter is sapit qui periculo alieno sapit; det paagældende Stykke er dog en Interpolation. — 2) 1286; i Reg. Dan. Nr. 1381 og i de fleste Udgaver fejlagtigt sat til 1287.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1286. ca. 24. Juni. Roskilde. 206

Niels Hermansen, Borger i Roskilde, sælger og skøder en Gaard i St. Mortens Sogn i Roskilde til Roskilde Clarakloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen, Borger i Roskilde, til alle, som ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg vil, at det skal være vitterligt for nulevende og ikke skjult for dem, der skal komme, at jeg paa det almindelige Ting i Roskilde i Nærværelse af adskillige gode Mænd fra nævnte Stad har solgt, skødet og overgivet de fromme Fruer i Kristus Abbedissen og Søstrene i Roskilde St. Clara Kloster min Gaard, som hedder Lodenstoft, i St. Mortens Sogn med Huse, Jorder og alt dens Tilliggende at eje til evig Tid, med samme Ret og paa samme Maade, som Herr Trued Romeldsen, salig Ihukommelse, havde den til Eje, idet jeg anerkender, at jeg for samme Gaard har faaet hel og fuld Betaling efter min Vilje. Til Vidnesbyrd om denne Sag har jeg stadfæstet dette Brev med Staden Roskildes Segl tillige med følgende gode Mænds Segl, nemlig min Broder Lydekes, Lydeke Møns, Bjørn Pedersens og mit eget. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1286 omkring St. Hansdag.

1286. 26. Juni. Helsingør. 207

Kong Erik 5. Glipping forlener Brødrene Johan, Jordan og Henrik af Wacke med deres Arvegods.

Original i Riga.

Erik af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Ved nærværende Brevs Ordlyd gør vi vitterligt for alle, at vi overlader nærværende Brevvisere Brødrene Johan, Jordan og Henrik kaldet af Wacke alle de Godser, som de med Arveret har faaet efter deres Fader, at besidde til evig Tid med Lensret og samlet Haand saavel før Delingen af nævnte Godser som efter, tillige med alle deres Tilliggender, nemlig Marker, Enge, Græsgange, Skove, Vandløb og Fiskedamme. Vi forbyder derfor strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at besvære dem eller nogen af dem imod dette Brev, saafremt han vil undgaa kongelig Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Helsingør i det Herrens Aar 1286, Onsdag før Ottendedagen efter St. Hans i Nærværelse af vore Raader.

208 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. giver Kardinallegaten Johannes af Tusculum Tilladelse til under visse Betingelser at holde Gudstjeneste paa Steder, der er under Interdikt.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

209 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. giver Kardinallegaten Johannes af Tusculum Tilladelse til under visse Betingelser inden for hans Legationsomraade at give Dispensation til gejstlige, der har pantsat deres Kirker for Gæld og trods Suspension har udført gejstlige Embedshandlinger.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

210 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at udnævne seks Notarer inden for sit Legationsomraade.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

211 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at tage Dominikanere, Franciskanere og andre Munke inden for sit Legationsomraade i sin Tjeneste uanset de paagældende Ordeners privilegerede Fritagelse for saadanne Hverv.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

212 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at kræve Befordring, naar det synes ham paakrævet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

213 **1286. 14. Juli. Tivoli.**

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum at lade flere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Klostre og Kirker dele Byrden ved hans Gæsteri, naar de enkelte synes for fattige til at bære hele Byrden.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1286. 14. Juli. Tivoli. 214

Pave Honorius 4. tillader Kardinallegaten Johannes af Tusculum inden for sit Legationsomraade at absolvere banlyste Tilhængere af Konrad 4. og Conradino[1]*).*

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1) saadanne fandtes dog næppe i Danmark.

1286. 17. August. Odense. 215

Kong Erik 5. Glipping tilsiger St. Knuds Kapitel i Odense, at han vil afholde sig fra al Indblanding i Kapitlets Bispevalg.

Afskrift i Odensebogen.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle troende kristne, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi til de fromme Mænd Prioren og Kapitlet ved St. Knuds Kirke i Odense med Haandslag har lovet paa vore og vore Efterfølgeres Vegne, at vi ikke i Fremtiden ved offentlige eller hemmelige Udtalelser vil hindre dem og deres Efterfølgere eller lade dem hindre med Hensyn til Valg, Postulation eller Provision af Bisper i fornævnte Odense Kirke mod de Privilegier, som er indrømmet dem angaaende det fornævnte af den hellige og ukrænkelige romerske Kirkes Paver og Ærkebisper, men vi vil paa Grund af den ganske særlige Kærlighed, som vore Forfædre har næret til det Sted, virksomt støtte dem i deres Anliggender og ikke paa nogen Maade forfølge dem i Anledning af de Friheder, de har opnaaet eller maatte opnaa i Fremtiden. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl tillige med de Segl, der tilhører Herr Peder, Prior af Næstved, og Herr J. af Ringsted og Oluf af Holm(ekloster), Abbeder, og Herr Peder Jakobsens Segl hænge under dette Brev. Givet i Odense i det Herrens Aar 1286, Ottendedagen efter Martyren St. Laurentius' Dag.

1286. 28. August. Oslo. 216

Den pavelige Tiendeindsamler i Norge, Danmark og Sverige, Huguitio (Uguccio) af Castiglione, vidimerer et norsk Pavebrev.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

217 **1286. 25. September. Basel.**

Johannes, Biskop af Tusculum, Kardinallegat i Tyskland, Böhmen, Danmark og Sverige samt forskellige slaviske Hertugdømmer til Bispen af Brandenburg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

218 **1286. 25. September. Basel.**

Johannes, Biskop af Tusculum, Kardinallegat i Tyskland, Böhmen, Danmark og Sverige samt forskellige slaviske Hertugdømmer, til Bispen af Breslau.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

219 **1286. 1. Oktober. Åhus.**

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund stadfæster Forliget mellem Vitskøl Kloster og Biskop Peder 1. af Viborg.

Afskrift (Vitskølbogen).

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Naar man beder os om, hvad der er retfærdigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. Derfor bifalder vi de retfærdige Bønner, som vore elskede Sønner, Munkene i Vitskøl, har fremsat, og stadfæster med ærkebiskoppelig Myndighed Brevet om Forliget mellem den ærværdige Broder Herr Peder, Biskop af Viborg, og de nævnte Munke om det Retskrav, som han havde mod Munkene, eftersom det er affattet paa en gyldig og klog Maade. Til Bevis for denne Sag har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl. Givet i Åhus i det Herrens Aar 1286 den 1. Oktober.

220 **1286. 1. Oktober. Tønder.**

Grev Gerhard 1. af Holsten sælger Jordegods til Klosteret Harvestehude.

Original i Hamborg.

Vi Gerhard, af Guds Naade Greve af Holsten og Schauenburg vil, at alle, der faar dette Brev at se, skal vide . . .

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Tønder, i det Herrens Aar 1286, paa St. Remigius og hans Fællers Dag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1286. 17. Oktober. Skelskør. 221

Grev Jakob af Halland bevidner, at Erik 4. Plovpennings Døtre har skiftet deres fædrene Arv.

1. Omtale hos Hvitfeld:

Aar 1286 Torsdagen efter St. Calixtus' Dag i Skelskør har Grev Jakob udstedt et Brev gaaende ud paa, at Kapellanen Peder paa Dronning Ingeborg af Norges Vegne og Lydeke og andre paa Dronning Sofie af Sveriges Vegne var tilstede, og da blev Kong Eriks hele fædrene Arv og Ejendom skiftet, og det blev indført i Brevet, hvad der tilfaldt hver Søster, saavel Agnes' som Juttas Lod.

2. Registratur hos Stephanius:

Fremdeles to Breve om det samme 1286.

[1286. 23. November—1294. 9. April][1]. 222

Kong Erik 6. Menveds Privilegiebrev til Lundekirken.

Refereret i Procesakterne mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

.. Lundekirkens Privilegier, pavelige og kongelige, Forskrivninger og Dokumenter, ved hvilke selve Kongen og hans Forgængere og mange andre var forpligtede overfor samme Ærkebiskop og Kirken i Lund med forskellige Pengebeløb og andre Ting ..

1) Kong Eriks Brev til Lundekirken maa ligge imellem hans egen Tronbestigelse og Ærkebispens Fængsling, da det er ved denne Lejlighed det omtales.

1286. 30. November. 223

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland udsteder Privilegier for Slesvig.

Original i Kiel.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi har taget nærværende Brevvisere, vore elskede Borgere i Slesvig, under vor Fred og særlige Beskyttelse for at værne dem, idet vi — saa længe som omtalte Stad er i vor Besiddelse — til Løn for deres tro og hengivne Tjenester, og fordi de staar fast ved den Troskab, de har lovet og svoret os,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

erklærer dem for fri og undtagne at være for Betaling af de 40 Mark, der erlægges paa Grund af Ledingen og kaldes Bygæld, for Arnegæld, Arvekøb, Torvegæld og for Told overalt inden for vort Hertugdømme og for alle Byrder og Tjenester til os, ved hvilke de kan besværes, nemlig idet de til Borgen sammesteds afkræves Kedler, Hynder og Potter af Kongens Foged, som efter Sted og Tid staar i Spidsen sammesteds. Og vi giver dem yderligere den særlige Naade, at de overalt, hvor de kommer med deres Varer for at drive Handel inden for vort Hertugdømmes Grænser, ligesom paa vor kære Faders Tid og vore Forfædres Tid skal have uhindret Adgang til at købe, hvad de vil, og til at udføre det købte, hvorhen de vil, uanset ethvert Forbud, som maatte blive udstedt i Hertugdømmet. Vi vil og lover fremdeles ogsaa, at vi i Forholdet til samme Borgere vil overholde ubeskaaret al Ret, og alle Love og Sædvaner, som de vides frit at have haft tidligere, idet vi under vor Naade strengt forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Stedfortrædere eller nogen anden paa nogen Maade vover at besvære dem utilbørligt med Hensyn til disse samme Friheder, som vi har skænket dem. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til at forsøge det, vil han uden Tvivl ikke undfly vor Hævn. Til Vidnesbyrd og fyldigere Bevis har vi givet dem dette Brev og bekræftet det med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1286 paa Apostlen St. Andreas' Dag.

224 1286. 18. December. Rom.

Pave Honorius 4. paalægger Viborg Kapitel at vælge en ny Biskop, da den af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen udnævnte Biskop Peder 1. har nedlagt sit Embede.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Provst .. og Kapitlet ved Kirken i Viborg. Da Broder Peder af Franciskanerordenen, som længe har optraadt som Biskop af Viborg, nylig i vor Nærværelse frit og af egen Drift over for os har givet Afkald paa Kirken og Bispedømmet i Viborg, har vi besjælet af Ønsket om paa en hurtig og nyttebringende Maade at forsyne denne Kirke, der saaledes er ledig, med en dertil egnet Hyrde, efter vore Brødres Raad overdraget Valget af den vordende Biskop til Eder, idet vi ved denne apostoliske Skrivelse paalægger Eder alle, at I med Gud for Øje sørger for ved kanonisk Valg eller enig Postulation at forsyne nævnte Kirke med en egnet Person, som er en saa stor Byrde og Ære voksen, saaledes at I som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Følge deraf kan fortjene at lovprises i Herren. Givet i Rom i Sta. Sabina, den 18. December i vort Pontifikats 2. Aar.

1286. 225

Dronning Agnes af Danmark skøder Ejendom til Dronning Ingeborg af Norge.

Regest hos Stephanius.

Skødning, hvorved Danmarks Dronning Agnes overdrager Dronning Ingeborg noget Gods. 1286.

1286. 226

Brev om Delingen af Erik 4. Plovpennings Døtres fædrene Arv.

Regest hos Stephanius.

Ligeledes to Breve om samme Sag[1]).

1) nemlig Delingen af Erik 4. Plovpennings Døtres fædrene Arv, jf. DRB II 1 Nr. 304. 401. II 3 Nr. 220.

1286. Roskilde(?). 227

Herr Peder Olufsen fra Tystrup skøder atter i Kongens Nærværelse sin Ejendom i Bringstrup til Sorø Kloster som Erstatning for Nedrivningen af Møllen ved Kongens Kilde (Referat).

1. *Efter Sorø Gavebog f. 27 v:* se Nr. 131[1]).

2. *Efter Ny kgl. Samling 4° 634 p. 22:*

Kong Erik. Peder Olufsen. Bringstrup. 1286. Roskilde. Sorø.

1) jf. Nr. 43. 93.

1286. 228

Agnes, Datter af Erik 4. Plovpenning, skøder Jordegods i Hesselby til Sorø Kloster (Referat).

1. *Efter Sorø Gavebog f. 34 r:*

Den berømmelige Jomfru Agnes, Datter af Kong Erik, Valdemar 2.s Søn[1]), havde taget Dominikanernonnernes Dragt i St. Agnete Kloster i Roskilde, og efter at have aflagt Løftet forblev hun nogen Tid der;

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

men idet hun der følte for stor Strenghed og Haardhed fra Søstrenes Side, aflagde hun Dragten, forlod Ordenen og vendte tilbage til det verdslige Liv. Idet hun færdedes blandt verdslige, levede hun et kysk Liv, og fordi hun havde stor Tillid til Gud om at faa sine Synder forladt, gav hun mange Almisser af sine Besiddelser. Da hun havde en særlig Følelse af Hengivenhed over for Vor Frue Kloster i Sorø, gav hun Klosteret Godser i Hesselby og skødede dem paa Landstinget i det Herrens Aar 1286.

2. Efter Sorø Gavebog f. 34v:

Vor Frue Kloster i Sorø har altsaa Besiddelser i Hesselby paa 18 Øre skattepligtig Jord, nemlig et Bol kaldet Ornumbol nærmest mod Syd med dets Toft og Huse, i Asmundsbol 11 Ørtug skattepligtig Jord med to Tofter og Huse, i Sunesbol 13 Ørtug skattepligtig Jord med Toft, i Tokesbol to Øre skattepligtig Jord samt to og en halv Penninge med Enge, Græsgange og Brændehugst i Skoven ved Skelskør, kaldet Byskov, og med alle andre Rettigheder og Tilliggender til samme Besiddelser; seks Øre skattepligtig Jord af ovennævnte 18 Øre købte vore Brødre dog af en vis Peder kaldet Rød, Borger i Skelskør, for kontant Betaling. Alt det øvrige stammer fra omtalte Jomfrus Gave, hvis Sjæl skal leve for Gud.

1) Erik 4. Plovpenning.

229 [1286—1295. 28. Oktober][1]).

Agnes, Datter af Erik 4. Plovpenning, skøder atter trods Krav fra Roskilde Agnetekloster Jordegods i Hesselby til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

I det nu Nonnerne i St. Agnetekloster tog dette ilde op, begyndte de at arbejde for at faa denne Gave omstødt og for en verdslig Domstol gjorde de kraftigt Paastand paa nævnte Gods i Hesselby, som om det skyldtes dem efter Lov og Ret som Følge af nævnte Agnes' Indtrædelse i deres Orden, hvorfor Agnes atter for anden Gang skødede dem til Klosteret paa samme Landsting i Ringsted i Nærværelse af mange velbyrdige Mænd og gav Klosteret dem i Hænde til evig Almisse for sin Sjæl, efter at der forinden saavel ved de velbyrdige som ved Landstinget havde fundet lovlig Udvisning af Grænserne Sted[2]).

1) Skødningen foregaar i Tiden mellem første Skødning (Nr. 228) og Kong Erik 6. Menveds Brev af 1295. 28. Oktober, hvori Kongen giver Roskilde Agnetekloster den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

omtalte Ejendom. Imellem denne anden Skødning og Roskilde Agneteklosters Afkald ligger dettes Appel til Paven. — 2) der sigtes uden Tvivl til den Akt, der oprindelig altid ledsagede Skødningen, og som bestod i, at Overdrager og Erhverver i Nærværelse af Vidner gik rundt langs den overdragne Ejendoms Grænser. Landstinget betyder her aabenbart Mænd, udmeldte af Tinget til at overvære Udvisningen af Grænserne.

[1286—1300]. 18. Oktober. Aalevad. 230

Biskop Gisike af Odense tildømmer Dalum Kloster Lage Hoses Gods.

Udtog af Hamsfort.

Paa en Synode paa Evangelisten St. Lukas' Dag tildømmer han[1]) ifølge Fædrenes Love — eller som det staar i Brevet ved Rigets bedste Mænd, saavel Prælater som Baroner — de Godser, som var Lage Hoses, i Brudager paa Fyen til Klosteret i Dalum, og ligeledes dem, som var samme Lages i Mesinge, Hellerup og Brylle. Kendelsen blev fældet i Aalevad.

1) nml. Gisike.

[1286—1300]. 25. eller 26. Februar. Aalevad. 231

Biskop Gisike af Odense stævner Niels Andersen for Retten angaaende Gods, som var testamenteret Dalum Kloster.

Udtog af Hamsfort.

Han stævner ogsaa Niels, Kammermesteren Anders' Søn, paa Anklage af Prioren i Dalum, for de Godser, som Kristine, Niels Kammermesters Enke og Anders Kammermester havde skænket Nonnerne i Dalum ved deres Testamente, og han stævner ham Dagen efter Apostlen St. Mathæus' Dag ved Brev fra Aalevad, til at svare for sig om den Sag paa en Forsamling i Odense for ham selv eller Prioren eller Provsten inden den 8. Maj.

[1286][1]). 232

Prior Henrik af Antvorskov raader Borgmester Steneke i Lübeck til at sende Gesandter til den danske Konge inden den 16. Februar, da det er lykkedes ham at stemme denne venligt mod Lübecks Andragende.

Original i Lübeck.

Til den kloge Herre, min særlige Ven Steneke, Staden Lübecks Borgmester, Broder Henrik, ydmyg Prior for St. Johannes' hellige Hus i Danmark, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I skal vide, at vi med Hensyn til det Andragende, som I for nylig har skrevet til os, saa godt vi kunde, har talt Eders Sag hos vor kongelige Herre, og vi haaber ved Guds Naade, at god Enighed kan genoprettes mellem Eder, fordi vi under Fortrolighed har faaet et forsonligt Svar af samme i Nærværelse af Rigets bedste Mænd. Derfor raader vi Eder til, hvis I synes saa, at sende Eders officielle og paalidelige Sendebud om dette til at møde min Herre paa Sjælland inden 15 Dage efter Kyndelmisse, hvor ogsaa vi vil være til den Tid, om Gud vil, bestandig rede til alt, som vi ser gavne Eder og Eders Stad i dette Anliggende og i alle andre. Lev vel i Kristus.

1) andre Breve vedrørende samme Sag er Nr. 233 [1286], 238 (1287 30. Marts), 239 (1287 8. April), 253 (1287 24. Juni), 258 [1287], 21. August, 276 (1288 2. Januar), 278 [1288] 2. Januar, 303 [før 1288 24. Juni], 305 [1288 efter 24. Juni]. Om Dateringen af disse Breve vedrørende Strandingen af en lybsk Kogge paa Virlands Kyst, se ved det første daterede Brev Nr. 238.

233 [1286].

Lübeck sender Raadmand Vromold von Vifhusen som Gesandt til Kong Erik af Danmark for at faa standset de kongelige Embedsmænds Overgreb mod de tyske Stæders Købmænd.

Original i Lübeck.

Foged, Raadmænd og Borgerskab i Staden Lübeck til den glorrige Fyrste Herr Erik, de Danskes og Venders Konge, i al Troskab velvillig og redebon Tjeneste efter Evne.

Overfor den stormægtige Konge, højsalig Ihukommelse, Herr Valdemar og Eders Højheds Forfædre nærer vi en dyb og inderlig Taknemmelighed, fordi de under deres berømmelige Regeringstid overalt i alle deres Riges Omraader bestandigt med hele deres Retfærdigheds og Naades Kraft har villet værdiges at beskytte og bevare os og vore Borgere og andre Købmænd. Nu fremsætter imidlertid baade vore egne Borgere og andre Købmænd fra vore Nabobyer ofte alvorlige Klager over, at de ved Eders Stormægtigheds Embedsmænd imod gamle og nye Naader og Friheder hindres med Hensyn til deres Gods, og deres Personer udsættes for mange Voldshandlinger. Vi haaber med god Tro, at hvad der end er sket af Udskejelser i forananførte Sag, sker under fuldstændig Uvidenhed fra Eders Majestæts Side. Derfor har Stæderne sammen med os til Forbedring af disse Forhold besluttet at sende deres gode Udsendinge til Eder, høje

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Konge, for med al den Omhu og Hengivenhed, vi formaar, at bønfalde Eder om, at I vil værdiges at beskytte os med Hensyn til de Rettigheder og Naader, som vi har haft i Riget paa den Herre Kong Valdemars og Eders Forfædres Tid, idet I paa alle Punkter fæster fuldstændig Lid til nærværende Brevviser vor Raadmand Herr Vromolds Ord herom, som om det var vore egne Ord, og af særlig Naade lader bevirke, at vi saa vidt muligt i Fremtiden maa kunne føle os forpligtet til trofast at gøre, hvad I maatte blive anmodet om af Stædernes Udsendinge.

1286—1319.

Holbæks Stadsret med Stadfæstelse af en Kong Erik, Reg. Dan. Nr. *614, er en senere Bearbejdelse paa Dansk af den af Erik 5. Glipping 15. Juni 1268 stadfæstede Stadsret for Roskilde.

1287. 2. Januar se 1288. 2. Januar.

1287. 21. Februar. Lund[1]). 234

Arvid fra Lund overdrager Gods til Ærkebispen af Uppsala imod, at denne sørger for hans Underhold indtil hans Død.

Original i det svenske Rigsarkiv.

1) dette Brev, der findes anført i Reg. Dan. som Nr. *616, er næppe udstedt i Lund i Skaane, men i Lund i Uppsala Stift (Edsbro Sogn).

1287. 18. Marts. Würzburg. 235

Den pavelige Kardinallegat Johannes af Tusculum meddeler Gejstligheden i sit Legationsomraade de paa Nationalkonciliet i Würzburg trufne Bestemmelser.

Afskrift i Hamborg.

Johannes, af Guds Miskundhed Biskop i Tusculum, det apostoliske Sædes Legat til alle de ærværdige Fædre i Kristus, Ærkebisperne og Bisperne og hans elskede udvalgte Bisper i Kristus, Abbederne, Priorerne, Dekanerne, Ærkedegnene, Provsterne, Ærkepræsterne og andre kirkelige Prælater, Cistercienserne, Præmonstratenserne, Cluniacenserne, Benediktinernes, Augustinernes, Karteusernes, Grammontensernes og de andre Ordeners Kapitler, Konventer og Kollegier samt Priorerne af Johanniterordenen og for Husene af Tempelherreordenen og Marieridderordenen og de andre gejstlige Personer, regelbundne og sækulargejstlige, eximerede og ikke-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

eximerede, i Tyskland, Böhmen, Danmarks og Sveriges Riger og Hertugdømmerne Mähren, Mark (Brandenburg), Polen, Pommern, Preussen, Kassubien, Livland og Rusland, Hilsen evindelig ..... Forhandlet i Würzburg i det Herrens Aar 1287, i Marts Maaned, Tirsdagen efter Letare, i 2. Aar af Pave Honorius 4.s Pontifikat.

236 1287. 19. Marts. Roskilde.

Niels Hermansen, Borger i Roskilde, sælger en Mølle i Roskilde St. Mortens Sogn til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen, Borger i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med Gud.

Jeg ønsker, at det skal være vitterligt for Eder og bevares i Eders Erindring, at jeg til St. Clara Kloster for 80 Mark Penge har solgt, overgivet til Besiddelse og skødet i Overensstemmelse med Landets Love at besidde evindelig en Mølle, som jeg efter Ønske og Tilladelse af min Herre Kong Erik[1]), salig Ihukommelse, og fra alle Borgerne i Staden Roskilde har bygget i St. Mortens Sogn. Og for at ikke nogen Trætte i Fremtiden skal kunne opstaa derom for nævnte Kloster, har jeg under dette Brev hængt mit Segl, min Broder Lydekes og min Maag Bjørns, idet jeg forpligter mig ved samme Brev til fuldt ud at gengive Klosteret Betalingen for nævnte Mølle, hvis dette Salg og denne Overgivelse lovligt skulde blive erklæret for ugyldig. Givet den 19. Marts paa Roskilde Ting i det Herrens Aar 1287.

1) jf. 1272 u. d. (Rep. Nr. 411). 1273 efter 9. April Rep. Nr. 413) samt nedenfor Nr. 427.

237 1287. 26. Marts. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved bekræfter et Forlig om en Eng ved Odense mellem Odense St. Knudskloster og Mikkel og Niels Assersen.

Afskrift (Odensebogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at — efter en langvarig Strid mellem Herr Prioren i Odense St. Knuds Kloster paa nævnte Klosters Vegne som den ene Part og Mikkel og Niels Assersen som den anden om en Eng belig-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

gende østfor Staden Odense, — omsider begge Parter indfandt sig for Herr Peder, vor Drost, sammen med mange andre troværdige Mænd, der aflagde Vidnesbyrd om Sandheden desangaaende, hvorefter man ved en omhyggelig Undersøgelse og Drøftelse fandt, at hele den ene Halvdel af nævnte Eng, beliggende vest for en Grøft paa Engen, for det første med Rette tilhører nævnte Kloster, og fremdeles Halvdelen af den øvrige Halvdel af fornævnte Eng, beliggende øst for samme Grøft, mens den øvrige Halvdel tilhørte fornævnte Parter i Striden. Og herom forligtes dengang begge Parter enigt med baade god Vilje og Samdrægtighed, hvorfor vi ved nærværende Brev har bekræftet dette Løfte, og hvad der i Henhold dertil skal ske, idet vi tildømmer Klosteret tre Fjerdedele af Engen, saaledes som allerede sagt, at besidde til evig Tid. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287, Dagen efter Marie Bebudelsesdag, med ovennævnte Herr Drost som Vidne.

1287. 30. Marts. Roskilde. 238

Dronning Agnes overdrager Høvedsmanden Frederik Moltke og de danske Vasaller i Reval at støtte Lübeckeren Johan af Doway i at generhverve noget Gods fra et Skibbrud paa Virlands Kyst[1]).

Samtidig Afskrift, muligvis Brevets Koncept i Lübeck.

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til sine elskede tro Mænd, Frederik, Høvedsmand, og de andre kongelige Vasaller i Reval, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Idet vi efter Evne vil hjælpe enhver, der søger vor Nærværelse for at opnaa Retfærdighed, har vi med Samtykke af vor højtelskede Søn, Erik, de Danskes høje Konge, og med almindelig Tilslutning af vore tro Raader ment at burde betro og paalægge Eder, vore tro Mænd, ved nærværende Brevs Ordlyd, at Herr Johan af Doway, Borger i Lübeck, frit skal have Lov til at besidde det, som er overgivet ham eller en anden i hans Sted af det Gods, som under et Skibbrud uretmæssigt var røvet af visse Personer, at han kan beholde det i Fred og Ro og raade over det efter sin Vilje uden Hindring fra Eders eller nogen andens Side tillige med det øvrige, som med Tiden vil blive ham overgivet. Dersom han forlanger det, skal I kraftigt støtte ham i at opnaa og beholde dette Gods. Men hvis de, der tilbageholder dette, skulde protestere mod at gengive og overlevere ham det, skal I lade det beslaglægge i Kongens Navn og trofast opbevare, indtil I

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med en Udsending modtager Kongens særlige Befaling derom, idet I handler saaledes, at I fortjener at prises af hans kongelige Stormægtighed for Eders Trofasthed og Omsigt. Givet i Roskilde paa Palmesøndag i Nærværelse af Herrerne Vizlav og Kongens Raader i det Herrens Aar 1287.

1) jf. om denne Sag Nr. 232 [1286]. 233 [1286]. 239 (1287 8. April). 253 (1287 24. Juni. 258 [1287] 21. August. 276 (1288. 2. Januar). 278 [1288] 2. Januar. 303 [før 1288 24. Juni]. 305 [1288 efter 24. Juni]. Om Dateringen af disse Breve gælder følgende: Nr. 276 og 278 er udstedt samme Dag: de er skrevet med samme Haand og har næsten ens Slutning, hvor den eneste Forskel er, at Nr. 276 angiver Udstedelsesaaret, som sædvanlig ved et retsgyldigt Privilegium, mens Nr. 278, som hyppigt ved almindelige Breve, kun angiver Dagen, se f. Eks. Nr. 258. I rigtig Konsekvens heraf har da ogsaa Munch (Det norske Folks Historie IV 2 145) henregnet begge Breve til Nr. 276's Udstedelsesaar 1288, medens andre henregner begge Brevene til 1287. — For en Ansættelse af begge Breve til 1287 taler Kongens og Dronningens Løfte om at stævne Besidderne af Vraggodset til Nyborg til St. Hans, et Løfte der synes opfyldt ved Nr. 239; imod en Ansættelse til 1287 taler først meget kraftigt det originale Brev Nr. 276's egen Angivelse som Udstedelsesaar. Vel forekommer det, at originale Breves Udstedelsesaar er fejlskrevet, men saadanne Fejl er dog saa sjældne, at kun meget vægtige Grunde kan motivere en Flytning af et saadant Brev. Dernæst takker Kongen i Nr. 278 Lübeckerne, fordi de ikke har modtaget hans Fader Erik 5. Glippings Mordere i deres By. Erik 5. blev dræbt Natten til 22. November 1286; paa hans Lig taltes 56 Saar, hvorefter det er indlysende, at der var adskillige direkte implicerede i Mordet. Alligevel blev ved Dommen i Nyborg kun een dømt for personlig Nærværelse ved Mordet, mens de andre Kongemordere blot dømtes som Ophavsmænd til Gerningen, og heller ikke senere er der i Overleveringen Spor af, at man har faaet nærmere Underretning om, hvem der egentlig deltog i Mordet den omtalte Nat. Det er derfor umuligt, at Nr. 278 kan være fra 1287; thi havde Kongemordernes Identitet den 2. Januar dette Aar været saa klar, at Kongen da kunde takke Lübeck for Afvisningen, maatte Dommen i Nyborg være faldet ganske anderledes ud, og det er ogsaa utænkeligt, at de senere i Nyborg dømte allerede 2. Januar 1287 havde vedgaaet deres Skyld ved at søge Asyl i Lübeck for derefter at vende tilbage og haardnakket hævde deres Uskyld. Følgelig maa Lübecks Afvisning gælde de som »Kongemordere« i Nyborg dømte Stormænd og Brevet ligge efter 1287 26. Maj, hvilket stemmer med 1288 2. Januar.

Paa denne Baggrund maa man saa underkaste Paastanden om, at Nr. 278 nødvendigvis maa gaa forud for Nr. 239 en ny Prøvelse. Det viser sig da ogsaa, at der er Forskel paa Løfterne i Nr. 278 og deres formentlige Udførelse i Nr. 239. I Nr. 278 lover Regeringen at stævne Besidderne af Vraggodset til Nyborg den 24. Juni, i Nr. 239 overdrager Dronning Agnes i første Række Bispen af Reval og fire Vasaller at samle det omstridte Gods, indtil Kongen har truffet Bestemmelse om, hvad der skal ske med det, og kun hvis nogen vægrer sig ved at udlevere Godset, skal de stævnes, og det ikke til en bestemt By og ikke til 24. Juni, men til 1. Juli.

Dertil kommer, at hvis man anser Nr. 239 som en Følge af Nr. 278, maa Nr. 238 synes underligt overflødigt: Efter det klare Løfte om ubetinget Støtte i Nr. 278 (2. Januar) synes Opfordringen til Frederik Moltke og Vasallerne i Nr. 238 om at hjælpe Johan af Doway og iøvrigt afvente nærmere Ordrer mærkværdig tamt. Tværtimod synes Nr.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

238 at være udstedt, inden Regeringen havde taget klart Standpunkt i Sagen, mens nye Henvendelser fra Lübeck synes at have fremkaldt det videre rækkende Skridt 10 Dage senere ved Afsendelsen af Nr. 239. Ligeledes tyder den Omstændighed, at Kong Erik sammen med Moderen udsteder Nr. 278, mens Dronningen alene som Formynder har udstedt Nr. 238 og 239, paa at disse Breve gaar forud for Nr. 278. Der er derfor al mulig Grund til at placere baade Nr. 276 og 278 til 1288 2. Januar.

At Nr. 233 hører til Sagen om Udplyndringen af den paa Virland strandede Kogge fremgaar af en Regnskabsopgørelse for Udgifterne til visse Gesandtskaber fra Lübeck bl. a. i denne Sag; det første Punkt lyder nemlig: »Den første Sum for Herr Vromolds første Rejse angaaende det skibbrudne Gods i Virland er 63 Mark Penge« (Lüb. UB. II 1031 Nr. 1088), hvorefter Vromolds Rejse synes at være Lübecks første Skridt i Sagen, og Brevet saaledes maa ligge før Nr. 238, hvor Johan af Doway nævnes som Lübecks Gesandt; det stammer rimeligvis fra Slutningen af 1286.

Nr. 232 hører sandsynligvis ogsaa til denne Sag, da der ikke kendes nogen anden Sag, Brevet kan passe paa; Heinrich Steneke var Borgmester i Lübeck August 1286 til August 1287. Brevet synes da at ligge nogen Tid før 1287 16. Februar (jf. Brevet) og kan med Rimelighed ogsaa ansættes til Slutningen af 1286. Det er muligt, at dette Brev har foranlediget Nr. 233.

At Nr. 303 ansættes til 1287 før 24. Juni, skyldes antagelig kun, at Brevet formodes at være før Nr. 305, der maa være fra 1288 snart efter 24. Juni (se forneden). Det Brev, Johan af Doway i Nr. 303 hentyder til, om at nedsætte en Domstol for at støtte Markvard, som havde mistet sin Ejendom ved Skibbruddet (jf. Nr. 278), kunde vel være Brevet af 1287 24. Juni (Nr. 253), omend Udtrykket 'om at sidde til Doms sammen med' (Nr. 303) er noget misvisende. Naar Johan taler om, at han først havde faaet Ordre til at møde Dronningens Sendebud i Estland, er det sandsynligst, at han sigter til det Sendebud, der bragte Brevet af 1287 30. Marts (Nr. 238) til Høvedsmanden i Reval. Kontraordren til Johan kan saa tilskrives, at Lübeck i Mellemtiden har udvirket det klarere Brev af 1287 8. April (Nr. 239), hvorved Sagen skulde overføres til Behandling i Danmark. Naar Johan i Brevet spørger om, hvornaar Høvedsmanden tager over til Reval, kan det hentyde til, at Frederik Moltke ifølge Brevet 1287. 21. August (Nr. 258) har været i Danmark til mundtlig Forhandling med Kongen, og at han vil afvente dennes Hjemkomst, men Ordene kan ogsaa hentyde til, at en ny Høvedsmand, Jens Sjællandsfar, som nævnes i Nr. 302, ventedes til Estland. Er saaledes en terminus post quem for Nr. 303 vanskelig at angive med tilnærmelsesvis Nøjagtighed, giver Nr. 305 en klarere terminus ante quem, idet Nr. 303 ikke, som man ellers maatte vente, paa nogen Maade hentyder til det deri omtalte Møde i Reval. Og Nr. 305 kan ikke være fra 1287, da Odward v. Lode paa Mødet 24. Juni beretter, at han inden 1. Januar har opfordret Raadmændene i Reval til ligesom de andre Stæder at forbyde Køb og Salg af Vraggodset, hvilket maa hentyde til Brevet af 1287 24. Juni (Nr. 253). Altsaa maa Nr. 305 tidligst være fra 1288 snart efter 24. Juni.

1287. 8. April. Vordingborg. 239

Dronning Agnes byder Biskop Jens 1. af Reval og nogle danske Vasaller at tvinge dem, der har udplyndret det i Virland strandede lybske Skib, til at aflevere deres Bytte, og at stævne dem, der ikke vil falde til føje, for Kongen (jf. Nr. 238).

Original i Lübeck.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning og Estlands Hertuginde, til den ærværdige Fader i Kristus Herr Jens, af samme Naade Biskop i Reval, og de hæderværdige Mænd, Herrerne Odvard af Lode, Asser Vognsen, Bruno af Dalen og Didrik af Kele, Danmarks høje Konges tro Vasaller, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Borgerne i Lübeck har baade ved Brev og Bud underrettet os om, at et stort Skib belæsset med Varer ved Havets Barskhed er stødt paa Land ud for Virlands Kyst og blevet sønderbrudt, og at det Gods, som var derpaa, er blevet splittet af de indfødte til ikke ringe Tab og Skade for de lybske Borgere, hvis Skib det var. Da vi agter at vise de lybske Borgere vor velvillige Gunst for at fremme deres Ret, saasom de er vort Riges nære Venner, paabyder vi derfor Eder, gode Mænd, under den Lydighed, som I er pligtige at vise kongelige Befalinger, at I drager de Mænd til Regnskab, der vitterligt har bemægtiget sig det Gods, nemlig Herrerne Johan af Asela, Asser paa Peder Saksesens Vegne og Henrik af Lode, Nicolaus af Ojakiila, Odvard af Ülsen, Tideman af Kivele, Johan af Waiatu, Levke af Pordus, Wilkin Herbordsen, Nicolaus af Haversford, Odvard af Sorsever, Herman Avegge, Bertram Skytte og Munkene fra Kärkna — tilligemed andre, hvis Navne I kender, og som der er Mistanke til, idet I ved Rettens Strenghed tvinger de enkelte til rigeligt at udlevere dette Gods, som de med Urette har bemægtiget sig, og at overgive det til de lybske Borgere, der opholder sig i Reval, for at de kan opbevare det og ikke føre det nogetstedshen, førend de derom modtager særlig kongelig Befaling, ved hvilken det vil gives dem at forstaa, hvad der endeligt bør gøres med det Gods. Men hvis I finder, at nogle, som I drager for Retten med Hensyn til nævnte Gods, er genstridige og ikke vil udlevere det, skal I stævne dem til at indfinde sig for Kongen inden Ottendedagen efter nærmeste St. Hansdag og svare angaaende denne Sag, idet I med Navns Nævnelse i Eders Brev til os nævner de indstævnte. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1287, paa Paaskens tredje Dag, i Nærværelse af Herrerne Vizlav, Rygboernes velbyrdige Fyrste, Peder, Drost hos de Danskes høje Konge, Niels Bosen, Foged i Vordingborg, David Torstensen og Bent Vestesen og mange andre troværdige kongelige Riddere og Svende, der er nærværende ved denne Handling.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1287. 4. Maj. Metz. 240

Den pavelige Kardinallegat, Biskop Johannes af Tusculum, bemyndiger nogle Købmænd af Huset Ricchiardi i Lucca til at indsamle Gæsteriafgift af hele hans Legationsomraade.

Afskrift i Vidisse i Rigsarkivet (jf. Nr. 312 og 383).

Johannes, af Guds Miskundhed Biskop i Tusculum, det apostoliske Sædes Legat, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal alle vide, at vi udpeger, indsætter og beskikker Nicoluccio Honesti, Bandino de Fondora, Giovanni Cimbardi, Thomasino de Podio, Stello Rosciompeli og Tebaldino Mangialmatthie, Borgere og Købmænd fra Lucca af Huset Ricchiardi og hver af dem in solidum[1]), saaledes at den, der først rejser Sag, ikke skal være bedre stillet end de andre, som vore lovlige befuldmægtigede og særlige Udsendinge til at opkræve og modtage i vort Navn fra hvilkesomhelst gejstlige i Tyskland, Böhmen, Rigerne Danmark og Sverige og i Hertugdømmerne Polen, Pommern, Livland, Preussen, Kassubien og Rusland og i Almindelighed fra hvilkesomhelst Personer inden for vor Legation og deres befuldmægtigede eller andre i deres Navn vore Gæsteriafgifter og hvilkensomhelst Sum eller Summer i Mark Sølv eller Penge eller ved Vægt bestemte Mængder af Guld og Sølv, udmøntet eller ikke udmøntet, der i Anledning af vore Gæsteriafgifter[2]) skal betales til os, og til at afregne og kvittere nævnte Sum og Summer og Beløb i Mark Guld, Sølv og Penge, som fornævnte eller en af de fornævnte har modtaget i vort Navn, idet vi lover, at vi til evig Tid vil anse for fast og gyldigt, hvad der foretages og udføres af vore nævnte befuldmægtigede eller en af dem om eller i Anledning af fornævnte Anliggender eller noget af dem.

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet dette Brev affatte og til yderligere Bekræftelse vedhængt vort Segl. Givet i Metz den 4. Maj efter salig Ihukommelse Pave Honorius 4.s Død, under det apostoliske Sædes Vakance.

1) d. v. s. saaledes, at hver enkelt af de befuldmægtigede kan kræve det fulde Beløb af dem, der skal betale, ikke blot en forholdsmæssig Del deraf. — 2) dette er en Klausul, der skal dække andre Ydelser end selve Gæsteriafgifterne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

241 1287. 22. Maj.

Stig Andersen, fordum Marsk, forbyder sine undergivne at hindre Aarhuskannikernes Besiddelse af Skramsholm m. m.

Afskrift (Aarhusbogen).

Stig Andersen, fordum Marsk hos Danmarks høje Konge, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi vi vil, — som det er vor Skyldighed — at vore elskede Kanniker i Aarhus skal kunne besidde deres Ejendomme, nemlig Jorder, Enge og Skove, frit og fredeligt uden Trusel fra nogens Side, forbyder vi vore undergivne eller dem, der hører os til, paa nogen Maade at hindre dem i deres Besiddelser paa Skramsholms Omraade eller noget andet Sted. Givet i det Herrens Aar 1287 Torsdag før Pinse[1]).

1) Pinsedag blev Stig Andersen dømt fredløs paa Hoffet i Nyborg for Meddelagtighed i Erik 5. Glippings Drab.

1287 23. Maj se 1487 1. Juni (Reg. Dan. Nr. 1380*).

242 [Efter 1287. 26. Maj][1]).

Den pavelige Kardinallegat Johannes af Tusculum har godkendt, at Danmarks Bisper banlyser Kong Erik 5. Glippings Mordere.

Efter Akterne fra Processen mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

Fremdeles siger fornævnte Ærkebiskop i sit Svar, at fornævnte Drabsmænd ikke var banlyste eller erklæret derfor, men det modsatte af dette Svar fremgaar af et Brev fra den ærværdige Fader Herr Johannes, Biskop af Tusculum, fordum det apostoliske Sædes Legat i Tyskland og Danmark osv. . . .

Drabsmændene . . . var blevet erklæret banlyste af hans Forgænger og Kongerigets andre Prælater med Herr Bispen af Tusculums Myndighed, det apostoliske Sædes forhenværende Legat i Tyskland og Danmark.

1) Brevet maa i Tid ligge mellem Dommen over Kongemorderne 1287 26. Maj og Udløbet af Kardinal Johannes' Legation.

243 [1287. 26. Maj—1289. 29. Januar][1]).

Ærkebiskop Jens Dros og Danmarks andre Bisper har banlyst Kong Erik 5. Glippings Mordere.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Akterne fra Processen mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

Fremdeles blev han af den Herre Konge anmodet om at erklære hans Faders fornævnte Drabsmænd for banlyste, ligesom de var erklæret derfor af hans Forgænger og Rigets andre Prælater med Herr Bispen af Tusculums Myndighed, det apostoliske Sædes forhenværende Legat i Tyskland og Danmark ...

... nævnte Ærkebiskop siger, at fornævnte Drabsmænd ikke var banlyste eller undsagte, men det modsatte af dette Svar fremgaar ... af Brev fra Herrerne Jens, Lunds forhenværende Ærkebiskop, og hans Lydbisper.

1) Brevet maa i Tid ligge mellem Dommen over Kongemorderne 1287 26. Maj og Ærkebiskop Jens Dros' Død 1289 29. Januar.

[Efter 1287. 26. Maj][1]. 244

Kong Rudolf 1. af Tyskland om Kong Erik 5. Glippings Mordere.

Efter Akterne fra Processen mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

Fremdeles siger han i sit Svar, at (Kong Eriks Drabsmænd) ikke var blevet overbevist om deres Brøde ... ogsaa mod dette Svar af Ærkebispen er der et Brev fra Herr Rudolf, fordum Tysklands Konge.

1) Brevet maa ligge efter Dommen over Kongemorderne 1287 26. Maj.

[Efter 1287. 26. Maj][1]. 245

Kong Erik 6. Menved gentager Grev Jakob af Hallands Pantsættelse af Jordegods i Ormslev til Sorø Kloster.

Referat i Sorø Gavebog.

Disse Jorder pantsatte Herr Kong Erik, Kong (Erik)s[2]) Søn, senere paany til Klosteret for samme Pengesum og paa lignende Betingelser, fordi de var tilfaldet ham paa Grund af Herr Grev Jakobs Forbrydelser, der deltog i hans Faders, Herr Kong (Erik)s[2]) Drab, og disse Jorder skulde aarligt have en Værdi for Klosteret paa to Mark Korn.

1) efter Dommen over de fredløse 1287 26. Maj. Om Sagen se Nr. 167. — 2) Haandskriftet har 'Kristoffers' ved fejlagtig Opløsning af E.

1287. 28. Maj. Nyborg. 246

Kong Erik 6. Menved bekræfter Kong Erik 5. Glippings Privilegier til St. Michaels Kloster i Reval.

Original i Dorpat.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der ser denne Skrivelse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal komme til alles Kundskab, at vi — da vi omfatter de gudhengivne Fruer, Abbedissen og Cistercienserordenens Nonnekonvent i Reval med vor Naade — i Betragtning af den guddommelige Gengældelse indrømmer og tilstaar dem for alt deres Gods og de undergivne, der hører dem til, alle Naader og Friheder tilligemed de Begunstigelser, som de vides at have faaet i de Privilegier, der (er skænket) dem af vor kære Fader Erik, salig Ihukommelse, Danmarks høje Konge, og som indeholdes udførligere i samme, idet vi ved nærværende bekræfter alt, hvad deri indeholdes, og erklærer som vor Vilje, at det skal overholdes ubeskaaret overfor dem med Hensyn til deres Godser, som er Kuimetsa, Toomja, Kaiu, Karitse, Salutaguse, Kasvandu, *Palkemas, Vôhma, Vatku, Vôhma(?) og fire Hageplove i Landsbyen Kaberla. Derfor befaler vi strengt og foreskriver under Fortabelse af den kongelige Naade, at ingen angaaende de Friheder, der tilkommer disse Godser og tredive Hageplove, som yderligere skal købes, saaledes som vort derom til dem givne Brev lyder, maa driste sig til at forsøge paa at lægge dem Hindringer i Vejen, saafremt han vil undfly vor kongelige Majestæts Hævn. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287 paa Pinseonsdag.

247 1287. 28. Maj. Nyborg.

Dronning Agnes bekræfter Kong Erik 5. Glippings Privilegier til St. Michaels Kloster i Reval.

Original i Dorpat.

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, Estlands Hertuginde, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal komme til alles Kundskab, at vi — da vi omfatter de gudhengivne Fruer, Abbedissen og Cistercienserordenens Nonnekonvent i Reval med vor Naade — i Betragtning af den guddommelige Gengældelse indrømmer og tilstaar dem for alt deres Gods og de undergivne, der hører dem til, alle Naader og Friheder tillige med de Begunstigelser, som de vides at have faaet i de Privilegier, der (er skænket) dem af vor kære Erik, salig Ihukommelse, forhen Danmarks høje Konge, og som indeholdes udførligere i samme, idet vi ved nærværende bekræfter alt, hvad deri inde-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

holdes, og erklærer som vor Vilje, at det skal overholdes ubeskaaret overfor dem med Hensyn til deres Godser, som er Kuimetsa, Toomja, Kaiu, Karitse, Salutaguse, Kasvandu, *Palkemas, Vôhma, Vatku, Vôhma(?) og fire Hageplove i Landsbyen Kaberla. Derfor befaler vi strengt og foreskriver under Fortabelse af den kongelige Naade, at ingen angaaende de Friheder, der tilkommer disse Godser, og tredive Hageplove, som yderligere skal købes, saaledes som vort derom til dem givne Brev[1]) lyder, maa driste sig til at forsøge paa at lægge dem Hindringer i Vejen, saafremt han vil undfly vor kongelige Majestæts Harme og Hævn. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287, paa Pinseonsdag under Kongeriget Danmarks Hof.

1) Nr. 249.

1287. 29. Maj. Nyborg. 248

Kong Erik 6. Menved bekræfter Kong Erik 5. Glippings Overdragelse af St. Olufs Kirke i Reval til St. Michaels Kloster i Reval.

Original i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle saavel nuværende som tilkommende, at vi velvilligst forunder vore elskede fromme Fruer med Kristus, Abbedissen og Cistercienserordenens Konvent i Reval den Naade, som vor kære Fader, Erik, af Guds Naade fordum de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, gavmildt har tilstaaet dem[1]). Derfor vil vi, at nævnte vor Faders Handling skal være gyldig og uforanderlig, og vi bekræfter den ved nærværende Brev, idet vi efter modent Overlæg overlader fornævnte Abbedisse og Konvent til Afhjælpning af deres Nød St. Olufs Kirke i Reval med hele dens Sogneret, forsaavidt det staar i vor Magt, og vi med Rette kan gøre det, saaledes som vor kære Fader har overladt dem samme Kirke at besidde paa kanonisk Vis, saaledes som det indeholdes udførligere i hans derom affattede aabne Brev. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287 Torsdag efter Pinse, i Nærværelse af Herrerne Otto, Markgreve af Brandenburg, vor kære Onkel, Valdemar, Hertug af Jylland, Vizlav, Rygboernes Fyrste, Drosten Peder og vore andre Raader.

1) Sml. Nr. 23.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

249 **1287. 29. Maj. Nyborg.**

Dronning Agnes tillader St. Michaels Kloster i Reval at købe 30 nye Hageplove og giver det samme Privilegium for disse som for dets øvrige Besiddelser.

Original Dorpat.

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning og Estlands Hertuginde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud. Vi gør vitterligt for saavel tilkommende som nulevende, at vi ved nærværende giver vore elskede og fromme Fruer med Kristus, Abbedissen og Cistercienserordenens Konvent i Reval Stad Tilladelse til at købe tredive Hageplove[1]) efter deres Vilje og Tarv ud over de Godser, som de allerede har, idet vi af særlig Naade giver dem alle de Friheder over disse tilkøbte Hageplove, som de har over deres andre Godser ifølge deres kongelige Privilegier. Vi befaler strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at ingen maa driste sig til paa nogen Maade at lægge dem Hindringer i Vejen ved Købet af fornævnte Hageplove eller i Forbindelse med de dem naadigt indrømmede Friheder, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287 Torsdag efter Pinse under Kongerigets Hof.

1) Sml. Nr. 247.

250 **1287. 1. Juni. Nyborg.**

Fyrst Vizlav 2. af Rügen skøder i Nyborg Jordegods til Klosteret Neuenkamp.

Original i Dorpat.

Vizlav, af Guds Naade Rygboernes Fyrste, Hilsen til alle, der faar dette Brev at se . . .

. . . Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1287 paa Trinitatis Dag. Vidner i denne Sag er Henrik af Tribsees, Vulbodo og Marsilius, vore Kapellaner, Markvard af Platen, Raven Buch, vore Riddere, Bertold, Foged i Grimmen.

251 **1287. 3. Juni. Lund.**

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund vidimerer Pave Alexander 4.s Brev af 1258 28. Februar.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set Pave Alexander 4.s Brev uskrabet, ufordærvet og ustunget og uden Skade paa noget Punkt, af følgende Ordlyd: Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener osv. (=*DRB II 1 Nr. 248*). Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1287 den 3. Juni.

1287. 5. Juni. Grobenitz. 252

Markgreverne Otto 4. og Konrad 1. af Brandenburg forpligter sig til ikke at slutte Forlig med Erik 5. Glippings fredløse Mordere.

Afskrift paa det kgl. Bibliotek.

Vi Otto og Konrad, af Guds Naade Markgrever i Brandenburg, anerkender og erklærer offentlig for alle, at vi overhovedet ikke vil indlade os paa at slutte noget Forlig med den forhenværende danske Konges, vor kære Maags, nu fredløse Mordere eller Drabsmænd, og at vi — tillige med vore Venner — ikke paa nogen Maade vil gøre fælles Sag med dem, uden med Vilje og Samtykke af vor Søster den ophøjede Fru Agnes, de Danskes og Venders Dronning, og hendes Søn, vor Frænde, de samme Landes stormægtige Konge, og desuden af den berømmelige Fyrst Vizlav, Rygboernes Herre, og Slesvigs stormægtige Hertug Herr Valdemar, dog paa Betingelse af, at fornævnte Dronning vor Søster, Kongen, fornævnte Herr Vizlav og føromtalte Hertug af Slesvig ikke forsøger at forsone sig med eller slutter noget Forlig med forskrevne Misdædere, der nu er dømte og fredløse, uden vort og vore Venners Samtykke og Bifald. Denne Forpligtelse har vi ladet indføje i nærværende og stadfæste ved at hænge vore Segl under dette Brev. Forhandlet og givet i Grobenitz i det Herrens Aar 1287, Torsdag efter Trinitatis.

1287. 21. Juni. Paris.

se Nr. 205. Brevet, der i ældre Udgaver er anført under denne Dato, er af 1286 22. Juni.

1287. 23. Juni se 1288. 23. Juni.

1287. før 24. Juni se 1288. før 24. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

253 1287. 24. Juni. Visby.

Handelsstædernes Købmænd i Visby træffer Beslutninger til Beskyttelse af Skibsfarten med særlige Bestemmelser om Staden Reval paa Grund af dennes Indblanding i Sagen om Vraggodset fra Virland (jf. Nr. 238).

Originaler i Riga og Lübeck.

Hilsen i Herrens Navn. Da Tiden svinder, og den menneskelige Hukommelse plejer at svinde sammen med Tiden, har den Skik efter Forfædrenes skarpsindige Paafund klogeligt bredt sig, at Tidens mindeværdige Begivenheder ved skriftligt Vidnesbyrd overføres til efterfølgende Slægters Erindring. Lad det altsaa være vitterligt for nulevende og tilkommende, at der efter enstemmigt Samtykke og Bifald fra alle de forskellige Byers og Steders Købmænd, der besøger Landet Gotland, er sluttet følgende Aftaler.

For det første: Overalt hvor der ved en ulykkelig Hændelse indtræffer Tab ved Skibbrud eller Røveri under et Land eller en Stad, skal alle de nærliggende Stæder efter at have hørt Rygte om saadant paa et fælles Borgermøde udstede Forbud mod, at nogen drister sig til at købe eller sælge Vraggodset eller det Gods, der er gaaet tabt ved Røveri; de skal staa ved de skadelidte Mænds Side med Raad og Daad, for at de kan bjerge deres Gods eller faa det tilbage. Men naar en Stad handler anderledes, idet den tillader, at den Slags Gods aabenlyst købes eller sælges, og naar imidlertid en Borger fra en saadan Stad anklages for saadant Gods, kan hans Medborgere ikke hjælpe ham til at rense sig eller vidne med ham. Men hvis skadelidte Mennesker anklager en af de mistænkte og som Vidner fører to agtbare Mænd med pletfrit Rygte, som bor i Staden eller uden for denne, kan saadanne agtbare Mænd fælde den mistænkte Mand.

Enhver, som drister sig til at købe eller sælge mistænkt Gods, skal — naar han fældes ved to agtbare Mænds Vidnesbyrd — tilbagegive saadant Gods, smaat og stort, til dets retmæssige Besidder uden Penning eller Helling[1]) og desuden bøde 20 Mark Sølv til sin Stad for sin Forseelse. Enhver Stad, som ringeagter ovenomtalte Forbud og ikke opfylder alt det fornævnte, maa paa ingen Maade tilegne sig de 20 Mark Sølv af deres Borgeres Forseelser, men saadant Gods skal forbeholdes alle Købmændenes Tarv. Og omvendt maa enhver Stad, som paa fornuftig Maade udfører alt det fornævnte, tilegne sig saadant Gods til eget Brug.

Fremdeles: enhver agtbar Mand med pletfrit Rygte, der findes i Be-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

siddelse af saadant Gods, idet han maaske uden at vide deraf og uden Kendskab til foranstaaende har købt det, skal tilbagegive saadant Gods ubeskaaret til dets retmæssige Besidder uden Penning eller Helling, idet han med een Haand[2]) sværger, at han har købt dette Gods uden at vide, at de tilhører en anden og uden Tanke paa fornævnte, hvorefter han ikke yderligere skal besværes i denne Sag.

Fremdeles skal enhver Stad, som formasteligt ikke overholder fornævnte Forbud og Bestemmelser, udelukkes helt af Købmændenes Forbund og Broderskab paa alle Steder og Veje, medmindre den maatte gøre den mod Købmændene begaaede Uret god igen og tvinge sine mistænkte Borgere til at gengive det købte eller solgte Gods til dets retmæssige Besidder, dog med Bevarelse af den ovenfor omtalte Bøde, som Købmændene ikke vil miste. Naar en saadan Stad kommer til Fornuft og opfylder det fornævnte med enhver Ret, kan den derved opnaa Købmændenes Gunst og Frihed.

Men efterdi Staden Reval nægter at rette sig efter alt det ovenstaaende og synes at have bragt sig i ovenstaaende Tilfælde, skal dog Borgerne i Reval, indtil forestaaende St. Hansdag, have Frist til des ivrigere at bestræbe sig paa at opfylde alt det fornævnte, men hvis de ikke i Mellemtiden giver Erstatning, saaledes som ovenfor er udtrykt, skal de fra da af være helt adskilt fra Købmændenes Forbund. Enhver, der skal rense sig, skal aflægge Ed paa den Maade, at det Gods, som Eden gælder, ikke stammer fra Godset fra den under Virland strandede Kogge. Og enhver, som anklages for det Gods og overbevises med to agtbare Mænds Vidnesbyrd, skal underkaste sig ovenstaaende Bestemmelser. Men hvis han ikke kan overbevises med to agtbare Mænds Vidnesbyrd, kan han derefter rense sig med Hensyn til dette Gods med seks Mænds Ed af de ikke mistænkte.

Fremdeles skal enhver, som renser sig eller bistaar en anden i at rense sig og i en ny Sag overbevises om at have svoret falsk, lide Dødsstraf.

Og for at fornævnte Aftaler kan staa ved Magt evindelig, er alle de tyske Købmænds Segl hængt under dette Brev til fyldigere Klarhed. Givet og forhandlet i Visby i det Herrens Aar 1287 paa St. Hans Dag.

1) egtl. Halvpenning (middelnedertysk). — 2) d. v. s. alene, uden Mededsmænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

254 1287. 25. Juni. Tønsberg.

Kong Erik Præstehader og Hertug Haakon af Norge gør Stig Andersen, Niels Knudsen, Niels Hallandsfar, Peder Jakobsen, Peder Porse, Stig Nielsen, Ove Kage og Rane Jonsen til deres Mænd og tager dem under deres Beskyttelse.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Erik, af Guds Naade Norges Konge og Haakon af samme Naade Norges Hertug, til alle, der faar nærværende Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Ved nærværende Brev gør vi vitterligt for alle, at vi med Tanken rettet mod de tro Tjenester, som nærværende Brevviseres, Ridderne Herrerne Stig Andersens, Niels Knudsens, Niels Hallandsfars, Peder Jakobsens, Peder Porses og Stig Nielsens og Væbnerne Ove Kages og Rane Jonsens Forfædre trofast har ydet vore Forfædre Kongeriget Danmarks høje Konger, har ment at burde tage ovenstaaende Riddere og Væbnere til vore Mænd, og idet vi tager dem med samt alle deres undergivne og alt deres Gods under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, lover vi dem, at vi vil holde dem i Agt og Ære og behandle dem med Hæder, saaledes som en tro Herre er forpligtet til at behandle sine tro Mænd, og at vi med gunstigt Raad og Daad trofast vil bistaa dem i at forfølge deres Sag og afværge den Uret, de har lidt, og at vi ikke uden dem eller deres Arvinger vil slutte Forlig med den Herre Kongen af Danmark og deres andre Fjender, hvem det saa er. Og for at ovenstaaende kan overholdes urokkeligt fra vor Side, har sammen med os Stormændene Herrerne Gaute af Tolga, Bjarne af Bjarkø, Thorer Haakonssøn, Audun Hugleikssøn, Jon Brynjolfssøn, Gutorm Gyridssøn, Isak Gautessøn og vore Riddere Gudleik Williamssøn, Lodin Lappe, Totulf Tovessøn og Niels Jyde med Haandslag aflagt Løfte; deres Segl har vi sammen med vore ladet hænge under nærværende Brev til Vidnesbyrd og fyldigere Bevis. Forhandlet og givet i Tønsberg i det Herrens Aar 1287, Dagen efter St. Hans i Nærværelse af vore Kanslere Herr Bartholomæus og Herr Erlend.

255 1287. 1. Juli. Roskilde.

Biskop Ingvar af Roskilde erklærer, at Oluf Lunge har skødet Jord i Daastrup som Gave og en Gaard i Ferslev som Pant for 140 Mark gængs til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at Oluf kaldet Lunge, vor Foged i Bjernede og Fodby, har tilstaaet og udtrykkeligt anerkendt, at han har skænket og skødet to Øre skattepligtig Jord i Daastrup til de fromme Fruer Nonnerne af St. Clara i Staden Roskilde med alle deres Tilliggender at besidde med evig Ret og foruden dette til samme har pantsat sin største og bedste Gaard i Ferslev i Ringsted Herred for 140 Mark gængs, saaledes at nævnte Fruer skal have omtalte Gaard i deres Besiddelse og under deres Forvaltning og oppebære dens Afgrøde og Indkomster, indtil ovennævnte Penge bliver fuldt ud betalt tilbage. Til Vidnesbyrd og fyldigere Sikkerhed for denne Sag er mit Segl og de gode Mænd Roskildekanniken Oluf Bjørnsens, vor Staller Peder Nielsens og nævnte Olufs Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1287, Ottendedagen efter St. Hans.

1287. 22. Juli. Cambrai. 256

Den pavelige Kardinallegat, Biskop Johannes af Tusculum, giver Dominikanerne i Provinsen Danmark samme Privilegier som i Provinsen Tyskland.

Afskrift i Vidisse i det svenske Rigsarkiv af 1300 3. Maj.

Johannes, af Guds Miskundhed Biskop i Tusculum, det apostoliske Sædes Legat, til de fromme Mænd vor elskede Provincialprior med Kristus i Provinsen Danmark, vore elskede Konventer, Priorer og alle Brødrene af Dominikanerordenen i Kongerigerne Danmark og Sverige, Hilsen evindelig med Gud.

De, som efter at have fornægtet verdslig Attraa iler for at fortjene himmelsk Løn, idet de frivilligt undergiver sig Klosterreglernes Tugt, bør ikke med Urette nyde Fremgang for deres hæderværdige Andragender, for at de desto ivrigere kan gavne Sjælenes Frelse og desto lettere fuldende den betraadte Bane, jo mere de ved, at deres Ønsker opfyldes paa frelsebringende Maade. Idet vi bøjer os for Eders Bønner, indrømmer vi Eder da ved dette Brevs Myndighed alle Bevillinger, Naader og Begunstigelser, der i sin Tid af os er givet og indrømmet Provincialprioren, Konventerne, Priorerne og Brødrene af Eders Orden i Provinsen Tyskland under en hvilkensomhelst Form og et hvilketsomhelst Indhold, og over Indholdet af dem skænker

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og giver vi Eder fuld Beføjelse, idet vi vil, at I skal kunne beholde og besidde dem og ogsaa bruge dem hver og en paa samme Maade som Provincialprioren, Konventerne, Priorerne og Brødrene i ovennævnte Provins Tyskland. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet dette Brev affatte og til yderligere Stadfæstelse bekræfte med vort Segl. Givet i Cambrai den 22. Juli i det Herrens Aar 1287 under det apostoliske Sædes Vakance.

257 **1287. 31. Juli. Slesvig.**

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland giver Borgerne i Lübeck frit Lejde for Gennemrejse gennem Hertugdømmet og tillader dem frit at bjerge deres Gods ved Skibbrud.

Original i Lübeck.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi vil, at alle skal vide, at vi giver de hæderværdige Mænd, vore højtelskede lybske Raadmænd, Borgere og Købmænd og alle deres Udsendinge, der gennem et hvilketsomhelst af vort Hertugdømmes Omraader vil drage til Flandern eller andetstedshen, fri Adgang til saavel til Vands som til Lands under sikkert Lejde, saa ofte det passer dem, at drage til hvilke Provinser de vil og vende tilbage derfra med hvilke Sager og Varer de vil, idet det er vor faste Vilje, og vi paa Tro og Love erklærer, at hvis de fornævnte Borgere eller deres Udsendinge inden for vort Herredømmes Grænser lider noget Tab paa Grund af følgende Tilfælde, nemlig Plyndring eller Rov — hvad Gud forbyde — vil vi trofast efter Evne arbejde for og udvirke, at deres Gods og Varer uden nogen Formindskelse helt og holdent gives dem igen af hvemsomhelst, der foruretter dem, ligesom vi vilde arbejde for vore egne eller vore Købmænds Gods og Varer. Og eftersom vi, ligesom vore Forfædre[1]) nærer en særlig urokkelig Hengivenhed for dem og i Enkeltheder er betænkte paa deres Ære og Fremgang, vil vi, at enhver fra nævnte Stad, der ved et uforudset Tilfælde lider Skibbrud inden for vort Omraades Grænser, frit og fredeligt maa besidde det Gods og de Varer, som han kan bjerge ved egen eller andres Hjælp, uden nogensomhelst Hindring fra vor eller vore Mænds Side. Thi denne Frihed er naadigt overdraget Borgerne af Rigets Krone og vore Forfædre. Til Vidnesbyrd om dette har vi givet dem et aabent Brev og bekræftet det med vort Segl. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1287 paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den hellige Germanus Bekenderens Dag, i Nærværelse af Slesvigbispen og de bedste Mænd, der er vore Raader.

1) jf. DRB II 1 Nr. 20 med Note 1. ib. Nr. 288.

[1287] 21. August. Roskilde[1]). 258

Kong Erik 6. Menved beder Lübeck sende en Gesandt til 13. Oktober for at ordne Spørgsmaalet om Erstatning for det plyndrede Vraggods fra den under Virland strandede Kogge.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til Fogeden, Raadmændene og de andre Borgere i Lübeck, Hilsen og Kærlighed med Gud.

I skal vide, at vi har talt med Herr Frederik Moltke om Eders Gods, som ved et Skibbrud er blevet efterladt i Virland, og at vi har fastsat, at han paa den 14. Dag efter nærmest følgende Mikkelsdag skal komme til os for at aflægge Regnskab med Hensyn til det af Eders Gods, som er kommet i vor Besiddelse. Derfor beder vi Eder om at sende Eders Gesandt til os paa ovennævnte Dag, idet I ikke maa tvivle paa, at vi vil erstatte Eder det, som nævnte Frederik kan godtgøre er kommet i vor Besiddelse. Vi vil ogsaa hjælpe Eder til at faa det Gods tilbage, som vore Vasaller i Estland i vor Nærværelse har tilstaaet, at de har haft eller har af nævnte Gods, og til at opnaa Ret i Landet Estland for det, som de nægter at have. Givet i Roskilde Torsdag efter Marie Himmelfart.

1) jf. Nr. 238.

1287. 9. September. 259

Johannes, Biskop af Tusculum, pavelig Kardinallegat i Tyskland, Böhmen, Danmark og Sverige samt forskellige slaviske Hertugdømmer til Ærkebispen af Magdeburg.

Original i Mainz.

1287. 15. September. Roskilde. 260

Biskop Ingvar, Dekanen Rane og Roskilde Kapitel vidimerer Pave Clemens 4.s Brev af 1265 22. November.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, Magister Rane, Dekan, og samme Steds Kapitel til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi omhyggeligt har undersøgt og læst vor højhellige Fader Pave Clemens 4.s Brev ustunget, ufordærvet og uden Skade paa noget Punkt, indeholdende ialt følgende Ordlyd: Clemens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener osv. (=*Rep. Nr. 340*). Til Vidnesbyrd om denne Sag er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1287, paa Ottendedagen efter Jomfru Marias Fødselsdag.

261 1287. 21. September. Clairvaux.

Den pavelige Kardinallegat, Biskop Johannes af Tusculum, meddeler Gejstligheden, at Cistercienserordenen inden for hans Legationsomraade har afløst alle Gæsteriafgifter til ham med en fast aarlig Afgift.

Afskrift i Vidisse i det svenske Rigsarkiv af 1287 14. December.

Johannes, af Guds Miskundhed Biskop i Tusculum, det apostoliske Sædes Legat, til de ærværdige Fædre med Kristus Ærkebisperne, Bisperne, de udvalgte Bisper og de gode Mænd Abbederne, Priorerne, Provsterne, Ærkepræsterne, Dekanerne, Ærkedegnene og Kapitlerne samt alle Kirkernes Prælater inden for vort Legationsomraade og til alle Indsamlere af vor fremtidige Gæsteriafgift, saavel dem, der er udnævnte af os eller med vor Myndighed, eller som i Fremtiden vil blive udnævnt, og som faar dette Brev at se, Hilsen med Gud.

Da de gode og fromme Mænd Abbederne, Priorerne, Abbedisserne og Konventerne i alle Klostre, Priorater og Stiftelser af Cistercienserordenen inden for vort Legationsomraade som forudseende Mennesker vil drage Omsorg for en fredelig og rolig Tilstand, og for at der ikke mellem Eder, Stedernes ordinære Øvrighed og den ikke fra Eders Myndighed undtagne Gejstlighed eller andre, som vi maatte udnævne til at paalægge og indsamle vor Gæsteriafgift, og dem skal opstaa Stof til Uenighed eller Nag, har de ment fromt, frivilligt og venskabeligt at burde slutte en Overenskomst med os om aarligt, saa længe vi maatte forblive i Embedet som Legat, at betale os en vis passende Sum, med hvilken vi er tilfreds; derfor paaminder vi omhyggeligt Eder alle om, idet vi giver Eder alle og hver af Eder strengt Paabud derom, at I ikke drister Eder til at paalægge

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fornævnte Abbeder, Priorer, Abbedisser og Konventer i Klostrene og Prioraterne af fornævnte Orden eller i Stiftelser, der paa nogen Maade hører til samme Orden, eller selve Klostrene, Prioraterne og Stiftelserne noget som Gæsteriafgift, eller til at inddrive nogetsomhelst fra dem eller paa nogen Maade at skride ind imod dem i Anledning af saadan Gæsteriafgift. Thi vi erklærer det fra nu af for ugyldigt og uvirksomt, hvis der bliver handlet eller foretaget noget andet. Givet i Klostret Clairvaux i Stiftet Langres den 21. September i det Herrens Aar 1287 under det apostoliske Sædes Vakance.

1287. 29. September. Tranekær. 262

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland tager Svendborg under sin Beskyttelse, bekræfter Stadens Privilegier og tillader Borgerne at lade deres Kvæg græsse og at samle Vindfælder paa Thurø og hans andre nærliggende Godser.

Afskrift paa det kongelige Bibliotek.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle saavel nulevende som tilkommende skal vide, at vi har taget nærværende Brevbærere, vore elskede Borgere i Svendborg under vor særlige Beskyttelse, idet vi tilstaar dem alle de Friheder, Love og Rettigheder, som de frit har haft paa vore Forfædres Tid[1]), nemlig Herr Valdemar, fordum de Danskes Konge, salig Ihukommelse, Herr Erik, Hertug af Jylland, vor elskede Fader, og Herr Junker Abel, vor Farbroder. Vi skænker ogsaa vore nævnte Borgere den Naade, at de paa Thurø og andetsteds paa vore Ejendomme i Nærheden af nævnte Stad, maa have Græsgange for deres Kvæghjorder lige saa frit, som de vides at have haft det paa samme vore Forfædres Tid, idet vi yderligere vil, at de paa fornævnte Ø Thurø skal have fri Tilladelse til at tage Træ, der ikke bærer Frugt, og paa Jorden liggende Træ, som paa Folkemaalet kaldes Vindfælder, til deres Huses Udbedring og til Brændsel, idet vi under vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen af vore Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade utilbørligt at hindre vore omtalte Borgere imod dette Brev i Anledning af den Naadesbevisning, vi har skænket dem. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til at ringeagte vor Befaling, vil han uden Tvivl ikke undfly vor Hævn. Til evig Kundskab om dette har vi overgivet de nævnte

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Borgere nærværende Brev til Forvaring. Givet i Tranekær i det Herrens Aar 1287 paa Mikkelsdag i Nærværelse af saare mange Vidner, saavel gejstlige som verdslige.

1) jf. DRB II 1 Nr. 92.

263 1287. 1. Oktober. Lübeck.

Biskop Niels 1. af Børglum eftergiver alle, der hjælper Nonnerne i Rhena med Klostrets Istandsættelse eller besøger det paa visse Festdage, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Original i Schwerin.

Broder Niels, af Guds Naade Biskop i Børglum, til alle troende kristne, til hvem nærværende Skrivelse maatte komme, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi vi alle, som Apostelen siger[1]), skal staa for Kristi Domstol for at faa igen, hvad der ved Legemet er gjort, efter det, som vi har øvet, enten godt eller ondt, bør vi forekomme Høstens yderste Dag ved barmhjertige Gerninger og med Evigheden for Øje paa Jorden her saa, hvad vi ved Guds Hjælp kan høste med mangefold Frugt i Himlene. Thi det er vort faste Haab og vor sikre Tro, at den, der saar lidet, ogsaa vil høste lidet, men at den, som saar i Velsignelse, ogsaa af Velsignelse vil høste det evige Liv. Idet vi altsaa, som det er vor Pligt og Skyldighed efter vort Bispeembede, vil hjælpe de troende Skarer til at opnaa Himmeriges Belønninger, hvilket først menes sikkert at ville ske, naar de ved Guds Naade opnaar deres Synders Forladelse, eftergiver vi barmhjertigt alle troende kristne, som rækker Kristi fromme Tjenerinder i Rhena en hjælpende Haand til Klosterets Istandsættelse, eller som af Fromhed kommer til det Sted paa nedenskrevne Festdage, nemlig paa Kirkepatronernes Dage og paa Indvielsesdagen og paa alle Fester for den hellige Jomfru og paa deres Ordens særlige Festdage, 40 Dage og en Karene[2]) af den dem paalagte Kirkebod, dog under Forudsætning af den ærværdige Herr Biskop af Ratzeburgs Samtykke og Vilje. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Lübeck i det Herrens Aar 1287 paa den hellige Remigius' Dag.

1) Rom. 14,10. 2. Kor. 5,10. jf. Nr. 9 Note 1. — 2) Aflad for Syndestraf, svarende til 40 Dages Kirkebod.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1287. 30. November. Lübeck. 264

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland giver Grev Helmold af Schwerin sin Søster Margrete til Ægte, idet han træffer Aftale om Medgift og fremtidigt Forbund med denne, for hvilken Aftale Fyrst Vizlav 2. af Rügen, Junker Henneke af Meklenborg, hans Broder Erik og tyve af hans Riddere drager i Indlager.

Original i Schwerin.

Valdemar, af Guds Naade de Danskes Hertug, til alle, der ser nærværende Skrivelse, Hilsen med Gud.

Timelige Handlinger plejer saare ofte at gaa i Glemme, hvis de ikke stadfæstes ved Breves eller den levende Røsts Vidnesbyrd. Derfor vil vi, at alle skal vide, at vi til den stormægtige Fyrste Herr Helmold, Greve af Schwerin, har givet vor Søster ved Navn Margrete til retmæssig Hustru, hvilken Herre vi vil overgive alle Godser, hvert og et, der tilkommer hende ifølge Arv i Danmarks Rige, og hvis vi vil tilbagekøbe disse Godser, skal vi som Medgift betale nævnte Hertug 2000 Mark lybsk. Da desuden sandt Venskabs Hengivenhed har forenet os og nævnte Herr Greve saavel paa Grund af nævnte Ægteskab som paa Grund af den gensidige Kærlighed imellem os, erklærer vi som vor Vilje paa Tro og Love, at vi i Medgang og Modgang efter vor Evne vil bistaa ham mod hvemsomhelst undtagen den Herre Kongen af Danmark, den Herre Kongen af Sverige og den Herre Fyrsten over Rygboerne, i retfærdige Sager for at afvise den Uret, han maatte lide. Og for at dette kan forblive gyldigt og staa ved Magt har vor Frænde, Rygboernes Fyrste, Henneke, Junker af Meklenborg, og vor Broder Junker Erik aflagt dette Løfte sammen med os. Vi lover ogsaa med Haandslag, at vore tyve Riddere, som nedenfor skal nævnes, sammen med os vil aflægge Løfte paa alt dette og paa ethvert Punkt af dette og inddrage i vor Stad Slesvig, og oprette enhver Skade, hvis samme Herr Greve maatte lide nogen Skade med Hensyn til ovenstaaende, og hvis en af dem dør i Mellemtiden, skal en anden sættes i hans Sted og, som om han var Hovedforloveren, være forpligtet til det øvrige ovenanførte. Men af disse tyve Riddere har for nærværende ti aflagt Løftet med os, nemlig Lars Tygesen, Thomas Mule, Tyge Abildgaard, vor Drost, Otto af Plön, Ditlev af Sehested, Bent Godskalksen, Jens Maltesen, Hartvig Ulv, Navne Jønnesen og Helrik; de andre vil love det samme, saasnart en gunstig Lejlighed byder sig. Herom er der aflagt korporlig Ed af disse, og der vil blive aflagt Ed af de øvrige. Til Vidnesbyrd om og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sikrere Erindring om denne Handling har vi ladet nærværende Brev bekræfte med Herr Vizlavs, Rygboernes Fyrstes, og Junker Henneke af Meklenborgs Segl tillige med vort eget. Forhandlet og givet i Lübeck i det Herrens Aar 1287 paa den hellige Apostel Andreas' Dag.

265 1287. 1.—7. December.

Juliane, Tule Bosens Datter, mageskifter med Sorø Kloster sin Ejendom i Suserup og Topshøj mod Ejendom i Næsby, Glumsø og Tølløse (Referat).

1. Efter Sorø Gavebog f. 12:

Omsider fulgte i samme nylig ryddede Ejendom en vis Fru Juliane[1]), hvis Moder var Niece af fornævnte Provst Tyge; hendes Fader var Herr Tule Bosen, Ridder. Idet denne Juliane havde meget Venskab for Brødrene, gav hun dem ved Mageskifte nævnte Ejendom med sin Søn Tule Ovesens Samtykke, og gennem samme Søns Haand skødede hun til Klostret alt Gods, som hun havde i Suserup og Topshøj, nemlig en Gaard paa to Ørtug skattepligtig Jord i Suserup samt to en halv Øre skattepligtig Jord i Topshøj med deres Tilliggender og Herligheder, at besidde evindelig, idet hun gav Afkald paa ethvert retsligt Krav, som kunde tilkomme hende eller hendes Arvinger til nævnte Godser i Fremtiden, i det Herrens Aar 1287 i den hellige Andreas' Uge. Brødrene gav til Vederlag for disse i Næsby nær Landsbyen Broby to Gaarde paa 14 Øre skattepligtig Jord og i Tølløse en Gaard paa 5 Øre skattepligtig Jord med alt deres Tilbehør, løst og fast, og i Skoven ved Glumsø Skov en Andel paa to Øre og en Eng i Tølløse til en Værdi af ti Mark. Desuden de Faar og Okser, de Heste og Hopper, det Korn og Hø, og alle de Forraad, som fandtes paa samme Gaarde. Værdien af alt dette blev til saa meget som 90 Mark Sølv, alt iberegnet.

2. Efter Sorø Gavebog f. 31v:

Den meget velbyrdige Kvinde Fru Juliane, Datter af Tule Bosen, afhændede ved Mageskifte med sin Søn Tule Avtesens Vilje og Samtykke og skødede ved sammes Haand til Vor Frue Kloster i Sorø alt sit Gods i Suserup og Topshøj med alle Rettigheder og Tilliggender at besidde evindelig, idet hun gav Afkald paa enhver Klage og enhver Ret, der tilkom hende og hendes Arvinger til samme Gods; af Klosteret modtog

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hun blandt andet Vederlag 40 Mark gængs i det Herrens Aar 1287 i den hellige Apostel Andreas' Uge.

1) jf. 1272 1. Marts.

1287. 6. December. Clairvaux. 266

Den pavelige Kardinallegat, Biskop Johannes af Tusculum, tillader de enkelte Dominikanerklostre i hans Legationsomraade i Provinserne Danmark og Polen at medtage indtil 25 Mark Sølv af uretmæssigt erhvervet Ejendom, hvis retmæssige Besiddere ikke kan findes, og giver dem Fuldmagt til at dispensere for almindelige Løfter eller ombytte dem.

Afskrift i Vidisse i det svenske Rigsarkiv.

Johannes, af Guds Miskundhed Biskop i Tusculum, det apostoliske Sædes Legat til de fromme Mænd .. Provincialpriorerne og de andre Priorer og Konventer af Dominikanerordenen i Provinserne Danmark og Polen, som bor inden for vort Legationsomraade, Hilsen med Gud.

Ved Eders Fromheds Fortjenester føres vi til at omfatte Eder med en Naade, som kommer Gudsdyrkelsen og Eders Tarv tilgode. Derfor opfylder vi Eders Bønner og giver Eder med den Myndighed, vi beklæder, Fuldmagt til, at I af Renter, Rov og anden uretmæssigt erhvervet Ejendom — forudsat at de, som burde have den igen, overhovedet ikke kan findes, og der ikke derom er fastsat andet af det apostoliske Sæde, — for hvert Konvent i Eders Provinser kan modtage 25 Mark Sølv til Kirkebygning og Udsmykning af Kirker og Værksteder, dog saaledes at, hvis I oplader, tilbagegiver eller skænker noget deraf til dem, af hvem I har modtaget det, skal saadan Afkald eller Tilbagegivelse eller Gave ikke befri dem, og de skal ikke paa nogen Maade, hvad det angaar, anses for fri. Vi giver ogsaa Eder, ovennævnte Priorer og fire Brødre fra hvert Konvent i Eders Provinser, som I maatte anse for egnede dertil, Fuldmagt til med samme Myndighed, som vi besidder, at dispensere fra de almindelige Løfter, som efter almindelig Ret hører under Stedets ordinære Øvrighed[1]), og til at erstatte Løfterne med andre. Intet Menneske maa bryde denne vor Bevilling eller i dumdristig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han vil paadrage sig den almægtige Guds og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Klosteret Clairvaux i Stiftet Langres den 6. December i det Herrens Aar 1287 under det apostoliske Sædes Vakance.

1) dvs. Stedets Biskop.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

267 **1287.**

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland tager Rudkøbings Borgere under sin Beskyttelse.

Tingsvidne af Rudkøbing Byting 1670 6. December (Rudkøbing Byarkiv).

Kong[1]) Valdemars Brev, dateret Tranekær Slot Aar 1287, hvorved det strengt under hans Hævn og Vrede forbydes alle fremmede, som fra andre Steder kommer til Langeland, paa nogen Maade at forurette Rudkøbings Borgere ved Køb eller Salg eller at ændre deres Friheder mod deres Vilje.

1) skal være: Hertug, jf. Nr. 262.

268 **1287.**

Dronning Agnes forbyder, at nogen bemægtiger sig Næstved St. Peders Klosters Agre osv.

Næstved Klosters Registratur.

Dronning Agnes, Eriks Moder, forbyder, at nogen tager Klostrets Marker, Enge og Grunde i Besiddelse eller fælder dets Skove. 1287.

269 **1287.**

Peder Hemmingsen opgiver sit Krav mod Næstved St. Peders Klosters Gods i Blangslev.

Næstved Klosters Registratur.

Peder Hemmingsen havde hidtil ført Proces om Godset i Blangslev, men da han indsaa, at han ikke kunde føre sin Sag igennem, afstod han fra yderligere Proces mod Klosteret. 1287.

270 **1287.**

Biskop Tyge 2. af Aarhus skøder en Gaard i Ravndal og Mesing.

Skanderborgske Registratur (Ring Kloster).

Et gammelt latinsk Pergamentsbrev af Biskop Tyge i Aarhus paa en Gaard i Ravndal og en Gaard i Mesing, Aar 1287.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1287. 271

Anders Nielsen skøder til Øm Kloster 2 Gaarde i Bjærge.

Skanderborgske Registratur.

Anders Nielsens Skøde til Øm Kloster paa 2 Gaarde i Bjærge med alt deres retmæssige Tilliggende, dateret 1287.

[1287—1307]. 272

Ærkedegnen Troels i Slesvig testamenterer med Biskop Bertolds Samtykke forskelligt Gods og forskellige Indtægter til Slesvig Kirke (Referat).

1. Efter Hier. Cypræus:

I disse Aar overdrog Ærkedegnen Troels i sit Testamente en Mølle, som han havde bygget ved Slesvig, og alt sit Gods, løst og fast, i Strukstrupherred til Kirken i Slesvig for sin og sine paarørendes Sjælefrelse tillige med en Pengesum, der var i en Grund i Frokærstræde[1]).

2. Efter Povl Cypræus:

Paa denne Tid testamenterede Ærkedegnen Troels i Slesvig en Mølle, han havde bygget ved Slesvig tilligemed det Gods, løst og fast, som han havde i Strukstrupherred til Kirken i Slesvig. Fremdeles har han testamenteret til samme Kirke de Penge eller den Grundrente, som var i en Grund i Gaden kaldet Frokærstræde, og det gjorde han med Tilladelse og Samtykke af Biskop Bertold.

1) i Margin tilføjet Aarstallet 1288. Povl Cypræus skriver i en Tilføjelse til sit Referat, at Troels laa begravet i Slesvig Domkirke, hvor hans Gravskrift lød: Dette Sted valgte Troels sig, denne Kirkes Ærkedegn. Han gjorde det til den Helligaands og Jomfru Marias Ære; hans Sjæl hvile i Fred. Han døde i det Herrens Aar 1236 den 20. Marts. — Om sidste Sætning hører med til Gravskriften er tvivlsomt. J. A. Cypræus (Annales S. 300) opfatter den i al Fald ikke som saadan. Men selv om den gjorde, kan for det første Povl Cypræus have læst eller skrevet Aarstallet fejlagtigt, og for det andet kunde det dreje sig om en anden Ærkedegn af samme Navn. Rep. udat. Nr. 145 formoder, at Troels' Dødsaar var 1286, som Hamsfort skriver (SRD I 294, rigtignok ogsaa med afvigende Dato: den 30. Marts). I saa Fald kan Bertold ikke som Biskop have tilladt eller samtykket i Troels' Testamente, da han først blev Biskop 1287 efter oven i Købet forinden at have været Ærkedegn. Følgelig maa den omtalte Troels snarere være Bertolds Efterfølger i dette Embede, og Hier. Cypræus' Aarstal 1288 kan være rigtigt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

273 [1287—1307].

Biskop Bertold af Slesvig henlægger Felsted St. Dionysius Kirke til Provstiet i Ellumsyssel (Referat).

1. Efter Hier. Cypræus:

Denne Biskop overvejer i Betragtning af Ellumsyssel Provstis Fattigdom, at det er rimeligt, om Provsten kan faa et hæderligt Udkomme. Og da han ikke med Sikkerhed har kunnet beregne sine Indtægter af Offergaver, tager han sig ivrigt af hans Sag og tillægger ham med Slesvig Kapitels Samtykke den hellige Martyr Dionysius' Kirke i Felsted, som Bisperne havde Patronatsret til, med alle dens Rettigheder og Tilliggender.

2. Efter Povl Cypræus:

Men Biskop Bertolds Velgørenhed ses ogsaa af det, at, da han havde erfaret, at Provstiet i Ellumsyssel var saare usselt og fattigt og ikke tilstrækkeligt for Provsten til, at han kunde opretholde Livet og regne med sikre Indtægter, lagde han til Provstiet Felsted Kirke, indviet til den hellige Martyr Dionysius, saa at det kunde have og besidde Patronatsretten, tillige med dens Rettigheder og Tilliggender, og det gjorde han med Slesvig Kapitels Samtykke.

274 [1287—1307].

Biskop Bertold af Slesvig henlægger Hoptrup Kirke, Bispetienden i Aller og en Præbende i Haderslev til Provstiet i Barvidsyssel (Referat).

1. Efter Hier. Cypræus:

Men Kirken i Haderslev tjente han ogsaa, idet han ikke kunde taale Kirkens Tjeneres Fattigdom, og da Provstiet Barvidsyssel paa Grund af Almuens Fattigdom var gaaet alt for stærkt tilbage med Hensyn til Offergaver, saa at Provsten ikke kunde faa hæderligt Underhold, forener han i Kraft af en Patronatsret, som var udøvet i mange Aar, Kirken i Hoptrup med Provstiet foruden Bispetienden i Aller Sogn tillige med en Kannikepræbende[1]) i Vor Frue Kirke i Haderslev, som han senere bød at kalde den mindre Præbende, saaledes at der kunde være tilstrækkelig for Diakonen, Subdiakonen og Præsten ved Højalteret, saaledes som den Kirkes Tarv krævede det til Samvittighed og Frygt for Gud. Og hvis

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nogen af Haderslevkannikerne forbrød sig, skulde de efter gejstlig Dom straffes af Provsten med Kirkens Straf under Overholdelse af Rettens Gang.

2. Efter Povl Cypræus:

Da Biskop Bertold saa, at Provstiet Barvidsyssel var for ringe til, at Provsten i Haderslev Kirke kunde opretholde Livet deraf, tillagde han det Hoptrup Kirke og Bispetienden i Aller Sogn og en Kannikepræbende i Vor Frue Kirke i Haderslev, som han derefter bød benævne den mindre Præbende, for at der kunde være sørget godt for, at Diakonen, Subdiakonen og Præsten ved Højalteret kunde faa nok til deres Udkomme og for deres Arbejde, saaledes som Kirkens Tarv og Samvittigheden overfor Gud krævede det. Desuden fastsatte han, at hvis nogen af Haderslevkannikerne forbrød sig, skulde de straffes med Kirkens Straf under Overholdelse af Rettens Gang, og der skulde skrides ind imod dem.

1) den aarlige Indtægt, der tilfalder Ihændehaveren af et Kannikeembede. Om Bispetienden i Aller Sogn se under Aar 1273 (Rep. 416).

1288. 1. Januar. Antvorskov. 275

Prior Henrik af Antvorskov Kloster mageskifter Ejendom i Daastrup med Roskilde Clara Klosters Ejendom i Egerup.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Henrik, Prior, og hele Kapitlet i St. Hans Kloster i Antvorskov til alle, der hører dette Brev læse, Hilsen evindelig med Gud.

Da der mellem de ærværdige og hæderværdige Nonner fra St. Clara i Roskilde som den ene Part og os som den anden til begge Parters Fordel er foregaaet et Mageskifte af noget Gods i Daastrup, hvor vi har overladt noget til dem, og i Egerup, hvor vi omvendt har modtaget noget, stadfæster vi dette lovligt og gyldigt foretagne Mageskifte, idet vi vedhænger vore Segl og ved dette Brev bekræfter samme Mageskifte for at fjerne enhver Anledning til Tvivl, som i Fremtiden kan opstaa om dette. Givet i Antvorskov i det Herrens Aar 1288, Ottendedagen efter første Juledag.

1288. 2. Januar. Helsingborg. 276

Kong Erik 6. Menved giver Borgerne i Lübeck frit Lejde til at rejse igennem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Danmark, lover at skaffe dem Erstatning, hvis de lider Tab ved Røveri undervejs, og tillader dem at bjerge deres Gods under Skibbrud paa Danmarks Kyster.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi giver de hæderværdige Mænd, vore elskede Raadmænd, Borgere og Købmænd i Lübeck og deres Udsendinge, der vil drage gennem et hvilketsomhelst af vort Riges Omraader til Flandern eller andetstedshen, fri Adgang til, saa ofte de vil, under sikkert Lejde at drage til alle Provinser med alle deres Ting og Varer og at vende tilbage og det lige saavel til Lands som til Vands. Vi erklærer ogsaa ved nærværende, at vi — hvis nævnte Borgere eller deres Udsendinge inden for vort Riges Omraade ved Plyndring eller Rov mister noget Gods, hvad Gud forbyde — vil gaa frem mod dem, der har tilføjet dem Uret, med Retfærdighedens tilbørlige Strenghed, indtil de har ydet passende Oprejsning og fuld Erstatning, som om de ved disse Voldshandlinger havde røvet vort eget Gods eller vore egne Ting. Vi ønsker fremdeles paa enhver Maade, at, hvis nogen fra nævnte Stad ved en ulykkelig Hændelse lider Skibbrud ved de Kyster, som er inden for vort Riges Grænser, kan han frit og uantastet beholde det Gods og de Ting, som han kan bjerge ved egen eller andres Hjælp, idet ingen fra vor eller vore Mænds Side vil træde dem hindrende i Vejen. Vi forbyder paa det strengeste vore Fogeder og alle andre Embedsmænd, med hvilket Navn de end kan benævnes, at driste sig til at gøre noget mod nærværende Brevs Ordlyd, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1288 paa Ottendedagen efter den hellige Stefans, den første Martyrs, Dag, i Nærværelse af vore Raader.

277 [Efter 1288. 2. Januar].

Lübecks Domkapitel, Dominikaner- og Franciskanerkonvent vidimerer Nr. 276.

Original i Lübeck.

Provsten, Dekanen og hele Kapitlet i Lübeck Kirke, Prioren og hele Dominikanerkonventet i samme Stad, Guardianen og de andre Brødre af Franciskanerordenen sammesteds, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi bevidner med nærværende, at vi har set nedenstaaende Privilegium, ufordærvet, ustunget og ikke ødelagt i nogen Henseende, men helt og af følgende Ordlyd: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. *(=Nr. 276).*

[1288] 2. Januar. Helsingborg. 278

Kong Erik 6. Menved og hans Moder Dronning Agnes takker Staden Lübeck, fordi den ikke har modtaget Erik 5. Glippings Mordere, og lover at sørge for, at nogle lybske Borgere faar Oprejsning for Tab, de har lidt ved, at en skibbruden Kogge er blevet udplyndret i Virland.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, og Agnes, hans Moder, ligeledes ved Guds Forsyn de sammes Dronning, til de kloge og gode Mænd, Fogeden, Raadmændene og hele Borgerskabet i Staden Lübeck, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Vi takker Eder alle mange Gange, som I fortjener, fordi I ikke har villet modtage de Mænd, der har forraadt vor elskede Fader og Ægtefælle, salig Ihukommelse, og er deres sande Herres ryggesløse Mordere, i Eders Stad til Skade og Tynge for os eller yde dem Tilflugt. Det være vitterligt, at vi hos os har til Vilje og Hensigt ubrødeligt at overholde de Friheder og Naader, der frit er givet og skænket Eder af vor nævnte Fader og Ægtefælle og andre Forfædre, vore Forgængere i Kongedømmet. Men til os er kommet de gode Mænd, Herrerne Johan af Dowaie og Richard, Eders Borgere og særlige Udsendinge, som omhyggeligt og klogt har udviklet for os de Hverv, der var betroet dem fra Eders Side; vi har svaret dem paa det, der er forelagt os gennem dem, og vi fremsætter ved nærværende over for Eder det Svar, der er givet dem, og som gaar ud paa følgende: at vi ved vort aabne Brev og vor særlige Udsending vil stævne og lade tilsige alle og enhver fra vort Land Virland[1]), om hvilke Eders nævnte Udsending med Navns Nævnelse har erklæret, at de uretmæssigt har tilegnet sig og endnu utilbørligt tilbageholder i deres Besiddelse Vraggods tilhørende nogle af Eders Borgere og andre Mænd, og som fandtes paa en Kogge, der havde lidt Skibbrud under vort nævnte Land, til at indfinde sig for os førstkommende St. Hansdag i Nyborg for at svare i Sagen, idet I sikkert skal vide, at vi uden Tvivl vil lade Markvard og de andre, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har mistet nævnte Gods, ske fuld Retfærdigheds Fyldest af dem, der har tilføjet dem Uret, og som vi nu gennem omtalte Udsendinge er blevet gjort bekendte med ved Navns Nævnelse, og idet I ogsaa skal vide, at vi ved vor Stævning med Navns Nævnelse vil befale de nævnte Mænd, der har gjort Uret under vor Naades Fortabelse og under Straf af fuldstændig Fortabelse af deres Gods og Forvisning fra vort Land at indfinde sig personligt til den nævnte Dag for at gøre, hvad der efter Retten bør gøres. Givet i Helsingborg paa Ottendedagen efter den hellige Stefans, den første Martyrs, Dag, i Nærværelse af vore Raader.

1) jf. Nr. 238.

279 1288. 2. Februar. Haderslev.

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland tager Løgum Kloster under sin Beskyttelse.

Afskrift (*Løgumbogen*).

Valdemar, af Guds Naade Jyllands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle saavel Efterkommere som nulevende skal vide, at vi tilskyndede ved vore Forfædres Eksempel[1]), som i alle Forhold særligt værnede vore elskede Brødre Munkene i Løgum til velfortjent Løn for deres Fortjenester, og ihukommende deres stadige Tjenester saavel mod os som mod vore Forfædre, tager dem under vor Beskyttelses særlige Naade for at værne dem, idet vi erklærer os for deres vigtigste og eneste Forsvar og ønsker at sætte en i vort Sted, som hver Gang deres Sager skal forhandles paa Tinge, hvis der bliver Brug for det, under vort Fravær kan svare for dem og udføre de andre Ting, som vi kunde gøre, hvis vi personligt var tilstede. Vi forbyder under vor Naades Fortabelse paa det strengeste, at nogen af vore Fogeder, deres Officialer eller nogen anden drister sig til i nogen Henseende at rejse Krav over for eller utilbørligt at besvære Munkene eller nogen af deres undergivne mod Retfærdighedens strenge Bud og imod dette Brev. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed forsøger det, skal han vide, at han vil paadrage sig vor Vrede og ikke undfly vor sikre Hævn. Til Erindring om denne Handling har vi ladet dette Brev bekræfte med vort Segl. Givet i Haderslev i det Herrens Aar 1288 paa Marie Renselsesfest i Nærværelse af mange troværdige Mænd.

1) jf. 1212 25. Januar. 1240 26. August. 1249 16. Februar. 1251 10. April (DRB II 1 Nr. 37).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1288. 3. Februar. Lund. 280

Kong Erik 6. Menved stadfæster Lundeborgernes Betaling af Midsommergæld til Kapitlet og fastsætter Straf for Undladelse af Betaling.

Afskrift (*Lundebogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi i Ønsket om snarere at forøge end formindske de Rettigheder, Friheder og fromme Gaver, som Kapitlet i Lund hævder at have faaet bevilget af vore Forfædre til Dyrkelse af Gud, ved nærværende Brev stadfæster Lundekannikernes Privilegium med Hensyn til den Sommerskat, paa Dansk kaldet Midsommergæld, som gavmildt er skænket dem fra Arilds Tid[1]), og under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt befaler og paalægger Borgerne i Lund, at de ved gode Mænd med Kapitlets Samtykke omhyggeligt skal bestræbe sig for at samle nævnte Sommerskat til den skyldige og sædvanlige Termin, og at de, førend de selv oppebærer noget af de indsamlede Penge, til fornævnte Kanniker skal yde og erlægge syvogtyve Mark nye Penge, som tilkommer deres Præbender, og som hvert Aar bør betales dem fuldtud. Hvis de ikke gør det, skal de ikke undfly vor kongelige Hævn. Vi har besluttet, at følgende Straf bør ramme Folk, der haardnakket undlader at yde nævnte Betaling, nemlig at de skal betale Hovedstolen tillige med en Bøde. Givet i Lund i det Herrens Aar 1288 paa den hellige Blasius' Martyrens Dag med Drosten Herr Peder som Vidne.

1) jf. 1085 21. Maj (Rep. 1) og Rep. 44.

1288. 21. Februar. Slagelse. 281

Kong Erik 6. Menved tager Antvorskov Kloster under sin Beskyttelse og fritager alle dets hidtil erhvervede Godser for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Sted og alle andre Ydelser til Kongen.

Afskrift i Resens Atlas.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det er rimeligt, at vi aabner den kongelige Naades Porte for dem, som vitterligt har vist inderlig Hengivenhed og Iver over for vore kongelige Forfædre, og altid har været besjælet af at yde dem og os saavel kærkomne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som redebonne Tjenester. Idet vi følgelig ønsker at vise vore elskede Venner de ærværdige Mænd Herr Prioren og Brødrene af St. Hans Kloster i Antvorskov velvillig Gunst, som deres Fortjenester kræver, og at hædre dem med særlig Naade, har vi taget dem tilligemed alle deres Bryder, Landboer og Gaardsæder, overalt hvor de er i vort Rige, under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi erklærer alle deres Godser, erhvervede under vore Forfædres saavel som under vor Regerings Tid lige til nu ved Køb eller ved Gave eller ved Mageskifte, altsaa alle, der er erhvervede med retmæssig Adkomst, for frie og undtagne at være for al Ledingstynge, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle de andre Byrder og Tjenester, der er vor Ret, dog saaledes at der af de Godser, som i Fremtiden maatte blive erhvervet paa en hvilkensomhelst Maade, og som for Øjeblikket er belagt med Inne og Stud eller tilskrevet vor Kasse, for Fremtiden skal ydes os fuld Tjeneste ligesom hidtil. Vi tildeler ovennævnte Prior og Brødre den særlige Naade, at deres undergivne ikke skal svare nogen for deres Forseelser, enten fyrre Marks Sager eller mindre Sager, som tilkommer os, undtagen fornævnte Herr Prior eller hans omtalte Brødre, hvad enten deres omtalte undergivne bor paa Landet eller i Købinger. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover paa nogen Maade at besvære ofteomtalte Herr Prior eller Brødre med Hensyn til denne Friheds Naade, saafremt han vil undfly vor kongelige Hævn. Givet i Slagelse i det Herrens Aar 1288 den 21. Februar.

282 1288. 29. Februar. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved tillader Munkene fra Clairvaux at købe Huder og Voks i Danmark uden Told og fritager dem for Told under Rejse i Danmark.

Original i Troyes.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi følgende vore Forfædres Spor[1]) har ment at burde skænke de fromme Mænd, vore elskede Brødre i Kristus fra Clairvaux af Cistercienserordenen og især de Brødre, som af nævnte Klosters Abbed udsendes til deres Datterklostre i vort eller Sveriges Riger for at visitere, den Naade, at det i vort Rige skal være dem tilladt frit og uden nogen Told at købe og udføre af Riget Huder og Voks

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i den Mængde, de har Brug for til deres Kloster. Ogsaa den Frihed har vi skænket samme Brødre og deres Udsendinge og fornævnte Visitatorer, at de skal være frie og undtagne for Betaling af Told for deres Heste og Svende og andre Ting, som de fører med sig, hvor end og hvor ofte end de kommer til Færgesteder og fra et Land over til et andet i vort Rige, idet vi strengt under vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at hindre eller utilbørligt at besvære Brødrene med Hensyn til fornævnte Immuniteter, Friheder og Naader og imod dette Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Og hvis nogen mod dette Brev drister sig til ubegrundet at fortrædige dem, skal han vide, at han af sit eget er pligtig at erstatte alle Omkostninger og Tab, som oftenævnte Brødre ved denne Hindring eller Besværing lider og paadrager sig. For at denne Friheds Velgerning, som af Fromhed er skænket omtalte Brødre, kan forblive gyldig og fast, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1288 den 29. Februar.

1) jf. Valdemar 2.s Privilegium af 1230 27. Januar.

1288. 17. Marts. Helsingborg. 283

Kong Erik 6. Menved tager Kapitlet i Lund under sin Beskyttelse og fritager dets Bønder for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Redskud og alle andre Ydelser til Kongen.

Afskrift (*Lundebogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for saavel nulevende som tilkommende, at vi tager vore elskede Kanniker i Lund tillige med deres Gods og de dem tilhørende Personer under vor Beskyttelse og i vort særlige Værn, idet vi tilstaar dem alle deres Bryder og Landboer og deres øvrige undergivne i lige Grad frie og undtagne at være for Ledingsbyrde og Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Redskud og de øvrige Afgifter, Byrder og Tjenester, som er vor kongelige Ret. Derfor forbyder vi strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen drister sig til paa nogen Maade at hindre de nævnte Herrer, Kannikerne i Lund, med Hensyn til den dem skænkede Frihed. Den,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

som drister sig til at gøre det, vil ikke undgaa vor Unaade og Straf. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1288, den nærmeste Onsdag før Palmesøndag i Nærværelse af vor elskede Moder, Henrik, Prior i Antvorskov, Jon Lille og Drost Peder.

284 1288. 18. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. meddeler Tiendeindsamleren Huguitio (Uguccio) fra Castiglione sit Valg til Pave og paalægger ham snarest at fuldføre sit Hverv.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Uguccio, Præst for Menigheden i Castiglione, Arezzo Stift, vor Kapellan, Indsamler af den til Støtte for det hellige Land i Norges, Danmarks og Sveriges Riger bestemte Tiende.

Underrettet ved Rygtet, der iler forud og plejer at komme udsendte Bud og Breve i Forkøbet, er det maaske allerede naaet til Dit Kendskab, at vi paa den første Søndag i indeværende Faste efter hans Anordning, hvis bestemmende Forsyn styrer Himmel og Jord, skønt ganske uværdige, har modtaget den almindelige Kirkes Tilsyn og Styrelse, idet vi ydmygt bøjer vor Nakke under den apostoliske Trældoms Aag. Vi har fremdeles bragt i Erfaring, at vor Forgænger Pave Honorius 4., salig Ihukommelse, medens han var i Live, ved sit Brev har paalagt Dig at erlægge hele det Pengebeløb, som Du af den til Støtte for det hellige Land bestemte Tiende i Norges, Danmarks og Sveriges Riger, samt af Testamenter, af Frikøbelse for aflagte Løfter, af alle Slags Offergaver og andre Beløb, som er henlagt til denne Hjælp, maatte finde indsamlet i samme Riger, og som Du der maatte indsamle, til nogle florentinske Købmænd og Borgere af Husene Thomasio og Lapo Hugonis Spine og Alfani eller til en af deres Kompagnoner eller befuldmægtigede, hvis Troskab nævnte Forgænger havde særlig Tillid til, naar de viste Dig fornævnte Brev, i hans og samme hellige Lands Navn, uden at gøre nogen Vanskelighed, og deponere Beløbet hos dem, idet Du deler det mellem samme Huse. Du siges imidlertid at have været efterladende i det Dig paalagte Anliggende, ikke at have draget Omsorg for at udføre det apostoliske Paabud og i Betragtning af den Tid, der er forløbet, siden Du af det apostoliske Sæde blev sendt til hine Egne, kun at have indsamlet en ringe Pengesum samt, idet Du selv efter eget For-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

godtbefindende raadede over det indsamlede Beløb, at have opsat at erlægge det helt til fornævnte Købmænd og at deponere det hos dem, skønt de flere Gange siges at have krævet Dig derfor.

Vi har saameget desto mere Grund til at undre os herover, som dette Hverv tillidsfuldt har været Dig overdraget af fornævnte Forgænger, og han nærede et begrundet Haab om, at Du vilde bestræbe Dig for med Kløgt at fuldbyrde det og udvirke, at det apostoliske Paabud blev udført. Da fornævnte hellige Lands Anliggende særligt ligger os paa Hjerte, og da vi hermed ønsker, at det, Du hidtil har opsat i denne Sag, skal udføres, paalægger vi Dig, vise Broder — da yderligere Udsættelse af samme Lands Anliggende er skadelig — strengt ved denne apostoliske Skrivelse, at Du til vore elskede Sønner, de florentinske Borgere og Købmænd Davanzato Francisci og Raynerio Giovanni af ovennævnte Huse eller til en eller flere af deres Kompagnoner eller befuldmægtigede, naar de viser Dig dette Brev, i vort og samme hellige Lands Navn uden Vanskelighed og Tøven i Overensstemmelse med ovennævnte Formel fuldtud erlægger hele det Beløb, som Du af nævnte Tiende, af Testamenter, Frikøbelser for aflagte Løfter og alle Slags Offergaver og af andre ovennævnte Beløb, der er bestemte til nævnte Hjælp, finder er indsamlet i nævnte Riger eller selv maatte indsamle, og deponerer det hos dem, for at samme Købmænd kan udbetale det uden nogen Afkortning til os eller til hvem i den romerske Kurie vi maatte sende, i fornævnte Lands Navn, idet Du skal vide, at det vil gaa imod vore Ønsker, hvis Du drister Dig til at forsøge noget andet. Da vi til vor højtelskede Søn Erik, Norges høje Konge, sender vort Brev[1]) i en bestemt Form om, at han skal lade erlægge og udbetale til Dig den Tiende, der af Bernhard, salig Ihukommelse, Ærkebiskop af Arles, forhen Kannik i Reims og af det apostoliske Sæde udpeget til Tiendeindsamler i de fornævnte Riger, er deponeret hos ham tilligemed hele det Beløb, der skal være indkommet til nævnte Konges Kasse af en Skat paa 5 eller 1 %, der i sin Tid af det apostoliske Sæde blev givet til det hellige Land, naar Du kræver ham derfor, er det vor Vilje, at Du ufortøvet viser ham det fornævnte Brev, som vi sender Dig, for at Du skal vise samme Konge det, saa saare Du har modtaget det, idet Du flittigt kræver af ham, at han erlægger og udbetaler til Dig fornævnte Tiende og Pengebeløb, som Du — efter at have modtaget det af ham — fuldtud skal erlægge til nævnte Købmænd efter samme Formel og ikke undlade at deponere hos dem, idet Du lægger en saadan Iver og Flid i ovennævnte Sag for Dagen, at Du raader

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bod paa den nævnte Forsømmelighed ved paafølgende Flid og gør Dig fortjent til Anbefaling paa Grund af Din redebonne Fromhed og Lydighed.

Angaaende disse Dine Udbetalinger til og Deponeringer hos Købmændene skal Du lade udfærdige offentlige Dokumenter, som Du ufortøvet skal tilsende os, idet Du opbevarer en Kopi for Dig selv, og Du skal ved Dine Breve ofte underrette os om, hvad, hvormeget og hvornaar Du maatte foretage Dine Deponeringer af ovennævnte Tiender, Testamenter, Offergaver og øvrige ovennævnte Beløb hos samme Købmænd eller udbetale Beløbene til dem eller en af dem eller deres Kompagnoner paa deres Vegne. Givet i Rom i S. Pietro den 18. Marts i vort Pontifikats 1. Aar.

1) Nr. 285.

285 1288. 18. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. paalægger Kong Erik af Norge at udbetale til Tiendeindsamleren Huguitio (Uguccio) fra Castiglione de hos ham deponerede Beløb af Tienden til det hellige Land.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor højtelskede Søn Erik, Norges høje Konge. Efter nylig at have naaet den apostoliske Værdigheds højeste Tinde takket være den Herres Anordning, hvis Forsyn styrer Himlen og raader for Jorden, og hvis Bud alting lyder, tager vi særlig alt, hvad der angaar det hellige Land, som en grusom og ugudelig Fjende uafladelig forfølger, ind til vort Hjerte, idet vi med faderlig Omhu og Iver bestræber os for at lindre den sørgelige Tilstand, hvori det befinder sig.

Vi har bragt i Erfaring, at Bernhard, salig Ihukommelse, Ærkebiskop af Arles, forhen Kannik i Reims og af det apostoliske Sæde udpeget til Tiendeindsamler for det fornævnte hellige Land i Norges, Danmarks og Sveriges Riger, tillidsfuldt har deponeret hos Eder, høje Konge, et vist indsamlet Beløb af ovennævnte Tiende. Vi har ogsaa forstaaet, at en anden Pengesum af en Skat paa 5 eller 1%, der for nogen Tid siden af det apostoliske Sæde blev givet til Støtte for det nævnte Land; vides at være indkommet til den kongelige Kasse. Da vi imidlertid ønsker, at fornævnte Beløb eller Tiende skal være rede og parat til Gavn for samme Anliggende, retter vi vor Bøn og Opfordring til Dig, høje Konge, med Gud Faders Søn, at Du paa Grund af den Ærbødighed, Du nærer for Gud og det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

apostoliske Sæde, viser fornævnte Anliggende Din kongelige Naade og lader det hos Dig deponerede Beløb og det andet fornævnte Beløb, som Kassen har oppebaaret af nævnte Skat paa 5 eller 1% som det ovenfor er anført, uden nogen Vanskelighed erlægge og fuldtud betale til vor elskede Søn Uguccio, vor Kapellan, Præst for Menigheden i Castiglione, Arezzo Stift, der af fornævnte Sæde er indsat til nævnte Tiendes Indsamler i disse Riger, naar han maatte kræve Dig for det, idet Du viser Dig velvillig og naadig, saa at det kan paavises, at Du fremmer fornævnte Anliggender paa en gunstig Maade, og saa at den kongelige Fromhed, som vi i denne Sag ønsker skal vise sig virkningsfuld, som Følge deraf af os kan lovprises med Herren. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 284.

1288. 22. Marts. Roskilde. 286

Kong Erik 6. Menved fritager Æbelholt Kloster for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen.

Afskrift (*Æbelholtbogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da der paa Grund af Menneskenes kortvarige Hukommelse ofte opstaar Trætte om det, der sker i Rettens Tjeneste, har vise Mænd i deres Fremsynethed, dog ikke uden at være tilskyndet dertil ved guddommelig Styrelse opfundet Skriftens Værn mod de Tab, som Glemsel volder[1]). Derfor vil vi, at det ved dette Brev skal være vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi tilstaar vore elskede fromme Mænd, Kannikerne i Æbelholt deres Bryder og Landboer, deres Besiddelser og alt deres Gods, som de for Tiden har saavel i Købinger som paa Landet frie og fuldstændig undtagne at være for enhver Ledingsbyrde, nemlig Inne og Stud og Befæstningsarbejde[2]), Ombudsmandens Krav og enhver Byrde og Afgift, som er vor kongelige Ret, idet vi under vor Naades Fortabelse paa det strengeste forbyder, at nogen paa nogen Maade hindrer dem i Anledning af denne Immunitet og Frihed, som vi naadigt har skænket dem. Den, der drister sig til at gøre dette, skal ikke undfly vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi bekræftet nærværende Brev med vort Segl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1288, den første Mandag efter Palmesøndag i Nærværelse af vore Raader.

1) jfr. DRB II 1 Nr. 40 og 1268 7. Juni. — 2) jfr. DRB II 1 Nr. 3 Note 3.

287 1288. 22. Marts.

Et Nævn tilkender Sorø Kloster den Jord i Solbjerg, som var Genstand for Strid mellem Klosteret og Solbjerg Kirke, og som derefter tildømmes Klosteret.

Referat i Sorø Gavebog.

Den Sag, der var opstaaet mellem Vor Frues Kloster i Sorø og Kirken i Solbjerg om et Stykke Jord sammesteds i Solbjerg afgjorde tilfulde et i Overensstemmelse med Lov udmeldt Nævn i Nærværelse af Herr Niels, Præst i Geeslev, som Herr Jens, Ærkedegn i Roskilde, havde bemyndiget til at afgøre denne Sag, og der blev dømt til Fordel for Klosteret i det Herrens Aar 1288, Mandagen efter Palmesøndag.

288 1288. 9. April. Lund.

Ærkebiskop Jens 1. Dros af Lund opretter et Alter i Domkirken i Lund, indsætter Jens Margretes Søn som Præst sammesteds, ordner fremtidige Ansættelser sammesteds og banlyser dem, der overtræder hans Bestemmelser.

Afskrift (Lundebogen).

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, til alle, der faar nærværende Brev at se, Hilsen med Gud.

Det være vitterligt for Eder alle ved dette Brev, at vi har ladet opføre et Alter for den hellige Johannes i Krypten med det nødvendige Udstyr til Udsmykning, og at vi har overdraget nedenstaaende Gods, som vi har erhvervet som privat Ejendom, dengang vi endnu befandt os i et mindre Embede, og ladet det overgive til nævnte Alter i Nærværelse af Kapitlet i Lund og Bytinget, af hvilket Gods den der fungerende Præst i nogen Maade kan underholdes, nemlig to Sværdfejerboder og en Grund med Huse i Fiskergade, som vi har fra Tidemand Kruel, og fremdeles de Boder med en Grund i samme Gade, som vi har købt af Stedfortræderen[1]) Erland samt et Hus, vi har faaet i Flackarp. Idet vi ønsker i levende Live at forsyne nævnte Alter med en duelig Præst, vil vi, at Herr Jens, Margretes Søn, skal have Alteret med ovennævnte Gods, Rettigheder og Tilliggende,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saalænge han lever, paa den Betingelse, at han hver Uge synger tre Messer der, en for den hellige Jomfru, en for den hellige Johannes Døberen og en for den hellige Laurentius. Men efter nævnte Herr Jens' Død skal en anden Præst indsættes af den, der til enhver Tid er Dekan i Lund, og han skal læse Messe sammesteds, saaledes som det ovenfor er fastsat. Men for at denne vor Bestemmelse kan staa ved Magt evindelig, har vi ladet vort Segl tillige med Lunde Kapitels Segl hænge under nærværende Brev, og vi erklærer med dette Brev for banlyste dem, der gaar imod, og Folk, som hindrer oftenævnte Jens eller en anden, som med Tiden læser Messe der, med Hensyn til nævnte Alter og dets Ejendomme, og som fortrædiger dem i noget, saa at de ikke kan nyde den fredelige Besiddelse og Bevarelse af alle de Ting, som er sagt og bestemt. Givet i Lund i det Herrens Aar 1288 Fredagen efter Ottendedagen efter Paaske.

1) muligvis Erland Erlandsen, den senere electus, der kan have varetaget Ærkebispens Forretninger under Vakancen.

1288. 14. April. Skelskør. 289

Dronning Agnes tillader Franciskanerne at danne Kloster i Kolding og anbefaler dem til almindelig Beskyttelse.

Afskrift af Peder Olesen.

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og Naade.

Vi vil, at det skal være vitterligt for Eder ved dette Brev, at vi for at øge Gudstjenesten og til Bod for vor Sjæl og samtidig til Bod for vore Forfædres Sjæle og især vor højtelskede Ægtefælles Sjæl med vor kære Søns og vore Raaders Samtykke har givet de fromme Brødre af Franciskanerordenen fri Tilladelse til at bo i Kolding og til sammesteds at bygge et for dem egnet Kloster. Idet vi derfor ønsker yderligere at vise nævnte Brødre en særlig Naades Gunst, ikke blot befaler, men ogsaa beder vi om, at I vil modtage Brødrene velvilligt paa Grund af den Ærbødighed, I nærer for Gud og os, og efter at have modtaget dem fremme deres Anliggender og behandle dem gunstigt, naar de tager deres Tilflugt til Eder. Givet i Skelskør i det Herrens Aar 1288 den 14. April i Nærværelse af Herrerne Hertug Valdemar af Jylland, Fyrst Vizlav af Rügen, Biskop Niels af Børglum, Prioren af Antvorskov, Magister Morten vor Kansler, Jon Lille, Uffe forhenværende Drost, Svend Bonde og mange andre troværdige Mænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

290 **1288. 11. Maj.**

Jens Urne, Ubbe Ingesen, Jens Godskalksen og Oluf Dal bekendtgør Voldgiftsdommen om Skellet mellem Løgum Klosters Ornum og Fællesskabet i Kummerlev Mark.

Afskrift (*Løgumbogen*).

Jens kaldet Urne, Ubbe Ingesen, Jens Godskalksen og Oluf Dal til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at med Hensyn til den Proces, som førtes mellem de fromme Mænd, Munkene i Løgum, som den ene Part og Ejerne i Kummerlev Mark som den anden Part om nævnte Munkes Ornum og nævnte Ejeres Markskel, har vi paa vor Herre Hertugens Befaling personligt indfundet os paa det Sted, hvorom Striden stod, sammen med de gode Mænd Niels Jakob, Niels Knudsen Stinte, Tord Lille fra Visby og Esger kaldet Kiap; vi har tilfulde indset, at ved Engen som kaldes Havrelands Hoved, hvor to Stene nylig er blevet sat af nævnte Munke, var paa samme Sted tydeligt Spor at se af en tidligere Sten, som hemmeligt var fjernet af de nævnte Ejere, hvilken Sten fra gammel Tid tilstrækkeligt tydeligt satte Skel imellem nævnte Ornum og nævnte Markskel. Efter at have opnaaet fuldt Løfte om at staa ved vor Kendelse fra begge Parter, har vi ment, at Parterne af Hensyn til Fredens Gode skulde forliges paa den Maade, at fra de nævnte to Sten mod Øst skulde 25 Alen fra nu af høre til nævnte Kummerlev Mark, saaledes at en ret Linie, som paa Folkesproget hedder 'tribømt', mod Syd indtil den gamle Pæl, hvor nu nogle smaa Buskadser er vokset op, og saa til Pælen, som er Vest for Nybo, og saa langs en lige Plovfure indtil Bækken, til evig Tid skal holdes for Grænse mellem nævnte Ornum og nævnte Markskel, idet de nævnte Ejere dog forbeholder sig Engene Vest for Sløjskærdige, som fra Arilds Tid har været i deres Besiddelse, undtagen forsaavidt nævnte Munke med Tiden kan købe dem tilbage til sig med nævnte Ejeres frie Vilje, og idet nævnte Munke ogsaa forbeholder sig deres Enge, hvor de end ligger, som de har erhvervet ved Køb eller paa anden Maade og haft i deres Besiddelse fra gammel Tid. Forhandlet i det Herrens Aar 1288 Tirsdag før Ottendedagen efter Kristi Himmelfart i Nærværelse af mange troværdige Mænd.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1288. 12. Maj. 291

Ærkedegn Jens i Roskilde bekræfter Dommen mellem Sorø Kloster og Solbjerg Kirke (Referat).

Referat i Sorø Gavebog.

Denne Dom[1]) godkendte nævnte Herr Ærkedegn med sin Bekræftelse samme Aar paa St. Nereus' og Achilles' Dag.

1) jf. Nr. 287.

1288. 13. Maj. 292

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland stadfæster Voldgiftsdommen om Grænsen mellem Løgum Klosters Ornum og Fællesskabet i Kummerlev Mark.

Afskrift (Løgumbogen).

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Da der paa vort Ting var rejst Strid mellem de fromme Mænd, vore elskede Munke fra Løgum, som den ene Part og Ejerne af Kummerlev som den anden angaaende nogle af Munkenes Jorder, som kaldes deres Ornum, og Ejernes Markskel, udsendte vi de gode Mænd Herrerne Jens Urne, Ubbe Ingesen, Jens Godskalksen og Oluf Dal med andre gode Mænd for at undersøge, hvordan det hang sammen med fornævnte Klage. Idet saavel Munkene som Ejerne samtykkede i disse (som Dommere), overdrog de dem at afslutte Sagen med det samme. Derfor erklærer vi Forliget og Afgørelsen i denne Sag, saaledes som vi har forstaaet den af dem og set den i deres Brev[1]), for gyldig og fast, derunder Delingen efter de enkelte Tegn, Sten og Stapel, saaledes som det fremgaar af Herremændenes Dokument[1]), idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen i Fremtiden hindrer Munkene angaaende denne Handling eller besværer dem paa nogen Maade. Givet i det Herrens Aar 1288 Ottendedagen efter Kristi Himmelfart.

1) jf. Nr. 290.

1288. 21. Maj. Rieti. 293

Pave Nicolaus 4. giver Kong Magnus Ladulås af Sverige Dispensation til at forblive i Ægteskab med Helvig, Datter af Grev Gerhard 1. af Holsten, skønt hun er blodsbeslægtet i fjerde Led med Magnus' tidligere trolovede Sofie.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor højtelskede Søn i Kristus Magnus, Sveriges høje Konge. For de udmærkede Fortjenesters Skyld, som smykker Dig, elskede Søn i Kristus, høje Konge, tilstaar vi Dig gerne alt, hvorved Din kongelige Stilling med Fjernelse af, hvad der kunde give Anledning til Ufred, kan opnaa Fredens Værn. I den Ansøgning fra Dig, som er forelæst os, staar, at Du — da der for nogen Tid siden var opstaaet Strid mellem Dig og Kong Erik af Danmark, salig Ihukommelse — i Forstaaelse af, at denne Konge til særlig Hjælper imod Dig søgte at faa den velbyrdige Grev Gerhard af Holsten, som raadede over en betydelig Magt og var Kongens Nabo, og at Du for at undgaa den Skade, som deraf kunde ramme Dig og Dit Rige, har forenet Dig i Ægteskab med fornævnte Greves Datter, den velbyrdige Jomfru Helvig[1]), ved en Aftale om straks at være Ægtefæller og efter Ægteskabets Fuldbyrdelse ved Samleje ogsaa har faaet Børn i det. Men da Du, høje Konge, siges inden Indgaaelsen af dette Ægteskab at have truffet Aftale om fremtidigt Ægteskab med den velbyrdige Jomfru Sofie, som er beslægtet med Helvig i fjerde Grad[2]), og da Du, efter hvad Du selv siger, har haft et Forhold til en anden Kvinde, som ogsaa var beslægtet med fornævnte Helvig i fjerde Slægtskabsgrad, hvilket Helvig var ganske uvidende om ved Ægteskabets Indgaaelse, og andre endnu siges at svæve i Uvidenhed om, har Du ydmygt ansøgt os om, at vi — da der ved Opløsningen af Ægteskabet, om en saadan virkelig fandt Sted, vilde opstaa stor Forargelse, som kunde indeholde en Trusel om Mandefald, Fyrstestrid og hele Sveriges Riges fuldstændige Fordærv og andre Farer — skulde værdiges at skaffe Dig og Din Hustru Helvig Dispensationens Naadegave i dette Spørgsmaal. I Ønsket om at frelse Eder i denne Sag og hindre Forargelse og Farer med faderlig Omhu, giver vi Eder derfor med apostolisk Myndighed Dispensation til, uanset den Hindring, der ligger i offentlig Velanstændighed og Retfærdighed samt i dette Svogerskab[3]), som fremgaar af det ovenfor sagte, at maatte blive i dette Ægteskab, saaledes at vi dermed erklærer baade de Børn, I har faaet, og dem, I siden kan faa, for ægtefødte. Intet Menneske maa bryde denne vor Dispensation og Bestemmelse eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod den. Men hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den Almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rieti den 21. Maj i vort Pontifikats 1. Aar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) i Aaret 1276. — 2) jf. DRB II 1 Nr. 91 Note 2. — 3) foruden Svogerskab, som bestod mellem en Person og den, med hvem en af hans Slægtninge havde haft Samleje, og som var Ægteskabshindring indtil fjerde Grad inclusive, kendte den kanoniske Ret en Ægteskabshindring bestaaende i, at den ene af de vordende Ægtefæller forinden havde været trolovet med en Slægtning af den anden. Det er denne Hindring der sigtes til med Ordene 'offentlig Velanstændighed og Retfærdighed'.

1288. 22. Maj. Roskilde. 294

Magister Rane, Dekan, og Jens kaldet Rude, Kanniker i Roskilde og udnævnte til Dommere af Ærkebiskop Jens 1. Dros, tildømmer Magister Jens Kok og hans Medarvinger en Gaard i Søstrup.

Afskrift af Bartholin.

Magister Rane, Dekan, og Jens kaldet Rude, udpegede som Dommere af den ærværdige Fader Herr Jens, Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, i Sagen mellem Herr Abbeden og det menige Konvent i Sorø som den ene Part og Magister Jens Kok som den anden, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har gennemlæst og omhyggeligt undersøgt den ærværdige Faders, Roskildebispen Herr Ingvars Brev, hvis Ordlyd er som følger: Ingvar, af Guds Naade osv. *(=Nr. 141)*. Da nu nævnte Herr Abbed overfor os har anbragt at være udkastet af Besiddelsen og berøvet den, men paa ingen Maade har bevist det, tildømmer vi under Hensyntagen ikke blot til Herr Bispens nævnte Dom, men ogsaa til mange troværdige Mænds Vidnesbyrd og Dokumenter om denne Sag ved en Slutdom nævnte Jens og hans Medarvinger nævnte Gaard med dens Tilliggende at besidde frit, idet vi under Banlysnings Straf forbyder nævnte Abbed og menige Konvent for Fremtiden at befatte sig med nævnte Godser eller at hindre eller besvære nævnte Jens og hans Medarvinger desangaaende. Til Vidnesbyrd om dette er vore Segl hængt under nærværende Brev. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 den 22. Maj.

1288. 23. Maj. Nyborg. 295

Kong Erik 6. Menved tager Faaborg under sin Beskyttelse, fritager Byens Borgere for Told, tillader dem at benytte de Græsgange, de har brugt fra Valdemar 2. Sejrs Tid og giver dem Ret til at hæfte Lovovertrædere i Byen.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi tager Borgerne i Faaborg under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi erklærer dem for fri og undtagne at være for enhver Betaling af Told overalt inden for vort Riges Grænser, og idet vi skænker dem den Frihed til at lade deres Kvæg græsse paa Græsgange, som de har haft paa vor Oldefader Kong Valdemars Tid, salig Ihukommelse. Ydermere har vi tilføjet den Forret, at de skal have fri Tilladelse og Magt til, hvis de kan, uden at give nogen Art af Bod at tilbageholde enhver, der drister sig til at øve Uret mod fornævnte Borgere indenfor deres Bys Grænser. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen drister sig til paa nogen Maade at besvære dem i Anledning af disse Friheder og Naader imod dette Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1288 paa Trinitatis Søndag, i Nærværelse af vor elskede Moder, med Herr Valdemar, Jyllands Hertug, som Vidne.

296 1288. 28. Maj. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Herresteds Privilegier.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at alle skal vide, at vi for Fremtiden skænker og ved nærværende bekræfter de Love og Torverettigheder, som nærværende Brevførere, Borgerne i Herrested, ifølge Sædvane har haft fra Arilds Tid og vides at have haft paa vor højt elskede Faders Tid, salig Ihukommelse, saaledes som det tydeligt indeholdes i de herom affattede, af vore Forfædre skænkede Privilegier[1]), idet vi under vor Naades Fortabelse paa det strengeste forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til i Fremtiden at rejse Krav imod Borgerne eller paa nogen Maade hindre dem med Hensyn til disse Torverettigheder, som de hidtil har haft, saafremt han ynder vor Naade og Gunst. Til Erindring om denne Handling har vi givet dem nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1288, Fredag i Trinitatisugen, med Drosten Herr Peder som Vidne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) Kristoffer 1.s Privilegium af 1258 27. August (DRB II 1 Nr. 256) og Erik 5.s Privilegium af 1270 19. Juli.

1288. 14. Juni. Sakskøbing. 297

Kong Erik 6. Menved tager Borgerne i Nakskov under sin Beskyttelse og fritager dem i Almindelighed for Skyld i Drabet paa Niels Larsen og hans Svende.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget Indbyggerne i vor By Nakskov under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen drister sig til at paaføre dem Skade eller nogen Hindring paa deres Ejendom eller Personer, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Men for det Drab, der blev begaaet ved Niels Larsens og hans Svendes Død, anser vi dem forsaavidt for rensede, medmindre en eller flere vil sagsøge en eller flere af fornævnte Bys Indbyggere med Navns Nævnelse for omtalte Drab; disse dømmer vi til at rense sig for dette Drab og forsvare sig med Lov mod enhvers Søgsmaal, medmindre en af dem allerede har aflagt Tilstaaelse om eller paa Tinge er blevet fældet for det nævnte Drab. Givet i Sakskøbing i det Herrens Aar 1288 Dagen før de hellige Martyrer Vitus' og Modestus' Dag, med Drosten Herr Peder som Vidne.

1288. 20. Juni. Fliinge. 298

Abbed Niels af Sorø Kloster appellerer gennem Ærkebiskop Jens 1. Dros til til Paven den Dom, hvorved de af Ærkebispen udpegede Dommere har tildømt Jens Kok en Gaard i Søstrup (Nr. 294).

Afskrift af Bartholin.

I Herrens Navn Amen. Jeg Niels, Abbed af Vor Frue Kloster i Sorø, føler mig og nævnte Kloster besværet ved en Retsnægtelse fra Din Side, ærværdige Fader, Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, af følgende Grund: jeg har fra den Slutdom, som blev fældet af Dekanen Herr Rane og Jens kaldet Rude, Kanniker i Roskilde Kirke og af Eder udpeget til Dommere for mig og det allerede nævnte Kloster i Sorø som den ene Part og for Jens Kok og Bo Breds Arvinger som den

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

anden Part[1]), men som dog ikke er nogen Dom, appelleret til Eders Domstol, saaledes som det tydeligt fremgaar af det derom affattede og til Eder overgivne Brev, hvis Ordlyd er følgende:

Jeg Niels, Abbed af Vor Frue Kloster i Sorø, anbringer over for Eder, ærværdige Fader Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, at — da I paa Andragende af Jens Kok (havde henvist)[2]) den Sag, som verserede eller som jeg haabede skulde versere mellem mig og nævnte Kloster som den ene Part og nævnte Jens Kok og Bo Breds Arvinger som den anden Part angaaende Gods i Søstrup i Merløse Herred, til Dekanen Herr Rane og Jens kaldet Rude, — blev det fra min og nævnte Klosters Side fremhævet, at samme Kok imod al Retfærdighed har røvet det nævnte Gods i Søstrup fra vort Kloster, hvorfor der efter Ret og Billighed og i Henhold til Eders Paabud til dem fra vor Side blev nedlagt Paastand paa, at vi før alt andet[3]) burde genindsættes i Besiddelsen af det nævnte Gods; nævnte Kok svarede imidlertid i Retten, at han ikke havde røvet det fra os, men at han havde samlet sine Venner og sat sig i Besiddelse af nævnte Gods, og han sagde, at han havde gjort det ifølge en kirkelig Dommers lovlige Dom, og for at bevise det krævede han, at der skulde indrømmes ham en Frist, som samme Dommere ogsaa indrømmede ham, nemlig til Fredag i Pinseugen. Da vi saa paa den fastsatte Dag indfandt os hos de allerede nævnte Dommere, fremlagde oftenævnte Kok et Dokument forseglet med Roskildebispens Segl[4]), som det ved første Øjekast syntes, hvori stod, at nævnte Biskop havde tildømt nævnte Bo Breds Arvinger nævnte Gods. Fra dette Dokuments Udstedelse er der forløbet næsten tre Aar, i hvilken Tid der ikke har været Tale om noget Klageskrift eller noget indledende Processkridt, og det er ikke underligt, da der aldrig i denne Sag for ham eller andetsteds er indgivet Klageskrift mod mig eller indledet Proces mod mig, men da samme Biskop vilde fremskynde Dommen uden at overholde Rettens Gang, appellerede jeg, der forud anede dette, til Eders Domstol af retmæssige Klagegrunde; I overdrog imidlertid Sagen til Herr Bispen af Odense og Herr Dekanen i Roskilde, og senere da Bispen af Odense var død, overdrog I atter paa Andragende af nævnte Kok Sagen, som allerede sagt, til oftenævnte Dekan og Jens kaldet Rude, Kanniker i Roskilde; men om nævnte Dom af Bispen mod os har vi aldrig hørt noget, førend den paa den nævnte Fredag før Pinse blev fremlagt af nævnte Kok; thi hvis der overhovedet er fældet nogen Dom, er den fældet uden mit Vidende, uden at jeg har været stævnet, og uden at jeg paa Trods

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har holdt mig borte, hvorfor den af mange Grunde bør anses for ikke eksisterende og ugyldig. Derfor blev det fra vor Side paastaaet, at Genindsættelsen i Besiddelsen ikke burde forsinkes paa Grund af det Brev. Men Dekanen og Jens Rude stævnede os den følgende Dag for at høre deres Dom angaaende dette, og da jeg og min Modpart den Dag mødte for dem, spurgte oftenævnte Dekan, om vi vilde overlade Afgørelsen til nogle Mænd, som paa venskabelig Maade kunde ende Sagen mellem os, til hvilket jeg svarede: ikke førend Besiddelsen af nævnte Gods er givet os igen, og det blev fra vor Side paastaaet, at de skulde lade Herr Ærkebispens aabne Brev til dem om denne Sag oplæse; men efter at have hørt dette, rejste nævnte Jens Rude sig pludseligt, idet han ikke regnede Eders nævnte Brev for noget, og staaende, ikke siddende, læste og forkyndte han et Brev af følgende Ordlyd: Magister Rane, Dekan, og Jens kaldet Rude osv. *(=Nr. 294)*. Derfor appellerede jeg mundtligt straks i Domstolen til Eders Dom og jeg fornyede[5]) atter samme Appel i en Skrivelse til Eder inden tre Dage, saaledes som det tydeligt fremgaar af det derom affattede Brev, hvilket jeg altsammen eller i det mindste det af det foregaaende, som er tilstrækkeligt til at begrunde min Paastand, tilbyder at ville bevise for Eder paa lovlig Vis, og jeg beder om at faa Lejlighed til dette ved Eders ærværdige Velvilje, og jeg beder om, at I vil erklære nævnte Dom[4]), hvis den fortjener at kaldes en Dom, for ugyldig og uvirksom, og at I vil tilbagekalde det Brev, hvorved I har bekræftet nævnte Dom, skønt det ikke er nogen Dom, fældet som den er under mit Fravær, uden at jeg var stævnet og efter lovlig Appel og inden ti Dage fra nævnte Doms Afsigelse uden retslig Undersøgelse af Sagen, og at I vil lade mig og nævnte Kloster blive genindsat i Besiddelsen af oftenævnte Gods, som uretmæssigt er blevet røvet fra os. Dette anfører jeg uden at forpligte mig til at bevise alt det ovennævnte, men alene det, som er tilstrækkeligt af det fornævnte. Jeg beder ogsaa om, at Eders Segl til Forvaring maa blive hængt under dette Klageskrift eller denne Besværing.

Men I har ikke villet høre os eller yde os Retfærdighed, hvorfor jeg gaar bort fra Eders Domstol og med dette Brev appellerer til Pavestolen, og jeg beder saa indtrængende som overhovedet muligt om Appelbrev[6]), idet jeg stiller mig og alle det nævnte Klosters Godser under Pavestolens Beskyttelse. Dette er forhandlet offentligt i Nærværelse af mange troværdige gejstlige og verdslige, der særlig var indkaldt og opfordret til dette, ved Fliinge under det Herrens Aar 1288 den 20. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1) jf. Nr. 294. — 2) indsat ved Konjektur. — 3) d. v. s. uden Hensyn til, hvem der ved den endelige Dom maatte blive kendt berettiget til Godset. — 4) Nr. 141. — 5) tyder paa, at Brevet: 'Jeg Niels, Abbed af Vor Frue Kloster i Sorø, forelægger for Eder . . . denne Klage eller Ansøgning' tildels foreligger i Referatets Form; Appellens skriftlige Fornyelse er nemlig det lige citerede Brev. — 6) jf. DRB II 1 Nr. 33 Note 5 (jf. Gratians Dekret c. 31 C. II q. 6).

299 1288. 20. Juni. Fliinge.

Ærkebiskop Jens 1. Dros oversender Pave Nicolaus 4. Sorøabbeden Niels' Appel af Dommen om Gaarden i Søstrup.

Afskrift af Bartholin.

Jens, af Guds Naade, omendskønt ganske uværdig dertil, Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til den højhellige Fader og Herre med Kristus Nicolaus, ved Guds Forsyn den hellige og ukrænkelige romerske Kirkes øverste Biskop, ydmyge Kys paa hans Helligheds Fod.

Jeg underretter ved nærværende Brev Eders Hellighed om, at den fromme Mand Broder Niels, Abbed af Sorø Kloster af Cistercienserordenen i Roskilde Stift, har indfundet sig hos mig og indenfor lovlig Frist indgivet en Appel fra mig til det apostoliske Sæde af følgende Ordlyd: I Herrens Navn Amen. Jeg Niels, Abbed af Vor Frue Kloster i Sorø osv. *(=Nr. 298).* Idet jeg derfor af Ærbødighed for Eder og det apostoliske Sæde vil vise mig imødekommende over for denne Appel, fritager jeg nævnte Abbed for min Dom og Undersøgelse og oversender ham eller hans lovlige Stedfortræder i Udførelsen af nævnte Appel til Eders Hellighed og giver ham herom nærværende Skrivelse eller Appelbrev[1]). Til Vidnesbyrd og fyldigere Sikkerhed for dette er mit Segl hængt under nærværende Brev. Givet fornævnte Dag og Sted.

1) jf. Nr. 298 Note 3.

300 1288. 21. Juni.

Ribe Kapitel bevidner, at Prioren ved Odense St. Knuds Kloster har protesteret mod, at Provsten i Odense ved en Tilsnigelse har anbragt sit Navn i et Brev fra Odense Kapitel.

Afskrift (Odensebogen).

Ribe Kapitel til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at — da fra Odense Kapitels Side et Brev var blevet ud-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

stedt, i hvilket Provstens Navn var anbragt mellem Priorens og Kapitlets Navn, — erklærede nævnte Klosters Prior i vor Nærværelse, at ingen Provst havde nogen Ret i deres Kapitel, hvorfor han, da nævnte Brev under hans Fravær ifølge en Tilsnigelse var opnaaet under en saadan Form, vedhængte sit eget Segl, men nægtede at vedhænge Kapitlets, for at ikke muligvis en eller anden under Paaberaabelse af et saadant Brev i Fremtiden skulde kunne tilegne sig nogen Ret i deres Kapitel. Til Vidnesbyrd herom har vi paa nævnte Priors indtrængende Opfordring ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i det Herrens Aar 1288 den 21. Juni.

1288. 23. Juni. Nykøbing. 301

Kong Erik 6. Menved stadfæster Fru Lenes og hendes Sønner Kristians og Klaus' Forleninger i Maardu, Sarnä og Abneeme.

Afskrift i Dorpat.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi overlader det Gods i Landbyerne Maardu, Sarnä og Abneeme, som nærværende Brevfører Fru Lene[1]) og hendes Sønner Kristian og Klaus retmæssigt har haft som Len af vor kære Fader, salig Ihukommelse, til nævnte Frue og hendes Sønner at besidde til evig Tid som Len med samlet Haand tillige med alt dets Tilliggende, nemlig Ager og Eng, Fægang og Skov, Vande og Fiskesteder. Derfor forbyder vi udtrykkeligt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover paa nogen Maade at besvære hende eller hendes omtalte Sønner med Hensyn til fornævnte. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1288 Dagen før St. Hans i Nærværelse af vor kære Moder med Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, Prioren af Antvorskov, vor Drost Peder, Jens Sjællandsfar og vore andre Raader som Vidner.

1) jf. 1271 29. Marts. 1271 27. April.

1288. 23. Juni. Nykøbing. 302

Kong Erik 6. Menved stadfæster Klosteret Dünamündes Besiddelser i Estland.

Afskrift i det svenske Rigsarkiv (Vidisse af 1314 21. April).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterlig for alle[1]), at vi overlader, hjemler og tildømmer de fromme Mænd, Munkene i Dünamünde, alt det Gods, som de har købt i Estland, nemlig Landsbyerne Raasiku, Tõhilga, Aruküla-Saku, Kalesi, Kangla, Puiatu, Järsi, Kurgla, Paeküla, Määraküla, Pälli, Kalumatsu, Ristiküla, Vilivalla, Määra, Metslõugu og Øen Pakrisaar tilligemed en Gaard i Reval og Landsbyen Igavere, saaledes som de har haft dem af vor kære Fader, salig Ihukommelse, med alle deres Tilliggender, nemlig Ager og Eng, Skov og Fægang, Vande og Fiskedamme, med dyrkede og udyrkede Jorder at besidde med evig Ret, idet vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse forbyder, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at hindre dem mod dette Brevs Ordlyd, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Nykøbing i det Herrens Aar 1288 Dagen før St. Hans, i Nærværelse af vor kære Moder med Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, Herr Peder, vor Drost, og Herr Jens Sjællandsfar, Høvedsmand i Reval, og andre af vore Raader som Vidner.

1) jf. Nr. 64 (1283), se P. Johansen S. 773.

303 [Før 1288. 24. Juni][1]).

Johan af Dovay, Raadmand i Lübeck, beretter for Raadet i Lübeck om sine Vanskeligheder som Udsending i Sagen angaaende Erstatning for Plyndringen af Vraggods i Virland og beder Raadet underrette ham om, hvornaar Høvedsmanden i Reval vender hjem.

Original i Lübeck.

Johan af Dovay paa Gotland til sine elskede Herrer og kære Venner, Raadmændene i Lübeck velvillig og redebon Tjeneste i alle Forhold.

I har først ved Eders Breve, da jeg kom fra Landet Estland, bedt mig om atter at vende tilbage for at møde Fru Dronningens Udsending. Da jeg dernæst allerede var rede til Rejsen, skrev I til mig, at jeg paa Gotland skulde deltage i alle Sager med Markvard, hvad jeg ogsaa — Gud ved det — har gjort, saa godt og ærligt jeg kunde, saaledes at jeg har affattet et Brev, som jeg oversender Eder, om at sidde til Doms sammen med andre retskafne Mænd fra de enkelte Stæder. Nu troede jeg imidlertid, at jeg helt var løst fra saadanne Bekymringer; men I har skrevet til mig, at

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

jeg atter skulde vende tilbage til Estland med Herr Kongens og Dronningens Breve; dette er ganske besværligt for mig, saaledes som enhver af Eder vel kan regne ud, at jeg skal paatage mig ubegrænset Møje for en tvivlsom Sag, fordi jeg frygter, at jeg kan udrette intet eller lidet. Men eet ved jeg, at jeg kan skaffe mig mange Fjender. Skønt derfor alt det ovenanførte vil være mig til Besvær og Tynge, hverken kan eller bør eller vil jeg dog paa noget Punkt gaa imod Eders Ønsker, men jeg vil, som om jeg var en landflygtig, taale alt. Jeg beder altsaa Eder, gode Mænd, om at I vil værdiges at tænke paa min Bekymring og skrive om Høvedsmanden, hvornaar han skal sætte over Havet (til Estland), fordi jeg frygter for, at jeg intet kan opnaa, hvis ikke han selv kommer til Reval. Jeg beder ogsaa om, at I omhyggeligt vil være lydhør over for alle Breve, som jeg sender Eder. Lev vel med den Herre Jesus Kristus.

1) jf. Nr. 238.

1288. 24. Juni. Nykøbing. 304

Kong Erik 6. Menved tager Revals Borgere og deres Ejendom under sin Beskyttelse og bekræfter deres Privilegier.

Original i Reval.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Ved nærværende Brev gør vi vitterligt for alle, at vi tager vore elskede Borgere i Reval og deres Gods under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og at vi tilstaar dem alle de Friheder, Naader og Rettigheder, som de frit har gjort Brug af paa vore Forfædres Tid, saaledes som det staar udførligere i deres om disse Friheder, Naader og Rettigheder affattede Privilegier. Idet vi vil anse disse deres Privilegier og de nedskrevne Friheder, Naader og Rettigheder for gyldige og uforanderlige, bekræfter vi dem ved nærværende Brev. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at besvære vore nævnte Borgere mod deres fornævnte Privilegier og nærværende Brev, saafremt han vil undfly vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Nykøbing med vor elskede Moders Vilje og Samtykke i det Herrens Aar 1288 paa St. Hans Dag, med Herr Vizlav, Rygboernes Fyrste, Herr Henrik

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Prior i Antvorskov, Herr Magister Morten, Rigets Kansler, Herr Peder vor Drost, Herr Jens Sjællandsfar, Høvedsmand i Reval og vore og Rigets andre Raader som Vidner.

305 [Efter 1288. 24. Juni[1])].

Udsendingene Johan af Dovay, Mathias Puke, Anne og Johan af Rigamünde tilstiller Raadet i Lübeck et Referat af deres Forhandling med Høvedsmanden, Vasallerne og Raadet i Reval om Udlevering af Vraggodset fra Virland.

Original i Lübeck.

Johan kaldet af Dovay, Borger i Lübeck, Mathias kaldet Puke og Anne, Borgere paa Gotland, og Johan kaldet af Rigamünde, Borger i Riga, til de hæderværdige og gode Mænd, Fogeden og Raadmændene i Staden Lübeck, al mulig Hengivenhed og Ærbødighed.

Vi erklærer for Eder, hæderværdige og gode Mænd, saaledes som vi tidligere har underrettet Eder om, at vi har overholdt den Frist, som Herr Frederik, Høvedsmanden i Reval, havde fastsat for os til St. Hans Dag, idet sammen med os Udsendinge fra Kapitlet i Riga, Bispen af Øsel, Bispen af Dorpat og Staden Dorpat og Udsendinge fra den tyske Ordens Mester og Brødre kom til Reval, og Landets Raadmænd og Kongen af Danmarks Vasaller deltog i Mødet — (de sidste) dog i et ringere Antal end vi syntes om — i hvis Nærværelse vi lod oplæse Kongens Brev og de andre, som var os betroede. Imidlertid bad vi Ridderen Herr Odvard af Lode og Herr Bruno af Dalem om, at de vilde skildre Sagen, saaledes som den var kendt for dem. Saa rejste foranskrevne Herr Odvard sig og erklærede følgende:

Jeg vil ikke for nogen Vens eller Fjendes Skyld undlade at berette Sandheden om, hvad der er kendt for mig. Eftersom Konrad Stalbuk og en anden Svend kom til mig tillige med Rutger fra Bremen og Frovin Kølneren for at klage over, at nogen voldeligt var sejlet fra Virland efter det nævnte Gods uden deres Tilladelse, gav jeg dem derfor Breve til Vasallerne, som havde sendt deres Mænd efter det nævnte Gods og befalede paa Kongens Vegne, at de alle tilsammen skulde tilbageholde det Gods, som de førte tilbage til Havnen, og gaa saaledes til Værks, at hverken Kongen eller den almindelige Købmand kunde dadle dem, hvilket de undlod. Ligeledes sendte jeg Brev til Herr Bruno af Dalem om, at han skulde sammenkalde Vasallerne og paalægge dem, at de skulde forholde sig saaledes med det

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skibbrudne Gods, at hverken Kongen eller den almindelige Købmand kunde dadle dem, hvilket de heller ikke gjorde. Saa udsendte Herr Bruno sine Udsendinge tillige med fornævnte Købmænd, idet han for anden Gang befalede fornævnte Voldsmænd, at de skulde fremvise omtalte Gods og forholde sig saaledes dermed, at de ikke kunde anklages af Kongen og den almindelige Købmand, hvilket de atter undlod. Fremdeles paalagde jeg Raadmændene i Reval ved Frovin Kølneren, at de skulde forbyde, at nogen købte oftenævnte Vraggods. Dette gjorde de ingenlunde. Fremdeles drog jeg paa de oftenævnte Købmænds Bøn til Reval og traadte ind, mens Raadmændene holdt Møde, idet jeg bad om og befalede, at de som andre Stæder og Herrer skulde forbyde Køb og Salg af det oftenævnte Gods, hvilket de atter undlod at gøre. Derefter sammenkaldte jeg Kongens Vasaller paa Herrens Omskærelsesdag i Nærværelse af Kommandanten paa Velin og hans Broder Holk, Foged i Järvamaa, og da blev der ikke svaret eller afgjort noget for oftenævnte Købmænd, som de kunde staa sig ved. Men hvorfor skal jeg sige mere, undtagen at man er faret uretfærdigt og voldeligt frem mod de oftenævnte.

Derefter sagde Herr Bruno, at alle Herrerne var blevet enige om følgende, at Herr Bruno selv med nogle andre Vasaller og oftenævnte Købmænd skulde drage omkring; men i den første Landsby, de kom til, var alle Esterne flygtet bort, og deres Herrer vilde ikke være tilstede. Derefter kom vi til Nicolaus af Cundis' Godser, som under sig besad meget af det Gods, men han vilde heller ikke være tilstede, men var fraværende. Denne har Gods fra Herr Lüders af Büxhöveden. Paa samme Maade undlod ogsaa alle de andre Landsbyers Beboere at gøre, hvad de med Rette var pligtige til.

Fremdeles skal I vide, at oftenævnte Ridder Herr Bruno anerkendte, at han og Herr Mor var gaaet i Borgen for Hermann Avegge, saa at de skulde bevæge ham til Retfærdighed med Godset, eftersom ofteomtalte Købmænd ikke stolede paa allerede nævnte Herman med Hensyn til det Gods, som han havde. Saa først, efter at Kongens Brev og de andre os betroede Breve var oplæste, rejste nogle Vasaller sig under Uro, men vi bad Høvedsmanden og Vasallerne om selv at svare os paa fornævnte. Saa sagde Høvedsmanden efter Overvejelse, at hvis vi — saaledes som vi havde bedt ham i Wesenberg — stillede Herr Johan af Wrangel Sikkerhed for Løfterne til ham, vilde han selv være ivrig og arbejde for, at Godset blev gengivet os. Fremdeles (sagde han), at hvis nogen af Hensyn til og Ærefrygt for Gud

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vilde give noget tilbage, vilde det ingenlunde mishage ham. Af saadanne fandt vi dog kun saare faa. Saa bad vi atter Høvedsmanden minde Vasallerne om at tilbagegive Godset, saaledes som det stod i Kongens Brev, og hjælpe os til det. Men han svarede i Vrede, at han hverken vilde hjælpe eller hindre os. Saa bad vi atter om, at han skulde paalægge Vasallerne, at de skulde give os et bestemt Svar, som vi kunde underrette vore vise Mænd om, hvad de ikke gjorde, skønt de blev bedt derom. Derpaa paalagde han dem atter paa Kongens Vegne, at de skulde svare. De sagde, at de til Kongen ved Herr Johan af Verden, Kapellan hos Bispen af Rügen, havde sendt et Brev, som var forseglet med Revalbispens Segl og med Segl tilhørende Høvedsmanden og Raadmændene for Reval Land og Stad. Hvad der paalagdes dem som Svar paa det Brev, vilde de udføre. Og saaledes gik vi atter til Høvedsmanden og bad om, at han vilde give os et nyttigt Raad. Han svarede, at hvor mange Breve der end kunde sendes over, og af hvad Art og Størrelse de end monne være, vilde dog Vasallerne forblive ved deres Lands Retssædvane. Og hvis Eders Gods saaledes ved Bønner og Breve bliver Eder tilbagegivet, vil jeg, at I maa udrive mit højre Øje.

Fremdeles skal I vide, at vi ikke aabenlyst eller hemmeligt har faaet noget Svar eller Raad af nogen, som vi kan staa os ved eller antage, fordi næsten alt Godset er spredt viden om. Fremdeles indfandt vi os for Raadmændene i Staden Reval og bad dem om, at det Gods, som deres Borgere havde købt, skulde gives tilbage. De svarede, at alt, hvad Kongen bød dem efter føromtalte Brev, vilde de paa ingen Maade undlade at gøre. Men af Godset, som Herr Johan af Wrangel havde, har han tilbagegivet os vor Part, og vi har stillet ham Sikkerhed for det lovede. Fremdeles erkendte Revals Borgere over for os, at oftenævnte Købmænd aldrig havde givet Tilladelse til, at noget af det Gods solgtes eller købtes. Fremdeles skal I vide, at adskillige først talte og optraadte godt, som nu har slaaet helt om. Mange Ting er hændt os og er svaret os, som det vilde være alt for vidtløftigt at skrive, men naar vi personligt kan sætte over Havet, vil vi berette det mundtligt for Eder. Fremdeles beder vi Eder at skrive tilbage, saa hurtigt I kan, hvad der synes Eder nyttigst, om vi skal vende hjem eller endnu forblive i Estland. Og for at I kan fæste større Lid til dette, har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev.

1) jf. Nr. 238.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1288. 28. Juni. Slesvig. 306

Biskop Bertold af Slesvig vidimerer Nr. 53.

Afskrift i Rigsarkivet (Ulrich Petersens Collectanea).

Bertold, af Guds Naade Biskop i Slesvig, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

I skal vide, at vi har set nedenstaaende Brev, ufordærvet, uskrabet, ustunget og uden at være ødelagt i nogen Henseende, af følgende Form: Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge osv. *(=Nr. 53)*. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1288 Dagen før Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

1288. 4. Juli. Køge. 307

Kong Erik 6. Menved tager Byen Køge under sin Beskyttelse, erklærer Roskilde Ret for gældende i Køge og fritager alle, der bygger paa Byens ubebyggede Grunde, for Afgifter til Kongen i fire Aar.

Afskrift paa det kongelige Bibliotek (Peder Syvs Collectanea).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi har taget nærværende Brevvisere, Indbyggerne i vor By Køge under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi vil, at samme Lov og Ret og Fred skal overholdes, som fuldstændigere overholdes i Staden Roskilde[1]). Ydermere erklærer vi alle, der herefter vil bebo nogle ubebyggede Grunde i vor By Køge, i fire Aar efter at de er begyndt at bebo nævnte Grund, for baade fri og undtagne at være for alle Byrder og Afgifter, der er vor Ret. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at hindre dem i Anledning af fornævnte, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Køge i det Herrens Aar 1288, første Søndag efter Apostlene Petrus' og Paulus' Dag, med Drosten Herr Peder som Vidne.

1) Roskilde Stadsret, udstedt af Erik 5. 1268 15. Juni.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

308 1288. 6. Juli. Roskilde.

Kong Erik 6. Menved tager Roskilde Clara Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver det Jurisdiktion over dets Bryder og Landboer i Tremarkssager.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle[1]), at vi med vor elskede Moders Samtykke og Vilje tager Søstrene i St. Clara Kloster i Roskilde tilligemed alt deres Gods og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi tilstaar dem alt deres Gods, hvorsomhelst det er beliggende, for frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de andre Afgifter, Byrder og Tjnester, der er vor kongelige Ret; vi giver dem ydermere den særlige Naade, at deres Bryder og Landboer i Tremarkssager for de os tilkommende Bøder ikke skal svare nogen anden end de omtalte Søstre eller deres Official. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til paa nogen Maade at besvære Fruerne eller deres Official med Hensyn til den Frihed, vi naadigt har skænket dem, imod dette Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1288, Ottendedagen efter Apostlene Petrus' og Paulus' Dag, med Kansleren Herr Magister Morten og Drosten Herr Peder som Vidner.

1) jf. 1272 16. Marts.

1288. 15. Juli.

Reg. Dan. Nr. 1399* se Nr. 66.

309 1288. 19. Juli. Roskilde.

Domprovst Jens Grand skænker Roskilde Kapitel Jordegods i forskellige midtsjællandske Herreder til Oprettelse af seks Præbender og træffer Beslutning om disses Forvaltning.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Jens, Provst i Roskilde og Lærer i den gejstlige Ret, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med ham, der er alles sande Frelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den skændige og nedrige Utaknemmeligheds Pest, der udtørrer Fromhedens Kilde og paa ganske umenneskelig Vis strider med den menneskelige Natur, har ledet Verden saaledes i det onde og udsat denne Verdens Beboere saaledes for Ondskaben, at medens de umælende Dyr kender den, af hvem de opfødes, og udsætter sig for Farer for at frelse deres Herrer, findes der blandt Menneskene, som dog har Fornuftens Brug, af Tusinder næppe een, som, naar han har faaet Naadegaver eller Belønninger, han knap havde kunnet haabe paa, viser sin Taknemlighed ved at aflægge Vidnesbyrd om den; derfor minder ogsaa vor fælles Velgører, som giver alle gerne og uden Bebrejdelse[1]), om, at hans udvalgte, da han var bleven fed af gode Ting, slog bagud[2]), og derfor siger han, at han er blevet foragtet af sine egne Sønner, som han havde opfødt, medens dog Asenet kender sin Herre og Oksen sin Ejermand[3]). Sandelig er det ikke for at stille andre i Skygge eller for hovmodigt at stille mig frem for nogen anden, saa lidt som for med Farisæeren[4]) at erklære mig for retfærdig, at jeg i Ønsket om med Apostelen[5]) at være taknemlig for de kærkomne Naadegaver, jeg har faaet af Gud, efter længe at have overvejet Sagen i mit Sind fast har besluttet efter fattig Evne at yde den hellige Kirke i Roskilde, — som i sin Velvilje, der udgaar af Naade og fremgaar af Gudsfrygt, allerede da jeg var Barn, læskede mig med Mælk[6]), og da jeg blev voksen, skænkede mig Velgerninger og viste mig Æresbevisninger — ringe Gengæld for alt det, den har givet mig, og for de store Gaver at give en beskeden Gengave, som kan vise, overalt hvor Erkendtlighed for modtagne Naadegaver ved nøje Prøvelse kan bevises, at jeg er Taknemlighedens ægte Søn og ogsaa virkelig med Taknemlighed vil sætte i Værk det fromme Forsæt, jeg har fattet.

Saa skænker jeg da[7]) efter omhyggeligt Overlæg og modent Samraad med den ærværdige Fader Herr Ingvar, Biskop af Roskilde, og de gode Mænd i hans Kapitel, til Forøgelse af Gudsdyrkelsen og til evig Sikring af Roskildekirkens Glans og Skønhed alt, hvad jeg har i Osager, Kastholm, *Bylsthorp i Volborg Herred og alt, hvad jeg har i Sneslev, Højbjærg og Ørslev med den Patronatsret, jeg ogsaa har der, samt Glænø i Flakkebjærg Herred til deraf at oprette Grundstammen for seks Præbender i samme Kirke i Roskilde, der paa nedenfor anførte Vilkaar skal anvendes til seks Kanniker, som jeg vil indsætte der. Men til deres Bord overdrager jeg alt det Gods, jeg ejer i Taastrup, Hesede i Ringsted Herred, Gislinge i Tudse Herred og Glim i Sømme Herred, paa den Betingelse, at de, der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

residerer, skal lade alle dette Bords Indtægter indsamle og sælge og det, der er kommet ind derved, fordele ligeligt mellem dem, som er tilstede ved Gudstjenestens Tider, saaledes at det først nøje regnes ud, hvor meget hver af dem, der residerer, kan faa for hver af Tiderne, dog saaledes, at hvis en ikke er til Stede ved en af Tiderne, skal hans Part ikke lægges til det, de andre faar, men oplægges til Indkøb af faste Ejendomme, som skal lægges til Bordets andre Ejendomme. Paa samme Maade med den Part, som en, der ikke residerer, vilde have faaet, om han havde resideret. Residens kan han tage, naarsomhelst han kommer, naar han blot vil holde den uden Svig. Men skulde nogen af dem være fraværende for at bestyre deres Præbendegods, skal han dog efter sine residerende Fællers Vilje og Paabud oppebære lige saa meget, som om han havde været til Stede ved alle Tiderne, dog saaledes, at der ikke begaas nogen Svig i denne Sag og at han ikke maa være fraværende mere end seks Uger.

Fremdeles skal det ikke være tilladt dem eller nogensomhelst at foretage nogen Deling af Præbenderne, men alle skal de under eet nyde alt det Gods, der tilhører Præbendernes Grundstamme og dets Udbytte. Men den Indtægt, dette Udbytte giver, er de pligtige at dele lige imellem sig.

Fremdeles ønsker jeg, at hvis noget Hus eller Kvæghøved eller andet af, hvad der nu findes paa dette Gods, som er følgende — i Osager Østergaard Huse til en Værdi af 15 Mark, i Osager Vestergaard ligeledes Huse til en Værdi af 15 Mark og 15 Læs Korn; i Kastholm Nørregaard Huse til en Værdi af 32 Mark, i Kastholm Søndergaard Huse til en Værdi af 90 Mark og 20 Læs Korn samt 15 Læs Hø; i Sneslev Hovedgaard Huse til en Værdi af 60 Mark, og Huse til de andre fem Gaarde sammesteds med Højbjærg til en Værdi af 50 Mark og en Mølle sammesteds til 10 Mark, i Ørslev Vestergaard Huse til 85 Mark, i Ørslev Østergaard Huse til en Værdi af 18 Mark og en Mølle sammesteds til en Værdi af 30 Mark, i Glænø Huse til en Værdi af 6 Mark; fremdeles er der paa det her nævnte Gods fem Okser, fem Hopper, to Kalve, fem Svin, nitten Faar, ni Lam, fire og tredive Køer og Redskaber til en Værdi af 7 Mark; fremdeles Huse i Taastrup Vestergaard til en Værdi af 24 Mark, i Taastrup Østergaard til en Værdi af 12 Mark; i Hesede Huse til en Værdi af 24 Mark og en Mølle sammesteds til en Værdi af 40 Mark; i Gislinge Huse til en Værdi af 20 Mark, i Glim til en Værdi af 12 Mark; paa dette Gods er der ogsaa fem Okser, fire Hopper, fire Svin, tre to Aars Kvier, seks Kalve, ni Faar, fire Lam, tre og tredive Køer og Redskaber til en Værdi af 3 Mark, og skulde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fremdeles ved de til enhver Tid forhaandenværende Kannikers Dygtighed, Forsynlighed eller Bekostning noget blive forbedret paa disse Præbender eller noget Gods ved Køb, Gave eller paa hvilkensomhelst anden Maade lagt til dette Præbendegods, og det ved Mangel paa Tilsyn eller noget hændeligt Uheld skulde bortkomme, da skal alt erstattes og bringes tilbage til den tidligere Stand og bevares ubeskaaret af de Kanniker, som til enhver Tid findes i disse Præbender, og til alt dette og hvert enkelt Punkt deraf ønsker jeg, at alle Kannikerne under eet skal være forpligtede, dog med den formildende Tilføjelse, at de, hvis Skaden ikke overstiger 30 Mark, skal være pligtige at erstatte den inden et Aar, men hvis den overstiger 30 Mark, skal Tiden forlænges i Forhold til Skadens Størrelse. Men hvis nogen af Kannikerne skulde være saa fræk og genstridig, at han ikke vil bidrage til Erstatningen, som det er nævnt ovenfor, skal den, der erstatter det bortkomne Gods, oppebære den Kanniks Indtægter, som ikke vil bidrage til Erstatningen saa længe, indtil han har faaet sine Udlæg godtgjort tillige med en Bøde paa 3 Mark, som den genstridige skal betale for sin Halsstarrighed.

Fremdeles skal ingen af dem nyde noget af Præbendegodset, førend han er begyndt at residere ved Kirken i Roskilde, som han er pligtig til i seks Maaneder; gør han ikke det fuldt ud, er han forpligtet til at forny og udfylde Residensen i andre seks Maaneder og faar ikke noget af Præbenden, før han er begyndt at residere.

Fremdeles maa ingen af dem nyde noget af Præbenderne, medmindre han holder personlig Residens[8]) eller er i særlig Tjeneste hos Paven eller Bispen i Roskilde, — dog saaledes at hvis Bispen har mere end to Kanniker i Roskilde i sin Tjeneste, skal de, som kommer efter de to første, ikke nyde noget af deres Præbender, — eller medmindre han er paa Skole eller paa Pilgrimsfærd, dog med Samtykke af Bispen og Flertallet af de residerende Kanniker i Kapitlet i Roskilde. Det Udbytte af Præbendernes Grundstamme, som samme Kannik skulde have nydt, hvis han ikke lod det skorte paa et af fornævnte Punkter, skal ikke komme de øvrige Kanniker til Gode, men derfor skal der indkøbes faste Ejendomme, som derefter skal lægges til fornævnte Præbenders Grundstamme.

Det samme ønsker jeg skal finde Sted, hvis nogen af Kannikerne skulde blive suspenderet, banlyst, lagt under Interdikt, eller ramt af nogen anden Hindring, hvorfor han ikke med Rette kunde faa Del i Præbendernes Indtægter.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles skal, naar en af disse Kanniker dør, de Indtægter, som oppebæres eller kunde være oppebaaret fra Dødsdagen til en ny Kannik er valgt og har taget Residens, fuldt og redeligt samles, og ogsaa derfor skal der indkøbes fast Ejendom, som skal lægges til de nævnte Præbender.

Fremdeles kan ingen af de fornævnte Kanniker oprette noget Testamente med Hensyn til disse Præbendeindtægter, men kun med Hensyn til den Indtægt, han allerede har oppebaaret, og som forholdsmæssigt svarer til den forløbne Tid; skulde de afgaa ved Døden, uden at der foreligger noget Testamente, skal der forholdes paa samme Maade, selv med de oppebaarne, men endnu ikke brugte Indtægter, og af Præbendegodset bør intet gaa over til Arvingerne; thi naar det drejer sig om Kirkens Gods, bør der ikke gælde nogen Arveret[9]).

Med Hensyn til Bevaringen af det oftenævnte Gods og de Henlæggelser, der skal foretages til det, som det ovenfor er fremstillet i alle Enkeltheder, ønsker jeg, at der mindst tre Gange om Aaret af de residerende Kanniker skal foretages en omhyggelig Undersøgelse og Behandling deraf, og at Inventarielisten i Overensstemmelse med denne hvert Aar skal fornyes, og i alt Fald een Gang hvert Aar oplæses for Kapitlet.

Fremdeles kan Kannikerne intet sælge af Skove, som hører under dette Gods, ikke heller anvende dem til eget Brug eller gøre noget andet dermed, undtagen for saa vidt det er nødvendigt eller nyttigt til at skaffe Brændsel eller Bygningstømmer for dem, der bor paa fornævnte Præbendegods.

Fremdeles ønsker jeg, at af disse Præbender to skal være for Præster, to for Diakoner og to for Subdiakoner, dog saaledes at Betalingen til Vikarerne fordeles ligeligt paa dem alle efter Roskildekirkens Sædvane.

Fremdeles ønsker jeg, at de efter min Død hvert Aar skal betale 3 Mark Penge til min Aartid, saaledes at een Mark gives til de fattige Peblinge, een Mark fordeles mellem de Kanniker, der er til Stede ved mine Vigilier, og een Mark mellem dem, der overværer Messen.

Fremdeles maa ingen Lægmand være Prokurator for nogen af disse Kanniker, hvad angaar disse Præbender, med mindre han uden Svig hører til Præbendernes egne undergivne.

Fremdeles skal enhver af dem efter den Rækkefølge, i hvilken han er valgt, have Stol i Koret og Sæde i Kapitlet med Kanonikatrettens hele Fylde[10]), dog saaledes at han ikke maa nyde noget af Indtægten af de gamle Præbender, undtagen hvad der kan tilkomme ham af Aartider og Messeofre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fremdeles maa de love, at de ikke vil besvære de andre Roskildekanniker med Bordfællesskab, hvis de ikke synes om det.

Naar fremdeles en af disse[11]) Kanniker ikke residerer, skal han indsætte en af de samme Kanniker som sin Prokurator, og denne skal da i alt være forpligtet til at gøre Fyldest for ham.

Fremdeles forbeholder jeg mig for hele min Levetid Ret til at mageskifte dette Gods med andet, som er bedre eller mere passende for de nævnte Kanniker, og til at foretage Forandringer, Fradrag og Tilføjelser til disse Bestemmelser, som jeg finder det heldigt, dog med Raad og Samtykke af Flertallet af de Kanniker, som da er Indehavere af oftnævnte Præbender.

Fremdeles forbeholder jeg mig for hele min Levetid Besættelsen af disse Præbender og Kanonikater og Investituren af Kannikerne, med skyldig Ærbødighed og Lydighed af dem, men efter min Død skal der med disse Præbender og Kanonikater gaas frem som med de andre med Hensyn til Besættelse og Investitur, medens alle de andre ovennævnte Bestemmelser skal vedblive at gælde i deres fulde Udstrækning, som det ovenfor er udtrykt.

Hvis der fremdeles skulde befindes noget tvetydigt eller dunkelt i noget Afsnit af disse Bestemmelser, forbeholder jeg mig at fortolke og forklare dem.

Fremdeles skal hver enkelt af Kannikerne, som for Fremtiden indsættes i disse Præbender, før Præbenden overdrages ham, være forpligtet til paa Tro og Love at erklære, at han uden nogen Afkortning deri vil overholde alle de ovenfor optegnede Bestemmelser.

For at alt dette kan faa større Kraft og Fasthed er efter min Begæring og til evig Ihukommelse de ærværdige Fædre og Herrer, Roskildebispen Ingvars, Kapitlets, Dekanens, Ærkedegnens og Kannikernes Segl sammen med mit eget hængt under dette Dokument. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 den 19. Juli.

Jeg Magister Rane, Dekan i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og skriver under ved Magister Herming og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Jens, Ærkedegn i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og skriver under og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Provst Niels, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg Arvid, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg David, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under ved Josef, Sognepræst i Rørby.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg Mads, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg Jens, kaldet Ryde, Kannik i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og skriver under.

Jeg Magister Herming, Kannik i Roskilde, samtykker og skriver under.

Jeg Gerhard, Kannik i Roskilde, samtykker og skriver under.

Jeg Magister Trued, Provst i Lund, skriver under.

Jeg Magister Lars, Kannik i Roskilde, samtykker i alt dette og skriver under.

Jeg Ditmar samtykker i alt det fornævnte og skriver under og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Magister Jens Sibrandsen, Kannik i Roskilde, samtykker i alt dette og skriver under.

Jeg Jens fra Slagelse, Kannik i Roskilde, samtykker i alt dette og skriver under.

Jeg Oluf Bjørnsen, Kannik i Roskilde, samtykker i alt dette og skriver under.

Jeg Magister Morten, Herr Kongens Kansler, samtykker og skriver under.

Jeg Niels, kaldet Biskops, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

1) Jakobsbrevet 1,5. — 2) 5. Mosebog 32,15. — 3) Esaias 1,3. — 4) jf. Luc. 18, 9 ff. — 5) sml. Paulus. — 6) jf. 1. Kor. 3, 2 — 7) om Jens Grands Præbender se Arhnung S. 128 ff. Bordet (mensa) danner en Modsætning til Grundstammen (corpus). — 8) jf. c. 15 X de clericis non residentibus III 4. — 9) jf. c. 1 X de prebendis III 5. — 10) se Arhnung S. 132 Note 204. — 11) dvs. de nyere.

310 1288. 20. Juli. Haderslev.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Bogenses Privilegier.

Registratur i Rigsarkivet.

Kong Eriks Stadfæstelse under Dato 1280-erne i det 8. Aar, i Haderslev paa St. Margretes Dag.

311 1288. 27. Juli. Roskilde.

Biskop Ingvar af Roskilde overlader med Kapitlets Samtykke Domprovst Jens Grand sine Gaarde i Selsø og Gundsømagle, sin Ejendom i Gerlev og Tienden i Krogstrup til livsvarig Nydelse, for at han ikke ved sine Jordegaver til Roskilde Kirke skal leve i Fattigdom.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med vor Herre Jesus Kristus.

For at ikke det, der bør billiges, skal synes at misbilliges, hvis man nægter Dyden den Gunst, der skyldes den, er det hensigtsmæssigt, at de, der har gjort sig vel fortjente, hædres med passende Gaver til Gengæld, og da navnlig de, der baade i Ord og Gerning ved from og tro Tjeneste har gjort sig fortjent til Prælaters og Kirkers Ros, for at alle Menneskers Iver efter at øve gode Gerninger derved kan vækkes. Thi Gengældelsens Naade bør efter Fortjeneste ydes dem, der har fortjent den ved ulønnede Fromhedstjenester, for at de ikke skal komme til at sørge over, at de har gjort saadanne Tjenester, om de ikke faar en Gave til Gengæld, der svarer til deres Fortjenester. Da vor elskede Broder i Kristus, den gode Mand Magister Jens, Provst i Roskilde, fra sin tidligste Tid har været vore Forgængere, salig Ihukommelse, os og vor Kirke underdanig og hengiven i alle Retninger, saaledes som vi ved det af Erfaring, og da det er og stadig har været hans Hensigt og Ønske, at fornævnte Kirke skal blomstre og gaa frem i alt, hvad der er tilladeligt og rigtigt, hvilket han i disse Dage har sat klarligt i Værk ved at vise sine Følelser i Handling — thi han har til Guds Navns Ære, vor Kirkes Fremme og sin Sjæls Frelse overdraget fornævnte Kirke alt det Gods, han har i Stenstrup med Bygninger, Lumbsaas med Bygninger og alt Løsøre, han har der, og det Gods han har i Yderby[1]) — derfor har vi, som det er vor Pligt, ønsket til Gengæld at give ham, hvad han fortjener, og for at en saa klog, god og velbyrdig Mand, som har skænket Herren i det høje saa godt som alt, hvad han ejede, ikke skal tynges af alt for stor Fattigdom og tvinges til at tigge til Skændsel og Forargelse for den præstelige Stand og Værdighed, overlader vi ham efter først flittig at have forhandlet derom med vort Kapitel efter dettes Samtykke og særlige Ønske vore Gaarde i Selsø og Gundsømagle samt det, vi besidder i Gerlev, og Tienden i Krogstrup med alt det Tilliggende og alle de Rettigheder, som hører til dem, til fri Raadighed, saalænge han lever, og med Tilladelse til at anvende Indtægterne deraf til sine Fornødenheder, som det behager ham. Samme Provst har overdraget til den her omhandlede Kirke alle de Huse, han har bygget og med Guds Hjælp i Fremtiden vil bygge i Selsø og Gundsømagle med Kvæg og alt andet Løsøre, som ved hans Død maatte findes der. Og for at der ikke i Frem-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tiden om alt det forannævnte eller nogen enkelt Del deraf skal kunne opstaa nogen Tvivl eller fremkomme nogen Anledning til Uenigheder, er vort eget, fornævnte Roskilde Kapitels og Roskildekannikernes Segl til evig Ihukommelse hængt under nærværende Brev. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 første Tirsdag efter den hellige Marie Magdalenes Dag.

Jeg Magister Rane, Dekan i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte, skriver under ved Magister Herming og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Jens, Ærkedegn i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og skriver under med egen Haand og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Provst Niels, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under ved Magister Jens Sibrandsen og erklærer paa Tro og Love ikke paa noget Punkt at ville handle derimod.

Jeg Arvid, Kannik i Roskilde, samtykker i det fornævnte, skriver under og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Jens Ærkebiskops, Kannik i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og, fordi jeg er blind, skriver jeg under med Magister Jens fra Slagelses Haand og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg David, Kannik i Roskilde, samtykker i alt det fornævnte og skriver under ved Joseph, Sognepræst i Rørby, og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Mads, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg Jens, kaldet Ryde, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg Gerhard, Kannik i Roskilde, samtykker i det fornævnte og skriver under.

Jeg Magister Herming, Kannik i Roskilde, samtykker og skriver under.

Jeg Magister Jens Sibrandsen, samtykker i alt og skriver under som Kannik i Roskilde.

Jeg Jens fra Slagelse, Kannik i Roskilde, samtykker og skriver under.

Jeg Trued, Provst i Lund, skriver under.

Jeg Oluf Bjørnsen, Kannik i Roskilde, samtykker i alt og skriver under.

Jeg Ditmar, samtykker i alt, skriver under, og erklærer paa Tro og Love ikke at ville handle derimod.

Jeg Magister Lars, Kannik i Roskilde, samtykker og skriver under.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Jeg Magister Martin, Kongens Kansler, samtykker og skriver under.
Jeg Niels, kaldet Biskops, samtykker i alt og skriver under.

1) Teksten er her daarligt overleveret; der synes dog ikke at være nogen Tvivl om, at der bag det overleverede Uttaev skjuler sig et Stednavn.

1288. 13. August. Brügge. 312

Giovanni Cimbardi, Købmand fra Lucca, af Firmaet Ricchiardi kvitterer over for Magister Aastred, Kannik i Ribe, for Modtagelsen af 133 1/3 Mark Sølv som Gæsteriafgift til den pavelige Legat Biskop Johannes af Tusculum.

Afskrift i Vidisse af 1289 u. d. (Nr. 383).

Giovanni Cimbardi, Borger og Købmand i Lucca af Huset Ricchiardi, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Jeg tilkendegiver over for Eder alle, at jeg har modtaget et Brev fra den ærværdige Fader Herr Johannes, med Guds Naade Biskop af Tusculum, af denne Form: Johannes, med Guds Miskundhed Biskop af Tusculum, det apostoliske Sædes Legat osv. *(=Nr. 240)*. I Kraft af denne Befaling eller Fuldmagt tilstaar og anerkender jeg, at jeg paa nævnte ærværdige Fader Herr Johannes Biskop af Tusculums Vegne og i hans Navn har modtaget og faaet 133 1/3 Mark godt og lødigt Sølv i Kølner Vægt af den gode Mand Magister Aastred, Kannik i Ribe Kirke, som paa fornævnte Ribekirkes Vegne og i dens Navn fra Kongeriget Danmark betalte og overrakte det nævnte Beløb som Gæsteriafgift for første Aar af nævnte Biskop af Tusculums Legatvirksomhed, idet jeg paa hans Vegne giver ovennævnte Magister Aastred og fornævnte Ribe Kirke Kvittering for Beløbet. Til Vidnesbyrd om denne Sag er dette Brev beseglet med Segl tilhørende de ærværdige Mænd Magister Bricchius, Provst i Vor Frue Kirke i Brügge, og Prioren for Dominikanerne i Bruges, som har set den heri indføjede Fuldmagt, og med mit eget Segl. Givet i Brügge i det Herrens Aar 1288 paa den hellige Martyr Hippolyts Dag.

1288. 14. August. 313

Peder Vidersens Testamente.

Original i Rigsarkivet.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Jeg Peder Vidersen opretter og affatter — karsk af Sind, skønt syg af Legeme, og vel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vidende, at intet er vissere end Døden, intet mere uvist end Dødens Time — mit Testamente vedrørende det Gods, Gud har tilstaaet mig. For det første skænker jeg til Præstens Bord i Drängsered, den nuværendes saavel som den tilkommendes, der personligt residerer der, min Gaard i Utansiö med alt dens Tilliggende paa den Betingelse, at nævnte Præst hvert Aar læser tyve Sjælemesser for min Sjæl og for alle troende afdødes Sjæle paa den Maade, at aarligt fem Messer læses før Jul, fem før Paaske, fem før St. Hans og fem før Mikkelsdag, dog saaledes, at en af ovennævnte Messer fejres højtideligt paa min Aartid med Vigilier den nærmest foregaaende Dag under Klokkeringning. Jeg vil ogsaa, at den nuværende saavel som den tilkommende Præst stadigt skal mindes mig under Søndagsprædikenen for Sognet. Fremdeles skal samme Præst af nævnte Gods tildele Klokkeren sammesteds, den nuværende saavel som den tilkommende, en Øre Penge aarligt, for at han paa hver Aartid for mig kan læse mig et Psalter og være saa meget desto mere villig til at mindes mig og deltage i ovennævnte Vigilier og Messer. Fremdeles skal enhver Præst efter sig paa nævnte Grund efterlade Huse til en Værdi af 7 Mark i Virning i Nærværelse af Kirkens Værger og af mine Frænder, hvis der da er nogen i Live. Enhver Præst, som har fornævnte Gaard i sin Besiddelse, skal holde ovennævnte Betingelse saaledes, at han paa Dommens Dag kan svare for den almægtige Gud. Fremdeles skænker jeg Kirken i Drängsered en Mark Penge, Dekanen Herr Bent en Mark eller en Ko, Herr Ture 2 Øre Penge, Herr Peder i Vessige en Ko eller en Mark Penge, Kirken sammesteds en Øre Penge, Klokkeren 2 Ørtug, hver Kirke i Årstad Herred med Undtagelse af ovennævnte en Øre Penge, hver af deres Præster en Øre Penge, Kirken i Torup en Øre Penge, Præsten sammesteds det samme. Til Eksekutorer for dette Testamente bestemmer og indsætter jeg mine elskede Venner Dekanen Herr Bent og mine Sønner, idet jeg beder dem om at holde dette for gyldigt og fast og udføre det, saafremt de elsker min Sjæls Velfærd og Frelse. Til Bevis for denne Sag er Herrerne Tord Aagesens og Dekanen Bents Segl tillige med mit eget og min Søn Knuds hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar 1288 Dagen før Marie Himmelfart.

314 **1288. 18. August. Cismar.**

Enkedronning Mechtilde af Danmark bekendtgør Afstaaelsen af sit Arvegods i Landet mellem Slien og Ejderen til Grev Gerhard 1. af Holsten.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Rigsarkivet.

Mechtilde, af Guds Naade Danmarks forhenværende Dronning, til alle vore Bymænd, Landboer og Herremænd i vort Retsomraade Eckernförde Hilsen med Kærlighed.

Vi vil, at I skal vide, at vi til vor elskede Broder Herr Gerhard, Greve af Holsten og Schauenburg, har givet og overdraget at besidde fredeligt og frit til evig Tid hele vor Arv eller vort Gods mellem Slien og Ejderen, der efter retmæssig Arvefølge tilkom os efter vor Søn Valdemar, salig Ihukommelse, med al Ret og med de Grænser, hvormed vi hidtil har haft og besidder samme Godser eller Arv, idet vi vil, at ingen, hverken en eller flere, paa nogen Maade maa hindre eller besvære ham med Hensyn til disse Godser. Derfor paalægger og befaler vi Eder paa det strengeste, at I for Fremtiden adlyder vor nævnte Broder og hans Officialer, som han maatte indsætte hos Eder, saavel som os i enhver Tjeneste og Underkastelse. For at I kan vide, at vor Vilje fuldtud er tilstede i denne Sag, bevidner vi offentligt denne Gave ved dette Brev. Vidner er Herr Abbeden af Cismar og hele Konventet sammesteds, vor elskede Frænde Herr Gerhard, Greve, Brødrene Ludolf og Henrik af Kuren, Brødrene Markvard og Henrik kaldet Solder, Poppo af Krempe og Johan den eenøjede, Riddere. Givet i Cismar i det Herrens Aar 1288 Dagen før Martyren Magnus' Dag.

1288. 19. August. Roskilde. 315

Biskop Ingvar af Roskilde bevidner, at Erik 4. Plovpennings Datter Agnes har skødet Roskilde Clara Kloster et Bol i Bukkerup.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle, der ser dette Brev eller hører det læse, Hilsen evindelig med Gud.

Det, som er handlet i Overensstemmelse med Lov og Fornuft, bør staa ved Magt og bevare sin Gyldighed, og for at det ikke i Tidens Løb skal gaa i Glemme eller give Anledning til Strid, er det gavnligt, at det til Sagens evige Ihukommelse bekræftes med autentiske Breves Værn. Derfor erklærer vi over for Eder ved dette Brev, at vor elskede Datter med Kristus, den velbyrdige Frøken Agnes, Datter af Erik, salig Ihukommelse, af Guds Naade fordum de Danskes høje Konge, i vor Nærværelse til Bod for sin og sine Fædres Sjæle i St. Lucius' Kirke paa St. Magnus' Alter har tilskødet og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

overdraget de fromme og elskede Søstre i St. Clara Kloster i Roskilde et Bol Jord i Bukkerup med alt dens Tilliggende og Rettigheder at besidde til evig Tid. Til Bevis og fyldigere Sikkerhed for denne Sag er vort og fornævnte Frøkens Segl tillige med Dekanen i Roskilde Magister Ranes og Ærkedegnen i Roskilde Jens' Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 paa den hellige Martyr Magnus' Dag.

316 1288. 5. September. Haderslev.

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland tager Faaborg under sin Beskyttelse og bekræfter Byens Privilegier.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Valdemar, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, som der dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi vil, at det skal være vitterligt for alle, nulevende saavel som tilkommende, at vi ved dette Brev skænker nærværende Brevvisere, vore elskede Borgere i Byen Faaborg, alle Rettigheder og enhver Frihed, som de paa vore Forfædres Tid, Valdemar og Abel, salig Ihukommelse, fordum Danmarks Konger, og Erik, vor elskede Fader, vides frit at have haft til at lade deres Kvæg græsse paa Græsgange eller til hvadsomhelst andet, saaledes som det tydeligt fremgaar af samme Forfædres aabne Breve[1]), idet vi ved nærværende erklærer de enkelte Misbrug, som vore fornævnte Bymænd hidtil har haft for Skik at begaa, for ugyldige, og idet vi endelig tager dem under vor Beskyttelse for særligt at værne dem. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen drister sig til paa nogen Maade utilbørligt at besvære disse vore Borgere med Hensyn til denne Immunitet, som vi naadigt har givet dem. Til evig Erindring om denne Handling og til tydeligere Bevis har vi overdraget vore omtalte Bymænd nærværende Brev og bekræftet det med vort Segl. Givet i Haderslev i det Herrens Aar 1288 Søndagen før den hellige Jomfrus Fødsel.

1) Kong Abels af 1251 13. Juli (DRB II 1 Nr. 41); Kong Valdemars Brev kendes ikke. Hertug Eriks Brev af 1269 11. Juli er bevaret i dansk Oversættelse.

317 1288. 8. September. Tönsberg.

Hertug Haakon af Norge fritager paa sin Broder Kong Eriks Vegne Stæderne Lübeck, Rostock, Stralsund, Wismar, Greifswald, Riga og Visby for at betale Told for Sildefiskeri, bl. a. med Grev Jakob af Hallands Raad.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Original i Stralsund.

Haakon, af Guds Naade Norges Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

... med Raad og Samtykke af vor elskede Frænde Herr Jakob, Greve af Halland, Baron Bjørn af Berberey og andre tro Mænd fra Kongeriget Norge...

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet Grevens og Bjørns Segl tillige med vort eget hænge under dette Brev. Forhandlet og givet ovennævnte[1]) Aar, Dag og Sted i Nærværelse af mange troværdige Vidner.

1) dvs. den salige Jomfru Maries Fødselsdag i det Herrens Aar 1288 i Tönsberg.

1288. 12. September. Horsens. 318

Bisperne Niels 1. af Børglum, Bertold af Slesvig, Lars af Viborg og Jens 1. af Aarhus bevidner, at Ribekanniken Troels har skødet sit Gods i Østervedsted og i Vedsted til Ribe Marie Kirke.

Original i Rigsarkivet.

Niels, med Guds Tilladelse Biskop af Børglum, Bertold af Slesvig, Lars af Viborg og Jens af Aarhus til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at den ærværdige Mand Herr Troels, Kannik i Ribe og Provst i Thysyssel, personligt har indfundet sig for os og i sin foresattes Hænder, Herr Kristian, Biskop af Ribe, har skødet og givet til St. Marie Kirke i Ribe alle Jorder og alt Gods, som han har i Østervedsted eller i Vedsted Sogn, løst og fast, hvor end det ligger, og fra hvilke Ejere han end har faaet fornævnte Gods, at besidde med Rette til evig Tid med Tilføjelse af den Betingelse, at der til at afholde samme Provsts Aartid hvert Aar i Ribe Kirke efter fornævnte Biskop af Ribes, Ærkedegnens og Kantorens Skøn skal bestemmes tre Marks aarlige Indtægter af nævnte Gods, og efter samme Herrers Skøn skal der af fornævnte Gods anvises Indtægter til det Alter, som han lod bygge sammesteds. Men Resten af alt det fornævnte Gods har samme Provst efterladt til Ribe St. Marie Kirkes Bygningsfond helt og holdent til evig Tid. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vore Segl hængt under dette Brev. Givet i Horsens i det Herrens Aar 1288 Søndagen før Ottendedagen efter den hellige Jomfrus Fødselsdag.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

319 1288. 18. September. Lund.

Ærkebiskop Jens 1. Dros oversender tre Buller fra Pave Innocens 4. til Cistercienserordenen (1250—1252) til Ærkebiskop Magnus af Uppsala.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund og Sveriges Primas, til de ærværdige Brødre med Kristus Magnus, af samme Naade bekræftet Ærkebiskop i Uppsala, og alle hans Lydbisper Hilsen og faderlig Kærlighed med Gud.

Under vort Segls Vidnesbyrd sender vi Eder Ordlyden og Indholdet af Pave Innocens 4.s originale Breve, saaledes som vi har forefundet dem i Klosteret Herrisvad af Cistercienserordenen, idet vi beder Eder om og raader Eder til, at I ikke tillader, at Brødrene af nævnte Orden, som er hos Eder, paa nogen Maade besværes imod Pavens klare Paabud. Brevene er følgende: Innocens, Biskop osv. *(=Bull. Dan. Nr. 440)*. Innocens, Biskop osv. *(=Bull. Dan. Nr. 461)* og Innocens, Biskop osv. *(=Bull. Dan. Nr. 439)*. Eftersom vi altsaa har set fornævnte Breve, ustungne, uskrabede, uskadte, ufordærvede og ikke ødelagte i nogen Henseende, beseglede med ægte Blybulle og uskadt Hampesnor, har vi til Sandhedens Vidnesbyrd ladet vort Segl og Segl tilhørende Abbeden i nævnte Kloster hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1288 den 18. September.

320 1288. 30. September. Roskilde.

Tue Arnfastsen, Borger i Roskilde, giver til Fordel for Roskilde Clara Kloster Afkald paa sin Ret til Fiskedammen Birkedam.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Tue Arnfastsen, Borger i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi slette Menneskers Ondskab plejer at fordunkle de troendes Handlinger, hvis de ikke modtager Bekræftelse ved skriftligt Vidnesbyrd, derfor ønsker jeg, at det ved dette Brev skal være aabenbart for Eder, kære Venner, at jeg til Bod for mine Synder giver Afkald paa enhver Rettighed, enhver Klage eller Søgsmaalsret, som jeg hidtil har haft under en hvilkensomhelst Adkomst eller Bestemmelse til Fiskestedet Birkedam, og oplader, overdrager og overgiver det til St. Clara Kloster at besidde til evig Tid, idet jeg ved dette Brev ydmygt beder om, at fornævnte Klosters

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Søstre vil tilgive mig det Besvær, jeg under Paaberaabelse af ovennævnte Ret har voldt dem med Hensyn til nævnte Fiskedam, og om, at de vil bede for mig og tage min Sjæl ind i deres hellige Bønner for Gud til evig Tid. Men for at denne min Gave eller dette mit Retsafkald kan have større Sikkerhed og Gyldighed, beder jeg den ærværdige Fader og Herre Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, og den ærværdige Magister Jens, Provst i Roskilde, om, at de vil værdiges at hænge deres Segl tillige med mit under dette Brev til Vidnesbyrd og evig Stadfæstelse. Forhandlet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 Dagen efter Mikkelsdag.

1288. 18. Oktober. Helsingborg. 321

Kong Erik 6. Menved fritager Bækkeskov Kloster for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Afgifter og Ydelser til Kongen.

Afskrift af Bartholin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi i Ønsket om at skænke nærværende Brevvisere, vore elskede Venner i Kristus, Munkene fra Bækkeskov, en særlig Naade, tager dem og alt deres Gods tilligemed deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og tilstaar dem deres nævnte Gods med Bryder, Landboer og andre til dem hørende Personer frie og undtagne at være for al Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Afgifter, Byrder og Tjenester, som er vor Ret. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogensomhelst anden foruretter de nævnte Munke eller nogen af deres undergivne paa deres Ejendom eller Personer, eller at de paa nogen Maade vover at hindre dem med Hensyn til den Frihed, vi naadigt har skænket dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Helsingborg i det Herrens Aar 1288 paa den hellige Evangelist Lukas' Dag med Drosten Herr Peder som Vidne.

1288. 25. Oktober. Roskilde. 322

Kong Erik 6. Menved lover at holde Biskop Kristian 2. af Ribe skadesløs for Tab i Kongens Tjeneste, lover at hjælpe ham med Forsvaret af Borgen i Møgeltønder og tillader ham at tage Mænd i sin Tjeneste baade inden for sit Stift og udenfor.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (*Ribe Oldemoder*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi med Raad og Samtykke af vor elskede Moder[1]) og vore Raader ved nærværende lover den ærværdige Fader Herr Kristian, Biskop af Ribe — idet vi paa Grund af det sande Troskabsforhold, hvorved han er knyttet til os, vil omfatte ham med Velvilje og Gunst og drage Omsorg for at holde ham skadesløs — at holde og bevare ham og hans Velyndere og Venner skadesløse for alle Tab og Skader, som han eller hans Mænd eller nogen af dem maatte lide paa Grund af Tjeneste hos os eller Forsvar for vor Ret. Hvis ydermere hans og hans Kirkes Borg Møgeltønder i Anledning af Tjeneste, som han yder os, bliver belejret af nogen, forpligter vi os ved nærværende Brev til at befri Borgen ved Raad og Daad sammen med nævnte Herr Biskop. Desuden giver og overlader vi samme Herr Biskop Beføjelse til frit at tage Mænd i sin og Kirkens Tjeneste, saavel inden for sit Stift som udenfor. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1288 Mandagen inden Apostlene Simons og Judas' Dag i Nærværelse af min kære Moder og vore fornævnte Raader.

1) Agnes.

323 1288. 27. Oktober. Sorø.

Kong Erik 6. Menved overlader Biskop Kristian 2. af Ribe de Privilegier og Rettigheder over Staden Ribe, som hans Forgængere har haft.

Afskrift (*Ribe Oldemoder*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi tilstaar den ærværdige Fader med Kristus vor elskede Herr Kristian, Biskop af Ribe, til velfortjent Løn for de tro Tjenester, han har vist vor elskede Fader og os selv allerede dengang, da han havde mindre Embede og Stilling, alle Kirkens Privilegier og Rettigheder i Staden Ribe, som hans elskede Onkel Biskop Esger[1]), salig Ihukommelse, og hans andre Forgængere vides frit at have haft. Derfor forbyder vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at besvære Herr Bispen eller hans Officialer angaaende ovenstaaende mod nærværende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Sorø i det Herrens Aar 1288, Dagen før Apostlene Simons og Judas' Dag.

1) jf. 1196 18. Marts. 1233 6. Oktober. 1234 6. Juli. 1237 4. Juli. 1252 4. April (DRB II 1 Nr. 60). 1280 6. Marts.

1288. 18. November. Odense. 324

Kong Erik 6. Menved tager Odense St. Knuds Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og overlader til Klosterets Værge at modtage Midsommergælden fra Odense og ti Mark Sølv fra Sild.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Det er rimeligt, at vi tilbørligt ærer og med særlige Naadesbevisninger hædrer de Mænd, der bestandig med anspændt Iver har bestræbt sig for at vise Gud inderlig Fromhed og Nidkærhed og at yde vore Forfædre flittig Tjeneste. Da vi ønsker at begunstige vore elskede Munke i Odense, der under den hellige Benedikts Regel paa sømmelig Vis kæmper for den kristne Tro, til Løn for deres Fortjenester og de Tjenester, som de i særlig Grad har ladet os og vore Forfædre blive til Del, tager vi dem tillige med al deres Ejendom og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og vi tilstaar dem alle deres Bryder og Landboer saavel i Købinger som paa Landet i alle Henseender frie og undtagne at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de øvrige Afgifter, Byrder og Tjenester, som er vor Ret, ogsaa saaledes at, hvis deres nævnte Bryder og Landboer forser sig i noget, skal de ikke svare nogen undtagen nævnte Klosters Prior og de omtalte Brødre for Bøderne til Kongen, være sig i Fyrremarkssager eller i vore mindre Sager. Vi bestemmer ogsaa, at ikke vor Ombudsmand, men den, der til enhver Tid er Klosterets Værge, fra nu af til Bedste for de nævnte Brødre skal oppebære Midsommergælden fra Odense tilligemed de ti Mark Sølv, der aarligt skal betales af Øen Sild til Brødrenes Beklædning, og som de fra Arilds Tid har været vant til at modtage af vore Forfædre. Vi forbyder under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at bryde

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

denne Frihed, som vi naadigt har skænket dem, eller at fortrædige dem paa nogen Maade med Hensyn til deres Ejendom eller de Personer, der hører til dem. Hvis nogen gør det, skal han ikke undfly vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Odense i det Herrens Aar 1288 Ottendedagen efter Mortens Dag med vor Drost Herr Peder som Vidne.

325 1288. 18. November. Odense.

Kong Erik 6. Menved giver Prioren ved Odense St. Knuds Kloster og hans Udsendinge Toldfrihed for Rejser i Danmark.

Afskrift (*Odensebogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

I skal vide, at vi erklærer vor elskede Herre, Odense St. Knuds Kirkes Prior, og alle hans Udsendinge for frie og fuldstændig undtagne at være for Betaling af Told, hvorhen de end maatte drage gennem vort Kongerige for at udføre deres Forretninger, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse strengt forbyder, at nogen af vore Ombudsmænd eller nogen anden hindrer eller fortrædiger dem med Hensyn til denne Frihed, saafremt han fortsat ønsker at nyde vor Naade. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vor Segl hænge under nærværende. Givet i Odense i det Herrens Aar 1288 Ottendedagen efter Mortens Dag, med Herr Magister Morten, Rigets Kansler, og Herr Peder, vor Drost, som Vidner.

326 1288. 18. November. Odense.

Kong Erik 6. Menved fritager Munkene i Odense St. Knuds Kloster for Betaling af Told ved (Store)belt.

Afskrift (*Odensebogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

I skal vide, at vi erklærer den fromme Mand Odense St. Knuds Kirkes Prior og alle hans Konvents Munke tillige med alle deres undergivne for frie og fuldstændig undtagne at være for enhver Betaling af Told ved det Stræde, som kaldes Bæltet, idet vi under Trusel om vor Naades Fortabelse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

strengt forbyder, at nogen af vore Ombudsmænd eller nogen anden hindrer eller fortrædiger nogen, der hører til fornævnte Konvent, med Hensyn til denne Frihed, saafremt han vil undgaa vor Harme. Til Bevis for denne Sag er vort Segl hængt under nærværende. Givet i Odense i det Herrens Aar 1288 paa Ottendedagen efter Mortens Dag, med Herr Magister Morten, Rigets Kansler, og Herr Peder, vor Drost, som Vidner.

1288. 23. November. Odense. 327

Kong Erik 6. Menved stadfæster sine Forfædres Friheder til Odense St. Knuds Kloster og giver særlige Privilegier for dets Møller.

Afskrift (*Odensebogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

I skal vide, at vi i Ønsket om at følge i vore elskede Forfædres fromme Spor[1]) ved nærværende skænker vore elskede Tjenere med Kristus af Odense St. Knuds Kirke de Friheder og Immuniteter, som de har opnaaet af vore Forfædre, idet vi bestemmer, at deres Møller skal være fri for ethvert Krav i Fremtiden, saasom de vides at have været frie paa vore fornævnte Forfædres Tid. Ydermere erklærer vi Aaen mellem begge deres Møller for at være fri mellem begge Dæmninger, og frit erklærer vi selve Vandløbet for at være, nemlig saaledes at ingen uden deres Tilladelse maa driste sig til at fiske der, bygge Fiskedamme, nedramme Pæle eller gøre nogen Forhindring eller paa nogen Maade besvære dem. Vi har overgivet fornævnte Brødre nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Odense i det Herrens Aar 1288, paa den hellige Pave og Martyr St. Clemens' Dag, med Herr Magister Morten, Rigets Kansler, og Herr Peder, vor Drost, som Vidner.

1) jf. 1242 11. November (Rep. 149), der har været Forlæg; andre Privilegier er 1141 7. December (Rep. 11), 1142 4. Januar (Rep. 12), 1175 25. Juni (Rep. 28), 1180 6. Februar (Rep. 34). 1183 21. Marts (Rep. 40), 1193 22. Februar (Rep. 56), 1286 17. August (Nr. 214).

1288. 25. November. København. 328

Agnes, Datter af Erik 4. Plovpenning bemyndiger Oluf Lunge til paa Ringsted Ting at gentage sin Skødning af ni Øre Jord i Bukkerup til Roskilde Clara Kloster.

Original paa Universitetsbiblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Agnes, Datter af Erik, de Danskes forhenværende Konge, salig Ihukommelse, til alle de gode og hæderværdige Mænd, der søger Ringsted Ting, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt for Eder ved dette Brev, at vi til St. Clara Kloster i Roskilde som Bod for vore Synder har skænket og skødet og ved Skødning i Nærværelse af den ærværdige Fader og Herre Biskop Ingvar af Roskilde og mange andre gode og hæderværdige Mænd i St. Lucius' Kirke i Roskilde har overgivet at besidde evindelig noget Gods, nemlig ni Øre Jord i Bukkerup, som vi har faaet ved Arv efter vore berømmelige Forfædre og i mange Aar har haft i rolig Besiddelse. Men for at nævnte Gave eller Skødning kan være desto lovligere og forblive desto sikrere og roligere til evig Tid, beder vi vor Ven den gode Mand Oluf kaldet Lunge om til Overflod at gentage samme Skødning i Eders Nærværelse og paa alle Maader foretage den efter det Lands lovlige Sædvane, idet vi i alt stadfæster og godkender, hvad han paa dette Punkt maatte foretage paa vore Vegne. Givet i København paa Jomfru Katrines Dag i det Herrens Aar 1288.

329 1288. 4. December. Rom.

Pave Nicolaus 4. bemyndiger Bisperne Konrad af Ratzeburg og Herman af Schwerin til at give Grev Helmold 3. af Schwerin og Hertug Erik 1. af Jyllands Datter Margrete Dispensation til at forblive i Ægteskab, uanset at de er blodsbeslægtede i fjerde Grad.

Original i Schwerin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser de ærværdige Brødre Biskop Konrad af Ratzeburg og Herman af Schwerin med den apostoliske Velsignelse.

Vor elskede Søn, den velbyrdige Mand Helmold, Greve af Schwerin, og vor elskede Datter i Kristus, den velbyrdige Kvinde Margrete, Datter af Danmarks afdøde Hertug, har meddelt os, at — da der i sin Tid mellem Forfædrene til samme Greve og Margrete, som er forbundne i fjerde Slægtskabsgrad, og deres Landes Indbyggere var opstaaet alvorlige Fjendtligheder, der fra begge Sider havde tilfølge, at Landene blev hærget, at Ting og Personer paa anden Maade led Tab og Sjælene kom i Fare — indgik samme Greve Ægteskab med Margrete i Forventning om, at ved Ægteskabet mellem ham og nævnte Margrete de ovenomtalte Fjendtligheder kunde neddæmpes, og idet der senere paafulgte Samleje imellem

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dem, levede de sammen som Ægtefæller i flere Aar og avlede Børn. Derfor har samme Greve og Margrete ydmygt ansøgt os om, at vi — da en Opløsning af dette Ægteskab, dersom den kom i Stand, kunde medføre en Genoplivelse af fornævnte Fjendtligheder, der ved Indgaaelsen af Ægteskabet var blevet neddysset — vilde værdiges at yde dem Dispensationens Velgerning i denne Sag. Idet vi til Eders Omsigt nærer fuld Tillid med Herren, overdrager vi Eder, vor Broder, i Kraft af dette Brev og paalægger Eder ved denne apostoliske Skrivelse, at I, saafremt ovenstaaende er sandt, hvilket vi agter at overlade til Eders Samvittighed at afgøre — dispenserer fornævnte Greve og Margrete med vor Myndighed, saa at de uanset den Hindring, der ligger i fornævnte Blodsslægtskab, har Lov til at forblive i samme Ægteskab, idet I erklærer deres nuværende og fremtidige Afkom for ægtefødt.

Hvis I ikke begge kan deltage i Udførelsen af dette, skal en af Eder alligevel udføre det[1]). Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 4. December i vort Pontifikats 1. Aar.

1) jf. Nr. 359. Formlen hidrører fra c. 21 X de officio et potestate iudicis delegati I 29.

1288. 10. December. Sigtuna. 330

Ragnhild Erlandsdatters Testamente.

Original i det svenske Rigsarkiv.

I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Da Dødens Stund er ukendt for alle dødelige, og paa Grund af den menneskelige Skrøbeligheds forskelligartede Hændelser Erindringen om Begivenheder hurtigt fortaber sig i Glemsel, medmindre den bekræftes af Vidners levende Røst og skriftlige Angivelser, derfor lader jeg Ragnhild, Datter af afdøde Erland, nu Herr Mogens Gregersens Hustru, det ved dette Brev komme til alles Kundskab, at...

Forhandlet i Sigtuna i Vor Frue Kirke, den nærmeste Fredag efter St. Nicolaus' Dag i Nærværelse af min Herre Kongen, Herr Magnus Jönsson, min Mand Herr Magnus, Herr Filip fra Runby, min Broder Herr Jöns Engels, Herr Bent Bosson, Broder Oluf, Provincialprior for Danmark, Broder Lars, Prior i Sigtuna, og Broder Israel, min Broder, i det Herrens Aar 1288. Til Bevis for alt dette er den stormægtige Fyrste Herr Magnus', Sveriges høje Konges, Segl og min elskede Mand Herr Magnus

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gregersens Segl og mit eget og de Segl, der tilhører mine elskede Brødre, Broder Israel, Jöns Engels Karlsson og Dominikanerordenens Provincialprior og Prioren af Sigtuna, hængt under dette Brev.

331 1288. 13. December. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved fritager Borgerne i Slagelse for at betale Told overalt i Riget undtagen paa Markederne i Skanør.

Afskrift i Resens Atlas.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi vil omfatte nærværende Brevførere, vore elskede Borgere i Slagelse, med særlig Naade til Løn for de tro Tjenester, de har ydet os og vore elskede Forfædre, og derfor erklærer dem for frie og undtagne at være for Betaling af Told, hvor end de maatte komme med deres Varer for at handle inden for vort Rige undtagen paa vore Markeder i Skanør. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden paa nogen Maade drister sig til at besvære nævnte Borgere mod dette Brev, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1288 paa den hellige Jomfru Lucies Dag.

332 1288. 13. December. Rom.

Pave Nicolaus 4. stadfæster Esrom Klosters Privilegier.

Regest i Esrombogen.

Pave Nicolaus 4. giver et Privilegium af lignende Form[1]). Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 13. December i hans Pontifikats 1. Aar.

1) jf. Innocens 4.s Bulle af 1253 30. Marts, DRB II 1 Nr. 97.

333 1288. 28. December. Ribe.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Ribes Privilegier, fritager Borgerne for Told, Torvegæld, Vrag og Forband og bekræfter, at de Beslutninger, Stadens Raadmænd tager sammen med Kongens Foged, er bindende for Borgerne.

Original i Rigsarkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi anser det for rimeligt at vise dem særlig Naade og med særlig Gunst at hædre dem, som altid har bestræbt sig for at yde vore Forfædre og os kærkomne og trofaste Tjenester. Idet vi derfor vil omfatte nærværende Brevvisere, vore elskede Borgere i Ribe, med velvillig Gunst til Løn for deres Velgerninger og Fortjenester, bekræfter vi ved dette Brev alle deres Privilegier, Friheder og Rettigheder, som de vides at have af vore Forfædre; ydermere tildeler vi dem den særlige Naade, at de overalt, hvor de kommer inden for vort Riges Grænser, skal være fuldstændigt fri og undtagne for enhver Betaling af Told, saavel paa vore Markeder i Skanør som andetsteds i vort Rige, for Torvegæld, Vrag og Forband[1]). Vi vil fremdeles, at alt, hvad nævnte Borgeres Raadmænd sammen med vor til enhver Tid siddende Foged beslutter, skal have Gyldighed og staa ved Magt og anses for hævet over enhver Medborgers Protest. Vi forbyder altsaa strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at besvære Borgerne med Hensyn til denne Frihed, som vi naadigt har skænket dem, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl vedhænge dette Brev. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1288 paa de uskyldige Børns Dag med Herrerne Morten, vor Kansler, og Peder, vor Drost, som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 1. 68. 463 samt foroven Nr. 66. Fremdeles: udat. (Reg. Dan. Nr. *118). 1242 4. Maj. 1266 15. Marts. 1271 6. April. 1271 6.—11. April.

1288. 334

De svenske Gesandter Grev Henrik af Gleichen og Verner Brunckes Brev angaaende Aftalen om Ægteskab mellem Kong Magnus' Datter Ingeborg og Kong Erik 6. Menved af Danmark.

Registreret af Stephanius.

Breve fra de svenske Gesandter om Indgaaelse af Ægteskab mellem Erik Menved, Danmarks Konge, og Jomfru Ingeborg, Datter af Kong Magnus af Sverige *(jf. Nr. 335)*.

1288. 335

Dronning Agnes' Brev angaaende Aftalen om Ægteskab mellem Kong Erik 6. Menved og Kong Magnus af Sveriges Datter Ingeborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Referat hos Hvitfeld.

I dette Aar lod Dronning Agnes forhandle om Ægteskab for hendes Søn Erik Menved, som endnu var meget ung; han skulde have Magnus Ladelås af Sveriges Datter Ingeborg med 6000 Mark dansk i Medgift at betale til den Dag, de kunde blive enige om. Kong Magnus og Dronning Agnes fastsatte herom et Møde paa Bovensbjerg ved Falkenberg, hvor de blev enige om samme Ægteskab. Tidligere var afgjort, at hans Søn Birger skulde have Kong Eriks Søster Margrete eller Merete, for at begge disse Riger Danmark og Sverige kunde knyttes desto fastere sammen og Sverige blive hos hans Efterkommere. Men hvad menneskelig Forstand undertiden anser for gavnligst, kan faa det ulykkeligste Udfald, som det skete her. Derefter blev Kong Magnus' Gesandter, Grev Henrik af Gleichen og Verner Bruncke sendt herned. De afsluttede den Ægteskabshandel, at fornævnte Kong Erik skulde ægte Kong Magnus' Datter Ingeborg, naar han blev myndig, og dernæst inden tre Aar indhente pavelig Dispensation, hvis Slægt og Byrd var en Hindring. De forpligtede sig til, at han skulde faa saa stor Medgift med hende, som Kong Birger fik med hans Søster Margrete, som var trolovet med ham. Derfor skulde Gods sættes som Underpant. Forhandlet i Helsingborg i Nærværelse af Hertug Vizlav af Rügen, Prior Henrik, Morten Kansler, Jon Lille, Drost Peder Hoseøl, David Torstensen og Bent Vestesen.

336 **1288.**

Odense Borgmestre og Raad mageskifter Jord med Odense St. Knuds Kloster.

Registreret i Odense St. Knuds Klosters Registratur.

Fremdeles et Skøde- og Mageskiftebrev af Borgmestre og Raad her i Odense paa *Essetofte Mark og *Hyng Mark. Herimod fik Byen af Klosteret til Gengæld en Eng kaldet *Ellemose Eng, beliggende Øst for Korup op til Aaen. Givet i det Herrens Aar 1288.

337 **1288.**

*Tyge Ovesen giver Antvorskov Kloster al sin Rettighed i *Siburg Lykke.*

Antvorskov Klosters Registratur.

Tyge Ovesen gav Hospitalet al sin Ret i *Siburg Lykke.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1288[?]. **338**

Mads Jensen testamenterer Næstved St. Peders Kloster sin Jord i Testrup.

Næstved Klosters Registratur.

Mads, Søn af Jens Ebbesen, har skænket os i sit Testamente alt sit Gods i Testrup, løst og fast, for at der kan afholdes en daglig Messe for ham. Han blev begravet her 1288.

1288. **339**

Jens Ebbesen overdrager Næstved St. Peders Kloster en Gaard i Testrup.

Næstved Klosters Registratur.

Fornævnte Herr Jens Ebbesen overdrog, overgav og tilskødede Abbeden — i Nærværelse af Biskop Ingvar af Roskilde og adskillige Mænd — en Gaard i Testrup paa 14 Ørtug skattepligtig Jord. 1288.

1288. u. d. **340**

Dronning Agnes stadfæster, at Munkene fra Clairvaux har Ret til at rejse gennem Danmark uden at betale Toldafgifter (Referat).

Klostret i Clairvaux' Inventariebog.

Agnes, af Guds Naade de Danskes og Venders Dronning, giver Munkene i Clairvaux Frihed og Immunitet til frit og uhindret at drage gennem hele hendes Land, idet hun bekræfter sin Mage Eriks[1]) og Forgængernes Gave, som havde givet Munkene i Clairvaux nævnte Frihed. Forhandlet i det Herrens Aar 1288.

1) vist en Fejltagelse af Excerptor; der hentydes uden Tvivl til Erik Menveds Brev af 1288 29. Februar (Nr. 282).

[1288—1313 eller 1418—1455]. **341**

Biskop Kristian 2. af Ribe udsteder et Brev angaaende Jordegods.

Ribe Kapitels Registratur.

Fremdeles et Brev af Biskop Kristian paa en Kaalgaards Jord, Øst for St. Hans Kirkegaard, nærmest sønden for Bispegaardens Jord, som Niels Torkilsen har i Værge.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

342 **1289. 5. Januar. Rom.**

Pave Nicolaus 4. tillader Lundekanniken Jakob Dacus at beholde tidligere uretmæssigt oppebaarne Indtægter af Hoptrup, Jerne og Brøndum Kirker i Slesvig og Ribe Stifter, siden han frit har givet Afkald paa de nævnte Kirker.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Magister Jakob Dacus, Doktor i Kirkeret, Kannik i Lund. Din Retskaffenheds og Fromheds Fortjenester kræver, at Du med Hensyn til Gunst og Naade skal kunne glæde Dig over at finde os bevaagne over for Dig. I den Ansøgning, som Du har forebragt os, udtales, at Du i sin Tid har opnaaet at faa først Sognekirken i Hoptrup, saa den i Jerne og derefter den i Brøndum i Slesvig og Ribe Stifter, som har Sjælesorg, og at Du saa en Tidlang har beholdt dem og oppebaaret Frugterne af dem uden at have faaet Dispensation dertil af det apostoliske Sæde. Derfor har Du ydmygt ansøgt os om, at vi med faderlig Omhu vilde værdiges at tage os af Din Sjæls Frelse i denne Sag. Idet vi, der søger Sjælenes Frelse, paa Grund af Din Fromheds Fortjenester vil vise Dig en særlig Naade, bevilger vi Dig — efter at Du frit har givet Afkald paa fornævnte Kirker — i Kraft af dette Brev, at Du ikke skal være pligtig at tilbagebetale de Frugter, Du i Mellemtiden har oppebaaret af disse Sognekirker, som vi af særlig Naade eftergiver Dig, og som Du forøvrigt siges at have anvendt til at finde Kundskabens Perle[1]), og vi renser Dig af apostolisk Magtfuldkommenhed for enhver Plet og Lyde, Du maaske maatte have paadraget Dig ved saaledes at beholde fornævnte Sognekirker og oppebære Frugterne af dem. Intet Menneske maa bryde dette vort Aflads-, Indrømmelses- og Eftergivelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og de hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 5. Januar i vort Pontifikats 1. Aar.

1) dvs. til Studier; jf. Matth. 13, 45 om Evangeliets Lære.

343 **1289. 12. Januar. Viborg.**

Kong Erik 6. Menved stadfæster paa Kongens Ting, at Herr Svend Bonde og Herr Jens Basse har skødet deres Gods i Jerlevskov til Biskop Kristian 2. af Ribe.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og Naade.

Alle skal vide, at de hæderværdige Mænd Herr Svend kaldet Bonde og Herr Jens Basse har indfundet sig paa vort Ting og skødet alt deres Gods, løst og fast, i Jerlevskov med Undtagelse af Kvæget til den ærværdige Fader med Kristus Herr Kristian, Biskop af Ribe, idet de til nævnte Herr Biskop først har afhændet, hvad de havde af Ret i samme Gods. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1289 Tirsdag før Ottendedagen efter Helligtrekonger.

1289. 28. Januar. *Møllerup. 344

Kansleren Morten, Drosten Peder, Mogens Skaaning, Agge Jonsen, Jens Andersen, Niels Hamundsen, Uffe Jonsen, Bent Veseisen, Peder Saksesen, Kristian Kube og Tue Rinbæk bevidner, at Dronning Agnes pantsætter Krongods i Knapstrup Mark og Tryggemark til Kammermesteren Anders.

Afskrift i Rigsarkivet i Vidisse af 1407 29. Juni.

Morten, Kansler hos de Danskes høje Konge, Peder, samme Herres Drost, Mogens Skaaning, Aage Jonsen, Jens Andersen, Niels Hamundsen, Uffe Jonsen, Bent Vestesen, Peder Saksesen, Kristian Kube og Tue Rinbæk til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at vi har været nærværende og paahørt, at vor Frue Agnes, de Danskes høje Dronning paa sin elskede Søns Vegne, de Danskes Konge, har pantsat alle Jorder beliggende i Knapstrup Mark og Tryggemark, som lovligt var tilfaldet nævnte Konges Kasse paa Grund af den Majestætsforbrydelse, som Herr Niels Henriksen, der fordum besad disse Jorder, har begaaet, til nærværende Brevviser Kammermesteren Herr Anders for 160 Mark Penge, som han skyldte ham som Laan, at udnytte frit i den Forfatning, i hvilken de nævnte Jorder nu er uden noget Kvæg, indtil de paa lovlig Vis indløses, saaledes at han i Mellemtiden oppebærer alle Frugter af dem, uden at de paa nogen Maade fraregnes i fornævnte Gælds Hovedstol. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vore Segl hænge under nærværende. Givet i *Møllerup i det Herrens Aar 1289 Ottendedagen efter den hellige Jomfru Agnes' Dag.

1289. 13. Februar. Roskilde. 345

Niels Absalonsen pantsætter sit Gods i Knapstrup til Biskop Ingvar af Roskilde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift i Rigsarkivet i Vidisse af 1410 16. Januar.

Niels Absalonsen til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Jeg gør vitterligt, at jeg har pantsat alt mit Gods, løst og fast, som jeg har i Knapstrup, til nærværende Brevviser den ærværdige Herr Ingvar, Biskop af Roskilde, for 150 Mark Penge i god og lovlig gængs Mønt og 10 Mark lødigt Sølv, dog saaledes at jeg — hvis jeg ikke indløser nævnte Gods inden nærmeste Pinsefest — hvad end der sker, derefter skal henlægge et Pant af samme Værdi som nævnte Beløb og omtalte Sølv i Guld eller Sølv i Roskilde Kirkes Sakristi, og dertil forpligter jeg mig paa Tro og Love med dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1289 Dagen før den hellige Martyr Valentinus' Dag i Nærværelse af Herr Jon kaldet Lille og nogle andre gejstlige og verdslige, som særligt har været tilkaldte og opfordrede dertil.

346 1289. 27. Februar. Rom.

Pave Nicolaus 4. paalægger Biskop Bertold af Slesvig at tillade Præsten Engelbert at forrette Præstetjeneste, skønt han er Søn af en Præst, paa den Betingelse, at han ikke beklæder et Embede med Sjælesorg, og at han personlig residerer i sit Embede.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Biskop Bertold af Slesvig. Vor elskede Søn Engelbert Tuboysøn(?), som er Præst i Dit Stift, er draget ned til os og har ydmygt ansøgt os om, at vi i vor Barmhjertighed vilde give ham Dispensation for den Mangel, han lider af ved at være født som Søn af en Præst og en ugift Kvinde, saa han uanset denne Mangel kan forrette Tjeneste i Henhold til de gejstlige Vielser, som han har modtaget, og faa et gejstligt Embede. Nu sender vi ham tilbage til Dig, vor Broder, og paalægger Dig ved denne apostoliske Skrivelse, at Du efter omhyggeligt at have taget alle de Omstændigheder i Betragtning, der med Hensyn til vedkommendes Egnethed skal iagttages, hvis han ikke efterligner sin Faders Mangel paa Afholdenhed, men fører et retskaffent Liv og en god Vandel — hvilket vi agter at overlade til Din Samvittighed at afgøre — og han iøvrigt har Fortjenester til at opnaa Dispensationens Naade, paa vore Vegne skal give ham Dispensation med Hensyn til ovenstaaende og med Hensyn til den Irregularitet, han har paadraget sig ved uden at have faaet Dispensation, men iøvrigt efter Kirkerettens Fordringer[1]),

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det vil sige til de af Retten bestemte Tidspunkter og uden at gøre sig skyldig i Simoni at have modtaget fornævnte Vielser, gjort Tjeneste i dem og befattet sig med Gudstjenesten; dog skal Du først paalægge ham en helsebringende Bod og for en Tid, Du selv kan bestemme, suspendere ham fra Udførelse af Tjeneste i Henhold til disse Vielser, og Dispensationen skal Du give ham, saaledes som Du finder, at det efter Guds Vilje tjener hans Sjæls Frelse, dog saaledes at denne Præst paa ingen Maade kan stedes til et Embede med Sjælesorg, og at han personligt residerer, som det Embede, han efter denne Dispensation opnaar at faa, kræver det. Ellers skal denne Naadesbevisning med Hensyn til Embedet være ganske uden Gyldighed. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 27. Februar i vort Pontifikats 2. Aar.

1) jf. c. 13. 15. 16. X de temporibus ordinationum I 11.

1289. 1. Marts. Gedsted. 347

Kong Erik 6. Menved tager Vitskøl Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver det Sagefaldsret over dets undergivne.

Afskrift (*Vitskølbogen.*)

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

For at den dybe Hengivenhed og Kærlighed, som vi nærer for vore elskede Munke i Vitskøl, kan vise sig frugtbar for dem, vil vi, at alle saavel nulevende som tilkommende skal vide, at vi tager Munkene tilligemed alt det Gods og alle de Personer, som hører ham til, under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi gerne under dem og ved dette Brev bekræfter de Friheder og Begunstigelser, som de frit har haft fra vore Forfædre, fordum Danmarks høje Konger[1]); vi tilstaar dem alt det Gods, som de har og besidder med lovlig Adkomst, frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og de andre Afgifter og Tjenester, som er vor Ret, idet vi ydermere giver dem den særlige Naade, at alle deres Bryder og Landboer og deres øvrige undergivne for deres Forseelser, hver og en, med Hensyn til Bøder til os, saavel i Fyrremarkssager som i mindre, i Fremtiden ikke skal svare nogen anden end nævnte Klosters Abbed og ovennævnte Munke. Vi forbyder altsaa strengt, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

anden drister sig til paa nogen Maade at hindre nævnte Munke eller nogen af deres undergivne med Hensyn til de Friheder og Begunstigelser, som vi har skænket dem. Hvis nogen i ubesindig Forvovenhed drister sig til det, skal han uden Tvivl faa vor Vrede og kongelige Hævn at føle. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Gedsted i det Herrens Aar 1289 den 1. Marts i Nærværelse af vor kære Moder med Magister Morten, vor Kansler, og Peder, vor Drost, som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 94 og 310. Se fremdeles: udat. (Reg. Dan. Nr. 529 og 530). DRB II 1 Nr. 12. 67.

348 1289. 6. Marts. Viborg.

Kong Erik 6. Menved tager Viborg Kapitel under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Kværsæde og alle andre Ydelser til Kongen, giver det Sagefaldsret over dets undergivne og bekræfter dets Privilegier.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da Herr Knud, forhenværende Provst i Viborg Kirke, med sit Kapitels Samtykke har skødet sin Jord paa den Ø, som kaldes Agerø, beliggende mellem Mors og Salling, til en Værdi af tredive Mark Guld med Huse og Løsøre, at eje evindelig til vor Forfader, salig Herr Valdemar, fordum de Danskes Konge, for deres Privilegier og Friheder, som de havde opnaaet og kunde opnaa, gør vi, i Ønsket om at følge i vore Forfædres fromme Spor og det særligt, naar Talen er om fromme Mænd, der lever et Liv i Guds Tjeneste, ved dette Brev vitterligt for alle, at vi tager Herr Provsten og Kannikerne i nævnte Viborg Kirke og deres undergivne tilligemed alt deres Gods under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi tilstaar dem alt deres Gods frit og undtaget at være for Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Kværsæde og de andre Byrder, Afgifter og Tjenesteydelser, der er vor kongelige Ret, og idet vi ydermere giver dem den Naade, at alle deres Bryder, Landboer og Gaardsæder og deres øvrige undergivne for alle deres Forseelser med Hensyn til Bøder til Kongen ikke skal svare nogen anden end omtalte Herr Provst. Vi bekræfter ogsaa ved dette Brev alle Privilegier, Begunstigelser, Friheder og Naader, som vore Forfædre har skænket dem[1]). Derfor forbyder vi strengt under

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden drister sig til mod dette Brev paa nogen Maade at hindre nævnte Herr Provst eller Kannikerne i nævnte Viborg Kirke eller nogen af deres undergivne, saafremt han vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Viborg i det Herrens Aar 1289 paa Søndagen, da der synges Reminiscere[2]) med vor Drost, Herr Peder, som Vidne.

1) jf. DRB II 1 Nr. 13. 112. 300. Se fremdeles: 1239 10. Marts. — 2) 2. Søndag i Fasten.

1289. 16. Marts. Odense. 349

Kong Erik 6. Menved stadfæster sine Forfædres Privilegier til Aarhus Biskop, Kirke og Kapitel.

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi ved dette Brev tilstaar den ærværdige Fader med Kristus Herr Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, hans Kirke og hans Kapitel alle de Friheder, Begunstigelser og Naadesbevisninger, som hans Forgængere, Kirken og Kapitlet vides at have faaet frit af vore Forfædre, idet vi ved dette Brev bekræfter alle hans egne, hans nævnte Kirkes og hans oftenævnte Kapitels Privilegier, som hans Forgængere har opnaaet af vore Forfædre Danmarks Konger[1]). Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Odense i det Herrens Aar 1289 paa Onsdagen før den Søndag, da der synges Lætare Jerusalem[2]), i Nærværelse af vor kære Moder, med Herr Magister Morten, vor Kansler, Herr Peder, vor Drost, og Herr Lars Tygesen, vor Marsk, som Vidner.

1) Valdemar 2.s Privilegium af 1204 16. Marts, Erik 4.s Privilegium af 1244 18. September og Erik 5.s Privilegium af 1268 26. November. — 2) 4. Søndag i Fasten.

1289. 26. April. Rom. 350

Kardinaldiakon Mathæus af Sta. Maria in Portico paalægger Franciskanernes Provincialminister i Danmark efter paalagt Bod at absolvere Abbedisser og Nonner af Clarisserindeordenen, som har optaget Søstre eller er blevet optaget i Klostrene ved Simoni.

Original i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mathæus, ved Guds Miskundhed Kardinaldiakon i Sta. Maria in Portico, til sin elskede Søn med Kristus.., Provincialminister for Franciskanerne i Provinsen Danmark, Hilsen med Gud.

Ved Kvindekønnets Skrøbelighed eller Uvidenhed er Optagelserne af nye Søstre i Klostrene af den hellige Claras Orden nu og da foregaaet paa mindre kanonisk Vis, hvad vi slutter deraf, at der undertiden ansøges om Dispensation for Nonner, der optager eller er blevet optagne ved skændig Simoni. Idet vi ønsker at give et Lægemiddel for denne ulykkebringende og smittende Sot og at sørge for Sjælenes Frelse, fastsætter og vil vi, at Du paaminder og tilskynder Abbedisserne og Søstrene i de Klostre, som findes i Din Provins, paa vore Vegne og under Trusel om at afsætte Abbedisserne fra deres ledende Stilling og at overflytte Søstrene til andre Klostre, til i Fremtiden at afholde sig aldeles fra den Slags Optagelser ved Simoni, og at Du viser dem, hvor alvorlig og farlig en Synd det er at give Samtykke til Optagelser ved Simoni. Men hvad angaar de tidligere ved Simoni foretagne Optagelser af Søstre, giver vi Dig Fuldmagt til at dispensere saavel de Abbedisser og Søstre, der har optaget, som de Personer, der er optaget ved saadan Forseelse, saaledes at Søstrene og de optagne Personer kan forblive i deres Klostre. Forinden skal Du dog absolvere saavel de optagne Personer som dem, der har optaget, og som trænger til det, fra den Banlysningsdom, som de maatte have paadraget sig — fordi Personer udefra i et ikke tilladt Tilfælde eller paa ulovlig Maade er indladt inden for Klostrenes Afspærring — maaske imod salig Ihukommelse Pave Gregor 9.s Forordning eller Forbud eller Forskrift[1]). Vi vil fremdeles, at Du efter Forseelsens Art og Størrelse desangaaende paalægger Abbedisserne, Søstrene og deres Klostres Personer en helsebringende Bod, saaledes at de ikke skal tro, at de ustraffet har begaaet en saa stor Misgerning. Givet i Rom den 26. April i det Herrens Aar 1289 i 2. Aar af Pave Nicolaus 4.s Pontifikat.

1) jf. c. 46 X de simonia V 3.

351 1289. 28. April. Kalundborg.

Kong Erik 6. Menved fritager Borgerne i Slesvig for Betaling af Told.

Original i Kiel.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt for alle, at vi i Betragtning af de Tab, Anstrængelser og Ulemper, som vore elskede Borgere i Slesvig ofte har udholdt for os og vort Rige, vil vise dem en særlig Naade, idet vi erklærer dem alle og enhver for fri og undtagne at være for Betaling af Told til evig Tid, hvorsomhelst de maatte komme indenfor vort Rige. Derfor forbyder vi strengt under Trusel om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover paa nogen Maade at hindre Borgerne mod dette Brev, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende Brev. Givet i Kalundborg i det Herrens Aar 1289 paa den hellige Martyr Vitalis Dag, med Drosten Herr Peder som Vidne.

1289. 8. Maj. Roskilde. 352

Domprovst Jens Grand i Roskilde giver Fortolkninger til sit Gavebrev paa seks Præbender til Roskilde Kapitel af 1288 19. Juli (Nr. 309).

Afskrift i de pavelige Kopibøger i Vidisse af 1290 21. Marts, Nr. 402.

Magister Jens, Provst i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Eftersom man i Ting, som synes at være tvivlsomme og dunkle, til Opnaaelse af større Sikkerhed maa anvende Fortolkning og Forklaring, især hvor der er foretaget noget eller truffet en tvivlsom Ordning i aandelige Sager, for at ikke Personer, der med frække Spidsfindigheder og svigefulde Paafund blot ypper Strid og forfølger Fredens Gode, skal kunne gøre det ugyldigt, som er foretaget og fastsat i from Hensigt og af ivrig Kærlighed til Gud, eller give Anledning til Uenighed, — derfor og for at enhver Tvivl for Fremtiden kan være bortryddet, vil jeg ifølge den mig forbeholdte Ret[1]) og med alle de Kannikers Vilje og Samtykke, som er indsatte i de seks Præbender og Kanonikater, jeg til Ære for vor Herre Jesus Kristus, den hellige Trefoldighed og den hellige Martyr og Pave Lucius og til Frelse for min Sjæl har oprettet og indstiftet i Roskilde Kirke, ved dette Brev nærmere forklare visse Punkter i Dokumentet vedrørende de omhandlede seks Præbender. Angaaende den tilsyneladende noget dunkle Bestemmelse om de Kannikers Residens, som jeg har indsat i de seks Kanonikater, giver jeg følgende Forklaring og Fortolkning, nemlig, at naar den første Residens skal indtages af disse Kanniker, kan de en hel Maaned være fraværende derfra, paa hvilke Dage de behager og finder det hensigtsmæssigt, men med

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det Forbehold, at straks efter Udløbet af de seks Maaneder skal de være forpligtede til uden Afbrydelse at erstatte den Maaned, de har været fraværende, eller saa lang Tid, som de har forsømt at residere.

Fremdeles kan samme Kanniker, om de behager, for at varetage deres Forretninger hvert Aar være fraværende, men ikke over to Maaneder, saaledes at de alligevel skal regnes for at have resideret, men ikke have nogen Del i Uddelingerne paa de Dage, da de har været fraværende.

Fremdeles har jeg, paa det at de seks Kanniker saa meget nøjere og sikrere kan vide, hvordan og hvornaar de mellem sig skal dele fuldstændigt og uden Vanskelighed Værdien af de Frugter, som deres Mensalgods giver, et helt Aar igennem efter at have overdraget og overgivet dem mit Gods selv foretaget Uddelingerne til dem af min egen Kasse paa det, at de for Fremtiden i al Evighed paa St. Mikkels Dag[2]) hvert Aar skal kunne fordele imellem sig hele Værdien af det næste Aars samlede Frugter og Indtægter og anvende den til deres Fornødenheder, som det nøjagtigere og klarere er angivet i Dokumentet om disse Præbender og Kanonikater[3]).

Derhos har jeg efter at have overdraget og tilskødet dem de ovennævnte Ejendomme indkøbt til Indkomst for deres Mensalgods 16 Ørtug skattepligtig Jord, beliggende i Hastrup, med Huse og Værdier til et Beløb af 47½ Mark Penge i sjællandsk Mønt, for at de kan faa et saameget bedre og hæderligere Udkomme.

Derefter har jeg ogsaa givet og tilskødet dem til Residens min Gaard i Roskilde, som ligger ved St. Lucii Kirke, hvorpaa alle Bygningerne tilhørte mig, medens jeg for Grunden har ydet Bispen og Kapitlet i Roskilde fuld Betaling.

Til evig Erindring herom har den ærværdige Biskop Herr Ingvar, Biskop i Roskilde, og dette Kapitel efter min Begæring hængt deres Segl under dette Brev sammen med mit eget.

Givet i Roskilde i Aaret 1289 den 8. Maj.

1) Jens Grand forbeholder sig Fortolkningsretten i Nr. 309. — 2) 29. September. — 3) jf. Arhnung, S. 135.

353 [1289. 8. Maj—1290. 18. Marts][1]). Roskilde.

Den udvalgte Ærkebiskop af Lund Jens 2. Grand afgiver under Ed en Række Troskabs- og Loyalitetsforsikringer overfor Kong Erik 6. Menved og Kronen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand, hvor Brevet omtales paa tre forskellige Steder.

1. Fremdeles at nævnte Herr Jens nu Ærkebiskop, dengang udvalgt, i Ønsket om i Roskildekirken at rense sig for de nævnte Beskyldninger og underkaste sig den berømmelige Fyrstes Danmarks nuværende Konges Herr Eriks og Fru Dronningens hans Moders Naade, i Nærværelse af mange saavel Prælater som gejstlige, Baroner, Adelsmænd, Herremænd og andre gejstlige og verdslige, aflagde højtidelig Ed ved fornævnte Kirkes Højalter og Guds hellige Evangelier og lovede bl. a. nedenskrevne Punkter, nemlig at han bestandig vilde yde dem, hans Herre og hans Dronning, den skyldige Troskab og Tjeneste og aldrig falde fra dem og, saa vidt det var rimeligt og muligt, tilskynde alle sine Mænd til at gøre det samme.

Fremdeles at han vil indstille sig paa at elske, hvem de elsker, og at hindre, hvem de ikke elsker, og det især Kongens Drabsmænd[2]), blot bestandigt med Iagttagelse af den guddommelige Retfærdighed og hans gejstlige Stand.

Fremdeles at han aldrig vil slutte Overenskomst til Gunst for dem, for at de kan vende tilbage.

Fremdeles at han ikke vil forbinde sig med nogen anden end dem, det være sig inden for Kongeriget eller udenfor, til Skade for Kongen eller Kronen.

Fremdeles at han i god Tro vil fremme alle den nævnte Konges Forehavender og Anliggender, naar han opfordres dertil, og ogsaa uopfordret vil rette sin Opmærksomhed derpaa.

Fremdeles at han ikke vil rejse nogen Sag til Plage for Kongen og Dronningen, men bestandigt vil være dem føjelig og tro, dog bestandigt under Forbehold af hans Kirkes Ret.

Fremdeles at han offentligt og højtideligt har lovet de fornævnte, Kongen og Dronningen, i god Tro og uden Svig, Rænker eller List, at han vilde overholde ikke at handle mod dette eller noget af disse Punkter.

2. . . . at denne Ærkebiskop overfor denne Herre Konge har forpligtet sig til bestandigt at yde Troskabs Tjeneste og til adskilligt andet, vil fyldigere kunne erfares ved hans autentiske Brev.

3. . . . fremdeles har samme Ærkebiskop før sin Indvielse, da han var udvalgt, i god Tro lovet og derom udstedt et aabent Brev, at han bestandigt vilde yde Kongen Troskab og Tjeneste og aldrig falde fra dem og bevæge alle sine Mænd til det samme, og at han vilde rette sit Sind imod

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at elske, hvem Kongen elsker, og hindre, hvem Kongen ikke elskede, og det især ovennævnte Drabsmænd, og meget andet, som staar i samme Brev.

1) Brevet maa ligge mellem Jens Grands Valg til Ærkebiskop og Pavens Bekræftelse af Valget. Den sidste er udstedt 1290 18. Marts (jf. Nr. 396). Dagen for Valget er ikke kendt, hvorfor den 8. Maj, da Jens Grand endnu nævnes som Domprovst, er valgt som terminus post quem for Brevet. — 2) d. e. de for Mordet paa Erik Glipping domfældte.

354 [1289. 8. Maj—1290. 18. Marts][1]).

Kong Erik 6. Menved skriver til Pave Nicolaus 4. om Bekræftelse af Domprovsten i Roskilde Jens Grands Valg til Ærkebiskop af Lund.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

...da Kongen forinden fromt og velvilligt havde taget nævnte Herr Jens til Naade og havde givet kongeligt Samtykke til at lade ham vælge... og havde skrevet for at opnaa hans Bekræftelse af det hellige Sæde og opnaaet denne...

1) mellem Jens Grands Valg til Ærkebiskop og hans Indvielse, jf. Nr. 353.

355 [1289. 8. Maj—1294. 9. April][1]).

Ærkebiskop Jens 2. Grand sender Kanniken Asle med Breve til Kongerne af Norge og Sverige, til forskellige Stormænd i disse Riger og til nogle af Kongemorderne.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand; Brevene omtales i disse paa fem forskellige Steder.

1. ... fornævnte Asle, Herr Ærkebiskop Jens' Udsending til Kongen af Norge og Kongen af Sverige, til adskillige Stormænd i disse Kongeriger, til nogle af den unge Konges Faders Drabsmænd, sendt med Breve til nævnte to Konger og deres Riger og til den unge Konges Faders Drabsmænd mod Danmarks nævnte unge Konge Herr Erik.

2. ... to Konger og deres to Riger, nemlig Norge og Sverige med deres Stormænd og Baroner arbejdede han af al Magt paa at udfordre imod Danmarks unge Konge og hans Rige, saaledes som det kan godtgøres ved hans Breve til dem.

3. ... efter nævnte Troskabsed optraadte han ubesindigt, idet han af al Magt og med Iver arbejdede paa at udfordre og ophidse Sveriges og Norges Konger og samme Herrers Riger med deres Stormænd og Baroner mod fornævnte Herr Erik, den unge Konge, og hans Rige, og ligeledes ophidsede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og udfordrede han dem, og han afsendte og oversendte Breve til dem desangaaende, og det har han offentligt vedgaaet.

4. ... Fremdeles nedlagdes den Paastand mod Ærkebispen, at han af al Magt arbejdede paa at sætte de to Konger og deres to Riger, nemlig Norge og Sverige, tillige med deres Stormænd og Baroner op imod Danmarks unge Konge og hans Rige.

Ærkebispen svarede, at det ikke var sandt, men det modsatte af hans Svar kan ses af de Breve, som samme Ærkebiskop med Kanniken Asle fra Lund sendte nævnte Konger osv.

5. ... Fremdeles udfordrede han ved ondskabsfulde Rænker to Konger og deres Riger, nemlig Norge og Sverige med deres Stormænd, imod Kongen og Kongeriget Danmark og Kongens Raadgivere, saaledes som det fremgaar af de Breve, han har sendt dem, i hvilke han vil og arbejder paa, at denne ikke bør kaldes Konge, og disse for Eder fremlagte Breve har han vedgaaet, at han har sendt til de nævnte Herrer.

1) Tidligste terminus er Jens Grands Valg til Ærkebiskop, da man ikke kan regne med, at Referaterne her vilde skelne mellem hans Valg og hans endelige Udnævnelse; Dagen for Valget kendes ikke, men en terminus post quem angiver Brevet af 1289 8. Maj (Nr. 352), hvori Jens Grand endnu optræder som Domprovst. Som seneste terminus sættes Dagen for Ærkebispens Fængsling 1294 9. April.

[1289. 8. Maj—1294. 9. April][1]. 356

Ærkebiskop Jens 2. Grand tilbyder at blive Kongen af Norges Mand.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

Fremdeles har nævnte Ærkebiskop krænket fornævnte og gjort sig skyldig i Mened, efterdi han efter den aflagte Troskabsed, og mens nævnte Fjendskab og Krig varede mellem nævnte Konger af Danmark og Norge, har skrevet og sendt Brev til fornævnte Konge af Norge, i hvilket samme Ærkebiskop tilbød sig selv, og hvad han var eller kunde blive, og han sendte en særlig Udsending med Fuldmagt og Fortrolighed.

1) se Nr. 355.

[1289. 8. Maj—1294. 9. April][1]. 357

Ærkebiskop Jens 2. Grands Brev til Grev Jakob af Halland.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

...Breve, som samme Ærkebiskop med Kanniken Asle fra Lund sendte til nævnte Konger osv. Blandt disse var der særligt et Brev fra Ærkebispen sendt til Grev Jakob, Hovedmanden mellem Kongens Faders Drabsmænd.

1) jf. Nr. 355.

358 1289. 24. Maj. Slesvig.

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland træffer Foranstaltninger til at afhjælpe Nøden efter Slesvigs Brand.

1. Efter Afskrift af Ulrich Petersen:

Valdemar, af Guds Naade Jyllands Hertug, til alle og enhver indenfor Byen Slesvig, Hilsen og Naade.

Af troværdige Mænd, der har beklaget sig for os, har vi erfaret som sandt, at nogle Mænd hos Eder, saavel gejstlige som verdslige, der nu forsøger at lægge nye og større aarlige Huslejer end sædvanligt paa deres Grunde for straks efter Branden at skaffe deres Grunde, som de ejer hos Eder, Fordel fremfor deres Medborgeres Grunde. Da vi har indset, at dette er til Skade for det fælles bedste og især for mange Fattigfolk, som lever hos Eder, er det derfor vor faste Vilje, idet vi ved vor Naade træffer den Bestemmelse, at hvad enten det er en gejstlig eller en verdslig, der har Grund eller Grunde inden for Eders By, maa han ikke overskride de gamle Huslejer, som fra gammel Tid har været lagt paa samme Grunde. Enhver, der forsøger andet, vil uden Tvivl ikke undgaa vor Vrede.

Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1289 Tirsdag før Ottendedagen efter Kristi Himmelfart.

2. Efter Referat hos Hier. Cypræus:

Men i Aaret 1282 eftergav Valdemar Borgerne i Slesvig enhver aarlig Afgift, vel vidende om sine Undersaatters store Nød, og han erklærede dem for fritagne for ethvert Krav og bekræftede ved forseglede Breve, at han i et Tidsrum af 6 Aar ikke vilde besvære dem med den mindste Byrde paa Grund af den store Nød, som havde ramt dem, fordi de havde forsvaret ham. Samtidig forbød han gejstlige og verdslige at forøge Huslejen for de saa haardt hjemsøgte Borgere, medens de genopbyggede de brændte Huse og bestemte, at ingen maatte give Gejstligheden noget, indtil man saa, at alt var ført tilbage til den tidligere Tilstand.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3. Efter Referat hos Povl Cypræus:

Idet Hertug Valdemar ynkedes over Slesvigborgernes Lod, der havde døjet saa meget, tænkte han at raade Bod paa deres Tab, for i det mindste til en vis Grad at yde dem Oprejsning. Derfor eftergav han Borgerne den Afgift og aarlige Skat, der paa Folkemaalet kaldes Stattgelt, og han bestemte, at de skulde være frie for ethvert Krav, idet han ydermere lovede, at han i et Tidsrum af 6 Aar ikke vilde besvære dem med den mindste Byrde paa Grund af den store Nød, hvori de var kommet paa Grund af deres Forsvar for Hertugen. Alt dette lod han skriftlig optegne og bekræfte med sit Segl, og Brevene findes endnu hos Slesvigs Raad. Desuden bestemte og forbød han, at gejstlige eller verdslige ikke maatte forøge de aarlige Hus- og Boliglejer for Borgerne, som havde lejet dem, indtil de nedbrændte Huse var genopbygget. Men han forbød ogsaa, at nogen gav eller testamenterede de gejstlige noget, indtil Borgerne havde samlet sig og atter var kommet til at sidde i bedre Forhold.

1289. 27. Maj. Vietlübbe. 359

Bisperne Konrad af Ratzeburg og Herman af Schwerin giver paa Pavens Vegne Grev Helmold 3. af Schwerin og Hertug Erik 1. af Jyllands Datter Margrete Dispensation til at forblive i Ægteskab, skønt de er blodsbeslægtede i fjerde Grad.

Original i Schwerin.

Vi af Guds Naade, Konrad, Biskop af Ratzeburg, og Herman, Biskop af Schwerin, vil, at det skal være vitterligt for alle saavel nulevende som tilkommende, at den velbyrdige Mand Herr Helmold[1]), Greve af Schwerin, efter at have indgaaet Ægteskab med den berømmelige Fru Margrete, der dengang var en lille Pige, Datter af Danmarks berømmelige Hertug, skønt de var blodsbeslægtede i fjerde Grad, og Samleje var paafulgt, ikke uden Tanke paa sin Frelse, idet han med from Ydmyghed anerkendte sin Skyld ved denne Handling og paa helsebringende Maade drog Omsorg for Fremtiden, paa sine og sin fornævnte Hustrus Vegne har sendt sine gode Udsendinge til det apostoliske Sæde for at opnaa Dispensationens Naade. Da paa samme Greves Ansøgning den højhellige Fader med Kristus vor Herre, Nicolaus, det apostoliske Sædes øverste Biskop, ved sit Brev har paalagt os, at vi efter at have overvejet Sagens Omstændigheder og de Bevæggrunde, der indeholdtes i samme Brev, med hvilket han har bebyrdet vor Samvittighed, med apostolisk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Myndighed skulde give Dispensation for nævnte Hindring, har vi modtaget dette Hverv med Ærbødighed, og efter omhyggeligt at have gennemgaaet og forsigtigt undersøgt hvert og et af de der anførte Punkter og Betingelser og indhentet Raad derom af kloge Mænd saavel gejstlige som andre, i Herrens Navn med den os betroede Myndighed givet fornævnte Greve og hans Hustru Dispensation, saa at de trods nævnte Hindring lovligt kan forblive i det Ægteskab, de har indgaaet, saaledes som vi efter Guds Vilje ser det tjene deres Frelse og vor Samvittighed, idet vi ogsaa erklærer deres nuværende og fremtidige Afkom for ægte. For at altsaa ikke, hvad Gud forbyde, i Fremtiden ildesindede Mennesker i deres Iver for at besudle det rene Kar skal fordunkle Sandhedens Lys med Bagvaskelsens Mørke, eller der mellem nogen i Guds Kirke fremdeles skal opstaa Anledning til Forargelse paa Grund af dette Ægteskab, har vi herom givet dette Brev og til yderligere Stadfæstelse vedhængt vore Segl. Vidner til denne Sag, efter hvis Raad dette er handlet, og som var tilstede, er følgende: Broder Burchardt, Provincialminister i Sachsen, Broder Gunzelin, Kustos[2]) i Thüringen, Broder Konrad af Königsberg, Kustos i Halle, Broder.., Kustos i Lübeck, og Broder Konrad, Guardian i Schwerin. Fremdeles Gotfred kaldet af Bülow, Konrad og Gerhard Kanniker i Schwerin, Kapellanen Johan og Magister Jakob, vore Notarer, og adskillige andre, der særligt har været hidkaldt og opfordret dertil. Forhandlet og givet i Byen Vietlübbe i det Herrens Aar 1289, Fredag før Pinse.

1) jf. Nr. 329. — 2) d. v. s. Leder af et mindre Forvaltningsomraade inden for en Franciskanerprovins.

360 **1289. 5. Juni.**

Kong Erik 6. Menved tildømmer Bosjö Kloster Engen Tyrseng ved Lomma.

1. Fragment i Bosjö Klosters Brevbog:

...beliggende over for Lomma, af hvilken ... Nonnerne i Bosjø ... at besidde, (idet vi) strengt (forbyder) ... drister sig til at besvære... i Nærværelse af de Herrer Ærkedegnen ... af Lund, Jon Lille, Mads... Trinitatis Søndag.

2. Registreret i Skaanebrevfortegnelsen:

Kong Eriks Dombrev givet Bosjø Kloster paa en Eng kaldet Tyrseng, som Kongen og Klostret stredes om, hvilken Eng blev tildømt Klostret til uhindret Brug, beliggende lige ved Lomma, givet Trinitatis Søndag 1289.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1289. 6. Juni. 361

De af Dominikanerordenens Generalkapitel udpegede Dommere afgør Grænsen mellem Dominikanerkonventerne i Camin og Soldin.

Original i Stettin.

Broder Arnold Scotus, Prior af Pforta, Broder Martin, Lektor fra Provinsen Spanien, og Broder Pontius fra Provinsen Grækenland til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med den Herre Jesus Kristus.

...Skelsætning foretaget ... med Broder Johannes' den fordums Ordensmagisters Myndighed af de ærværdige Fædre Augustin[1]), Provincialprior i Danmark, Provincialprioren i Tyskland og Provincialprioren i Polen, og bekræftet af de ærværdige Fædre Broder Herman, Prior i Straussberg, Broder Nicolaus, Prior i Glogau, og Broder Niels, Lektor i Lund fra Provinsen Danmark...

Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vore Segl hænge under nærværende. Givet i det Herrens Aar 1289 den 6. Juni paa vort Generalkapitel.

1) i 1288 (Nr. 330) og 1290 (Nr. 407 ff.) hedder den danske Provincialprior Oluf.

1289. 7. Juni. Odense. 362

Biskop Gisike af Odense udsteder en Forordning om Præsternes Ret til at raade over deres Ejendom og til at gøre Testamente.

1. Referat af Hamsfort:

I det Herrens Aar 1289 Tirsdag efter Trinitatis holder Gisike en Generalsynode i Odense, bekendtgør Præsternes Frihed og giver dem Adgang til at gøre Testamente angaaende deres eget Gods efter eget Forgodtbefindende, idet han klager over tidligere Bispers voldelige Fremfærd, som tilrev sig alt deres Gods eller en Del deraf. Han traf ogsaa Bestemmelse om deres Gods, som døde uden at have gjort Testamente.

2. Referat af Hvitfeld:

Aar 1289, Tredjedagen[1]) efter Trinitatis, efter at der tidligere herskede al Slags Uskik, har Biskop Gisike af Odense paa en Synode forordnet om sit Stifts Præsters Løsøre, at de maatte raade derover, som de vilde, under deres Levetid, og ligeledes ved Testamente i deres Dødstime, dog maatte de intet afhænde af deres Kirkers Ejendom. Hvis nogen døde uden Testamente, skulde hans Gods ikke afhændes uden Bispens Vilje og Samtykke,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

men blive i Rettens Værge. Han banlyste ogsaa alle, der berøvede Præster deres Ejendom, mens de levede eller efter deres Død.

1) Hvitfeld har aabenbart misforstaaet den latinske Betegnelse »feria tertia«, der betyder Tirsdag.

363 1289. 9. Juni. Roskilde.

Biskop Ingvar af Roskilde befaler, at den paa Rügen fundne blodige Hostie skal anbringes et passende Sted, og eftergiver alle, der besøger det nye Valfartssted, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod.

Afskrift i Stettin.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle gejstlige og verdslige paa Rügen Hilsen evindelig med Gud.

Efterdi de fleste Mennesker, hvad vi kun med Smerte omtaler, er saa bundne af Djævelens Overtalelse, at de hverken ved Ord eller Prædikener eller Opfordringer kan fatte den katholske Tro med rent Hjerte, opvækker vor Herre Jesus Kristus, Barmhjertighedens Fader og al Trøsts Gud[1]), som ikke vil, at nogen skal gaa til Grunde, men at alle skal frelses[2]), hyppigt ved Mirakler og Tegn de vantro og dem, der vakler i Troen, til Fromhed og Tro, for at det, hvorom de tvivlede i deres Hjerter, takket være Miraklerne kan træde frem i Lyset og blive virkeliggjort. Eftersom vi nylig paa Rügen i Landet Jasmund efter troværdige Mænds Beretning har indset, at det er sandt, naar det hævdes, at Kristi Legeme, der længe var skjult af en Kvinde paa Djævelens Tilskyndelse, er blevet forvandlet til blodigt Kød, har vi efter forud at have overvejet Sagen med kloge og gode Mænd, for at de troendes Fromhed desto mere kan øges, besluttet at forordne, at dette blodige Kristi Legeme fra det Sted, hvor det nu siges at være anbragt, skal overføres til et mere fromt og ærværdigt Sted og under tilbørlig Ære sammesteds holdes bevogtet og være Genstand for alles Ærbødighed. Vi eftergiver ogsaa barmhjertigt, for at give de gode Lejlighed til at vokse fra Dyd til Dyd, alle, der føler sand Anger og bekender deres Synder, og som af Fromhed besøger det Sted, hvor fornævnte Legeme er blevet anbragt, 40 Dage af den dem paalagte Kirkebod. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1289 den 9. Juni.

1) 1. Kor. 1,3. — 2) Luk. 9,56.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1289. 12. Juni. Lille. 364

Abbed Vilhelm af Prémontré meddeler Præmonstratenserne i Danmark og Norge, at de ifølge paveligt Privilegium kan spise Kød og Fisk, naar de er paa Rejse.

Afskrift af Bartholin.

Vilhelm, ved Guds Langmodighed Abbed af Prémontré, til de ærværdige Brødre med Kristus, alle Prælater og underordnede af vor Præmonstratenserorden i Danmark og Norge eller andetsteds, der ser dette Brev, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Ved dette Brev tilkendegiver vi for Eder alle og enhver, at vi efter den nylig forbigangne Kristi Opstandelsesdag i den romerske Kurie har opnaaet det ny Privilegium, at vi og alle Ordenens Medlemmer overalt i Landene saa ofte, som vi maa tage ind forskellige Steder, allevegne under Udrejser og Hjemrejser kan spise, hvad der sættes for os, Kød og Fisk. Følgelig kan I trygt gøre dette og spise, hvad der sættes for Eder, naar I rejser ud i Eders Kirkers Ærinde og ogsaa, naar I vender hjem, da det udtrykkeligt staar saaledes i ovennævnte Privilegium; det samme gælder, naar I personligt besøger Eders Forældre eller Venner, hvor de end maatte opholde sig. Til Vidnesbyrd om ovennævnte Privilegium, som vi hverken kan eller tør oversende Eder, og for at I tryggere kan handle derefter, har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Lev vel. Givet i Byen, som kaldes Lille i Flandern, Søndagen efter Trinitatis i det Herrens Aar 1289.

1289. 12. Juni. Prémontré. 365

Abbed Vilhelm af Prémontré eftergiver delvis Præmonstratenserabbederne i Danmark og Norge deres Pligt til at besøge Generalkapitlerne i Prémontré.

Afskrift af Bartholin.

Vilhelm, ved Guds Langmodighed Abbed af Prémontré, til de ærværdige og elskede Brødre med Kristus, Abbederne, Priorerne og Provsterne af Præmonstratenserordenen i Danmark og Norge, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Af alle de Ting, vort Hjerte særligt længes efter, nærer vi først og fremmest det Ønske, at ikke blot vor Ordens nærliggende Kirker, men ogsaa de fjerne, i vor Tid skal nyde en saadan Fremgang med Hensyn til aandelig og timelig Fordel, at Gud uafbrudt æres i Ordenen, at Ordensreglen overholdes, og at de fælles Bestemmelser iagttages, som kan øge Orde-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nens Ære. Til at iagttage og omhyggeligt udføre alt dette for Eders Sjælefrelses Skyld opfordrer jeg med faderlig Omhu Eder alle hver og en, for at I alle kan være enige i dette med Herren[1]) og opfylde det ved Udøvelsen af gode Gerninger. Men efterdi store Afstande ligger mellem os og Eder, saaledes at det er saare vanskeligt for Eder at komme til os paa den Tid, hvor der holdes Generalkapitel, og at I hyppigt ved at sætte over Havet om Vinteren bliver udsat for farlige Storme, indrømmer vi Eder af denne Grund i Lighed med C. og G., Præmonstratensernes forhenværende Abbeder, salig Ihukommelse, ved dette Brev af særlig Naade og Miskundhed, at — da I er fire Prælater i Danmark[2]) — hver af Eder skiftevis hvert fjerde Aar skal besøge Kirken i Prémontré, Eders Moderkirke, paa St. Hans Dag saaledes at I begiver Eder afsted efter Paaske, for at I paa denne Maade baade under Udrejsen og Hjemrejsen kan have gunstigt Vejr, dog saaledes at hvert fjerde Aar altid Provsten af Børglum skal komme til Prémontré paa dette Tidspunkt og medtage Abbeden af Tønsberg. Vi har fremdeles ved sikker Indberetning erfaret, at utaaleligt Fordærv og Forfald af vor Orden har bredt sig i dens Kirker i Danmark, nemlig at Brødre, som forser sig i Ordenen og derfor sendes bort for at raade Bod paa deres Udskejelser, forsøger at undfly Ordenens Tugt, idet de ikke opsøger de Kirker, hvor de skal lide deres Straf, men tager hen, hvor deres eget Ønske fører dem, og efter eget Forgodtbefindende finder Folk, der vil modtage dem i Ordenen, hvorved Ordenstugten svækkes. Vi forbyder derfor, at dette overhovedet finder Sted i Fremtiden, idet vi fastsætter, at baade de, der optager saadanne, og de, der lader sig optage, ved selve denne Handling paadrager sig Banlysningsdom, medmindre de førstnævnte skriftligt har faaet særlig Tilladelse til at optage de sidstnævnte af disses Abbeder. Lev vel. Givet i Prémontré paa vort Generalkapitel i det Herrens Aar 1289, første Søndag efter Trinitatis.

1) jf. Filip. 4,2. — 2) Abbederne af Tommerup, Öved, Bækkeskov og Provsten i Børglum.

366 [1289]. 16. Juni. Färingsö.

Biskop Peter og Kapitlet i Vesterås sender Dekanen Niels og Magister Lars, Kanniker i Uppsala, som befuldmægtigede til Rom for at klage til Pave Nicolaus 4. over, at Ærkebispen af Lund tiltager sig Primatet over Uppsala.

Original i det svenske Rigsarkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Peter, af Guds Naade Biskop i Vesterås, og hele Kapitlet sammesteds, til den højhellige Fader og Herre, den hellige romerske og almindelige Kirkes øverste Biskop, Kys paa hans Helligheds Fod.

Eders ærværdige Hellighed skal vide, at vi udpeger, indsætter og beskikker til vore og vor Kirkes befuldmægtigede, Stedfortrædere, Sagførere og særlige Udsendinge de kloge og gode Mænd Dekanen Herr Niels og Magister Lars, Kanniker i vor Metropolitkirke i Uppsala, en for alle og alle for en, saaledes at den, der handler først, ikke indtager nogen Særstilling, for at de kan præsentere sig i vort og vor Kirkes Navn for Eders Hellighed, fremstille de Tab, Besværligheder og utaalelige Byrder, som er timedes, times og kan times os og fornævnte Uppsala Kirke af den Grund og Aarsag og efterdi, at Ærkebispen af Lund imod os og Uppsala Kirke tiltager sig og bestræber sig for at tiltage sig Primatets Ret, idet han hævder, at den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala er pligtig at modtage Bekræftelsen, Indvielsen og Palliet af Ærkebispen i Lund, og for at de kan bønfalde Eders Hellighed om at føle Medlidenhed med os og Kirken i Uppsala og værdiges at give et passende Lægemiddel, saa at nævnte Uppsala Kirke ikke yderligere besværes for denne Sags Skyld. Vi giver ogsaa nævnte befuldmægtigede og hver af dem, en for alle og alle for en, Fuldmagt til hver og en ved vore Sjæle at aflægge Ed paa, at Sagen ikke er rejst for at yppe Kiv, og paa at ville tale Sandheden og enhver anden Slags Ed, til fra første Færd eller paa et senere Tidspunkt een eller flere Gange at kræve Genindsættelse i den tidligere Retstilstand og gøre i fornævnte Sag og med Hensyn til fornævnte Sag alt, hvad vi selv kunde gøre, hvis vi var nærværende, til i alt det fornævnte og paa hvert enkelt Punkt at indsætte en anden eller andre een eller flere Gange som Stedfortrædere, der skal have samme Myndighed paa alle Punkter, og til at genoptage Fuldmagtshvervet til Fordel for sig selv, saa ofte det synes dem eller hver af dem gavnligt, idet vi under Pantsættelse og Forpligtelse af alt vort Gods lover, at vi til evig Tid vil anse for gyldigt, retmæssigt og uforanderligt alt, hvad der af nævnte befuldmægtigede og hver af dem eller af en eller flere Stedfortrædere for dem eller en af dem er forhandlet, gjort og udført i fornævnte Sag og med Hensyn til fornævnte Sag.

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet dette Brev affatte og til yderligere Stadfæstelse bekræfte med vore Segl. Givet i Färingsö.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

367 [1289]. 16. Juni. Färingsö.

Biskop Bo og Kapitlet i Växiö sender Dekanen Niels og Magister Lars, Kanniker i Uppsala, som befuldmægtigede til Rom for at klage til Pave Nicolaus 4. over, at Ærkebispen af Lund tiltager sig Primatet over Uppsala.

Original i det svenske Rigsarkiv.

Bo, af Guds Naade Biskop i Växiö og hele Kapitlet sammesteds, til den højhellige Fader og Herre med Kristus, Herr Nicolaus, den hellige romerske og almindelige Kirkes øverste Biskop, Kys paa hans Helligheds Fod.

I skal vide, ærværdige Fader, at vi udpeger, indsætter og beskikker til vore og vor Kirkes befuldmægtigede, Stedfortrædere, Sagførere og særlige Udsendinge de kloge og gode Mænd Dekanen Herr Niels og Magister Lars, Kanniker i vor Metropolitkirke i Uppsala, en for alle og alle for en, saaledes at den, der handler først, ikke indtager nogen Særstilling, for at de kan præsentere sig i vort og vor Kirkes Navn for Eders Hellighed, fremstille de Tab, Besværligheder og utaalelige Byrder, som er timedes, times og kan times os og fornævnte Uppsala Kirke af den Grund og Aarsag og efterdi, at Ærkebispen af Lund imod os og Uppsala Kirke tiltager sig og bestræber sig for at tiltage sig Primatets Ret, idet han hævder, at den udvalgte Ærkebiskop af Uppsala er pligtig at modtage Bekræftelsen, Indvielsen og Palliet af Ærkebispen i Lund, og for at de kan bønfalde Eders Hellighed om at føle Medlidenhed med os og Kirken i Uppsala og værdiges at give et passende Lægemiddel, saa at nævnte Uppsala Kirke ikke yderligere besværes for denne Sags Skyld. Vi giver ogsaa nævnte befuldmægtigede, en for alle og alle for en, Fuldmagt til hver og en ved vore Sjæle at aflægge Ed paa, at Sagen ikke er rejst for at yppe Kiv, og paa at ville tale Sandhed og enhver anden Slags Ed, til fra første Færd eller paa et senere Tidspunkt een eller flere Gange at kræve Genindsættelse i den tidligere Retstilstand og gøre i fornævnte Sag og med Hensyn til fornævnte Sag alt, hvad vi selv kunde gøre, hvis vi var nærværende, til i alt det fornævnte og paa hvert enkelt Punkt at indsætte en anden eller andre een eller flere Gange som Stedfortrædere, der skal have den samme Myndighed paa alle Punkter, og til at genoptage Fuldmagtshvervet til Fordel for sig selv, saa ofte det synes dem eller hver af dem gavnligt, idet vi under Pantsættelse og Forpligtelse af alt vort Gods lover, at vi vil anse for gyldigt, retmæssigt og uforanderligt alt, hvad der af nævnte befuldmægtigede og hver

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af dem eller af en eller flere Stedfortrædere for dem eller en af dem er handlet, gjort eller udført i fornævnte Sag eller med Hensyn til fornævnte Sag.

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet dette Brev affatte og til yderligere Stadfæstelse bekræfte med vore[1]) Segl. Givet i Färingsö den 16. Juni.

Vi Bispen af Växiö har sammen med vort Kapitels Segl ladet den ærværdige Broder Herr Bispen af Vesterås' Segl hænge under dette Brev, da vi paa Grund af, at vort Bispeembede er nyt, ikke har autentisk Segl.

1) Flertalsformen overtaget fra Nr. 366, skønt i Strid med Sagforholdet, jf. Tilføjelsen: Vi Bispen af Växiö osv.

1289. 3. Juli. Rieti. 368

Pave Nicolaus 4. paalægger Ærkebispen Jens 2. Grand af Lund, at han som Sveriges Primas skal tildele Magnus, udvalgt til Ærkebiskop af Uppsala, Palliet.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ærkebiskop Jens i Lund. Da Du ved vor elskede Søn, Din Udsending, Peder Agnessøn, Kannik i Lund, saa indtrængende, som det bør ske, har anmodet os om Palliet[1]), Ærkebispeværdighedens Symbol, til Brug for vor elskede Søn Magnus, udvalgt til Ærkebiskop af Uppsala, og da det er bevilget Kirken i Lund af det apostoliske Sæde, at Palliet af det apostoliske Sæde skal sendes til den, der paa den Tid er Ærkebiskop i Lund, for af hans Haand at modtages af den, der er udvalgt til Ærkebiskop i Uppsala, som erkendes i Kraft af Primatets Ret at staa under Ærkebispen i Lund, har vi samtykket i denne Peders Anmodning og sender Dig ved ham Palliet, efter at have taget det fra den hellige Petrus' Legeme[2]), for at Du paa vore Vegne efter Formularen i de Privilegier, der af det apostoliske Sæde er bevilgede Kirken i Lund, troligt kan overgive det til fornævnte udvalgte Ærkebiskop, naar han er indviet. Derfor formaner vi indstændigt Dig, vor Broder, og paalægger Dig ved denne apostoliske Skrivelse, at Du skal overgive det til fornævnte udvalgte Ærkebiskop efter fornævnte Formular og den Formular, som vi sender Dig indesluttet i vor Bulle, og at Du skal modtage den sædvanlige Troskabsed af ham til os og den romerske Kirke efter den Formular, som vi ogsaa sender Dig i samme Bulle. Formularen af den Ed, han skal aflægge, skal Du sørge for ved eget Bud saa hurtigt som muligt at sende os Ord for Ord i hans aabne Brev, forseglet med hans eget Segl. Men det er

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ikke vor Hensigt, at der derved skal skabes en ny Ret for Dig eller Din Kirke eller at fornævnte Uppsalakirke i Forfølgelsen af sin Ret paa noget Punkt skal stilles ringere, hvis der angaaende ovenstaaende tilkommer den nogen Ret, være sig petitorisk eller possessorisk. Givet i Rieti den 3. Juli i vort Pontifikats 2. Aar.

Edsformularen[2]). Jeg Magnus, Ærkebiskop af Uppsala vil fra nu af og i al Fremtid være tro og adlyde den hellige Petrus og den hellige apostoliske romerske Kirke og min Herre Pave Nicolaus 4. og hans Efterfølgere, der paa kanonisk Vis indtræder i hans Embede. Jeg vil ikke være med i noget Raad eller i nogen Aftale eller Handling i det Øjemed, at de skal miste deres Liv og Lemmer eller tages tilfange med svigefuld List. Men de Planer, som de agter at betro mig selv eller ved deres Udsendinge eller ved Breve, vil jeg ikke med Vidende og Vilje aabenbare for nogen til Skade for dem. Det romerske Pavedømme og den hellige Petrus' verdslige Besiddelser vil jeg hjælpe til at bevare og forsvare mod alle Mennesker med Forbehold af min gejstlige Stand. Det apostoliske Sædes Legat vil jeg behandle med Hæder paa Hen- og Hjemrejse og bistaa i hans Fornødenheder. Kaldet til Synode vil jeg komme, medmindre jeg bliver forhindret ved en kanonisk Hindring, Apostelgravene vil jeg besøge hvert andet Aar enten selv eller ved min Udsending, medmindre jeg fritages derfor ved pavelig Tilladelse. De Besiddelser, der tilhører mit Ærkebispebord, vil jeg ikke sælge eller bortskænke eller pantsætte eller paany give som Len eller paa anden Maade afhænde uden at have raadspurgt den romerske Biskop. Saa sandt hjælpe mig Gud og disse hans hellige Evangelier.

Formularen for Palliets Overgivelse. Til Ære for Gud den almægtige, den hellige altid jomfruelige Maria og de hellige Apostle Petrus og Paulus, Pave Nicolaus 4. og den hellige romerske Kirke og tillige for Kirken i Uppsala, som er betroet Dig, overgiver vi Dig Palliet, som er taget fra den hellige Petrus' Legeme[1]) i Kraft af vort Embede som øverste Biskop, for at Du kan bruge det i Din Kirke paa de Dage, som angives i de Privilegier, den har faaet tilstaaet af det apostoliske Sæde.

1) jf. Nr. 25 Note 2, se Nr. 174 til hele Sagen (c. 4 X de electione I 6). — 2) jf. c. 4 X de iureiurando II 24.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1289. 12. Juli. Graft. 369

Ærkebiskop Giselbert af Bremen tiltræder for sine nordelbiske Besiddelser et Fredsforbund mellem Sachsen, Sønderjylland, Holsten, Hamborg og Lübeck.

Original i Schwerin.

Giselbert, af Guds Naade Ærkebiskop i Bremens hellige Kirke, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi ... paa Tro og Love har erklæret at ville overholde .. den fælles besvorede Fred, der skal vare i fulde fire Aar fra nærmest forbigangne St. Hans Dag, hvilken Fred samme Herr Albrecht[1]) og den berømmelige Mand og stormægtige Fyrste Herr Valdemar, Danmarks Hertug, og andre edssvorne fra Landet Holsten og Stæderne Lübeck og Hamborg sammen har beediget og med Haandslag lovet at overholde fast...

Til Vidnesbyrd og Bevis for denne Sag og til Overholdelse af fornævnte Bestemmelser hver og en har vi givet dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet paa det Sted, som kaldes Graft, i det Herrens Aar 1289, Dagen før den hellige Margretes Dag.

1) Hertug af Sachsen m. m.

1289. 29. Juli. Vordingborg. 370

Kong Erik 6. Menved bekræfter Kong Erik 5. Glippings Privilegier til Kannikerne i Reval.

Afskrift i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Estlands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Alle saavel nulevende som tilkommende skal vide, at vi med vore Raaders Raad ved dette Brev i alle Henseender stadfæster og til evig Tid bekræfter de Privilegier, hvert og et, saavel som de Naader og Friheder, som vor elskede Fader, salig Ihukommelse, Herr Erik, de Danskes og Venders Konge og Estlands Hertug, frit har givet og skænket vore elskede Kanniker i Reval Kirke om Valg og Udnævnelse af en Biskop og Hyrde for dem og deres Kirke og om Fællesskab inden for Revals Omraade, nemlig med Hensyn til Tømmer, Skove, Vande og Græsgange, og om Landeværn i vort Hertugdømme og Ydelse af enhver Slags Skat. For at denne vor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Handling kan blive overholdt ukrænkeligt af de Konger, der følger efter os, har vi bekræftet dette Brev og ladet vort Segl vedhænge.

Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1289 den 29. Juli i Nærværelse af vore Raader.

371 1289. 31. Juli. København.

Kong Erik og Hertug Haakon af Norge giver Kampen et Privilegium.

Original i Kampen.

Erik Magnussøn, med Guds Miskundhed Norges kronede Konge, og Haakon med samme Miskundhed Norges Hertug, Sønner af den kronede Konge Magnus, sender alle Mænd i Norge Guds og deres egen Hilsen.

. . . . .

Dette Brev blev udstedt i København, Andendagen efter første Olafsuge, i vor Regerings 10. Aar. Kanslerne Herr Baard og Herr Erlend har forseglet det, Herr Gabriel Klerk har skrevet det.

372 1289. 9. August. Lund.

Magister Trued, Provst i Lund, Ærkebiskop Jens 2. Grands Generalvikar, bekræfter Peder Vidersens Testamente, specielt Bestemmelserne om Kirken i Drängsered.

Original i Rigsarkivet.

Magister Trued, Provst i Lund, Generalvikar og Stedfortræder for den ærværdige Mand, Herr Jens, af Guds Naade Ærkebiskop i Lund, til alle troende kristne, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med alles Frelser.

Efterdi der ikke i Menneskets Handlinger kan findes noget saa fast og stadigt, at det ikke i Tidens Løb glider Menneskene af Minde, er det nødvendigt, at det, som af gode Mænds Almisser kærligt bestemmes til vor hellige Moder Kirkens Tarv og Ære, i højeste Grad foreviges ved autentiske Breves Vidnesbyrd.

Derfor vil vi, at nulevende skal vide og Efterslægten ikke være uvidende om, at den gode Mand, Knud Degn, Peder Vidersens Søn, ængstelig for at saadant skal kunne hænde hans Faders Handlinger saavel paa Grund af Uvidenhed om dem som ogsaa paa Grund af nogle Menneskers Slethed eller Undertrykkelse af Sandheden, i vor Nærværelse ydmygt har bedt os

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om at bekræfte hans Faders Testamente, som han har forelagt os, og som har følgende Ordlyd: I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn. Amen. Jeg Peder Vidersen osv.=*Nr. 313*.

Vi bekræfter altsaa tilskyndede ved nævnte Knuds retmæssige Bønner med den os betroede Myndighed ved nærværende dette Testamente til evig Tid, fordi vi har erfaret, at det er gjort paa gyldig og lovmæssig Maade og som Følge af et fromt Ønske, idet vi udtrykkeligt under Trusel om Banlysning paalægger ovennævnte Præst i Drängsered fast at overholde de Betingelser, hver og en, der ovenfor i Testamentet klart har fundet Udtryk om den Gaard, der er testamenteret til Præstens Bord, og frivilligt og gunstigt er godkendt af Dekanen Herr Bent, dengang samme Kirkes Præst, og ikke at undlade noget af det, der skal gøres, af Ligegyldighed eller Dovenskab, saafremt de[1]) vil undgaa Banlysning. Til Bevis og større Sikkerhed og Forvaring for denne Bekræftelse har vi ladet dette Brev forsyne med vort Segl. Givet og forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1289, Dagen før den hellige Martyr Laurentius' Dag.

1) Flertalsformen, fordi Bestemmelsen gælder alle fremtidige Præster af Drängsered.

1289. 14. August. Grønsund. 373

Kong Erik og Hertug Haakon af Norge giver Lübeckerne et Lejdebrev.

Original i Lübeck.

Erik, af Guds Naade Norges Konge, og Haakon, af samme Naade Norges Hertug, til sine elskede Venner, Fogeden, Raadmændene og Borgerskabet i Staden Lübeck, Hilsen og oprigtig Hengivenhed med Gud.

. . . . . .

Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vore Segl hænge under dette Brev. Givet ved Grønsund i det Herrens Aar 1289, Dagen før Marie Himmelfart.

1289. 2. September Roskilde. 374

Biskop Ingvar af Roskilde giver Københavns Borgere Ret til at oppebære Borgerskabspengene fuldtud indtil Fuldendelsen af Stadens Befæstning.

Afskrift i Københavns Stadsarkiv.

Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde, til alle Raadmænd og Borgere i København, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Idet vi paa det hjerteligste takker Eder for den Troskab, I bestandigt har vist og stadig viser os og Kirken i Roskilde, som vi paa Guds Tilskyndelse forestaar, og særligt for Eders gode Forsæt om at befæste Staden København, efter hvad nærværende Brevvisere Eders Borgere har berettet os, bifalder vi naadigt Eders Ansøgning. Vi skænker Eder med Raad og Samtykke af vort Kapitel ved dette Brev indtil Fuldendelsen af fornævnte Befæstning Eders Bylag[1]), som I hidtil kun har modtaget delvis, fuldtud, idet vi desuden alligevel har til Hensigt at gøre for Eder alt, hvad vi med Gud og Retfærdighed og med vort Kapitels Raad kan gøre. Til Vidnesbyrd om og større Sikkerhed for denne Sag er vort og omtalte Kapitels Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1289, Fredagen før den glorrige Jomfru Marias Fødselsdag.

1) Afgift som betaltes ved Optagelse i Borgerskabet.

375 **1289. 14. September.**

Kong Erik 6. Menved tager Bosjö Kloster under sin Beskyttelse.

Referat i Skaanebrevfortegnelsen.

Et Værne- eller Beskærmelsesbrev af Kong Erik, givet Bosjö Kloster paa alt dets Gods, Tjenere og Tyende, givet paa Dagen for det hellige Kors' Ophøjelse.

376 **1289. 29. September. Stralsund.**

Klostret Bergen(Gora) sælger Klostret Dargun en Andel i Saltudvindingen i Sülz.

Original i Schwerin.

Guzlav, af Guds Naade Provst, .., Abbedisse og hele det menige Konvent af Nonner i Klostret Gora eller Bergen paa Rügen, af Cistercienserordenen, i Roskilde Stift, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen med alles sande Frelser vor Herre Jesus Kristus.

. . . . . .

Forhandlet i Sülz i Aaret efter Kristi Fødsel 1289, Lørdagen efter det hellige Kors Ophøjelse. Givet i Stralsund samme Aar paa Mikkels Dag.

377 **1289. 30. September. Vordingborg.**

Kong Erik 6. Menved skøder Aldrup Mølle til Aarhuskannikernes fælles Bord som Erstatning for de Tab, de har lidt ved Oversvømmelsen af Kongens Mølle i Aarhus.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afskrift (Aarhusbogen).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud.

Som Følge af vor Stamfaders Forsyndelse rammer det alle, at den menneskelige Hukommelse er skrøbelig og forgængelig, hvis ikke Begivenhedernes Sammenhæng bekræftes ved Brevenes levende Vidnesbyrd. Følgelig vil vi, at det skal være vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi til nærværende Brevvisere, vore elskede Aarhuskanniker i Kristus for det Tab, som de har lidt paa de Godser, som hører til deres fælles Bord, ved Oversvømmelsen fra vor Mølle i Aarhus, med Vilje og Samtykke af vor elskede Moder og vore andre Raader til deres fornævnte Bord har overdraget og skødet vor Mølle i Aldrup at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Vordingborg i det Herrens Aar 1289 Dagen efter Ærkeenglen Michaels Dag i Nærværelse af vor kære Moder med Herr David Torstensen, vor elskede Drost, som Vidne.

1289. 13. November. Rom. 378

Pave Nicolaus 4. overdrager Bisperne Bertold af Slesvig og Konrad af Ratzeburg at tillade Hertug Valdemar af Jylland og Elisabet, Datter af Hertug Johan 1. af Sachsen, at forblive i Ægteskab, uanset at de er beslægtede i fjerde Grad.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vore ærværdige Brødre Bisperne Bertold af Slesvig og Konrad af Ratzeburg. I den Ansøgning, som vor elskede Søn, den velbyrdige Hertug Valdemar af Danmark og vor elskede Datter med Kristus, den velbyrdige Elisabet, Datter af Johan, fordum Hertug af Sachsen, har forebragt os, udtales, at de to, Valdemar og Elisabet, da der i sin Tid havde bestaaet et saa alvorligt Fjendskab mellem deres Forfædre, at paa begge Sider Landene blev hærget, at Ting og Personer paa anden Maade led Tab og Sjælene kom i Fare, hvad der er farligere, skønt de vidste, at de var beslægtede i fjerde Slægtskabsgrad, dog for fuldstændig at neddæmpe fornævnte Fjendtligheder og undgaa de Farer, der som Følge af det her omhandlede kunde vise sig i Fremtiden, offentlig indgik Ægteskab, hvorefter Samleje paafulgte. Da nu fornævnte Valdemar og Elisabet har daarlig Samvittighed deraf og ikke uden Fare for deres Sjæle kan blive i dette Ægteskab, og en Opløsning af det, dersom den kom

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Stand, kunde medføre en Genoplivelse af fornævnte Fjendskab, som nu er neddysset, give Anledning til alvorlig Forargelse i de Egne og medføre skrækkelige Farer for Ejendom, Folk og Sjæle, har de ydmygt ansøgt os om, at vi for at imødegaa disse Farer i vor Barmhjertighed vilde værdiges at give dem Dispensation til, uanset den Hindring, der ligger i dette Slægtskab, at maatte forblive i det Ægteskab, de saaledes har indgaaet. Vi overdrager og paalægger Eder da ved nærværende Brev, da vi søger de enkeltes Frelse og med Glæde vil skaffe de troende kristne Fredens Velsignelser og imødegaa ovennævnte Forargelser og Farer, og da vi har fuld Tillid med Herren til Eders Omsigt, eftersom I kan have nøjere Kendskab til, hvad der er sket og til Sagens nærmere Omstændigheder, at I, hvis det foran anførte er sandfærdigt, og man nærer Bekymring for de Farer, som skildres, med Hensyn til hvilken vi agter at besvære Eders Samvittighed, paa vore Vegne skal dispensere fornævnte Valdemar og Elisabet, saa at de uanset nævnte Hindring har Lov til at forblive i det Ægteskab, de saaledes har indgaaet, som I efter Guds Vilje finder det gavnligt for deres Sjæles Frelse, idet I erklærer deres nuværende og fremtidige Afkom for ægtefødt. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 13. November i vort Pontifikats 2. Aar.

379 1289. 25. November. Lund.

Lundeprovsten Magister Trueds Testamente.

Afskrift (*Lundebogen*).

I Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn Amen. Jeg Magister Trued, Provst i Lund, ønsker — skønt karsk paa Sjæl og Legeme — forsigtigt ved fromme Handlinger at forekomme Dødens uundgaaelige Time, som mere og mere nærmer sig, alt som Dagene rinder, hvorfor jeg gør mit Testamente paa følgende Maade: Jeg testamenterer for det første til det af mig opførte Alter i den hellige Laurentius Kirke i Lund til Ære for den hellige Jomfru Marie og den hellige Johannes Evangelisten og den hellige Katrine, ved hvilket Alter jeg vælger mit Gravsted, alt mit Gods i Östre-Odarslöf, løst og fast, fremdeles min Gaard i Västre-Odarslöf, som jeg har købt af Præsten Herr Alle med alt, hvad der tilhører mig, løst og fast, i samme, fremdeles mine tre Gaarde i Råset i Espinge Sogn med alt, hvad dertil hører, løst og fast, nemlig paa det Vilkaar, at den Præst, der til enhver Tid gør Tjeneste ved Alteret, aarligt frit skal oppebære de Indtægter, der

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kommer ind fra det allerede nævnte Gods, med Undtagelse af en Mark alene, som hvert Aar skal forbeholdes ovennævnte Alters Udsmykning; fremdeles at samme Præst skal være pligtig at læse en Messe hver Dag, nemlig en om Ugen til den hellige Jomfru, en anden og en tredje til den hellige Katrine og til den hellige Johannes Evangelisten, medens han skal sige de andre afvekslende til hvem han vil, idet han i dem alle særligt mindes mig; fremdeles at samme Præst skal besøge Koret paa Festdage og overvære begge Aftengudstjenester og Messen. Jeg vil ydermere, at Prokuratoren for Lundekirkens Bygningsfond skal forsyne nævnte Alter med en Præst og indsætte, hvem han vil. Desuden skænker jeg Lundekirkens Bygningsfond alt mit Gods i Sandby med alt, hvad der tilhører mig sammesteds, løst og fast, dog saaledes at af de Indtægter, der kommer ind derfra, skal 12 Øre fradrages, af hvilke en Mark skal fordeles paa den rimeligst mulige Maade til Kannikerne og en halv Mark til Vikarerne, som ved Vigilier og Messer deltager i min Aartid; fremdeles en halv Mark som Offer, fremdeles skal en halv Mark udbetales til fattige Peblinge, mens Resten frit skal tilfalde Bygningsfonden, som ovenfor fastsat. Fremdeles efterlader jeg Klosteret i Dalby 4 Mark, Övedskloster en Mark, Klosteret i Tomarp en Mark, Klosteret i Bäckaskog en Mark, de graa Munke[1]) fra Herrisvad 4 Mark, Klosteret i Bosjö en Mark, Klosteret i Börringe en Mark, Klosteret i Ås en Mark, Alle Helgens Kloster i Lund en Mark, hver Sognekirke sammesteds to Øre, hver af deres Præster det samme med Undtagelse af Kirken i Bredgade, som jeg skænker 2 Mark, dens Præst en Mark og Degnen sammesteds 2 Øre, St. Peders Nonnekloster i Lund en Mark, Åhus Kirke en Mark, Elleköpinge Kirke en Mark, Åsum Kirke to Mark, hvert af de spedalskes Hospitaler i Skaane to Øre, Helligaandshuset i Lund to Øre, Dominikanerne i Lund en halv Mark, Franciskanerne i Trelleborg en halv Mark, Franciskanerne i Ystad lige saa meget Dominikanerne i Åhus en halv Mark, Dominikanerne i Helsingborg lige saa meget. Til Betaling af dette stiller jeg som Pant alt mit Løsøre, som jeg har paa Provstiets og Kanonikatets og Kirkernes Grunde i Skaane. Fremdeles giver jeg St. Lucius' Kirke i Roskilde 10 Mark Sjællandsk, til Esrom Kloster to Mark Sjællandsk, til Vig Kirke en Mark Sjællandsk, til at betale dette stiller jeg min Gaard i Förslöf som Pant. Som Eksekutorer af dette Testamente indsætter jeg mine elskede Venner, min Nevø Herr Jon kaldet Bille og Herr Niels Gregersen, mine Medkanniker, og Herr Niels Mogensen, idet jeg beder dem omhyggeligt iagttage Overholdelsen af alt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dette og ordne det paa en saadan Maade, som de ser det gavne min Sjæl og saaledes som de paa Dommens Dag vil kunne forsvare det for den højeste Dommer. Men for at alt dette kan have Fasthedens Styrke, har jeg ladet nærværende Brev bekræfte med de gode Mænds, Lundekapitlets, Segl og med dette Testamentes ovenstaaende Eksekutorers Segl tillige med mit eget. Forhandlet i Lund i det Herrens Aar 1289 paa den hellige Jomfru Katrines Dag.

1) d. v. s. Cistercienserne.

380 1289. 28. December. Sønderborg.

Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland stadfæster, at Jens Knudsen har solgt og skødet sin Ejendom i Vejbøl til Biskop Bertold af Slesvig.

Original i Rigsarkivet.

Valdemar, af Guds Naade Jyllands Hertug, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Alle skal vide, at i vor Nærværelse Jens Knudsen til den ærværdige Fader Herr Bertold, af Guds Naade Biskop i Slesvig, med al den Ret, et Salg kan give, har skødet, solgt og afhændet alt sit Gods, løst og fast, nemlig Huse, Grunde, Skove, Enge, Marker og Fiskedamme i Vejbøl[1]) Mark, idet han i vor Nærværelse frit gav Afkald derpaa over for nævnte Fader, og idet han anerkendte, at han af nævnte Herr Biskop havde modtaget og faaet 30 Pund Sterling kontant for samme. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Segl og Segl tilhørende den ærværdige Herre Biskop Kristian af Ribe og de Herrer Riddere, den forhenværende Drost Tyge og Thomas Mule hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Sønderborg paa Als i det Herrens Aar 1289 paa de uskyldige Børns Dag.

1) Teksten er usikker; paa Bagsiden af Brevet staar »om Gaarden Keldholm«.

381 1289. 31. December. Søborg.

Kong Erik 6. Menved bekræfter Esrom Klosters Privilegier.

Afskrift (*Esrombogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Det er sømmeligt og rimeligt, at vi med særlig Gunst og Naade omfatter dem, der i Besiddelse af den inderligste Fromheds Nidkærhed overfor Gud

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med ivrig Hengivenhed bestandigt har bestræbt sig for at tjene vore Forfædre og os. Idet vi følgelig ønsker at vise Munkene fra Esrom velvillig Gunst til Løn for deres stadige og fromme Fortjenester og Tjenester, som de har ladet os og vore Forfædre blive til Del, har vi taget dem under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, og vi under dem gerne for Fremtiden alle de Friheder, som vore Forfædre og vi selv hidtil gavmildt har indrømmet og skænket dem[1]) med Hensyn til det Gods, som de for Tiden har, og med Hensyn til deres Personer, og bekræfter ved nærværende de Privilegier, de hidtil har opnaaet om disse Friheder af vore Forfædre. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Søborg i det Herrens Aar 1289 Dagen før Herrens Omskærelse i Nærværelse af vor kære Moder[2]) med Herr Erik, Hertug af Halland, Herr Jon Lille, Herr Uffe Drost[3]), Herr David, vor Drost, og Herr Oluf Tagesen som Vidner.

1) jf. 1249 28. April. 1249 24. Juli. DRB II 1 Nr. 14. 488. 1268 5. April. — 2) Agnes. — 3) dvs. forhenværende Drost.

1289. 31. December. Søborg. 382

Kong Erik 6. Menved tager Esrom Kloster under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud og alle andre Ydelser til Kongen og giver Klostret Sagefaldsret over dets undergivne.

Afskrift (*Esrombogen*).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for nulevende og tilkommende, at vi i Ønsket om at følge i vore Forfædres fromme Spor[1]) tager vore elskede Herrer Abbeden og Munkene i Esrom tillige med alt deres Gods og deres undergivne under vor Fred og Beskyttelse for særligt at værne dem, idet vi tilstaar dem alt deres Gods, som de for Tiden har, for frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, og de øvrige Afgifter, Byrder og Tjenester, som er vor kongelige Ret. Vi giver dem yderligere ogsaa den særlige Naade, at alle deres Bryder og Landboer og Gaardsæder og deres øvrige undergivne for alle deres Forseelser med Hensyn til alle de Bøder, der tilkommer Kongen, saavel Fyrremarksbøder som vore mindre Bøder, for Fremtiden ikke skal svare nogen anden end Herr Abbeden og de ovennævnte Munke. Derfor forbyder vi strengt under Trusel

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Fogeder eller deres Officialer eller nogen anden vover at hindre dem eller nogen af deres undergivne mod dette Brev. Den som i ubesindig Forvovenhed forsøger det, vil uden Tvivl ikke undfly vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om dette har vi ladet vort Segl hænge under nærværende. Givet i Søborg i det Herrens Aar 1289 Dagen før Herrens Omskærelse, i Nærværelse af vor kære Moder, med vor Drost Herr David som Vidne.

1) jf. 1194 21. November. 1237 14. Marts. DRB II 1 Nr. 15. 299. 1268 7. Juni. 1273 23. Juni.

383 **1289. u. D. Ribe.**

Ribe By og Franciskanerkonvent vidimerer Nr. 312.

Original i Rigsarkivet.

Ribe Bys Borgerskab og Raadmænd og hele Franciskanerkonventet sammesteds til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

I skal vide, at vi har set nedenskrevne Brev ustunget, ufordærvet og uden Fejl i nogen Henseende under nedennævnte Segl og af følgende Ordlyd: Giovanni Cimbardi osv.=*Nr. 312.* Vi har altsaa ladet dette Brev besegle med vore Segl til Vidnesbyrd herom og Forvaring. Givet i Ribe i det Herrens Aar 1289.

384 **1289.**

Uffe skøder Kelstrup til Antvorskov Kloster.

Antvorskov Klosters Registratur.

Prioren af Antvorskov blev ved tre gode Mænd indført i Kelstrup, som Uffe tilskødede Klosteret Aar 1289.

385 **1289. Roskilde.**

Erik 6. Menved vidimerer Nr. 345.

Kalundborgske Registratur.

Kong Eriks Vidisse af, at Niels Absalonsen havde i Pant af Biskop Ingvar af Roskilde Knapstrup for 150 Mark og for 10 lødige Mark Sølv. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1289.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1289. 386

Kong Erik 6. Menved tager Næstved St. Peders Klosters under sin Beskyttelse, fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Kværsæde, Redskud, Ægt og alle andre Ydelser til Kongen, bekræfter dets Privilegier og giver det Jurisdiktion over Næstved.

Næstved Klosters Registratur.

Kong Erik vil, at alle Friheder, som vi har faaet bevilget, skal overholdes ubeskaaret, idet han tager os med alt Gods og alle undergivne under sin Beskyttelse for at værne os, og idet han til evig Tid erklærer vort Gods for frit og undtaget at være for enhver Ledingsbyrde, Ombudsmandens Krav, Inne, Stud, Kværsæde, Redskud og Ægt, fra alle Slags Sager angaaende kongelige Retskrav og fra andre kongelige Byrder og Tjenester. Han indrømmer os tilligemed ovennævnte Friheder ikke blot Torvet i Næstved, hvilken By er vor paa begge Sider af Aaen, men ogsaa alle Torve- og Byrettigheder, saavel Tremarksbøder som Fyrremarksbøder, ligeledes Midsommergæld og Torvegæld i Næstved at besidde som vor egen med evig Ret. 1289.

1289. 387

Biskop Ingvar af Roskilde forkaster en Nævningekendelse af Merløse Herredsting angaaende Sorø Klosters Besiddelser i Munkebjergby og Eskildstrup.

Referat i Sorø Gavebog.

Da nogle Aar var gaaet, begyndte fornævnte Asgod Torvardsen at rejse Sag om de nævnte Markskel, idet han opnaaede et Nævn om dem paa Merløse Herredsting imod Klosteret. Men Herr Ingvar, Biskop af Roskilde, forkastede ved sin Dom Nævnet som skændigt og imod Kirkens Frihed, idet han erklærede det for ugyldigt og intetsigende, i det Herrens Aar 1289.

[1289—91]. 388

Gotfred af Svendborg, Borger i Lübeck, gør Testamente.

Original i Lübeck.

I Herrens Navn. Jeg Gotfred kaldet af Svendborg, karsk paa Sjæl og Legeme, gør mit Testamente paa følgende Maade...

Vidner er de Herrer Raadmænd Rudolf de Fagho og Johan Runese.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

389 **[1289?][1]).**

Brevfragment til Bosjö Kloster.

Fragment i Bosjö Klosters Brevbog.

....til Indbyggerne i Skaane, Hilsen....
....vor strengt at Nonnerne....
....har vi givet og skødet....
....Herrerne Jon Lille og Ærke-....
....dadler hvis nævnte....
....ovennævnte. Givet paa Befaling....

1) skulde ifølge Rep. (udat. Nr. 317) hænge sammen med DRB II 3, 360, hvorfor Brevet er bibeholdt under dette Aar.

390 **1290. 21. Januar. Slagelse.**

Kong Erik 6. Menved tager Munkene i Sorø under sin Beskyttelse og giver dem Sagefaldsret over deres Bryder.

Referat af Bartholin.

Kong Erik tog Abbeden og Munkene i Sorø under sin Fred og Beskyttelse og indrømmede dem, at deres Bryder for deres Forseelser med Hensyn til Bøder til Kongen ikke skal svare nogen undtagen Munkene. Givet i Slagelse paa den hellige Agnes' Dag.

391 **1290. 24. Januar.**

Et Tolvmandsnævn paa Møen Landsting fastsætter Markskellet mellem Sorø Klosters og Kjeldby Lilles Besiddelser paa Møen.

Referat i Sorø Gavebog.

Efter at der var opstaaet Strid mellem Klostret i Sorø og Ejerne i Kjeldby Lille om Markskel og Skovskel mellem Tostrup og Kjeldby Lille, blev omsider med Parternes Samtykke og paa andre gode Mænds Raad 12 Mænd særligt dertil udnævnt paa Møens Landsting, som værgede for disse Steder og Skel, nemlig først fra Skullebjerg til et Træ, som hedder Stenabild, fra Stenabild til en Stendynge og fra Stendyngen lige til Havets Kyst. Denne Skelsætning bekræftede Hinze kaldet Fakkenhawe, Foged i Stege(borg), og hele Landstinget paa Møen med sin uigenkaldelige og evige Bekræftelse i det Herrens Aar 1290 den 24. Januar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1290. 15. Februar. Rom. 392

Pave Nicolaus 4. giver Ærkedegnen i Lund, Magister Henrik, som uden Dispensation i 4 Aar har forenet Ærkedegneembedet med Sognekirken i Holmby, Dispensation til at beholde begge Embeder.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Magister Henrik, Ærkedegn i Lund. Vi bør med velvillig Naade tilstaa Dig det, hvorved Du med Guds Naade kan opnaa Fred i Din Samvittighed og Frelse for Din Sjæl, som Du fromt ses at ønske det. I den Ansøgning, som Du har forebragt os, udtales, at du i sin Tid har modtaget Ærkedegneembedet ved Kirken i Lund, til hvilken der er henlagt Sjælesorg, og Kirken i Holmby i Lunde Stift, ligeledes med Sjælesorg, og uden Dispensation fra det apostoliske Sæde i omtrent fire Aar har beholdt denne Kirke sammen med Ærkedegneembedet og oppebaaret Frugterne og Indtægterne af dem begge. Derfor har Du ydmygt anmodet os om, at vi, da Indtægten af Kirken i Holmby efter Din Angivelse ikke overstiger den aarlige Værdi af tolv Pund efter Vægten i Tours, og Ærkedegneembedets Indtægter er usle og ringe, med Hensyn til ovenstaaende af det apostoliske Sædes Velvilje vilde værdiges at drage Omsorg for Din Stilling og enhver Lyde eller Plet, der heraf kunde sættes paa dig. Da vi velvilligt betænker, at denne Ansøgning fremgaar af en ren Samvittighed, og da vi med faderlig Kærlighed agter at drage Omsorg for Din Frelse og Din Stilling, bevilger vi Dig i Kraft af dette Brev, at Du uanset det almindelige Konciliums eller anden derom given Bestemmelse[1]) maa have Lov til at beholde fornævnte Kirke i Holmby og Ærkedegneembedet og de Frugter, Du i Mellemtiden har oppebaaret af dem, som vi af særlig Naade skænker Dig, og vi udsletter af apostolisk Magtfuldkommenhed fuldstændigt enhver Lyde, Vanære eller enhver anden Inhabilitetens Plet, som Du maatte have paadraget Dig ved at modtage Ærkedegneembedet og beholde det sammen med Kirken i Holmby og ved at oppebære disse Frugter, saaledes at der paa Grundlag af denne Modtagelse, Beholden og Oppebørsel ikke skal komme Dig og Dit Rygte noget til Skade, Hinder eller Forhindring, forudsat at Ærkedegneembedet og Kirken i Holmby ikke forholdes den Tjeneste, der skyldes dem, og Sjælesorgen i dem ikke forsømmes.

Intet Menneske maa bryde dette vort Gave-, Indrømmelses- og Syndsforladelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Men hvis nogen drister sig til at gøre det, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 15. Februar i vort Pontifikats 2. Aar.

1) jf. c. 28 X de prebendis III 5.

393 1290. 15. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. tillader Ærkebiskop Jens 2. Grand at anvende første Aars Indtægter af de Præbender og Beneficier, der bliver vakante i de første fem Aar, til Betaling af Lundekirkens Gæld.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund. Vi samtykker med Glæde i Dine Ønsker i de Ting, hvorved Du værdigt kan bevare Dig selv og den Dig betroede Kirke i Lund for Tab. I den Ansøgning Du har forebragt os, udtales, at Kirken i Lund ikke lidet tynges af den tunge Gæld, dine Forgængere, de tidligere Ærkebisper i Lund, og Du selv har paadraget samme Kirke til Bestridelse af dens Forpligtelser. Da vi finder det passende og rimeligt, at Kirken ved Anvendelse af passende Raad befries for denne tunge Gæld, bøjer vi os for Dine fromme Bønner og bevilger Dig i Kraft af dette Brev, at Du kan oppebære det første Aars Frugter, Udbytte og Indtægter af alle Præbender og gejstlige Embeder, selv om de er Digniteter og Personater og har Sjælesorg, som i fem Aar fra den Dag, Du kommer til Stede i Staden og Stiftet, bliver ledige i Lunde Stad og Stift, naar blot disse Præbender og gejstlige Embeder ikke hører til dem, der skal besættes af dem, der er eximerede, og der derved ikke sker noget, der kan være til Skade for dem, som venter Provision med fornævnte Præbender og Embeder i samme Stad og Stift, der skal meddeles dem med apostolisk Myndighed; det skal være Dig tilladt at anvende dem til Betaling af denne Gæld, forudsat at fornævnte Frugter, Udbytte og Indtægter i deres fulde Beløb udelukkende anvendes til Betaling af denne Gæld, og at i Mellemtiden den skyldige Tjeneste ikke formindskes i fornævnte Embeder, Personater og Digniteter, og Sjælesorgen i dem, der har denne, ikke forsømmes.

Intet Menneske maa bryde dette Indrømmelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Men hvis nogen drister sig til at forsøge det, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 15. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1290. 15. Marts. Rom. 394

Pave Nicolaus 4. paalægger Bispen af Roskilde og Abbederne af Næstved og Sorø at udbetale til Ærkebispen af Lund de Indtægter, som han ved Brev af samme Dato (Nr. 393) har overdraget ham til Betaling af Lundekirkens Gæld.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ingvar, Biskop af Roskilde, og vore elskede Sønner Klosterabbederne .. af Næstved og .. af Vor Frue Kloster i Sorø i Roskilde Stift. Vi samtykker med Glæde i vor ærværdige Broder Ærkebiskop Jens af Lunds Bønner i de Ting o. s. v. som ovenfor[1]) med passende Ændring af Ordene indtil forsømmes. Derfor paalægger vi Eder, vise Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at I eller to eller een af Eder personligt eller gennem een eller flere andre vil lade fornævnte Frugter, Udbytte og Indtægter blive samme Ærkebiskop helt og fuldt til Del efter denne vor Bevillings Ordlyd, idet I under Anvendelse af Kirkens Straf og med Udelukkelse af Appel tvinger alle Overtrædere, uanset om nogle af det apostoliske Sæde har faaet bevilget, at der ikke skal kunne forkyndes Interdikt, Afsættelse eller Ban over dem ved apostoliske Breve, som ikke fuldstændigt og udtrykkeligt omtaler den nævnte Bevilling. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 394.

1290. 15. Marts. Rom. 395

Pave Nicolaus 4. tillader Ærkebiskop Jens 2. Grand at udnævne tre Notarer i Lunde Stift.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund. Du har ydmygt bedt os om, at vi — da der i Din Stad og i Dit Stift ofte er Mangel paa Personer, der kan udfærdige offentlige Dokumenter angaaende lovmæssige Overenskomster, Retsforhandlinger og andet af denne Art — med faderlig Omhu vilde drage Omsorg for dette. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, giver vi Dig i Kraft af dette Brev Fuldmagt til at overdrage ovennævnte Hverv til tre Personer, som Du efter omhyggelig Undersøgelse anser for at være egnede dertil og efter af dem at have modtaget en Ed i Overensstemmelse med nedenstaaende Formular. Formularen for den Ed, som enhver af disse Personer skal yde, er følgende: Jeg .. vil fra nu af og i al Fremtid være tro over for den hellige Petrus og den hellige romerske

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirke og Pave Nicolaus og hans Efterfølgere, der paa kanonisk Vis indtræder i hans Embede. Jeg vil ikke være med i noget Raad, nogen Bistandsydelse, nogen Aftale eller Handling i det Øjemed, at de skal miste Liv og Lemmer eller tages tilfange ved svigefuld List. Men de Planer, som de agter at betro mig selv eller ved deres Brev eller Udsendinge, vil jeg ikke med Vidende og Vilje aabenbare for nogen til Skade for dem. Hvis noget skulde komme til mit Kendskab, som kunde blive til en Fare for den romerske Biskop eller den romerske Kirke eller til alvorlig Skade, vil jeg hindre det efter Evne, og hvis jeg ikke skulde kunne hindre det, vil jeg troværdigt lade det bringe til Pavens Kendskab. Romerkirkens Pavedømme og den hellige Petrus' verdslige Besiddelser og de Rettigheder, som denne Kirke maatte have særlig i den Stad og det Land, hvorfra jeg stammer, vil jeg hjælpe til at forsvare og bevare over for alle Mennesker eller til at generhverve dem. Notariatshvervet vil jeg trofast udøve. Overenskomster, ved hvilke Parternes Samtykke udkræves, vil jeg trofast udføre, idet jeg ikke tilføjer eller afkorter noget uden Parternes Vilje, som kan ændre Overenskomstens væsentlige Mening. Hvis kun den ene Parts Vilje skal forlanges ved Udstedelsen af et Dokument, vil jeg gøre dette, saaledes at jeg intet tilføjer eller afkorter, som kan ændre Handlingens væsentlige Mening mod denne ene Parts Vilje. Jeg vil ikke udstede et Dokument om en Overenskomst, hvori jeg ved, at der indgaar Vold eller Bedrag. Overenskomsterne vil jeg nedtegne i Protokol, og naar jeg har nedtegnet dem i Protokol, vil jeg ikke ondsindet ændre dem mod deres eller dens Vilje, hvis Sag det er at udfærdige Overenskomstdokument desangaaende, forudsat at mit retmæssige og tilvante Salær forbeholdes mig. Saa sandt hjælpe mig Gud og disse hans hellige Evangelier. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 15. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

396 1290. 18. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. udnævner Domprovst Jens Grand i Roskilde til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Blandt de forskellige og utallige Anliggender, som vi af det høje har faaet betroet ofte at varetage, har vi stadig bekymret henledt vor Opmærk-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

somhed paa, og vækkes vi til dyb Aarvaagenhed for, at det apostoliske Sædes Medvirken ikke skal svigte, hvor vi er pligtige at udøve det os paalagte Hyrdeembede; navnlig gaar vor Medvirken med Flid og Pligttroskab ud paa til Værn for alle de Kirker, hvis Styrelse vi skønt uværdige staar i Spidsen for, og især for dem, vi ser begræde de sørgelige Følger af deres Enkestand, at udfolde passende Kløgt og kløgtig Flid ved at udnævne dygtige og nyttige Hyrder for dem. Da i sin Tid Kirken i Lund ved salig Ihukommelse Ærkebiskop Jens af Lunds Død var berøvet sin Hyrde, valgte vore elskede Sønner Kapitlet ved denne Kirke i Enighed ved indirekte Valg[1]) Dig, der den Gang var Provst i Roskilde, til Ærkebiskop af Lund, og skønt Du siden indenfor den lovbestemte Frist kom ned til det apostoliske Sæde for at faa Bekræftelse paa dette Valg, som Du havde givet Dit Samtykke til, gav Du dog i vor Nærværelse frit og af egen Drift Afkald paa den Ret, Du maatte have faaet ved dette Dit Valg, da Du ønskede at undgaa den Byrde, som denne ledende Stilling vilde paalægge Dig. Vi tog derfor imod dette Afkald, men da vi var omhyggelig betænkte paa en gavnlig Besættelse af denne Kirke, kastede vi vore Øjne paa Dig, som Gud i sin Miskundheds Naade har udstyret paa mangfoldig Vis med ædel Byrd, boglig Kundskab, ren Karakter, rosværdig Vandel, Fremsyn i det aandelige og Omsigt i det timelige samt mange andre Dyders Gaver, og ansaa Dig for at kunne blive meget nyttig til at styre denne Kirke i Lund. Derfor sætter vi efter vore Brødres Raad og af apostolisk Magtfuldkommenhed Dig i Spidsen for denne Kirke i Lund som Ærkebiskop og Hyrde og betror Dig i dens fulde Udstrækning Omsorgen for og Styrelsen af Kirken i Lund baade i det aandelige og det timelige, idet vi med vore egne Hænder tildeler Dig Indvielsens Naadegave. Og endvidere har vi ved vor elskede Søn Kardinaldiakonen Matheus af Sta. Maria in Portico ladet Palliet, Ærkebispeværdighedens Symbol, taget fra den hellige Peters Legeme[2]) og af Dig krævet saa indtrængende, som det sømmede sig, overgive til Dig, da vi har faaet den faste Tro til Dig, at naar Herren styrer Dine Handlinger, vil Gudsdyrkelsen der tage til, og samme Kirke ved Din omskuende Dygtighed ledes heldigt baade i det aandelige og det timelige og med Guds Hjælp tage Vækst. Tag derfor med Ærbødighed Herrens Aag, bøj Din Nakke ydmygt til at bære hans søde Byrde, udstræk Din Haand til energisk Handling og anstreng Dig for med Flid at styre Kirken i Lund og vogt den Dig betroede Hjord med Omhu og Klogskab, saa Du, naar Du paa Dommens Dag har aflagt rosværdigt Regnskab derfor, kan fortjene

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sammen med dem at faa Del i den evige Faders Rige, der fra Verdens Skabelse er beredt for de kaldede, og eje Herrens elskede Boliger.

Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 18. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

1) jf. DRB II 1 Nr. 110 Note 2. — 2) jf. Nr. 25 Note 1.

397 1290. 18. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. meddeler Kapitlet i Lund, at han har udnævnt Domprovst Jens Grand i Roskilde til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vore elskede Sønner Kapitlet ved Kirken i Lund. Blandt de forskellige osv. som i det nærmest foregaaende Brev[1]) med passende Ændring af Ordene til Vækst. Derfor paalægger vi Eder, vise Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse, at I fuldtud ydmygt retter Eder efter Ærkebispen som Fader og Hyrde for Eders Sjæle og sørger for at vise ham skyldig Lydighed og Ærbødighed. I modsat Fald vil vi anse den Dom, som han af den Grund med Rette maatte fælde over dem, der sætter sig op mod ham, for gyldig og med Guds Hjælp lade den ubrødeligt opfylde, indtil passende Oprejsning er givet, med Udelukkelse af Appel. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 396.

398 1290. 18. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. meddeler Kong Erik 6. Menved, at han har udnævnt Domprovst Jens Grand i Roskilde til Ærkebiskop af Lund.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Paa samme Maade til vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge. Fuld Tillid til Din kongelige Mildhed lader os tro, at Du velvilligt og naadigt vil modtage vore Bønner, især dem, vi retter til Dig, høje Konge, for Kirker og Kirkens Mænd, og med venligt Sind stræbe efter at opfylde dem, navnlig da Du derved hos Gud kan erhverve den evige Gengældelses Løn og hos Menneskene rosende Omtale. Da Kirken i Lund osv. indtil Vækst. Da det er Dydens Værk, kære Søn, at vise Kirker og Kirkens Mænd, og især dem, der har opnaaet biskoppelig Værdighed, Gunst og Naade og bevise dem Ærefrygt i Ord og Gerning til Ære for den evige Konge, retter vi vor Bøn og indtrængende Formaning til Dig, høje Konge,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

om at Du af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde vil betragte denne Ærkebiskop og fornævnte Kirke i Lund, der er betroet hans Styre, som særlig anbefalede til Dig og vise Dig gavmild mod dem med kongelig Gunst og Naade ved alle passende Anledninger, saaledes at Ærkebispen med Støtte i Din Hjælp ved Guds Naade kan virke lykkeligt i de ham betroede Hyrdekald, og Du deraf kan faa det evige Livs Løn og af os fortjent Taksigelse. Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 396.

[1290. 18. Marts—1294. 9. April][1]). 399

Ærkebiskop Jens 2. Grand forbyder sine Mænd at deltage i Kong Erik 6. Menveds Ledingsopbud mod Angrebene fra Norge.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

...Da Danmarks unge Konge dengang havde udbudt sin Leding fra hele Riget efter Rigets Sædvaner og Love, nægtede Ærkebispen, da han paa Kongens Bud blev opfordret til at sende sine Mænd med Kongens Mænd til Landets Forsvar, at gøre noget, og han forbød fremdeles sine Mænd under Trusel om Banlysning og Fortabelse af al deres Ejendom, at nogen af dem i dette adlød Kongens Befalinger.

1) mellem Jens Grands Udnævnelse til Ærkebiskop 1290 18. Marts og hans Fængsling af Kongen 1294 9. April.

[1290. 18. Marts—1297. 23. December][1]). 400

Lunds Borgerskab bevidner, at Ærkebiskop Jens 2. Grand har forbudt sine Mænd at følge Kongens Ledingsopbud, og at han har taget fredløse Misdædere under sin Beskyttelse.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

...da Danmarks Konge ... havde udbudt ... sin Leding, forbød fremdeles Ærkebispen ... sine Mænd under Trusel om Banlysning og Fortabelse af al deres Ejendom, at nogen af dem heri adlød Kongens Befalinger.

Nævnte Ærkebiskop svarer, at det ikke er sandt, hvad der staar i det Afsnit, men det modsatte af dette Svar fremgaar af et Brev fra Borgerskabet i Lund ..., som øjensynligt har set nævnte Forbud.

Fremdeles anførtes imod samme Ærkebiskop, at han har samlet nogle

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Misdædere, der for deres Brøde ifølge Lands Lov efter kongelig Befaling var berøvet deres Fred, under sin Beskyttelse og gengivet dem deres Fred, skønt dette dog tilkommer den kongelige Værdighed alene.

Ærkebispen svarer, at dette ikke er sandt, men det modsatte fremgaar af ovennævnte Brev fra Borgerskabet i Lund, som udførligt har kendt denne Sag.

1) Brevet maa ligge mellem Nr. 399 og Pavens Dom i Processen 1297 23. December.

401 [1290. 18. Marts—1297. 23. December][1]).

Ærkebispens Mænd i Åhus bevidner, at Jens 2. Grand har forbudt sine Mænd at følge Kongens Ledingsopbud.

Refereret i Procesakterne fra Striden mellem Erik 6. Menved og Jens Grand.

...da Danmarks Konge ... havde udbudt ... sin Leding, forbød fremdeles Ærkebispen ... sine Mænd under Trusel om Banlysning og Fortabelse af al deres Ejendom, at nogen af dem heri adlød Kongens Befalinger.

Nævnte Ærkebiskop svarer, at det ikke er sandt, hvad der staar i det Afsnit, men det modsatte af dette Svar fremgaar af et Brev fra ... nævnte Biskops Mænd i Åhus, som øjensynligt har set nævnte Forbud.

1) jf. Nr. 400.

402 1290. 21. Marts. Rom.

Pave Nicolaus 4. stadfæster Nr. 309 og Nr. 352.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Ingvar, Biskop, og vore elskede Sønner .., Dekan, og Kapitlet i Roskilde. Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I den Ansøgning, I har forebragt os, udtales, at vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, som da var Provst ved Eders Kirke i Roskilde, da han vilde omskifte det jordiske med det himmelske og det forgængelige med det evige ved et heldigt Bytte, og da han ønskede, at Dyrkelsen af Guds Navn i denne Kirke, hvori der da fandtes 24 Kanonikater og lige saa mange Præbender, skulde tiltage, af Besiddelser, Indkomster og andet Gods, som ved Arv tilhørte denne Provst i Osager, Kastholm, *Bylsthorp og nogle andre Steder, med Samtykke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Dig, Broder Biskop, i denne Kirke har indstiftet af ny seks Præbender, saa at de kan overdrages til seks Kanniker, som sammen med deres Medkanniker skal yde Herren from Tjeneste i fornævnte Kirke og — saalænge Ærkebispen lever — indsættes i dem efter hans Kollats for hvert enkelt Tilfælde under særlige Betingelser. Til deres Mensalgods og de daglige Uddelinger til dem har han overladt, skænket og til evig Tid anvist nogle andre Besiddelser, Indkomster eller Afgifter og alt det Gods i fast Ejendom og Løsøre, som Ærkebispen dengang besad i Taastrup, Hesede og Hastrup samt nogle andre Steder; angaaende den Forpligtelse til Residens, som de saaledes valgte Kanniker til enhver Tid skulde overholde ved at være bosat ved Kirken, blev der blandt andet truffet Bestemmelse af Ærkebiskop Jens, som det nærmere staar i hans aabne Brev derom. Idet vi bøjer os for Eders Ansøgning, bekræfter vi derfor med apostolisk Myndighed og stadfæster ved nærværende Skrivelse, hvad der saaledes herom er foretaget fromt og klogt af denne Ærkebiskop Jens, da vi anser det for gyldigt og fast, og vi lader heri optage Ord til andet disse Breves Tekst, saalydende: Jens, Provst i Roskilde og Lærer i den gejstlige Ret, til alle, der ser dette Brev osv. (=*Nr. 309*). Magister Jens, Provst i Roskilde, til alle, som faar dette Brev at se osv. (=*Nr. 352*). Intet Menneske maa bryde dette vort Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom i Sta. Maria Maggiore den 21. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

1290. 21. Marts. Rom. 403

Pave Nicolaus 4. bekræfter Nr. 311.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Ærkebiskop Jens af Lund. Naar man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver baade Fornuft og Billighed, at vi i Kraft af vort Embede drager omhyggelig Omsorg for, at det virkeliggøres paa behørig Maade. I den Ansøgning, Du har forebragt os, udtales, at vor ærværdige Broder Ingvar, Biskop af Roskilde, i Betragtning af de kærkomne Velgerninger og velkomne Tjenester, som Du, der dengang var Provst i Roskilde, stadig har vist ham og Kirken der, og i Betragtning af den sjældne Hengivenhed, som Du fra længst forgangne Dage har næret over for ham og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

denne Kirke, og i Ønsket om at betale Dig dette tilbage og gengælde det, naadigst med sit Kapitels Samtykke i klog Gavmildhed har skænket Dig nogle Gaarde[2]) i Selsø og Gundsømagle, som ligger i Roskilde Stift og tilhører Roskilde Bispestol, tilligemed alle Indtægter og Rettigheder, og det, Bispen har oppebaaret i Gerlev og plejer at oppebære der, med alle Rettigheder og alt Tilbehør, og Tienden i Krogstrup, som Bispen ogsaa havde Ret til, for at Du, saalænge Du lever, skal beholde den, som det staar nærmere i hans aabne Brev derom. Idet vi bøjer os for Dine Bønner, og da vi anser det, der herom klogt er gjort, for gyldigt og fast, bekræfter vi det efter Din Bøn med den apostoliske Myndighed og stadfæster det ved nærværende Brev og lader Indholdet af dette Brev Ord til andet optage i nærværende, som følger: Ingvar, af Guds Naade Biskop i Roskilde osv. (=*Nr. 311*). Intet Menneske maa bryde dette Stadfæstelsesbrev eller i ubesindig Forvovenhed gaa imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han vil paadrage sig Gud den almægtiges og hans hellige Apostle Petrus' og Paulus' Vrede. Givet i Rom som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 402. — 2) den latinske Tekst har baade 'curia' og 'curtis'; begge disse Ord betegner en større Gaard.

404 1290. 22. Marts. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved stadfæster Wismarborgernes Vragret og forbyder sine Fogeder at købe eller tage deres Varer mod deres Vilje.

Afskrift i Wismar Stadtarchiv (Privilegienbuch).

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi vil, at vore elskede Borgere fra Wismar, saa ofte som de — hvad dog Gud forbyde — maatte lide Skibbrud ved vort Riges Kyster, skal nyde og bruge de Friheder og Rettigheder med Hensyn til deres Ejendom, som er bjerget eller kan bjerges, som de vides at have nydt paa vor kære Bedstefader — salig Ihukommelse — Kong Valdemars Tid[1]). Ydermere vil vi, at vore Fogeder, naar nævnte Borgere kommer til vore Egne med deres Varer, skal afholde sig fra at købe eller tage noget fra dem mod deres Vilje, men hvis de køber eller modtager noget, paalægger vi dem, at de skal betale samme Borgere Betalingen for de modtagne Varer efter deres Ønske uden nogen Besværing, og det maa de ikke undlade, saafremt de vil undgaa vor kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd herom

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1290, Onsdag før Palmesøndag, med de Herrer Bisper Niels af Børglum, Gisike af Odense, Kristian af Ribe og Jens af Aarhus, Herr Jon Lille, Drosten Herr Uffe og vore andre Raader som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 47. 100.

1290. 23. Marts. Rom. 405

Pave Nicolaus 4. overdrager Ærkebiskop Jens 2. Grand at overflytte de Munke og Nonner, der ved Simoni er kommet ind i Klostre i hans Stift, til andre Klostre, eller hvis de ikke kan blive optagne i saadanne, efter forudgaaende Dispensation at lade dem blive i samme Kloster paa de nederste Pladser.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til vor ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas. Du har meddelt os, at nogle gejstlige og ogsaa nogle Kvinder ved Hjælp af Simoniens Last har faaet Adgang til nogle Klostre af forskellige Ordener i Din Stad og i Dit Stift, som efter Stiftsreglerne er Dig underlagte, hvorfor Du bekymret for disses Frelse har bedt om, at det apostoliske Sæde paa helsebringende Maade vilde tage sig af deres Stilling. Da vi fremfor alt ønsker at imødegaa Farerne for deres Sjæle, betror vi ved dette Brev Dig, vor Broder, at Du skal lade fornævnte Munke og Nonner overføre til andre Klostre af deres Ordener efter først at have paalagt dem alle og hver især en passende Bod. Men hvis det skulde gøres vanskeligt for saadanne at komme ind i andre Klostre, skal Du med Dispensation lade dem optage paany i deres egne Klostre, saaledes at Du i Koret og Spisesalene anviser dem de laveste Pladser og sørger for, at det Gods, disse Munke for med Simoni at opnaa Adgang har overdraget Klostrene, anvendes til Brug for fattige eller anvises til Underhold for dem selv, hvis de overgaar til andre Klostre.

Givet i Sta. Maria Maggiore den 23. Marts i vort Pontifikats 3. Aar.

1290. 23. Marts. Rom. 406

Pave Nicolaus 4. overdrager Ærkebiskop Jens 2. Grand at skride ind mod nogle Abbeder i hans Stift, der har opnaaet deres Embede ved Simoni.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til samme. Du har meddelt os, at nogle Abbeder i Klostre af forskellige Ordener i Din Stad og i Dit Stift, som efter Stiftsreglerne er Dig underlagte, ved Hjælp af Simoniens Last uden videre har ladet sig antage som Ledere af Klostrene til Fare for deres Sjæle, hvorfor Du ydmygt har ansøgt om, at det apostoliske Sæde vilde tage sig af disse Klostres Stilling. Eftersom saadanne Menneskers uretfærdige Handlinger ikke bør taales, betror vi ved nærværende Brev Dig, vor Broder, at Du med Hensyn til dem, der saaledes har gjort sig skyldige i Simoni, frit kan udføre det, Din Stilling byder Dig.

Givet som ovenfor[1]).

1) jf. Nr. 405.

407 1290 [før 27. Maj]. Ferrara.

Dominikanerordenens Provincialpriorer tager Generalmagisteren Munio i Forsvar over for Kardinalerne Latinus, Biskop af Ostia og Velletri, og Hugo, Kardinalpresbyter af Sta. Sabina.

Efter Martène og Durands Tryk.

De ydmyge og fromme Brødre af Dominikanerordenen, nemlig Egidius, Provincial i Spanien, Gregor, Provincial i Provence, Thomas, Provincial i Frankrig, Bertold, Provincial i Lombardiet, Herman, Provincial i Tyskland, Salvus, Provincial i den romerske Provins, Salomon, Provincial i Ungarn, Egidius, Provincial i Polen, William, Provincial i England, Salvus, Provincial i Grækenland, Oluf, Provincial i Danmark, Rudolf, Provincial i det hellige Land og hele Generalkapitlet samlet i Ferrara hilser de ærværdige Fædre og særlige Herrer med Kristus, Herr Latinus, Biskop af Ostia og Velletri, og Herr Hugo, af Guds Naade Kardinalpresbyter i Sta. Sabina, med skyldig og from Ærbødighed.

. . . .

Givet i Ferrara paa vort Generalkapitel i det Herrens Aar 1290.

408 1290 [før 27. Maj]. Ferrara.

Dominikanerordenens Provincialpriorer underretter Ordenens Medlemmer om det Angreb, som Kardinalerne Latinus, Biskop af Ostia og Velletri, og Hugo, Presbyter af Sta. Sabina, har rettet mod Generalmagisteren Munio, og deres eget Forsvar for denne.

Efter Martène og Durands Tryk.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tolv Provincialpriorer af Dominikanerordenen, nemlig Broder Egidius, Provincial i Spanien, Broder Gregor, Provincial i Provence, Thomas, Provincial i Frankrig, Bertold, Provincial i Lombardiet, Herman, Provincial i Tyskland, Salvus, Provincial i den romerske Provins, Salomon, Provincial i Ungarn, Egidius, Provincial i Polen, William, Provincial i England, Salvus, Provincial i Grækenland, Oluf, Provincial i Danmark, Rudolf, Provincial i det hellige Land, og hele Generalkapitlet samlet i Ferrara hilser alle de kære Brødre med Kristus af Dominikanerordenen, der ser dette Brev, med al skyldig og from Ærbødighed...

Brødrene, som paa de forskellige Kapitler har haft det Hverv at afgøre Retstrætter, idet de afgav Vidnesbyrd for Magisteren ... i Kapitlet i Bordeaux, Brødrene Herman, nu Provincial i Tyskland, Thomas, Provincial i Frankrig, Egidius, Provincial i Polen, Oluf, Provincial i Danmark, Antonius, dengang Provincial i Grækenland, Nicolaus, dengang Provincial i Lombardiet...

Lev evigt med Kristus og bed for os. Givet i Ferrara paa vort Generalkapitel i det Herrens Aar 1290.

1290. 27. Maj. Ferrara. 409

Dominikanerordenens Provincialpriorer meddeler Ordenens Medlemmer, at de har appelleret til Pave Nicolaus 4. mod Kardinalerne Latinus, Biskop af Ostia og Velletri, og Hugo, Presbyter i Sta. Sabina.

Efter Martène og Durands Tryk.

I Herrens Navn Amen. Da de ærværdige Fædre og Herrer nemlig Herr Latinus, Biskop af Ostia og Velletri, og Herr Hugo, Kardinalpræst af Sta. Sabina ved deres Brev havde paalagt os, Provincialpriorerne af Dominikanerordenen samlede paa Generalkapitlet i Ferrara, nemlig Brødrene Egidius, Provincialprior i Spanien, Bernardus Geraldi, Provincial i Provence, Thomas, Provincial i Frankrig, Bertold, Provincial i Lombardiet, Salvus, Provincial i den romerske Provins, Salomon, Provincial i Ungarn, Herman, Provincial i Tyskland, Egidius, Provincial i Polen, William, Provincial i England, Oluf, Provincial i Danmark, Salvus, Provincial i Grækenland, og Rudolf, Provincial i det hellige Land, at...

Vi Broder Egidius, Provincialprior i Spanien, Bernardus Geraldi, Provincial i Provence, og de andre som ovenfor af Dominikanerordenen... appellerer til det apostoliske Sæde...

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vidner til dette Dokument eller denne Appel er efter Opfordring ovennævnte Brødre. Forhandlet i Ferrara i Dominikanernes Hus i det Herrens Aar 1290, den femte Lørdag i Maj Maaneds Slutning.

410 **1290. 2. Juni.**

Bisperne Bertold af Slesvig og Kristian 2. af Ribe fælder Voldgiftsdom i Striden mellem Løgum Kloster og Ridderen Jens Urne.

Afskrift (Løgumbogen).

Bertold, af Guds Naade Biskop i Slesvig, og Kristian, med samme Tilladelse Biskop i Ribe, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Da i Sagen, som (verserede)[1]) mellem Abbeden og Klosteret i Løgum som den ene Part og Ridderen Herr Jens Urne[2]) som den anden angaaende nogle Jorder, Lunde og andet, beliggende i Urne og Bolderslev Mark og — efter hvad Munkene sagde — testamenteret dem af en vis Knud Snubbe, salig Ihukommelse, Proces i længere Tid havde været ført for forskellige Dommere og Parterne endeligt var enedes om os som Voldgiftsdommere ved fælles med Ed bekræftet Aftale, har vi — efter mange Undersøgelser og Underhandlinger og efter omhyggeligt at have efterforsket Sandheden, saavel ud fra mange troværdige Mænds med deres Segl bekræftede Vidnesbyrd som ogsaa ud fra den endelige Dom, som den Herre Kong Erik, salig Ihukommelse, der dengang var Forsvar eller Værge og Dommer i Sønderjylland, fældede, og som paafulgtes af de Domme, som de ærværdige Fædre og Herrer Jens, Ærkebiskop af Lund, Sveriges Primas, og Tyge, dengang Biskop af Ribe, fældede, og idet samme Knuds sande og retmæssige Arving bifaldt og samtykkede i den Bestemmelse eller Overdragelse, der var sket til nævnte Kloster — fundet, at nævnte Bestemmelse om eller Overdragelse af nævnte Besiddelser er foregaaet paa gyldig og lovlig Maade, og at fornævnte Abbed og Kloster har været i disse Ejendommes fredelige Besiddelse i lang Tid, skønt de senere har mistet den.

Idet vi derfor vil sørge for begge Parters Fred og Ro, har vi i det Herrens Aar 1290, Lørdagen før Trinitatis Søndag, da Parterne var tilstede i Haderslev, afsagt følgende skriftlige Voldgiftsdom: At det skulde overlades til omtalte Herr Jens Urne at vælge, om han vilde modtage af fornævnte Munke, for at afstaa fra enhver Forfølgelse af dem, 100 Mark gængs til nedenskrevne Terminer — skønt han ikke havde nogen Ret til Godserne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

— eller om han vilde betale oftenævnte Abbed og Kloster 500 Mark gængs paa tre Terminer, nemlig St. Andreas' Dag, til Midfaste og til nærmeste Pinsedag.

Da vi indrømmede samme Jens Frist til Overvejelse om dette Punkt, indfandt omtalte Jens Urne sig efter dennes Forløb for os den første Fredag efter Trinitatis Søndag, og valgte og indvilgede i at beholde Ejendommene og at betale de 500 Mark til Abbeden og Klosteret paa ovenstaaende Terminer. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vore Segl hængt under dette Brev. Forhandlet i det Herrens Aar 1290, nærmeste Fredag efter Trinitatis Søndag.

1) mangler i Teksten. — 2) jf. Nr. 78. 79. 152. Reg. Dan. Nr. 1279.

1290. 17. Juni. Roskilde. 411

Oluf Bjørnsen og Tord, Kanniker og Økonomer i Roskilde, kvitterer for Laanet af 160 Mark, som de har modtaget af Kardinallegaten Biskop Johannes af Tusculums Gæsteriafgift fra Roskilde Stift.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Oluf Bjørnsen og Tord, Kanniker og Økonomer i Roskilde Kirke, til alle, som ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi anerkender og udtrykkeligt erklærer, at vi af de gode Mænd, Herrerne Jens Ærkedegn, Mads og Jens kaldet Ryde, Kanniker i Roskilde, Indsamlere af andet Aars Gæsteriafgift for den ærværdige Fader Herr Johannes, Biskop af Tusculum, det apostoliske Sædes forhenværende Legat i Kongeriget Danmark, af Pengene for nævnte Gæsteriafgift, med Roskilde Kapitels Samtykke har optaget som Laan 160 Mark gamle Penge til Udgifterne for Roskilde Kirkes undergivne, der opholder sig i Byen København for at forsvare den, og til at fremme Sagen om Valget til ovennævnte Kirke[1]), idet vi erklærer paa Tro og Love at ville tilbagebetale den nævnte Sum Penge i gammel Mønt paa nærmest kommende St. Nicolaus' Dag uden nogen Modsigelse eller Vanskelighed. Til Vidnesbyrd om denne Sag er Roskilde Kapitels Segl tillige med vore Segl hængt under dette Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1290 paa den hellige Abbed og Bekender Botulfs Dag.

1) der menes Valget af en ny Biskop i Stedet for Biskop Ingvar, som var død 23. April 1290.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1290. 20. Juni.

Uppsala Kapitel til Pave Nicolaus 4., trykt i Bull. Dan. 708 Nr. 831 (under Aar 1289) efter ufuldstændigt Tryk hos Neumann, Historia primatus Lundensis (1799) p. 175 Nr. 6, er identisk med Nr. 366.

412 1290. 25. Juni.

Lübeck Stad sælger Folmer von Attendern en Andel paa 30 Mark aarligt i Indtægterne af Stadens Møller.

Original i Lübeck.

I Guds Navn Amen. Fogeden, Raadmændene og hele Staden Lübeck til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud...

Vidner er de Herrer Raadmænd i Lübeck: Johan af Bardewik, Henrik Steneke, Vromold af Vifhusen, Alexander af Salzwedel, Markvard af Kusfeld, Markvard, Søn af Hildemar, Alwin af Stein, Henrik af Reval, Johan, Søn af Todo, Johan Tater, Jordan den fede, Alexander Krek, Johan Runese, Rudolf de Fago, Arnold Schotelmunt, Willekin Brun, Segebod af Crispin, Godeke af Cremon, Herman Schwarz, Godeke af Morum, Johan kaldet Olde, Godeke Allant, Gerhard af Bremen, Henrik den røde, Rikard Grawert, Johan Hvid, Johan Fisker, Johan af Dowaie, Siegfried af Bocholt, Bruneke af Warendorf, Gerhard af Bocholt, Johan af Haderslev, Didrik Vorrat. Til Vidnesbyrd herom har vi ladet dette Brev indskrive i denne Bog. Givet i det Herrens Aar 1290 Dagen efter Johannes Døberens Fødsel.

1290. 25. Juni se 1293. 7. Juni.

1290. 20. Juli se 1293. 21. Juli.

413 1290. 22. Juli. Helsingborg.

Kong Erik 6. Menved forpligter sig til at give Herr Henrik af Werle, Herr Klaus af Venden og Junker Klaus af Rostock Jordegods i Skaane, paa Sjælland eller Fyn, imod at de i to Aar afholder sig fra at støtte Nordmændene og Kongens andre Fjender.

Original i Schwerin.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og Kærlighed med Gud.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vi gør vitterligt for alle, at vi med vore elskede Frænder Herr Henrik af Werle og Herr Klaus af Venden har afsluttet følgende Overenskomst, nemlig at vi paa vort første Hof, som skal afholdes omkring Mikkelsdag, vil lade nævnte Herr Henrik anvise 1000 Mark Sølv, nævnte Herr Klaus ligeledes 1000 Mark Sølv og Junker Klaus af Rostock 500 Mark Sølv i Godser eller Jorder beliggende i Skaane, paa Sjælland eller Fyn, dog med Tilføjelse af den Betingelse, at de fra nu af og fra nærmest kommende Mikkelsdag indtil to Aar at regne fra da af vil undlade at begunstige vore Fjender, det være sig Nordmændene eller nogensomhelst andre, at de vil undlade paa nogen Maade at yde dem nogen Hjælp mod os, og at de ikke paa nogen Maade vil tillade nogen at rejse fra deres Omraade eller igennem deres Omraader til Hjælp for disse vore Fjender. Men hvis nogle af deres Mænd eller andre, der rejser igennem deres Omraader, vil komme for at tjene og hjælpe os, maa de paa ingen Maade lægge dem eller nogen af dem Hindringer i Vejen. Hvis fremdeles de fornævnte Herrer efter to Aar at regne i Træk, som det er sagt, fra nærmest kommende Mikkelsdag vil rejse Retskrav i Anledning af nogle Jorder og Godser, vil vi enten forlige os med dem indbyrdes, hvis det kan lade sig gøre, eller i Nærværelse af og efter vort Riges bedste Mænds Raad forholde os med Hensyn til disse Jorder og Godser, som der med Rette bør forholdes. Forhandlet i Helsingborg i det Herrens Aar 1290 paa St. Marie Magdalenes Dag, i Nærværelse af vor kære Moder og Herr Konrad, Markgreve af Brandenburg, vor kære Onkel, hvis Segl er vedhængt, fordi vort Segl i Øjeblikket ikke er hos os.

1290. 1. August. Brügge. 414

Reynekin Mornewech fra Lübeck laaner 150 Mark Sterling af to hamborgske Borgere i Brügge.

Original i Lübeck.

Reynekin kaldet Mornewech til alle, som faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen...

Til Vidnesbyrd om denne Sag har jeg under dette Brev hængt mit Segl tillige med Johan af Haderslevs Segl. Givet og forhandlet i Brügge i det Herrens Aar 1290 den 1. August.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

415 [1290]. 1. August.

Johan af Haderslev og Reynekin Mornewech meddeler Raadet i Lübeck, at de i Brügge har laant 150 Mark Sterling af to hamborgske Borgere, og beder Raadet sørge for Beløbets Tilbagebetaling.

Original i Lübeck.

Johan af Haderslev og Reinekin Mornewech til de særdeles gode og hæderlige Mænd Borgmesteren og alle Raadmændene i Lübeck Stad, deres Ringheds velvillige og redebonne Tjeneste overfor enhver Beslutning, de maatte finde for godt at tage...

Skrevet den 1. August.

416 1290. 1. September. Orvieto.

Pave Nicolaus 4. paalægger Biskop Jens 1. af Aarhus at give Herr Jens kaldet Esre og Herr Stig Andersens Søsterdatter Inge Dispensation til at indgaa Ægteskab, skønt Herr Jens tidligere var trolovet med Herr Stigs afdøde Datter.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Jens, Biskop af Aarhus. I den Ansøgning, som velbyrdig Jens kaldet Esre, har forebragt os, udtales, at han i sin Tid for at bilægge det alvorlige Fjendskab og de Aarsager til Fejde mellem denne Jens og velbyrdig Stig Andersen fra Dit Stift og mellem deres Slægtninge, har lovet at forbinde sig i Ægteskab med denne Stigs ægtefødte Datter, som da ikke engang var 5 Aar gammel. Fornævnte Datter har ganske vist efter sit syvende Aar godkendt denne Trolovelse, men afgik ved Døden førend hun naaede sit tolvte Aar[1]). Men da fornævnte Jens, for at faa dette Fjendskab og disse Fejder bilagt, til Opnaaelse af Fred og Enighed ønsker at ægte samme Stigs Søsterdatter, vor elskede Datter i Kristus Inge, har man ydmygt bedt os om, at vi uanset den offentlige Velanstændigheds berettigede Krav[2]) barmhjertigt vilde drage Omsorg for, at de kunde opnaa Dispensationens Naadegave i denne Sag. Idet vi da bøjer os for de Bønner, som vor elskede Søn i Kristus Erik, Norges høje Konge, da han ydmygt ansøgte os herom, har rettet til os, og idet vi ønsker at imødegaa Fejders og Fjendskabers Farer og tillige nærer fuld Tillid i Herren til Din Omsigt, overdrager og paalægger vi Dig, vor Broder, i Kraft af dette Brev, at Du, hvis det forud anførte virkelig er sandt, hvilket vi overlader til Din Samvittighed at afgøre, paa vore Vegne giver fornævnte Jens og Inge Dispensation til uanset

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

nævnte Hindring at indgaa Ægteskab med hinanden og derefter forblive i det saaledes indgaaede Ægteskab, som Du ser, at det efter Guds Vilje er gavnligt. Givet i Orvieto den 1. September i vort Pontifikats 3. Aar.

1) til Indgaaelse af Ægteskab krævede den kanoniske Ret for Kvinder en Alder af 12 Aar, men en Trolovelse indgaaet efter det syvende Aar var bindende, dog at vedkommende efter opnaaet Myndighed, der indtraadte med det tolvte Aar, kunde kræve den opløst. — 2) jf. c. 6 X de desponsatione impuberum IV 2; se Nr. 293 Note 3.

1290. 20. September. Lund. 417

Kong Erik 6. Menved fritager Cistercienserklosteret Gudvallas Besiddelser i Estland og Virland for alle Ydelser til Kongen undtagen Leding.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi med vor elskede Moders Vilje og Samtykke til nærværende Brevvisere, de fromme Mænd Abbeden og det menige Konvent af Cistercienserordenen i Gudvalla[1]) har overladt, hjemler og tildømmer dem alt deres Gods i vore Lande Estland og Virland, som vore Forgængere Kongerne gavmildt har givet dem eller som Munkene selv med vore Forfædres Tilladelse har købt i Landsbyerne Kuusalu, Kahala, Kalamäe, Aruküla, Juminda, Kaele, Kalamäe, Uuri, *Culluas, Sigula, Muuksi, Vahastu, Kônnu, Valgejôe, Kolga og Pärispea, som de har bygget fra ny af, med alt deres Gods, løst og fast, og alt deres Tilliggende, nemlig Agre og Enge, Fægange og Skove, Vande og Fiskedamme, dyrkede og udyrkede Steder, til evig Tid frit og undtaget at være for alle Afgifter og Tjenester, som er vor kongelige Ret, de Tilfælde dog undtagne, at de paa disse Godser boende skal drage i Leding med de andre, naar Leding udbydes, og at de er pligtige til at gøre ligesom de andre adelige gør; vi forbyder strengt, at nogen af vore Fogeder eller nogen anden vover paa nogen Maade at hindre dem med Hensyn til fornævnte mod dette Brev, saafremt han vil undgaa vor Vrede og kongelige Hævn. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi ladet vort Segl hænge under dette Brev. Givet i Lund i det Herrens Aar 1290, Dagen før den hellige Apostel og Evangelist Mathæus' Dag i Nærværelse af vor omtalte kære Moder, med Mogens Skaaning, Aage Jonsen, Markvard Plator, Niels Hak, Kristian Pez og Skjelm Stigsen som Vidner.

1) jf. DRB II 1 Nr. 305. P. Johansen S. 784.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

418 1290. 12. Oktober. Lund.

Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund dømmer Jens Tolfsens Arvinger til at tilbagegive Esrom Kloster dets Andel i Møllen i Ginindi.

Afskrift (*Esrombogen*).

Jens, af Guds Naade Ærkebiskop af Lund og Sveriges Primas, til alle, der faar dette Brev at se, Hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt, at Herr Peder Nielsen, befuldmægtiget af Herr Abbeden og Klosteret i Esrom, har indfundet sig for os i Retten og mod Jens Bosen, Formynder for Jens Tolfsens Arvinger, har paastaaet, at han paa nævnte Arvingers Vegne til ikke ringe Skade og Tynge for Munkene uretmæssigt har bemægtiget sig en Del af Møllen i Ginindi, som samme Jens besad og i sit Testamente skænkede nævnte Kloster, hvorfor han krævede, at nævnte Jens Bosen paa nævnte Arvingers Vegne maatte dømmes til at gengive fornævnte Kloster den allerede nævnte Del af Møllen med de Frugter, som var oppebaaret af den fra nævnte Jens' Dødsdag. Den oftenævnte Jens svarede, at han ikke var pligtig at gøre det, fordi nævnte Jens Tolfsen intet havde testamenteret dem. Efterat der herom ifølge Landets Love havde fundet foreløbig Bevisførelse Sted[1]), lod vi udpege tolv Mænd, som skulde undersøge, hvordan Sagen forholdt sig, og efter at have aflagt Ed erklærede de, at ifølge nævnte Jens' Testamente tilfaldt oftenævnte Del af Møllen Klosteret, hvorfor vi ved skriftlig Slutdom har tildømt nævnte Kloster den omtalte Del af Møllen at besidde med Rette til evig Tid, med al den Ret, med hvilken Jens Tolfsen besad den, mens han levede; men nævnte Jens Bosen, nævnte Arvingers Formynder, har vi paa sammes Vegne dømt til at gengive den nævnte Del af Møllen og Frugterne, som er oppebaaret derfra i Tiden efter fornævnte Jens' Død, hvilken Dom samme Jens Bosen modtog i nævnte Ret. Forhandlet i Retten for os i Lund i det Herrens Aar 1290 den 12. Oktober, i Nærværelse af de gode Mænd, Herr Henrik, Ærkedegn, Kristian, Asle og Kældermesteren Anders, Kanniker i Lund og de velbyrdige Mænd Herr Jakob Hildulfsen, Herr Jens Kanne, Herr Peder Støvle og saare mange andre troværdige gejstlige og verdslige.

1) jf. Skaanske Kirkelov Kap. 5 b, hvorefter Kirken for at opnaa, at en Tvist om en testamentarisk Gave til den kom for Nævninger, maatte fremstille Vidner til Bekræftelse af, at den havde fundet Sted.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

[Ca. 1290. 12. Oktober][1]. 419

Trued, Provst i Lund, bevidner, at Jens Tolfsen har testamenteret Esrom Kloster sin Andel i Møllen i Ginindi i Helsingborg.

Afskrift (Esrombogen).

Magister Trued, Provst i Lund, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med alles Frelser.

Vi tilkendegiver for Eder og erklærer paa Tro og Love ved nærværende, at Jens Tolfsen, salig Ihukommelse, da han laa paa sit yderste, til Bod for sin Sjæl testamenterede hele sin Andel af en Mølle i Helsingborg til Klosteret i Esrom, saaledes som det ogsaa klart staar i hans paa lovlig og retmæssig Vis affattede Testamente.

1) Brevet hænger nøje sammen med Processen om ovennævnte Mølle mod Jens Tolfsens Arvinger og ligger i Tid nær ved Ærkebispens Dom i denne Proces af 1290 12. Oktober (Nr. 417), hvorfor det ogsaa er indført i Esrombogen umiddelbart efter Domsbrevet.

1290. 28. Oktober. Prémontré. 420

Abbed Vilhelm af Prémontré paalægger Abbed Th. af Bækkeskov at inddrive Ordensbidrag fra Abbederne i Tønsberg og Dragsmark i Norge og at sørge for, at de nye Præmonstratenserstatuter afløser de gamle i Ordenens Kirker.

Afskrift af Bartholin.

Vilhelm, ved Guds Langmodighed Abbed i Prémontré, til den ærværdige og elskede Broder med Kristus Th., Abbed i Bækkeskov i Danmark, Hilsen og oprigtig Kærlighed med Gud.

Vi foreskriver og paalægger Eder, at I, saa hurtigt I kan, personligt drager til Norges Kirker, nemlig Kirkerne i Tønsberg og Dragsmark, og visiterer de nævnte Kirker, nemlig Abbederne og de menige Konventer, saavel Hovedet som Lemmerne, og med vor Myndighed foreskriver dem at overbringe eller oversende til vort Kapitel de Ordensbidrag, som de ligesom andre af Ordenen er skyldige. Hvis de i alt det fornævnte eller i noget af det er ulydige eller oprørske mod Eder, vor Stedfortræder, skal I — hvis det er Abbeder — afsætte dem ved vor Myndighed, hvis det er underordnede, skal I ramme dem med Banlysning. Men hvis de, skønt afsatte eller banlyste, ikke vil adlyde og er trodsige, skal I underrette os gennem et Ilbud, og vi vil selv og gennem den romerske Kurie yderligere foranledige, at de udelukkes fra deres egne Klostre; hvis det er nødvendigt,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

skal I kalde den verdslige Arm til Hjælp. Vi foreskriver Eder i Kraft af den hellige Lydighed og under Trusel om Afsættelsesstraf, at I omhyggeligt udfører dette Hverv, og at I under det følgende Kapitel enten overbringer os eller redeligt oversender os det Bidrag, der er paalagt Eder og de andre Kirker i Norge og Danmark under dette Kapitel; thi vi nærer Tillid til Eder, saaledes som I mundtligt har lovet os, og da Ordenens Statuter dette Aar helt er fornyede, foreskriver vi Eder, at I iagttager nævnte nye Statuter i Eders Kirke og i Kirkerne og helt brænder de gamle Statuter. Lev vel med Herren.

Givet i Prémontré i det Herrens Aar 1290, Torsdag før Allehelgensdag.

421 1290. 31. Oktober. Orvieto.

Pave Nicolaus 4. paalægger Ærkebiskop Jens 2. Grand af Lund at skaffe Roskilde Agnete Kloster dets uretmæssigt afhændede Ejendom igen.

Afskrift af Bartholin.

Nicolaus, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Jens, Ærkebiskop af Lund, med den apostoliske Velsignelse.

Idet vi bøjer os for de Bønner, som vore elskede Døtre i Kristus, Prioriinden og det menige Konvent i St. Agnete Kloster i Roskilde, der plejer at blive styret af en Priorinde efter Augustinerordenens Regel og under Dominikanernes Sjælesorg, har rettet til os, paalægger vi Dig i Kraft af dette Brev, at Du paa lovlig Maade kalder det, Du finder at være afhændet eller splittet af Klosterets Gods paa ulovlig Maade, tilbage til Klosterets Ret og Ejendom, idet Du under Anvendelse af Kirkens Straf tugter Overtræderne med Udelukkelse af Appel. Men hvis de, som bliver udnævnt som Vidner, ved Gunst, Had eller Frygt unddrager sig, skal Du med lignende Straf uden Mulighed for Appel tvinge dem til at vidne for Sandheden. Givet i Orvieto den 31. Oktober i vort Pontifikats 3. Aar.

422 [1290. November].

Halt, den tyske Ordens Landmester i Livland, meddeler Landmesteren i Preussen Meinhard af Querfurt om Rustninger mod Litauerne.

Original i Königsberg.

Broder Halt, Mester for den tyske Orden i Livland, til den hædervær-dige og fromme Mand, Broder Meinhard kaldet af Querfurt, Mester

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

for den tyske Orden i Preussen, oprigtig Kærlighed og Bønner efter Evne...

Til sidst samlede vi nu paa den hellige Kathrines Dag alle saavel Bisperne som Høvedsmanden, Ridderne og Vasallerne og, skønt vi forhandlede tre Dage i Træk med ikke ringe Møje og store Anstrengelser og Udgifter, udrettede vi intet, fordi de enstemmigt nægtede os Hjælp og ikke vilde føre Hæren over Düna mod Litauerne.

1290. 9. November. 423

Abbed Niels i Esrom bemyndiger Munken Jens til at skøde Konrad Franz, Borger i Roskilde, Klostrets Ejendom i Snostrup.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Niels, Abbed i Esrom, til de gode og hæderværdige Mænd, der søger Tryherreds Ting i Slangerup, Hilsen evindelig med Gud.

I skal vide, at vi paa vore og vort Klosters Vegne giver nærværende Brevfører, Broder Jens, vor Munk, Fuldmagt til at skøde og overgive Herr Konrad Franz, Borger i Roskilde, eller hans visse Bud, det Gods beliggende i Snostrup med al Ejendom, løst og fast, som vi lovligt har købt af Jens kaldet Paa, at besidde evindelig. Til Vidnesbyrd om denne Sag har vi overdraget nævnte Broder Jens dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1290 den 9. November.

1290. 20. November. Uppsala. 424

Johan, udvalgt Ærkebiskop af Uppsala, forbyder under Trusel om Banlysning, at nogen i hans Kirkeprovins offentliggør Ærkebispen af Lunds Banlysning af Provsten og Kapitlet i Uppsala.

Original i det svenske Rigsarkiv.

I Herrens Navn Amen. Efterdi vi Broder Johan, af Guds Naade udvalgt til Ærkebiskop i Uppsala Kirke, anser os for saare tyngede af den Grund og derfor, at Herr Ærkebispen af Lund faktisk har fældet nogle Banlysnings- og Interdiktsdomme mod Provsten og Kapitlet i vor Kirke i Uppsala, skønt der dog længe før disse Dommes Forkyndelse var appelleret af Provsten og Kapitlet til det apostoliske Sæde, saaledes som det ganske klart fremgaar af det derom affattede Brev, vil vi anvende et passende Læge-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

middel og forud drage Omsorg for, at der ikke under Paaskud af de Domme, som vi anser for uvirksomme, da de jo er fældede efter en lovlig iværksat Appel, af nævnte Ærkebiskop i Lund skal synes at vækkes alvorlig Forargelse i Menigheden i vor Provins, hvorfor vi har besluttet under Trusel om Banlysning at forbyde, at nogen af vore Lydbisper eller af vore andre undergivne drister sig til at forkynde nævnte Domme, eller hvilke andre Domme han end maatte fælde til Skade for vor Kirke i Uppsala, eller tillader at de forkyndes af deres undergivne. I modsat Fald skal de vide, at de, naar de drister sig til at gaa imod dette vort Forbud, ved selve denne Handling vil paadrage sig den Banlysnings Dom, som vi fælder ved dette Brev med Virkning fra nu af og fra da af. Denne Dom er fældet i Uppsala af os Broder Johan, udvalgt til Ærkebiskop af Uppsala, i det Herrens Aar 1290 den 20. November. Til Vidnesbyrd om denne Sag er vort Kapitels Segl tillige med vort Segl, som vi brugte i vort mindre Embede, hængt under dette Brev.

425 1290. 28. November. Roskilde.

*Ingerd, Herr Barvids Enke, stadfæster Salget af sine Godser i Borup og *Hallendrup til Esrom Kloster.*

Afskrift (*Esrombogen*).

Ingerd, Herr Barvids Enke, til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen evindeligt med Gud.

Vi vil, at det ved dette Brev skal være vitterligt for alle, at det Gods, løst og fast, som vi med retmæssig Adkomst besidder i Borup og *Hallendrup, og som vor elskede Broder Herr Oluf kaldet Næse paa vore Vegne har solgt og skødet til de fromme Mænd Abbeden og det menige Konvent i Esrom, forunder vi de nævnte Herrer Abbeden og det menige Konvent af et oprigtigt Hjerte. Vi billiger den Skødning, vor nævnte Broder har foretaget med Hensyn til det nævnte Gods, og vil, at den skal være gyldig og staa ved Magt, idet vi overlader fornævnte Herrer, Abbeden og det menige Konvent det omtalte Gods at besidde frit og uden noget Krav fra vor Side. Til Vidnesbyrd herom er vort Segl hængt under nærværende Brev. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1290 den 28. November.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1290. 30. November. Aarhus. 426

Biskop Jens 1. af Aarhus stadfæster Aarhus Kapitels Fritagelse for at fodre Bispens Heste paa visse Festdage og for at betale tre Mark Penge til Bispens Ombudsmænd.

Afskrift (*Aarhusbogen*).

Jens, af Guds Naade Biskop i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Da det er vitterligt for os, at vore elskede Brødre Herr Ærkedegnen og Herrerne i vort Kapitel ikke er pligtige at levere Foder til vore Heste paa Højtiderne for den hellige Clemens og paa Kirkevielsesdagen samt paa Dagen for vor Forgænger, salig Ihukommelse, Herr Peder Ingridsens Aartid, og heller ikke saaledes som de andre Kollegier i vort Stift er forpligtede til at betale 3 Mark Penge til vor Bispegaards Officialer, erklærer vi dem paa vore egne og vore Efterkommeres Vegne for fuldstændig fritagne at være for den Slags Krav, idet vi overlader det til deres Skøn, om de frivilligt vil give nævnte Officialer noget. Givet i Aarhus i det Herrens Aar 1290 paa den hellige Apostel Andreas' Dag.

1290. u. D. Roskilde. 427

Niels Hermansen, Borger i Roskilde, sælger Roskilde Clara Kloster en Mølle udenfor Staden.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Niels Hermansen i Roskilde til alle, der faar dette Brev at se eller hører det læse, Hilsen med alles Frelser.

Nulevende og kommende Slægter skal vide, at jeg har solgt, skødet og overgivet til de fromme Søstre af St. Clara i Roskilde min Mølle, som jeg har faaet fra min Svigerfader Herr Trued Romeldsen og Tue Arnfastsen for 140 Mark gængs, hvilken Mølle de har bygget i Henhold til den Tilladelse og Gave af den høje Fyrste Herr Erik, de Danskes Konge, salig Ihukommelse, som indeholdes i hans aabne Brev[1]), som jeg ogsaa overgiver dem, og efter Ønske af Staden Roskilde. Møllen er beliggende uden for Rødeport nord for Staden Roskilde. Til Vidnesbyrd og denne Sags sikrere Forvaring er mit Segl tillige med min Broder Lydekes og mine Svogre Bjørn Pedersens og Lars Pedersens og Oluf Lunges Segl hængt under dette Brev. Forhandlet og givet i Roskilde i det Herrens Aar 1290.

1) jf. 1272 u. D. (Rep. 411). 1273 efter 9. April (Rep. 413) samt foroven Nr. 236.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

428 **1290.**

Kong Erik 6. Menved forbyder Borgerne i Næstved at sælge Grundejendom i Staden uden Tilladelse af Abbeden i Næstved St. Peders Kloster og at tage sig Forsvar andetstedsfra.

Næstved Klosters Registratur.

Erik forbyder strengt, at nogen af Borgerne i Næstved drister sig til at sælge eller udbyde til Salg til nogen en Gaard eller en Grund i Staden, medmindre det sker med Abbedens Tilladelse og Samtykke, eller at nogen andetstedsfra tager sig Forsvar eller Rettergangsfuldmægtig til Skade for Klosteret og Abbeden. 1290.

RETTELSER:

Nr. 11 Note 1: (jf. Nr. 214) *læs:* (jf. Nr. 215).
Nr. 103 Note 1: Otto *læs:* Henrik 1.
Nr. 254 Totulf Tovessøn *læs:* Totulf Toressøn.
Nr. 330 Jöns Engels Karlsson *læs:* Jöns Engels, Karl.
Nr. 379 Franciskanerne i Trelleborg *læs:* Franciskanerne i Lund lige saa meget, Franciskanerne i Trelleborg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSON- OG STEDNAVNE-REGISTRE

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

VEJLEDNING

Registrene er delt i et Person- og et Stednavneregister. Ved *Personnavnene*, der er ordnet alfabetisk efter Fornavne, oplyses de vigtigste Stillinger, i hvilke hver Person forekommer i Bindet (f. Eks. Jens 2. Grand, Ærkebiskop af Lund, Domprovst i Roskilde); hvor en Person er bedst kendt gennem senere opnaaet højt Embede, er det oftest anført (f. Eks. 7. Erik, den senere Hertug Erik 2. af Jylland). Ved *Stednavnene* er saa vidt muligt oplyst deres Beliggenhed, for de daværende danske Lokaliteter i de nuværende Amter og Herreder eller i Skaane og Sydslesvig (Syd-Sdrj.), for de udenlandske Lokaliteter i de nuværende Lande. Udenlandske Lokaliteter, der kun forekommer i Forbindelse med Personnavne (Slægtsnavne) er anført under disse. Dersom et Person- eller Stednavn forekommer to Gange i samme Brev, er dette angivet (*bis*); forekommer det oftere angives dette (*passim*), hvorimod det ikke siges, hvor ofte det forekommer. Stjerne foran et Navn i Stednavneregistret angiver, at den paagældende Lokalitet ikke har kunnet identificeres. Tallene henviser til Diplomets Nummer i Diplomatariet. Parentes om Tallene angiver, at en Person ikke med Navns Nævnelse forekommer i det paagældende Diplom. Dersom der forekommer flere Bærere af samme Navn, anføres først de gejstlige, dernæst de verdslige.

FORKORTELSER

A. = Amt H. = Herred
N. = Nørre S. = Sønder V. = Vester Ø. = Øster

AMTSBETEGNELSER

Aalb.	= Aalborg	Amt	Ra.	= Randers	Amt
Aarh.	= Aarhus	—	Ribe	= Ribe	—
Frb.	= Frederiksborg	—	Ringk.	= Ringkøbing	—
Hjør.	= Hjørring	—	Sdrj.	= Sønderjyllands Amter	
Holb.	= Holbæk	—	Sorø	= Sorø	Amt
Kbh.	= Københavns	—	Svendb.	= Svendborg	—
Mar.	= Maribo	—	Ti.	= Tisted	—
Od.	= Odense	—	Vej.	= Vejle	—
Pr.	= Præstø	—	Vib.	= Viborg	—

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

PERSONNAVNEREGISTER

A

Aage: **1.** Aa. Jonsen. 1289: 344. 1290: 417. — **2.** Aa. Vibe. 1283: 73.

Aase, Ærkedegn Haagens Tante: 1283: 73.

Aastred, Kannik i Ribe. 1288: 312.

Abel: **1.** A., Konge af Danmark. 1282: 22, 48. 1284: 132. 1285: 166 (bis). 1286: 170, (205). 1288: 316. — **2.** A., Søn af Nr. 1: 1282: 18, 49. 1287: 262.

Absalon: **1.** A. Andersen. 1284: 95, 117, 130 bis. — **2.** A. Nielsen. 1284: 114 (Segl).

Adam: **1.** A., Prior for Dominikanerne i Riga. 1282: 22. — **2.** A. af Gützkov, vendisk Ridder. 1284: 103.

Adolf: **1.** A. 4., Greve af Holsten. 1285: 166 (passim). — **2.** A. 5., Greve af Holsten. 1284: 114. 1286: 172.

Agnes: **1.** A., Datter af Erik 4. Plovpenning. 1282: 51. 1284: 94, 96. 1286: (170), 221, (226), 228 (bis), 229 (passim). 1288: 315, 328. — **2.** A., ~ Erik 5. Glipping: 1286: 225. 1287: 238, 239, 247, 249, 252, 268. 1288: 278, 289, (295), (301), (303), (304), (308), (322), 335 (passim), 340. 1289: 344, (353), (377), (381), (382). 1290: (413), (417).

Albert, se Albrecht.

Albrecht: **1.** (A. 1., Hertug af Brunsvig. 1282: 51). — **2.** A. 2. Hertug af Sachsen. 1283: 75. 1284: 114. 1289: 369. — **3.** A., Greve af Eberstein. 1282: 45 Tillæg. 1283: 76. 1284: 110, 111, 114, 116. — **4.** A., Greve af Gleichen. 1282: 45 Tillæg. 1283: 68, 69, 72, 76, 77. — **5.** A. af Orlamünde. 1285: 166.

Alexander: **1.** A. 4., Pave. 1281: 2. 1287: 251. — **2.** A. Krek, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **3.** A. af Salzwedel, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.

Alfani, Firma i Firenze (jf. Forensini. Giacomino). 1285: 157, 161. 1288: 284.

Alle, Præst. 1289: 379.

Alv (Erlingssøn), norsk Jarl. 1286: 205.

Alvin af Stein, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.

Amund: **1.** A., Biskop i Strengnäs. 1285: 144. — **2.** A. Haraldsen, norsk Gesandt. [1284?]: 96.

Anders, Andreas: **1.** A., Kannik i Lund, Kældermester. 1290: 418. — **2.** A., Degn. 1283: 73. — **3.** A., Kammermester. 1281: 7. 1286: 231 (bis). 1289: 344. — **4.** A. Erlandsen. 1282: 19. 1283: 61. — **5.** A. Graasen. 1284: 130. — **6.** A. Ingemarsen. 1286: 169. — **7.** A. Nielsen. 1285: 139. 1287: 271. — **8.** A. Ovesen. 1285: 141. — **9.** A. Tagesen, Væbner. 1282: 20.

Angelus af Foligno, Klerk i det pavelige Kammer. 1282: 33.

Anne, Borger fra Gotland. 1288: 305.

Anno af Esbeck, vendisk Ridder. 1284: 103.

Anton: **1.** A., meklenborgsk Ridder. 1283: 62 (= Nr. 3?). — **2.** A. af Buch, vendisk Ridder. 1284: 103. — **3.** A. af Trebbow, meklenborgsk Ridder. 1282: 49.

Antonius, Provincialprior for Dominikanerne i Grækenland. 1290: 408.

Arnold: **1.** A., Dominikanerprior af Pforta. 1289: 361. — **2.** A. Schotelmunt, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.

Arvid: **1.** A. Madsen, Kannik i Roskilde, 1285: 162. 1288: 309, 311. — **2.** A.. fra Lund. 1287: 234.

Asgod Torvardsen. 1289: 387.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Asle, Kannik i Lund. [1289]: 355 (bis), 357. 1290: 418.
Asmund. 1283: 73.
Asser: **1.** A., Biskop i Växiö. 1283: 63. — **2.** Kannik og udvalgt Biskop i Viborg. 1282: 32. 1284: 99. — **3.** A., i Estland. 1287: 239. — **4.** A. Vognsen, Vasal i Estland. 1287: 239.
Atte, Provst, Kannik i Roskilde. 1285: 162.
Audun Hugleikssøn, norsk Stormand. 1287: 254.
Augustin, Provincialprior for Dominikanerne i Danmark. (1282: 51. 1287: 256). 1289: 361; se ogsaa Oluf.
Axekow se Werner.
Azulino Salvi, Købmand fra Firenze. 1285: 161.

B

Baard, norsk Kansler. 1289: 371.
Babbe se Johan.
Baldo Ruffoli, Købmand fra Firenze. 1285: 161.
Balke se Johan.
Bandino de Fondora, Købmand fra Lucca. 1287: 240.
Barnekow se Henrik.
Barnim 1., Hertug af Pommern. 1283: 62.
Bartholomæus: **1.** B., Biskop af Grosseto. 1283: 63. — **2.** B., Biskop af Tortiboli. 1283: 63. — **3.** B., norsk Kansler. 1287: 254.
Barvid Andersen. 1285: 162. 1290: 425.
Beckendorf se Ludolf.
Beenz se Bertram, Reiner.
Behr se Ulrich.
Bellin se Bernhard, Johan.
Belling se Henrik.
Benedikt, se ogsaa Bent: B. af Rodenbeck, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Bent: **1.** B., Dekan i Lund. 1281: (14). 1283: (73). 1285: 150. 1288: 313 (passim). 1289: 372. — **2.** B., Præst i Lund. 1285: 150. — **3.** B., gejstlig. [1284?]: 96. — **4.** B. Bosson. 1288: 330. — **5.** B. Godskalksen, Ridder. 1287: 264. — **6.** B. Vestesen, Ridder. 1287: 239. 1288: 335. 1289: 344.
Bentino Danuazati, Købmand fra Firenze. 1285: 161.
Berardus, pavelig Kammermester. 1282: 33. 1284: 90, 101.
Bernardus, se ogsaa Bernhard og Bertrandus: **1.** B., Biskop af Numana. 1283: 63. — **2.** B. Geraldi, Provincialprior for Dominikanerne i Provence. 1290: 409. — **3.** B. fra Carcasonne, pavelig Skriver. 1282: 33. — **4.** B. Guaritii, Købmand fra Montpellier. 1284: 90, 91, 102.
Bernhard (se Bertrandus, Bjarne): **1.** B., Underprior for Dominikanerne i Riga. Udat. 2. — **2.** B. 1., Greve af Anhalt. 1285: 166. — **3.** B. 2., Greve af Danneberg. 1283: 62 (passim). — **4.** B., Junker af Güstrow. 1282: 45 Tillæg. — **5.** B. 1., Fyrste af Werle. 1282: 18 (bis). — **6.** B. af Bellin, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **7.** B. af Buch, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **8.** B. af Lehsten, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Bertekow se Wilcken.
Bertold: **1.** B., Provincialprior for Dominikanerne i Lombardiet. 1290: 407, 408, 409. — **2.** B., Biskop af Slesvig. [1287]: 272, 273, 274. 1288: 306, 318. 1289: 346, 378, 380. 1290: 410. — **3.** B., Foged i Grimme. 1287: 250. — **4.** B. Böke, vendisk Ridder. 1284: 103. — **5.** B. af Jork, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **6.** B. Latekop, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **7.** B. Pren, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **8.** B. af Stortelebotle. 1283: 62.
Bertram: **1.** B. af Beenz, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **2.** B. af Eichstedt, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **3.** B. Skytte, Vasal i Estland. 1287: 239.
Bertrandus Amalrici, Kannik i Reims, siden Ærkebiskop i Arles, Tiendeindsamler i Danmark og Sverige. 1281: 6. 1282: 33,42 (passim), 50 (bis). 1284: 90, 91, 102; fejlagtigt Bernhard: 1285: 156 (bis). 1288: 284, 285.
Bindo Isquartie, Købmand fra Firenze. 1285: 157.
Birger, senere Konge af Sverige. 1282: (57). 1284: 119 (bis). 1288: 335 (bis).
Bjarne: **1.** B. af Bjarkø, norsk Stormand. 1287: 254. — **2.** B. Erlingssøn, norsk Stormand. 1285: 137 (bis).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bjørn: **1.** B., norsk Jarl. 1288: 317 (bis). — **2.** B. Pedersen. 1286: 206. 1287: 236(?). 1290: 427.
Block se Ditlev, Timme.
Blücher se Herman.
Bo: **1.** B., Biskop af Linkøping. 1285: 144, 148. — **2.** B., Biskop af Växiö. 1289: 367. — **3.** B. Bred. 1285: 141. 1288: 298 (passim).
Bonauentura, Firma i Siena: 33.
Bonde, Biskop af Slesvig. 1281: 7.
Bonino Neri, Købmand fra Firenze. 1282: 33.
Bordeke af Kahlden, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Borresow se Konrad.
Borwin se Henrik 4. B.
Brakel se Siegfried.
Brand, Degn i Lund. 1283: 73.
Brewitz se Georg.
Bricchio, Provst i Brügge. 1288: 312.
Brosio Juncti, Købmand fra Firenze. 1285: 161.
Bruneke af Warendorf, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.
Bruno: B. af Dalem, Vasal i Estland. 1287: 239. 1288: 305 (passim).
Brynjulf, Biskop af Skara. 1285: 144.
Brüsehaver se Henrik.
Brüsewitz se Nicolaus.
Buch se Anton, Bernhard, Raven.
Bugislav: B. 4., Hertug af Pommern: 1283: 62 (bis). 1284: 103, 114.
Burchard: **1.** B., Franciskanerminister i Sachsen. 1289: 359. — **2.** B. af Jesow, sachsisk Ridder. 1283: 62. — **3.** B. af Örten, Vasal i Estland. 1281: 3.
Bülow se Gotfred, Henrik, Nicolaus.
Bünau se Johan.
Büren se Didrik.
Büxhöveden se Lüders.
Böke se Bertold.

C

C., Abbed af Prémontré. 1289: 365.
Cecilie, gift med Ove Kage. 1285: 153.
Ciano Michaelis, Købmand fra Firenze. 1285: 161.
Clemens 4., Pave. 1282: 32. 1284: 99. 1285: 147 bis. 1287: 260.
Conradino, Søn af Konrad 4. af Tyskland. 1286: 214.
Crusoli, Firma i Montpellier: 90, 91, 102.
Cundis se Nicolaus.

D

Dalem se Bruno.
Dambek se Johan.
Dargaz se Volrad.
Davanzato Francisci, Købmand fra Firenze. 1288: 284.
David: **1.** (D., Provincialminister i Danmark. 1289: 350). — **2.** D., Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. — **3.** D. af Karlow, sachsisk Ridder. 1283: 62. — **4.** D. Pedersen. 1284: 114 (Segl). — **5.** D. Torstensen, Drost. 1287: 239. 1288: 335. 1289: 377, 381, 382.
Dethwig af Oertzen, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Didrik: **1.** D. af Büren, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** D. af Kahlden, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **3.** D. af Kele, Vasal i Estland. 1287: 239. — **4.** D. Vorrat, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.
Diethard af Wustrow, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.
Dino Giovanni, Købmand. 1282: 33.
Ditlev: **1.** D. Block, holstensk Ridder. 1286: 171. — **2.** D. af Parkentin, sachsisk Ridder. 1283: 62. — **3.** D. af Sehested, Ridder. 1287: 264.
Ditmar: 1288: 309, 311.
Diwitz se Nicolaus.
Dosse se Henrik.
Dotenberg, vendisk Ridder. 1284: 103.
Dragun se Markvard.
Duding, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Dutten se Johan.

E

Eberhard: **1.** E. af Kumma, Vasal i Estland. 1281: 1. — **2.** E. Moltke, rügensk Ridder. 1283: 62. 1284: 103.
Edmond, Jarl af Cornwall. 1286: 205.
Edward 1., Konge af England. 1285: 136, 142. 1286: 205.
Egidius. **1.** E., Provincialprior for Dominikanerne i Polen. 1289: (361). 1290: 407,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

408, 409. — **2.** E., Provincialprior for Dominikanerne i Spanien. 1290: 407, 408, 409.
Eichstedt se Bertram, Frederik.
Eilard af Oberghe, tidl. Høvedsmand i Reval. 1282: 44, 46.
Eixen se Gerhard.
Ekkehard: **1.** E. af Gutow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** E. Rieben, Ridder. 1283: 62.
Eler fra Kiel, holstensk Ridder. 1286: 171.
Elisabet, Datter af Hertug Johan 1. af Sachsen, ~ Hertug Valdemar 2. Eriksen af Jylland. 1289: 378 (passim).
Emecke Hake, sachsisk Ridder. 1283: 62.
Engelbert, Præst. 1289: 346.
Erenbert af Walsleben, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.
Erik: **1.** E., Abbed i Munkeliv. 1285: 137. — **2.** E. 4. Plovpenning, Konge af Danmark. 1282: 51. 1284: 94, 95, 96, 97. 1285: (166). 1286: 170, (205), 221, 226, 228. 1288: 315. — **3.** E. 5. Glipping, Konge af Danmark. 1281: (3), 7, 12. 1282: 15, 18, 19, 21, 23, 24, (31), 37, 38, 39, 40, 41, 45, 45 Tillæg, 46, 53, 54, 56, 57. 1283: 61, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 75, 76, 77, (79), (81), 82, 83, 84, (85). 1284: (89), 94 (bis), 95, (103 bis), 104, (109), 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, (118), 119 (bis), 123, 126, 127, 128, 131, 132, (133 Tillæg). 1285: (137 passim), 138, 139 (passim), (143), (145), 146, (154 passim), (155 passim), 160, 164. 1286: 167, 170, 172, 207, 215, 227, 233. 1287: 236, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 252. 1288: 278, 293, (301), (302), 306, 340?. 1289: (353), (355), (357), 370. 1290: 410, 427. — **4.** E. 6. Menved, Konge af Danmark. Udat.: 134. 1286: 222, 232?, 233. 1287: 237, 238, (239), (243), 245, 248, (252), (254), 258, (264), 268. 1288: 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 286, 295, 296, 297, 301, 302, (303), 304, (305), 307, 308, (309), 310, (311), 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 331, 333, 335 (passim), 340?. 1289: 343, (344), 347, 348, 349, 351, 353, (354), 355, (357), 360, 370, 375, 377, 381, 382, 385, 386. 1290: 390, 398, (399), (400), (401), 404, 413, 417, 428. — **5.** E. Præstehader, Konge af Norge. 1284: (96), 110, 137 (passim). 1285: 145, (154 passim), (155 passim). 1286: 205. 1287: 254. 1288: 284, 285, (317). 1289: (355), (356), 371, 373. 1290: 416. — **6.** E. 1., Hertug af Jylland. 1285: 139. 1287: 262. 1288: 316, 329. 1289: (359). — **7.** E., den senere Hertug E. 2. af Jylland. 1284: (132). 1286: (170). 1287: 264. — **8.** E. Knudsen, Junker, Drost, Hertug af Halland. 1283: 77. 1284: 95. 1289: 381. — **9.** E. Dufgalssøn, norsk. 1285: 137. — **10.** E., meklenborgsk Ridder. 1283: 62 (= Nr. 11?). — **11.** E. af Perlin, meklenborgsk Ridder. 1282: 49.
Erland (= Erland Erlandsen, udvalgt Ærkebiskop af Lund 1274—76?), se Erlend. 1288: 288.
Erlend: **1.** norsk Provst. 1285: 137. — **2.** norsk Kansler. 1287: 254. 1289: 371.
Ernke, Borger i Lund. 1283: 73.
Esbeck se Anno.
Esbern: **1.** E. Andersen. 1282: 41. — **2.** E. Jonsen fra Syv. 1283: 60.
Esger: **1.** E., Biskop i Ribe: 1288: 323. — **2.** E. Arn, Kannik i Ribe. 1283: 74. — **3.** E. Maar, gejstlig. 1282: 16. — **4.** E. Kiap. 1288: 290.
Eskil. 1283: 73.
Ette se Ætte.

F

Fakkenhawe se Hinz.
Filip fra Runby, svensk. 1288: 330.
Flotow se Henrik.
Folmer (se Volkmar) af Attendern, i Lübeck. 1290: 412.
Forensini Giovanni Alfani, Købmand fra Firenze. 1285: 157, 161.
Foss se Nicolaus.
Frederik: **1.** F., Biskop af Dorpat. [1283—84]: 85. 1284: 118. — **2.** F. 1. Barbarossa, Kejser. 1282: 56. — **3.** F. 2., Kejser. 1282: 56. — **4.** F., Søn af Beyo, fra Hamburg. 1285: 166. — **5.** F. Moltke, Høvedsmand i Reval. 1287: 238, 258 (bis). 1288: (303). 305 (passim). — **6.** F. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **7.** F. af Eichstedt,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **8.** F. Kardorff, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **9.** F. Maltzan, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **10.** F. Schmecker, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Friesach se Henrik.
Frovin Kölneren. 1288: 305 (bis).

G

G., Abbed af Prémontré. 1289: 365.
Gabriel, norsk Klerk. 1289: 371.
Gamaliel. 1285: 150.
Gaute af Tolga, norsk Stormand. 1287: 254.
Gebhard, Biskop af Brandenburg. 1283: 63.
Georg: **1.** G. af Brewitz, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **2.** G. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Gerhard: **1.** (G., Ærkebiskop af Bremen. 1285: 166.) — **2.** G., Kannik i Schwerin. 1289: 359. — **3.** G., Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. — **4.** G. 1., Greve af Holsten. 1284: 114. 1286: 172, 220. 1288: 293, 314. — **5.** G. 2., Greve af Holsten. 1283: 76. 1284: 114. 1286: 170, 172, 204. 1288: 314. — **6.** G., Greve af Hoya. 1286: 170, 172. — **7.** G. af Bocholt, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **8.** G. af Bremen, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **9.** G. af Eixen, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **10.** G. af Kröplin, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **11.** G. af Metzeke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **12.** G. af Oldendorf, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **13.** G. af Rostock, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **14.** G. Gudfredsen. 1283: 73.
Gertrud: **1.** (G., Abbedisse i Stettin. 1283: 70). — **2.** Søster til Dekanen Bent i Lund. 1285: 150.
Giacomino Alfani, Købmand i Firenze. 1285: 157, 161.
Giovanni (se Dino): **1.** G. Cimbardi, Købmand fra Lucca. 1287: 240. 1288: 312. 1289: 383. — **2.** G. Gualterotti, Købmand fra Firenze. 1285: 161.
Giselbert, Ærkebiskop af Bremen. 1289: 369.
Gisike, Biskop af Odense. [1286]: 230, 231. 1289: 362 (bis). 1290: 404.
Godeke se Gotfred.
Godekin, Kannik i Roskilde. 1285: 141.
Goldenbow se Johan.
Goritz se Nicolaus.
Gotfred, Godeke: **1.** G. af Bülow, Kannik i Schwerin. 1289: 359. — **2.** G. Allant, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **3.** G. Cremon, Raadmand i Lübeck. 1284: 118. 1290: 412. — **4.** G. Dotenberg, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **5.** G. af Greifenberg, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **6.** G. Luch, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. 1284: 103. — **7.** G. af Morum, Raadmand fra Lübeck. 1290: 412. — **8.** G. Strauss, vendisk Ridder. 1284: 103. — **9.** G. fra Svendborg, Borger i Lübeck. 1289: 388. — **10.** G. af Trebbow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Gottfried se Gotfred.
Gottschalck: **1.** G. af Polen, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** G. af Porsfeld, vendisk Ridder. 1284: 103. — **3.** G. Preen, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Gram Pedersen. 1281: 8.
Gregor: **1.** G. 9., Pave. 1281: 2. 1286: 174. 1289: 350. — **2.** G. 10., Pave. 1282: 32. 1284: 99. — **3.** G., Provincialprior for Dominikanerne i Provence. 1290: 407, 408.
Gristow se Johan.
Grube, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Gudleik: **1.** G., norsk. 1285: 137. — **2.** G. Williamssøn, norsk Ridder. 1287: 254.
Guido, Biskop af Pavia. 1283: 63.
Gunner: **1.** G., i Håstad. 1285: 150 (bis). — **2.** G., Præst. 1285: 150.
Gunzelin: **1.** G., Kustos i Thüringen. 1289: 359. — **2.** G. 1., Greve af Schwerin. 1283: 75.
Gutorm Gyridssøn, norsk Stormand. 1287: 254.
Gutow se Ekkehard.
Guzlav, Provst i Bergen paa Rügen. 1289: 376.
Gützkow se Adam, Jaczo, Verenbert.
Görke se Richard.

H

Haagen, se ogsaa Haakon: **1.** H., Ærkedegn i Lund. 1283: 73. — **2.** H., Tjener hos Dekanen Bent i Lund. 1285: 150.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Haakon: **1.** H., den senere H. 5., Konge af Norge, Hertug. 1288: 254. 1287: 317. 1289: 371, 373. — **2.** H. Regnvaldssøn. 1285: 137.
Halt, Landmester i Livland. 1290: 422.
Hartlev, Borger i Lund. [1283—84]: 86.
Hartvig: **1.** H. Metzeke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** H. af Retschow, sachsisk Ridder. 1282: 62. — **3.** H. Ulv, slesvigsk Ridder. 1287: 264.
Hasenkopf se Ludolf.
Hasso af Wedel, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.
Hedikke Skræder, Borger i Lund. 1283: 73.
Heidenreich af Lohe, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Heino Schack af Lüneburg, sachsisk Ridder. 1283: 62.
Helmerich, Kapellan hos Fyrst Vizlav 2. af Rügen. 1284: 103.
Helmold: H. 3., Greve af Schwerin. 1282: 18, 49. 1283: 62 (passim), 75. 1284: (103), 114. 1286: 172. 1287: 264. 1288: 329. 1289: 359.
Helrik, slesvigsk Ridder. 1287: 264.
Helvig, Datter af Grev Gerhard 1. af Holsten. 1288: 293 (passim).
Henning: **1.** H. af Kramon, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** H. af Stralendorf, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Henrik: I gejstlige: **1.** H., Biskop af Linköping. 1281: 6. 1282: 33 (passim). 1285: 148. — **2.** H., Prior i Antvorskov. 1283: 77. 1284: 95, 114, 116. 1286: (170), 232. 1288: 275, (281), 283, (289), (301), 304, 335. 1289: (384). — **3.** (H., Abbed i Cismar. 1288: 314.) — **4.** H., Abbed i Dünamünde. 1281: (1). 1282: 22. — **5.** H., Magister, Kannik i Dorpat. 1281: 1. — **6.** H., Kannik, senere Ærkedegn i Lund. 1285: 150 (bis). 1290: 392, 418. — **7.** H. Postock, Kannik i Reval. 1281: 1, 3. — II verdslige: **8.** H. Löve, Hertug af Bayern og Sachsen. 1282: 56. — **9.** (H. 1., Hertug af Brunsvig. 1284: 103). — **10.** H. 2. (Henneke), Fyrste (Junker) af Meklenborg. 1283: 62 (passim). 1284: (103). 1286: 172. 1287: 264 (bis). — **11.** H. 4. (Borwin), Fyrste af Rostock. 1283: 62 (passim). 1284: (103). — **12.** H. 1., Greve af Schwerin. 1283: 75 (bis). — **13.** H. 1., Fyrste af Werle. 1283: 62 (passim). 1284: (103), 114. 1290: 413. — **14.** H., Greve af Gleichen: 1283: 76. 1284: 95, 110, 111, 114, 116. 1288: 335. — **15.** H. Alwerslo. 1286: 171. — **16.** H. af Barnekow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **17.** H. af Belling, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **18.** H. Brüsehaver, vendisk Ridder. 1284: 103. — **19.** H. af Bülow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **20.** H. af Dosse, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **21.** H. af Flotow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **22.** H. af Friesach, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **23.** H. Heiden, vendisk Ridder. 1284: 103. — **24.** H. Katt, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **25.** H. af Kuren, holstensk Ridder. 1288: 314. — **26.** H. af Lode, Vasal i Estland. 1287: 239. — **27.** H. af Lohe, meklenborgsk Ridder. 1282: 49. — **28.** H. af Meldingen, vendisk Ridder. 1284: 103. — **29.** H. af Osten, vendisk Ridder. 1284: 103. — **30.** H. Pape. rügensk Ridder. 1283: 62. — **31.** H. af Reval, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **32.** H. den røde (Rufus), Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **33.** H. Schacht, Raadmand i Kiel. 1286: 171. — **34.** H. Solder, holstensk Ridder. 1288: 314. — **35.** H. Steneke, Borgmester i Lübeck. [1286]: 232. 1290: 412. — **36.** H. Storm, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **37.** H. Sømer, Møntmester i Odense. 1285: 138. — **38.** H. af Thun, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **39.** H. af Tribsees, rügensk Ridder. 1287: 250. — **40.** H. af Wacke, Vasal i Estland. 1286: 207. — **41.** H. Wolf (Lupus), meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Herlug: **1.** H. Kjeldsen. 1282: 20. — **2.** H. Thomsen. 1282: 43.
Herman: **1.** H., Biskop af Schwerin. 1283: 75. 1284: (103). 1286: 172. 1288: 329. 1289: 359. **2.** H., Biskop af Ösel. [1283—84]: 85. — **3.** H., Provincialprior for Dominikanerne i Tyskland. 1289: (361). 1290: 407, 408, 409. — **4.** H., Abbed i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Colbaz. 1283: 70 bis. — **5.** H., Prior for Dominikanerne i Straussberg. 1289: 361. — **6.** H. af Hertele, Kannik i Reval. 1281: 3. — **7.** H. Avegge, Vasal i Estland. 1287: 239. 1288: 305 (bis). — **8.** H. af Blücher, meklenborgsk Ridder. 1282: 49. — **9.** H. af Langeworde, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **10.** H. Musteke, vendisk Ridder. 1284: 103. — **11.** H. af Redern, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **12.** H. Schwarz (Niger), Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **13.** H. af Vitzen, vendisk Ridder. 1284: 103.

Herming: **1.** H., Kannik i Roskilde. 1288: 309 (bis), 311 (bis). — **2.** Gejstlig i Uppsala. 1286: 174 (passim).

Hildebrand, se ogsaa Ildebrando: H. Lünig, Raadmand i Kiel. 1286: 171.

Hinz(e): **1.** H. Fakkenhawe, Foged i Stege. 1290: 391. — **2.** H. af Lohe, Ridder. 1282: 18.

Holk, Foged i Järvamaa. 1288: 305.

Honorius 4., Pave. 1285: 134, 135, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 163. 1286: 168, 174, 175, 176—203, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 224. 1287: 235, 240. 1288: 284.

Hugo, Kardinalpresbyter af Sta. Sabina. 1290: 407, 408, 409.

Huguitio (= Uguccio), Sognepræst i Castiglione, Tiendeindsamler i Danmark, Norge og Sverige. 1282: (33). 1285: 156, 157, 158, 159, 160, 163. 1286: 168, 216. 1287: 284, 285.

Humbald, Magister. 1284: 130.

Hungersdorf se Rudolf.

Huxol, vendisk Ridder. 1284: 103.

I

Ildebrando Brunetti, Købmand i Firenze. 1285: 157, 161.

Inge, Stig Andersens Søsterdatter. 1290: 416.

Ingeborg: **1.** I., Datter af Erik 4. Plovpenning, ~ Kong Magnus Lagabøter af Norge. 1284: 94, 97. 1285: 137. 1286: (170), 221, 225, (226). — **2.** I., Datter af Kong Magnus Ladulås af Sverige, ~ Erik 6. Menved. 1288: 335 (passim).

Ingemand, Tjener hos Dekanen Bent i Lund. 1285: 150.

Ingerd, Barvid Andersens Enke. 1285: 162. 1290: 425.

Ingvar, Biskop af Roskilde. 1281: 5, 7. 1282: 17, 34, 35, 45, 45 Tillæg. 1283: (58), 61, 76. 1284: 95, 114 (Segl), (126), 128, 129. 1285: 139, 141, 164. 1286: 175. 1287: 255, 260. 1288: 294 (bis), 298, 309 (bis), 311, 315, 320, 328, 339. 1289: 345, 352, 374, 385, 387. 1290: 394, 402, 403.

Innocens: **1.** I. 3., Pave. 1284: 107. — **2.** I. 4., Pave. 1286: 198. 1288: 319 (passim).

Isak Gautessøn, norsk Stormand. 1287: 254.

Israel, gejstlig. 1288: 330 (bis).

Iver Gudløgssøn, norsk. 1285: 137.

J

J., Abbed i Ringsted. 1286: 215.

Jaczo af Gützkov, vendisk Ridder. 1284: 103.

Jakob: **1.** J., Kardinaldiakon af Sta. Maria in Cosmedin. 1282: 25. — **2.** J., Kardinaldiakon af Sta. Maria in Via Lata. 1282: 32 (bis). 1284: 99 (bis). — **3.** J. Savelli (de Sabello), Kardinal. 1282: 33. — **4.** J. Erlandsen, Ærkebiskop af Lund (Biskop af Roskilde). 1282: 32, 34. 1283: 73. 1284: 99. — **5.** J., Ærkebiskop af Uppsala. 1285: 148. — **6.** J., Biskop af Slesvig, Kansler. 1282: 45, 52. 1283: 61, 76, 77. 1284: 94, 95, 107, 110, 111, 114, 116. 1286: 170. — **7.** J. Dacus, Kannik i Lund. 1289: 342. — **8.** J., Ærkedegn Haagens Klerk. 1283: 73. — **9.** J., Magister, Notar. 1289: 359. — **10.** J., Vikar. 1285: 150. — **11.** J. Nielsen, Junker, Greve af Halland. 1281: 7. 1282: 20, 52. 1283: 75 (bis), 76. 1284: 93, 94, 95, 110, 111, 114, 116. 1286: 167, 221. 1287: 245. 1288: 317 (bis). 1289: 357. — **12.** J. Bjærg. 1284: 120. — **13.** J. Flep fra Lolland. 1285: 139. — **14.** J. Havre, Ridder. 1281: 4. — **15.** J. Hildulfsen. 1290: 418. — **16.** J. Lille, Ridder. 1282: 20.

Jarpulv. 1285: 150.

Jens, se ogsaa Johan, Jon, Johannes: I gejstlige: **1.** J. 1. Dros, Ærkebiskop i Lund. 1281: (3), 7. 1282: 25, 26, 27, 28, 29, 30,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

31, 45. 1283: (58) 61, 71, 73, 74, 76. 1284: 95, 98, 123. 1285: 139, 150, 164. 1286: 174, 175 (bis), 219. 1287: (243), 251. 1288: 288, 294, 298 (passim), 299, 319. 1289: 368?, 396. 1290: 410. — **2.** J. 2. Grand, Ærkebiskop i Lund, Domprovst i Roskilde. 1283: 58 (bis), (59). 1285: 162. 1287: (242), (243), (244). 1288: 309, 311, 320. 1289: 352, 353, 354, 355, (356), (357), 368, 372. 1290: 393, 394, 395, 396, 397, 398, (399), (400), (401), 402 (passim), 403, 405, 406, 418, 421, (424). — **3.** J. 1., Biskop af Aarhus. 1288: 318. 1289: 349. 1290: 404, 416, 426. — **4.** J. 2., Biskop af Odense. 1281: 7. 1282: 45, 52. 1283: 61, 76. 1284: 94, 110, 111, 114, 116. 1285: 139. 1286: 170, 175. 1288: 298 (bis). — **5.** J. 1., Biskop af Reval. 1281: 1, 2, 3, 7 (bis), 10. 1282: 15 (bis), (23), 39, 40. 1283: 61 (bis), 64, 65, 67, 76, 81, 85. 1284: 89, 123. 1287: 239. 1288: (305). — **6.** J., Kannik i Aarhus, Provst i Himmersyssel. 1285: 173 (bis). — **7.** J., Kannik og Ærkedegn i Roskilde. 1288: 287, 291, 309, 311, 315. 1290: 411. — **8.** J. Ærkebiskops, Kannik i Roskilde. 1288: 311. — **9.** J. Rude (Ryde), Kannik i Roskilde. 1288: 294, 298 (passim), 309, 311. 1290: 411. — **10.** J. Sibrandsen, Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311 (bis). — **11.** J. fra Slagelse, Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311 (bis). — **12.** J., Kannik i Viborg. 1282: 32. 1284: 99 (bis). — **13.** J. Kok, Magister. 1288: 294 (passim), 298. — **14.** J., Præst. 1284: 117. — **15.** J., Sognepræst i Lund. 1283: 73. — **16.** J. Margretesen, Præst i Lund. 1288: 288 (passim). — **17.** J., Munk i Esrom. 1290: 423. — II verdslige: **18.** J. Andersen. 1289: 344. — **19.** J. Baardsen fra Fyen. 1285: 139. — **20.** J. Basse. 1289: 343. — **21.** J. Bosen. 1290: 418 (passim). — **22.** J. Ebbesen. 1282: 43 (= Nr. 23?). — **23.** J. Ebbesen. 1288: 338, 339. — **24.** J. Esre. 1290: 416. — **25.** J. Godskalksen. 1288: 290, 292. — **26.** J. Grubbe, Ridder. 1284: 94, 121. — **27.** J. Holgersen. 1281: 8. — **28.** J. Jonsen. 1284: 110, 111, 114 (= Jon Jonsen Lille?). — **29.** J. Kanne. 1290: 418. — **30.** J. Knudsen. 1289: 380. — **31.** J. Maltesen. 1287: 264. — **32.** J. Mikkelsen. 1282: 21. — **33.** J. Paa. 1290: 423. — **34.** J. Ponsim (?). 1282: 54. — **35.** J. Simonsen. 1282: 43. — **36.** J. Sjællandsfar, Høvedsmand i Reval. 1288: 301, 302, 304. 1290: (422?). — **37.** J. Tolfsen. 1290: 418 (passim), 419. — **38.** J. Urne, Ridder. 1283: 78 (bis), 79 (passim). 1285: 152 (bis). 1288: 290, 292. 1290: 410 (passim). — **39.** J. Ødgersen. 1285: 162 (passim).

Jesewitz se Werner.

Jesow se Burchard.

Johan, se ogsaa Jens, Jon, Jöns, Johannes: I gejstlige: **1.** J., Ærkebiskop af Uppsala. 1290: 424 (bis). **2.** J. 1., Ærkebiskop af Riga. 1282: 22. [1283—84]: 85. — **3.** J., Biskop af Ermeland. 1281: 1. — **4.** J., Provst i Riga. 1282: 22. — **5.** J. fra Verden, Kapellan hos Fyrst Vizlav 2. af Rügen. 1288: 305. — **6.** J., Kapellan. 1289: 359. — II verdslige: **7.** J. 1., Greve af Holsten. 1285: 166. — **8.** J. 2., Greve af Holsten. 1283: 68, 69. 1284: 114. 1286: 170, 171, 172. — **9.** J. 2., Fyrste af Meklenborg. 1283: 62 (passim). 1284: (103). — **10.** J. 3., Fyrste (Junker) af Meklenborg. 1283: 62 (passim). 1284: (103). 1286: 172. — **11.** J. 2., Fyrste af Rostock. 1283: 62 (passim). 1284: (103). — **12.** J. 1., Hertug af Sachsen. 1283: 62 (passim). 1284: (103), 114. 1286: 172. 1289: 378. — **13.** J. 1., Fyrste af Werle. 1283: 62. 1284: (103). — **14.** J. af Altenfliess, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **15.** J. af Asela, Vasal i Estland. 1287: 239. — **16.** J. Babbe, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **17.** J. af Balke, sachsisk Ridder. 1283: 62. — **18.** J. af Bardewik, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **19.** J. af Bellin, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **20.** J. af Bünau, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **21.** J. af Dambek, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **22.** J. af Doway, Raadmand i Lübeck. 1287: 238. 1288: 278, 303, 305. 1290: 412. — **23.** J. af Dutten, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **24.** J. Fisker (Piscator), Raadmand i Lübeck. 1290:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

412. — **25.** J. af Goldenbow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **26.** J. af Greifenberg, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **27.** J. af Gristow, vendisk Ridder. 1284: 103. — **28.** J. af Haderslev, Raadmand i Lübeck. 1290: 412, 414, 415. — **29.** J. Hobe, vendisk Ridder. 1284: 103. — — **30.** J. Hvid (Albus), Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **31.** J. Kabold, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **32.** J. Kotze, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **33.** J. af Krumesse, sachsisk Lejesvend. 1283: 62. — **34.** J. af Lipe, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **35.** J. den enøjede, holstensk Ridder. 1288: 314. — **36.** J. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **37.** J. Mördere, vendisk Ridder. 1284: 103. — **38.** J. af Nauen, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **39.** J. Olde, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **40.** J. af Osten, vendisk Ridder. 1284: 103. — **41.** J. af Rigamünde, Borger i Riga. 1288: 305. — **42.** J. Runese, Raadmand i Lübeck. 1289: 388. 1290: 412. — **43.** J. af Schneidlingen, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **44.** J. af Sperrenwalde, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **45.** J. af Starkow, vendisk Ridder. 1284: 103. — **46.** J. af Sydow, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **47.** J. Tater, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **48.** J. Todos Søn, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **49.** J. af Wacke, estnisk Ridder. 1286: 207. **50.** J. af Waiatu, Vasal i Estland. 1287: 239. — **51.** J. af Wrangel, estnisk Ridder. 1282: 38. 1288: 305 (bis). — **52.** J. af Zarnin, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.

Johannes, se Jens, Johan, Jon, Jöns: **1.** J. 21., Pave, tidligere Kardinalbiskop af Tusculum. 1282: 32. 1284: 99. — **2.** J., Kardinalbiskop af Tusculum, legatus de latere. 1286: 176—203, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 217, 218. 1287: 235, 240, 242, (243), 256, 259, 261, 266. 1288: 312 (passim). 1290: 411. — **3.** J. Euellinus, Biskop (af Avella?). 1283: 63. — **4.** J., Generalmagister for Dominikanerordenen. 1289: 361. — **5.** J., Abbed i Eldena. 1283: 70.

Jon (Jens, Johan, Johannes, Jöns): **1.** J., Abbed i Løgum. 1283: 78, (79). 1285: (152). 1290: (410). — **2.** J. Bille, Kannik i Lund. 1289: 379. — **3.** J. Brynjolfssøn, norsk Stormand. 1287: 254. — **4.** J. Iversen, Ridder. 1283: 74 (bis). 1284: 121. — **5.** J. Jonsen Lille. 1282: 19, 21. 1283: 61, 86. 1284: 93, 94. 1285: 139, 143, 146 (bis), 151. 1288: 283, 289, 335. 1289: 345, 360, 381, 389. 1290: 404.

Jordan: **1.** J. af Kröplin, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** J. den fede (Pingvis), Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **3.** J. af Wacke, estnisk Ridder. 1286: 207.

Jork se Bertold.

Josef, Præst i Rørby. 1288: 309, 311.

Juliane: **1.** J., Jakob Havres Enke. 1281: 4, 8. — **2.** J., Tule Bosens Datter. 1287: 265.

Jutta, Datter af Erik 4. Plovpenning. 1282: 51 (bis). 1284: 94, 95, 96. 1286: (170), 221, (226).

Jöns Engels. 1288: 330 (bis).

K

Kabold se Johan, Ludwig.

Kahlden se Bordeke, Didrik.

Kalant se Nicolaus.

Kalle Svenningsen. 1285: 139.

Kamp, holstensk Foged. 1286: 171.

Kardorff se Frederik, Siegfried.

Karl: **1.** K. af Anjou, Konge af Sicilien. 1282: (33). 1284: 101. — **2.** K., Søn a. Dekanen. 1283: 73. — **3.** K., svensk. 1288: 330 (bis). — **4.** K. Esbernsen. 1284: 114 (Segl). — **5.** K. Ingeborgsen. 1284: 96.

Karlow se David.

Katt se Henrik.

Keding se Ludwig.

Kele se Didrik.

Ketelhodt se Mathias.

Kivel se Dikrik, Tidemann.

Klaus (se Nicolaus): **1.** K., Junker til Rostock. 1290: 413. — **2.** K. = Nicolaus 3. af Werle. 1290: 413. — **3.** K., Vasal i Estland. 1288: 301.

Kleist se Konrad.

Knud: **1.** K. Provst i Viborg. 1288: 348. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. K. Pedersen, Degn. 1288: 313. 1289: 372. — **3.** K., Hertug af Halland. 1284: 95. — **4.** K., 1283: 73. — **5.** K. Snubbe. 1283: 78. 1290: 410 (bis).

Konrad: I gejstlige: **1.** K., Biskop i Ratzeburg. 1288: 329. 1289: 359, 378. — **2.** K., Provst i Erne. 1281: 1. — **3.** K. fra Königsberg, Kustos i Halle. 1289: 359. — **4.** K., Kannik i Schwerin. 1289: 359. — **5.** K., Guardian i Schwerin. 1289: 359. — II verdslige: **6.** K. 4., tysk Konge. 1286: 214. — **7.** K. 1., Markgreve af Brandenburg. 1284: 103 (passim). 1287: 252. 1290: 413. — **8.** K., 1283: 73. — **9.** K. af Borresow, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **10.** K. Franz, Borger i Roskilde. 1285: 162. 1290: 423. — **11.** K. Kleist, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **12.** K. Moltke, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. 1284: 103. — **13.** K. af Oderberg, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **14.** K. Stalbuk. 1288: 305.

Kotze se Johan.

Kramon se Henning.

Kristian: **1.** K. 2., Biskop i Ribe. 1288: 318, 322, 323, 341. 1289: 343, 380. 1290: 404, 410. — **2.** K., Kannik i Lund. 1290: 418. — **3.** K., Vasal i Estland. 1288: 301. — **4.** K. Kube. 1289: 344. — **5.** K. Pez. 1290: 417. — **6.** K. Tros, Ridder. 1284: 121.

Kristine: **1.** K., Enke efter Jakob Bjærg. 1284: 120 (bis). — **2.** K., Enke efter Kammermesteren Niels. [1286]: 231. — **3.** K., Enke efter Uffe Tang. 1281: 8.

Kristoffer: K. 1., Konge af Danmark. 1282: (21), 45 Tillæg, 56. 1284: 132. 1286: (205).

Krummesse se Johan.

Kröplin se Gerhard, Jordan.

Kuthdorp se Siegfried.

L

Lage: **1.** L. Bondesen. 1283: 74. — **2.** L. Hose. [1286]: 230 (bis).

Lambert af Mangoldshagen, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.

Langenworde se Herman.

Lapi Ugonis Spine, Købmand og Firma i Firenze. 1285: 157, 161. 1288: 284.

Lars: **1.** L., Biskop i Viborg. 1288: 318. — **2.** L., Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. — **3.** L., Kannik i Uppsala. 1289: 366, 367. **4.** L., Dekan i København. 1282: 17. — **5.** L., Prior for Dominikanerne i Sigtuna. 1288: 330 (bis). — **6.** L., Magister i Lund. 1285: 150. — **7.** L., Præst i Lund. 1285: 150. — **8.** L., Præst. 1283: 73. — **9.** L. Pedersen. 1290: 427. — **10.** L. Tygesen, Marsk. 1282: 54. 1283: 77. 1284: 110, 111, 114. 1289: 349. — **11.** L. Tygesen, Ridder i Sønderjylland. 1287: 264.

Latekop se Bertold.

Latinus, Kardinalbiskop af Ostia. 1282: 32. 1284: 99. 1290: 407, 408, 409.

Lene, estnisk Frue. 1288: 301.

Lehsten se Bernhard.

Levke af Pordus, Vasal i Estland. 1287: 239.

Lipe se Johan.

Lodin: **1.** L., norsk Mærkesmand. 1285: 137. — **2.** L. Lappe, norsk Ridder. 1287: 254.

Lohe se Heidenreich, Henrik, Hinz, Markvard.

Luch se Gotfred.

Lucie, Nonne i Lund. 1283: 73.

Ludolf: **1.** L. af Beckendorf, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **2.** L. Hasenkopf, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **3.** L. af Kuren, holstensk Ridder. 1288: 314. — **4.** L. Maltzan, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **5.** L. af Schlagsdorf, vendisk Ridder. 1284: 103. — **6.** L. af Travemünde, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.

Ludwig: **1.** L. Kabold, vendisk Ridder. 1284: 103. — **2.** L. Keding, vendisk Ridder. 1284: 103.

Lydeke: **1.** L., Foged i Roskilde. 1285: 162 (= Nr. 2?). — **2.** L. (Hermansen). 1286: 206. 1287: 236. 1290: 427. — **3.** L. Møn. 1286: 206. — **4.** L., svensk. 1286: 221.

Lüders af Büxhöveden, Vasal i Estland. 1288: 305.

M

Mads (se Mathæus): **1.** M., Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. 1290: 411. — **2.** M. 1289: 360. — **3.** M. Jensen. 1288: 338. — **4.** M. Odbertsen, Borger i Roskilde. 1283: 60. — **5.** M. Taa. 1282: 43.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Magnus (se Mogens): **1.** M., Ærkebiskop af Uppsala. 1285: 148. 1286: 174 (bis), 175. 1288: 319. 1289: 368 (bis). — **2.** M. Ladulås, Konge af Sverige. 1282: 57. 1284: (96), 119 (bis). 1285: (137 bis), 143, (145), 154, 155. 1286: 204. 1287: (264). 1288: 293, 330 (bis), 335 (passim). 1289: (355). — **3.** M. Gregersen, svensk. 1288: 330 (passim). — **4.** M. Jönsson, svensk. 1288: 330 (bis).

Maltzan se Frederik, Ludolf.

(Mangold, Landmester i Livland. 1282: 48).

Mangoldshagen se Lambert.

Margrete: **1.** M., Nonne i Lund. 1283: 73. — **2.** M. ~ Kristoffer 1. 1281: (3), 7. 1282: (15), 44, 51, (56). 1283: 82, (85). 1284: 132. — **3.** M., Datter af Erik 5. Glipping, ~ Birger af Sverige. 1282: (57). 1284: 119 (bis). 1288: 335 (bis). — **4.** M., Datter af Junker Abel. 1282: 18, 49. — **5.** M., Datter af Hertug Erik 1. af Jylland. 1287: 264. 1288: 329 (passim). 1289: 359.

Markvard: **1.** M., Borger i Lübeck. 1288: 278, 303. — **2.** M. af Dargun, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **3.** M., Søn af Hildemar, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **4.** M. af Kusfeld, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **5.** M. af Lohe, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **6.** M. af Platen, rügensk Ridder. 1287: 250. — **7.** M. Plator, dansk. 1290: 417. — **8.** M. Solder, holstensk Ridder. 1288: 314.

Marsilius, Kapellan hos Fyrst Vizlav 2. af Rügen. 1287: 250.

Martin (se Morten): **1.** M. 4., Pave. 1281: (3), 11, 13, 14. 1282: 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 42, 48, 50. 1283: 59, 63, 80, (81). 1284: 90, 91, 99, 101, 102, 119. 1285: 135, 156, 163. 1286: 168. — **2.** M., Dominikaner fra Spanien. 1289: 361. — **3.** M. le Engleys, Købmand fra Danmark. 1285: 136, 142.

Mathias: **1.** M. Ketelhodt, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **2.** M. Puke, Borger fra Gotland. 1288: 305.

Mathæus: **1.** M., Kardinaldiakon af Sta. Maria in Portico. 1289: 350. — **2.** M. Moltke, rügensk Ridder. 1283: 62. 1284: 103.

Maynetto Raynaldi, Købmand fra Firenze. 1282: 33.

Mechtilde, ~ Kong Abel. 1285: (166). 1288: 314.

Meinhard af Querfurt, Landmester i Preussen. 1290: 422.

Meldingen se Henrik.

Merete (se Margrete), Husholderske hos Ærkedegn Haagen. 1283: 73.

Metzeke, se Gerhard, Hartvig.

Mikkel: **1.** M., Dreng. 1285: 150. — **2.** M. Assersen. 1287: 237.

Mogens (se Magnus): **1.** M., Abbed i Esrom. 1283: 70. 1286: 169. — **2.** M., Kannik i Viborg. 1284: 99 (bis). — **3.** M. Bentsen. 1283: 71 (passim). — **4.** M. Pedersen. 1285: 139. — **5.** M. Skaaning. 1283: 61. 1285: 139. 1289: 344. 1290: 417. — **6.** M. Æst. 1283: 73.

Moltke se Eberhard, Frederik, Georg, Johan, Konrad, Mathäus.

Mor, Vasal i Estland. 1288: 305.

Morten Mogensen, Magister, Kansler. 1288: 289, 304, 308, 309, 311, 325, 326, 327, 333, 335. 1289: 344, 347, 349.

Mozi, italiensk Firma: 33.

Munio, Generalmagister for Dominikanerordenen. 1290: 407, 408, 409.

Musteke se Herman.

Mördere se Johan.

N

N., Prior for Dominikanerne i Roskilde. 1282: 16.

Narwe, Biskop i Bergen. 1285: 137 (bis).

Nauen se Johan.

Navne Jønnesen, Ridder i Sønderjylland. 1287: 264.

Neuenkirchen se Rudolf.

Nicolaus se ogsaa Klaus, Niels, Niklot: I gejstlige: **1.** N. 3., Pave. 1282: 26, 32 (bis). 1284: 99 (bis). — **2.** N. 4., Pave. 1288: 284, 285, 293, (298), 299, 329, 332. 1289: 342, 346, 350, 359 (366), 367, 368 (bis), 378. 1290: 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 402, 405, 406, 409, 416, 421. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3. N., Provincialprior for Dominikanerne i Lombardiet. 1290: 408. — **4.** N., Prior for Dominikanerne i Glogau. 1289: 361. — II verdslige: **5.** N. 1., Greve af Schwerin. 1282: 18, 49. 1283: 62 (passim), 75. 1284: 114. 1286: 172. — **6.** N. (Klaus, Niklot), Fyrste af Rostock. 1283: 62 (passim). 1284: (103), 114. 1290: 413. — **7.** N. 3. (Klaus), Fyrste af Werle. 1290: 413. — **8.** N. af Brüsewitz, meklenborgsk Ridder. 1282: 18. — **9.** N. af Bülow, meklenborgsk Lejesvend. 1283: 62. — **10.** N. af Cundis, Vasal i Estland. 1288: 305. — **11.** N. af Diwitz, rügensk Ridder. 1283: 62. 1284: 103. — **12.** N. Foss, meklenborgsk Ridder. 1282: 18, 49. — **13.** N. af Goritz, holstensk Ridder. 1286: 171. — **14.** N. Hahn, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **15.** N. af Haversford, Vasal i Estland. 1287: 239. — **16.** N. af Kalant, vendisk Ridder. 1284: 103. — **17.** N. af Ojakiila = N. af Cundis (se Johansen S. 870). 1287: 239.

Nicoluccio Honesti, Købmand fra Lucca. 1287: 240.

Niels (se Nicolaus, Klaus, Niklot): I gejstlige: **1.** N. 1., Biskop af Børglum. 1283: 76. 1285: 139. 1286: 170. 1287: 263. 1288: 289, 318. 1290: 404. — **2.** N., Provst i Salling, udvalgt Biskop af Viborg. 1282: 32 (passim). 1284: 99 (passim). — **3.** N., Abbed i Esrom. 1290: (418), 423, (425). — **4.** N., Abbed i Sorø. 1285: (141). 1288: (294), 298, 299. 1290: (390), 394. — **5.** N., Dekan i Uppsala. 1289: 366, 367. — **6.** N. Bassebæk, Kannik i Lund. 1283: 73 (bis). — **7.** N. Gregersen, Kannik i Lund. 1285: 150. 1289: 379. — **8.** N., Prior for Benediktinerne i Odense. 1281: (11). 1285: 152. 1286: (215). 1287: (237). 1288: (300), (325), (326). — **9.** N., Provst i Odense. 1285: 152. 1288: (300). — **10.** N. Pir, Kannik i Ribe. 1281: 11. — **11.** N., Provst, Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. — **12.** N. Biskops, Kannik i Roskilde. 1288: 309, 311. — **13.** N. Vinder, Kannik i Roskilde. 1285: 162. — **14.** N., Lektor i Lund. 1289: 361. — **15.** N., Præst i Geslev. 1288: 287. — II verdslige: **16.** N. 1., Greve af Halland. 1283: 75 (passim). — **17.** N. 2., Greve af Halland. 1282: 52. 1283: 75 (passim), 76. — **18.** N. (Erlandsen), Gælker. 1282: 19, 21. 1283: 61. 1284: 95. 1285: 139. — **19.** N., Kammermester. [1286]: 231. — **20.** N. Absalonsen. 1289: 345, 385. — **21.** N. Andersen. 1282: 41. — **22.** N. Andersen, Søn af Kammermesteren Anders. [1286]: 231. — **23.** N. Assersen. 1287: 237. — **24.** N. Bosen, Foged i Vordingborg. 1287: 239. — **25.** N. Bæk. 1283: 73. — **26.** N. Drukken. 1282: 43. 1285: 141. — **27.** N. Gudfredsen, Borger i Roskilde. 1285: 162. — **28.** N. Hak, Marsk. 1282: 52. 1284: 94. 1290: 417. — **29.** N. Hallandsfar. 1283: 83. 1287: 254. — **30.** N. Hamundsen. 1289: 344. — **31.** N. Henriksen. 1289: 344. **32.** N. Hermansen, Foged i Roskilde. 1282: 41. 1283: 60. 1284: 106. 1286: 206. 1287: 236. 1290: 427. — **33.** N. Ingemarsen. 1282: 16. — **34.** N. Jakob. 1288: 290. — **35.** N. Jonsen, Væbner. 1282: 20. — **36.** N. Juul fra Jylland. 1285: 139. — **37.** N. Jyde, Kansler. 1281: 7. 1282: 38. 1283: 58 (bis). — **38.** N. Jyde, norsk: 1287: 254. — **39.** N. Knudsen. 1282: 52. 1284: 94, 110, 111, 114, 116. 1287: 254. — **40.** N. Knudsen, Ærkedegn Haagens Brodersøn. 1283: 73. — **41.** N. Knudsen Stinte, i Sønderjylland. 1288: 290. — **42.** N. Kul. 1283: 73. — **43.** N. Larsen. 1288: 297. — **44.** N. Lendi, Foged i Ribe. 1282: 54. 1283: 67. — **45.** N. Mandrup. 1286: 167. — **46.** N. Mathiesen fra Ishøj. 1283: 60. — **47.** N. Mogensen. 1289: 379. — **48.** N. Rane, Væbner. 1282: 20. — **49.** N. Skaaning. 1283: 73. — **50.** N. Torkilsen. [1288:] 341. — **51.** N. Tygesen. 1282: 21. — **52.** N. Tøndering, Ridder. 1284: 121. — **53.** N., norsk. 1285: 137.

Niklot, norsk Præst. [1284]: 96.

O

Oda, Datter af Grev Gunzelin 1. af Schwerin, ~ Grev Niels 1. af Halland. 1283: 75 (bis).

Oderberg se Konrad.

Odvard: **1.** O. af Lode, Foged i Reval. 1283: 64. 1287: 239. 1288: 305 (passim). —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

2. O. af Sorsever, Vasal i Estland. 1287: 239. — **3.** O. af Ülsen, Vasal i Estland. 1287: 239.
Oertzen se Dethwig.
Oldendorf se Gerhard.
Oluf: **1.** O., Provincialprior for Dominikanerne i Danmark. 1288: 330 (bis). 1289: 361 (Forlæg: Augustin). 1290: 407, 408, 409. — **2.** O., Abbed i Holmekloster. 1281: (11?). 1286: 215. — **3.** O. Bjørnsen, Kannik i Roskilde. 1285: 141. 1287: 255. 1288: 309, 311. 1290: 411. — **4.** O., Pebling hos Dekanen Bent i Lund. 1285: 150. — **5.** O. Dal. 1288: 290, 292. — **6.** O. Lunge. 1282: 43. 1285: 140. 1287: 255. 1288: 328. 1290: 427. — **7.** O. Næse. 1290: 425. — **8.** O. Rostock. 1285: 140. — **9.** O. Tagesen. 1282: 20. 1285: 139. 1289: 381. — **10.** O. Val. 1283: 73.
Osten se Henrik, Johan.
Otto: **1.** O., Ærkedegn i Aarhus. 1284: 120. 1286: (173). 1290: (426). — **2.** O. 4., Markgreve af Brandenburg. 1284: 103. 1287: 248, 252. — **3.** O. 1., Hertug af Brunsvig. 1285: 166. — **4.** (O. 2., Hertug af Lüneburg. 1284: 103). — **5.** O., Greve af Ravensberg. 1282: 20, 38, 45, 45 Tillæg. — **6.** O. af Plön, Ridder. 1287: 264. — **7.** O. af Reventlow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **8.** O. Tuesen, Vasal i Estland. 1281: 3. — **9.** O. Wackerbart, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Ove Kage, Væbner. 1285: 153. 1287: 254.

P

Pape se Henrik.
Parkentin se Ditlev.
Peder (se ogsaa Peter, Petrus): I gejstlige: **1.** P. Ingridsen. Biskop i Aarhus. 1920: 426. — **2.** P. Skjalmsen, Biskop i Roskilde. 1282: 34. — **3.** P. 1., Biskop i Viborg. 1281: 7. 1282: 32 (passim), 45, 45 Tillæg. 1283: 61, 76. 1284: 95, 99 (passim). 1285: 139, 165. 1286: 219, 224. — **4.** P., Abbed i Næstved. 1286: 215. 1290: (394). — **5.** P. Agnessøn, Kannik i Lund. 1286: 174 (passim). 1289: 368 (bis). — **6.** P. Truedsen, Kannik i Lund. 1283: 73. 1285: 150 (bis). — **7.** P. Arnfast(sen) Kannik i Roskilde. 1284: 105. — **8.** P., Dronning Margretes Skriftefader. 1282: 51. — **9.** P., norsk Kapellan. 1286: 221. — **10.** P., Præst. 1283: 73. — **11.** P., Præst i Åkarp. 1285: 150. — **12.** P., Franciskaner i Horsens. 1284: 96. — II verdslige: **13.** P., 1283: 73. — **14.** P., Tjener hos Dekanen Bent i Lund. 1285: 150. — **15.** P., Vessige. 1288: 313. — **16.** P. Bonde. 1282: 16. — **17.** P. Gydesen. 1283: 73. — **18.** P. Hasenberg, Ridder. 1282: 20. — **19.** P. Hemmingsen. 1287: 269. — **20.** P. Jakobsen, Ridder, Foged paa Fyen. 1282: 20. 1284: 93, 110, 111, 114. 1286: 215. 1287: 254. — **21.** P. Kyr. 1283: 73. — **22.** P. Nielsen, Drost. 1281: 7. 1282: 18, 19, 37, 38, 41, 53, 54. 1283: 61, 66, 67, 68, 69, 72, 77. 1284: 95. 1287: 237, 239, 248. 1288: 301, 302, 304, 307, 308, 321, 324, 325, 326, 327, 333, 335. 1289: 344, 347, 348, 349, 351. — **23.** P. Nielsen. 1283: 83. — **24.** P. Nielsen. 1290: 418. — **25.** P. Nielsen, Staller hos Bisp Ingvar af Roskilde. 1287: 255. — **26.** P. Olufsen fra Tystrup, Ridder. 1282: 20 (?), 43 (bis). 1284: 93 (bis), 131. 1286: 227. — **27.** P. Porse, Ridder. 1287: 254. — **28.** P. Romer. 1283: 73. — **29.** P. Rød, Ridder. 1282: 20. — **30.** P. Rød, Borger i Skelskør. 1286: 228. — **31.** P. Sab. 1284: 117. — **32.** P. Saksesen. 1284: 95. 1285: 141. 1287: 239. 1289: 344. — **33.** P. Slaaf. 1284: 117. — **34.** P. Strangesen: 130. — **35.** P. Støvle. 1290: 418. — **36.** P. Tonnesen. 1285: 150 (bis). — **37.** P. Vidersen. 1288: 313. 1289: 372.
Penz se Reinfried.
Peter, Biskop af Vesterås. 1289: 366, (367.)
Petrus fra Milano, pavelig Vicekansler. 1285: 135.
Plön se Otto.
Polen se Gottschalck.
Pontius, Dominikaner fra Grækenland. 1289: 361.
Poppo af Krempe, holstensk Ridder. 1288: 314.
Porsfeld se Gottschalck.
Povl Hvid, Foged i Søborg. 1286: 169.
Preen se Bertold, Gottschalck.
Primizlo, Hertug af Kalisch. 1284: 103.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Pritbur, vendisk Ridder. 1284: 103.
Pulices et Rinbertini, Firma i Firenze: 33.

Q

Querfurt se Meinhard.

R

Ragnhild Erlandsdatter. 1288: 330.
Rane: **1.** R., Dekan i Roskilde. 1282: (16?). 1283: (58?). 1285: 140. 1287: 260. 1288: 294, 298 (passim), 309, 311, 315. 1290: 402. — **2.** R. Jonsen, Væbner. 1287: 254.
Raven Buch, rügensk Ridder. 1287: 250.
Raynaldus de Castronovo, pavelig Kapellan og Skatmester. 1281: 11.
Raynerio Giovanni, Købmand i Firenze. 1288: 284.
Reddag, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Redern se Herman.
Rehberg se Voss.
Reinardus se Reybern.
Reiner von Beenz, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.
Reinfried af Penz, vendisk Ridder. 1284: 103.
Retschow se Hartvig.
Reventlow se Otto.
Reybern von Wacholtz, vendisk ridder. 1284: 103.
Reynekin Mornewech, Raadmand i Lübeck. 1290: 414, 415.
Ricchiardi, Firma i Lucca: 240, 312.
Richard: **1.** R. Grawerte, Raadmand i Lübeck. 1288: 278. 1290: 412. — **2.** R. af Görke, vendisk Ridder. 1284: 103.
Rieben se Ekkehard.
Rike, Provst i Gamtofte. 1285: 152.
Rinbertini se Pulices.
Robert, Biskop af Ross. 1283: 63.
Rodenbeck se Benedikt.
Rostock se Gerhard.
Rudolf: **1.** R., Provincialprior for Dominikanerne i det hellige Land. 1289: 407, 408, 409. — **2.** R. 1., Konge af Tyskland. [1287:] 244. — **3.** R. de Fagho, Raadmand i Lübeck. 1289: 388. 1290: 412. — **4.** R. af Hungersdorf, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **5.** R. af Neuenkirchen, vendisk Ridder. 1284: 103.
Rutger af Bremen. 1288: 305.

S

S. Andersen (= Stig?). [1282—83]: 21.
Salomon, Provincialprior for Dominikanerne i Ungarn. 1290: 407, 408, 409.
Salvus: **1.** S., Provincialprior for Dominikanerne i Grækenland. 1290: 407, 408, 409. — **2.** S., Provincialprior for Dominikanerne i Provinsen Rom. 1290: 407, 408, 409.
Schack se Heino.
Schade, vendisk Ridder. 1284: 103.
Schlagsdorf se Ludolf.
Schmecker se Frederik, Volrad.
Schneidlingen se Johan.
Schwanenberg se Werner.
Segebod af Crispin, Raadmand i Lübeck. 1290: 412.
Sehested se Ditlev.
Siegfried: **1.** S. af Bocholt, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **2.** S. af Brakel, Vasal i Estland. 1283: 65. — **3.** S. af Kardorff, meklenborgsk Ridder. 1282: 18. — **4.** S. af Kuthdorp, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Sigurd, norsk Lagmand. 1285: 137.
Simon, Kannik i Viborg. 1282: 32.
Siunde Gormsen. 1285: 141.
Skjelm Stigsen. 1290: 417.
Sofie: **1.** S., Datter af Erik 4. Plovpenning, ~ Kong Valdemar af Sverige. 1284: 94. 1286: (170), 221, (226). 1288: 293. — **2.** (S., Datter af Kong Abel, ~ Grev Bernhard af Anhalt. 1285: 166).
Sorsever se Odvard.
Sperrenwalde se Johan.
Springimile, Tjener hos Dekanen Bent i Lund. 1285: 150.
Starkow se Johan.
Stello Rosciompeli, Købmand fra Lucca. 1287: 240.
Stig: **1.** S., Biskop af Roskilde. 1282: 34. — **2.** S., Kannik i Lund. 1283: 73. — **3.** S. Andersen, Marsk. 1281: 7. 1282: 52. 1284: 94, 110, 111, 114, 116. 1287: 241, 254. 1290: 416. — **4.** S. Nielsen, Ridder. 1287: 254.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stockvisch, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Storm se Henrik.
Stortelebotle se Bertold.
Stralendorf se Henning.
Strange, Munk i Odense. 1281: 11.
Strauss se Gotfred.
Sugerius, Biskop af Cadiz. 1283: 63.
Svend: **1.** S. 1., Biskop af Børglum. 1281: 7, 9. 1282: 45. — **2.** S. Bonde (Rusticus). 1288: 289. 1289: 343. — **3.** S. Stumpe. 1283: 73.
Svenning Graasen. 1285: 139.
Sydow se Johan.

T

Tebaldino Mangialmatthie, Købmand fra Lucca. 1287: 240.
Th., Abbed i Bækkeskov. 1290: 420.
Thomas: **1.** T., Provincialprior for Dominikanerne i Frankrig. 1290: 407, 408, 409. — — **2.** T. Mule. 1284: 94, 121. 1287: 264. 1289: 380.
Thomasino de Podio, Købmand fra Lucca. 1287: 240.
Thomasio Spiliati, Firma i Firenze: 33, 157, 161, 284.
Thorer Haakonssøn, norsk Stormand. 1287: 254.
Thun se Henrik.
Thura Bonamici, Købmand fra Siena. 1282: 33.
Tideman: **1.** T. af Kivel, Vasal i Estland. 1287: 239. — **2.** T. Kruel. 1288: 288.
Timme Block, holstensk Ridder. 1286: 171.
Tonne. 1285: 150.
Tord: **1.** T., Kannik i Roskilde. 1290: 411. — **2.** T., 1283: 73. — **3.** T. Aagesen. 1288: 313. — **4.** T. Æsesen. 1283: 73. — **5.** T. Lille. 1288: 290. — **6.** T. Thot. 1283: 73 (passim).
Torsten Gjordsen. 1286: 169.
Totulf Toressøn, norsk Ridder. 1287: 254.
Tove: **1.** T., Nonne i Lund. 1283: 73. — **2.** T., Slægtning af Dekanen Bent i Lund. 1285: 150.
Trampe, vendisk Ridder. 1284: 103.
Travemünde se Ludolf.
Trebbow se Anton, Gotfred.
Tribsees se Henrik, Werner.
Troels: **1.** T., Provst og udvalgt Biskop i Viborg. 1282: 32 (passim). 1284: 99 (bis). — **2.** T., Ærkedegn i Slesvig. [1287:] 272. — **3.** T., Kannik i Ribe. 1288: 318.
Trued: **1.** T., Ærkebiskop i Lund. 1282: 26, 27. 1283: 71. — **2.** T., Biskop i Reval. 1281: 1, 7. 1283: 61. — **3.** T., Provst i Lund. 1282: (26, 27). 1283: (73). 1288: 309, 311. 1289: 372, 379. 1290: 419. — **4.** T. Romeldsen. 1286: 206. 1290: 427.
Tue: **1.** T., Drost. 1282: 18. — **2.** T. Arnfastsen. 1282: 16 (bis = Nr. 3?). — **3.** T. Arnfastsen, Borger i Roskilde. 1288: 320. 1290: 427. — **4.** T. Rinbæk. 1289: 344.
Tule: **1.** T. Avtesen. 1287: 265. — **2.** T. Bosen. 1287: 265.
Tunne se Volzeke.
Ture: **1.** T., 1288: 313. — **2.** T. Mariannesen. 1285: 139.
Tyge: **1.** T. 2., Biskop af Aarhus. 1281: 7. 1282: 42, 45, 45 Tillæg, 50. 1283: 61, 76. 1284: 92, 95, 98, 120, 122. 1285: 139, 156, 157, 163. 1286: 168, 170. 1287: 270. — **2.** T., Biskop af Ribe. 1281: 7. 1282: 32, 45, 45 Tillæg, 55. 1283: 61, 71, 76, 78, 79. 1284: 88, 94, 95, (99), 125. 1285: (135), 139, 147, 149, (152). 1286: 170. 1290: 410. — **3.** T., Provst. 1287: 265. — **4.** T. Abildgaard, Drost hos Hertug Valdemar 2. af Jylland. 1284: 121. 1287: 264. 1289: 380. — **5.** T. Ovesen. 1288: 337. — **6.** T. Sægodsen. 1283: 73.

U

Ubbe Ingesen. 1288: 290, 292.
Ubertus fra Piacenza, pavelig Kapellan og Skatmester. 1281: 11.
Uffe: **1.** U. Gjordsen. 1283: 73. — **2.** U. Jonsen. 1289: 344. — **3.** U. Nielsen, Drost. 1283: 61. 1284: 94, 95, 109, 110, 111, 114, 116. 1288: 289. 1289: 381. 1290: 404. — **4.** U. Ovesen. 1284: 114 (Segl). — **5.** U. Tang. 1281: 8. — **6.** U. 1289: 384.
Ugod, Kannik i Aarhus, Provst i Hundslund. 1284: 98.
Uguccio se Huguitio.
Ulrich: **1.** U., Biskop af Ratzeburg. 1282:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

18. — **2.** U. Behr (Ursus), vendisk Ridder. 1284: 103.
Ülsen se Odvard.

V (W)

Wacholtz se Reybern.
Wacke, se Henrik, Johan, Jordan.
Wackerbart se Otto.
Valdemar: **1.** V., Biskop af Slesvig. 1284: 107. — **2.** V. 2. Sejr, Konge af Danmark. 1282: 19, 45, 48 (bis). 1283: 75, 76. 1285: 139, 166 (passim). 1286: 228, 233 (bis). 1287: 262. 1288: 295, 316. 1289: 348. 1290: 404. — **3.** V. 1., Hertug af Jylland. 1288: 314. — **4.** V. 2., Hertug af Jylland. 1283: 76. 1284: 87, 88, 94, 97, 100, (103), 114, 121, 132. 1285: 139. 1286: 170, 172 (bis), 223. 1287: 248, 252 (bis), 257, 262, 264, 267. 1288: 279, 289, (290), 292, 295, 316. 1289: 358, 369, 378 (passim), 380. — **5.** V., Herre til Rostock. 1282: 45, 45 Tillæg.
Walsleben se Erenbert.
Vartislav 3., Hertug af Pommern. 1283: 62.
Wasmod, Guardian for Franciskanerne i Riga. 1282: 22.
Wedel se Hasso, Zulz.
Werenbert: **1.** W., Greve af Gützkov. 1284: 103. — **2.** W., Notar hos Grev Nicolaus 1. af Schwerin. 1282: 49.
Verner, Werner: **1.** W., Guardian for Franciskanerne i Riga ca. 1305: 2. — **2.** W. af Axekow, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. **3.** V. Bruncke, svensk Gesandt. 1288: 335. — **4.** W. af Ertenburg. 1285: 166. — **5.** W. Jesewitz, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. — **6.** V. af Meding. 1282: 54. — **7.** W. af Schwanenberg, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **8.** W. af Tribsees, rügensk Ridder. 1283: 62.
Wichbert, meklenborgsk Ridder. 1282: 49.
Vidkunn, norsk. 1285: 137.
Wilcken, Willekin: **1.** W., Landmester for Marieridderne i Livland. [1283—84]: 85. — **2.** W. af Bertekow, brandenborgsk Ridder. 1284: 103. — **3.** W. af Kerkow, brandenborgsk Ridder: 1284: 103. — **4.** W. Brun, Raadmand i Lübeck. 1290: 412. — **5.** W. Herbordsen, Vasal i Estland. 1287: 239.
Vilgrip: **1.** V., Magister, Kannik i Aarhus. 1282: 42. — **2.** V., Provst i Rovsø, Kannik i Aarhus. 1282: 42.
Vilhelm, William, Wilhelm: **1.** V., Abbed af Prémontré. 1289: 364, 365. 1290: 420. — **2.** V., Provincialprior for Dominikanerne i England. 1290: 407, 408, 409. — **3.** W. Grone, Raadmand i Lübeck. 1284: 118.
Wilkin se Wilcken.
William se Vilhelm.
Vincentius, Biskop af Oporto. 1283: 63.
Virchniuiz, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.
Vitzen se Herman.
Vizlav: W. 2. Fyrste af Rügen. 1283: 62 (passim), 76. 1284: 103, 114. 1285: 143. 1286: 170. 1287: 238, 239, 248, 250, 252 (bis), (264 bis). 1288: 289, 301, 302, 304, (305), 335.
Wolf, holstensk Ridder. 1286: 171.
Volkmar (se Folmer): **1.** V., sachsisk Ridder. 1283: 62. — **2.** V., sachsisk Ridder, Søn af Nr. 1. 1283: 62.
Volrad: **1.** V. Dargaz, meklenborgsk Ridder. 1283: 62. 1284: 103. — **2.** V. Schmecker, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Volzeke Tunne(ke), meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Voss af Rehberg, meklenborgsk Ridder. 1283: 62.
Wrangel se Johan.
Vromold af Vifhusen, Raadmand i Lübeck. 1286: 233. 1290: 412.
Vulbodo, Kapellan hos Fyrst Vizlav 2. af Rügen. 1287: 250.
Wustrow se Diethard.

Z

Zarnin se Johan.
Zuliz af Wedel, brandenborgsk Ridder. 1284: 103.

Æ

Ætte, Nonne i Lund. 1285: 150.

Ø

Øder, Præst. 1285: 150.
Örten se Burchard.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

STEDNAVNEREGISTER

A

Aabo Syssel: 120.
Aahus (Skaane): 219, 379 (bis), 401.
Aakarp (Skaane): 150.
Aalborg (Aalb. A.): 7(?), 153.
Aalevad (Mar. A., Musse H.): 230, 231.
Aarhus (Aarh. A.): Biskop: 7, 42, 45, 45 Tillæg, 50, 61, 76, 92, 95, 98, 120, 122, 139, 156, 157, 163, 168, 170, 270, 318, 349, 404, 416, 426. — By: 120, 173, 426. — Kannik: 42, 98, 173, 241, 377. — Kantor: 98. — Kapitel: 61, 120, 173, 349, 426. — Mølle: 377. — Provst: 173. — Raadmænd: 120. — Stift: 416. — Ærkedegn: 120, 173, 426.
Aarstad H. (Skaane): 313.
Aas Kloster (Halland): 150 (bis), 379.
Aasum (Skaane): 379.
Aasø (Pr. A., Tybjærg H.): 4.
Abneeme (Estland): 301.
Agerø (Ti. A., Mors S. H.): 348.
Agnete Kloster se Roskilde.
Ajstrup (Aalb. A., Slet H.?): 96.
Aldrup (Vib. A., Hovlbjerg H.): 377.
Alempois (Estland): 48.
Aller (Sdrj., S. Tyrstrup H.): 274.
Allindelille (Sorø A., Ringsted H.): 140.
Als (Sdrj.): 71, 72, 139 (passim), 170 (passim), 380.
Alslev (Sdrj. Rise H.): 139, 170.
Alsted (Sorø A., Alsted H.): 93, 131.
Angermünde (Tyskland): 103.
Anhalt (Tyskland): 166.
Anjou (Frankrig): 101.
Anklam (Tyskland): 62, 72, 103, 114.
Antvorskov Kloster (Sorø A., Slagelse H.): 12, 68, 69, 72, 77, 95, 114, 116, 124, 170, 232, 275 (bis), 281, 283, 289, 301, 304, (335), 337, 384.
Aquitanien (Frankrig): 205.
Arezzo (Italien): 157, 158, 163, 168, 284, 285.
Arles (Frankrig): 33, 42, 50, 91, 102, 156, 284, 285.
Aruküla (Estland): 417.
Aruküla-Saku (Estland): 64, 302.
Ask (Skaane): 150 (bis).
Asmundsbol i Hesselby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 228.
Assentorp (Sorø A., Alsted H.): 130 (bis).
Astrup se Ajstrup.

B

Bare H. (Skaane): 21, 73.
Barvid Syssel (Sdrj.): 274.
Basel (Schweiz): 217, 218.
Bayern (Tyskland): 56.
Berberey (Norge): 317.
Bergen (Norge): 137 (bis).
Bergen (Gora) (Tyskland): (363). 376.
Billinge (Skaane): 73, 150.
Birkedam (nær Roskilde, Kbh. A.): 320.
Bistoft (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Bjellerup (Skaane): 150.
Bjernede (Sorø A., Alsted H.): 255.
Bjærge (Vej. A., Bjærge H.?): 271.
Björkeröd (Skaane): 73.
Blangslev (Pr. A., Hammer H.): 269.
Blankeneye (England): 136.
Bogense (Od. A.): 310.
Boizenburg (Tyskland): 166.
Bokniss (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Bolderslev (Sdrj., Rise H.): 78, 79, 139, 152, 170, 410.
Bollerslev se Bolderslev.
Bordeaux (Frankrig): 408.
Bornhöved (Tyskland): 166.
Borup (Frb. A., Lynge Kronborg H.): 425.
Bosjö (Skaane): 59, 360 (bis), 375, 379, 389.
Bovensbjerg (Sverige): 335.
Braade (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Brandenburg (Tyskland): 63, 103, 217, 235, 248, 252, 413.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bremen (Tyskland): 100, 133, 133 Tillæg, 166, 369.
Breslau (Tyskland): 218.
Bringstrup (Sorø A., Ringsted H.): 93 (bis), 131, 227.
Broby se Vester-Broby.
Brudager (Svendb. A., Gudme H.): 230.
Brunsvig (Tyskland): 51, 103, 166.
Brügge (Belgien): 33, 312, 414, 415.
Brylle (Od. A., Od. H.): 230.
Brændemølle (Holb. A., Merløse H.): 41.
Brøndum (Ribe A., Skast H.): 342.
Brøns (Sdrj., Hvidding H.): 139, 170.
Bukkerup (Holb. A., Merløse H.): 315, 328.
Bylderup (Sdrj., Slogs H.): 107.
*Bylsthorp (Kbh. A., Volborg H.): 309, 402.
Bäckaskog se Bækkeskov.
Bækkeskov, Bäckaskog (Skaane): 150, 321, 379, 420.
Bäringe (Skaane): 73.
Böhmen: 176, 177, 217, 218, 235, 240, 259.
Børglum (Hjør. A., Børglum H.): Biskop: 7, 9, 45, 76, 139, 170, 263, 289, 318, 404. — Kapitel: 61. — Provst: 365.
Börringe (Skaane): 379.

C

Cadiz (Spanien): 63.
Cambrai (Frankrig): 256.
Cam(m)in (Tyskland): 103, 361.
Carcasonne (Frankrig): 33.
Castiglione (Italien): 33, 156, 157, 163, 168, 216, 284, 285.
Castrum Novum? 11.
Castrum Plebis? 101, 102.
Cismar (Tyskland): 314 (bis).
Clairvaux (Frankrig): 261, 266, 282, 340.
Clara Kloster se Roskilde.
Colbaz (Tyskland): 70 (passim).
Colberg (Tyskland): 103.
Cornwall (England): 205.
*Culluas (Estland): 417.

D

Daastrup (Kbh. A., Ramsø H.): 255, 275.
Dalby (Skaane): 379.
Dalum Kloster (Od. A., Od. H.): 230, 231.
Danneberg (Tyskland): 62 (passim).
Dannevirke (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Dargun (Tyskland): 376.
Demmin (Tyskland): 62, 72, 103, 114.
Dorpat, nu Tartu (Estland): 1, 48, 85, 118, 305.
Dragsmark (Norge): 420.
Drängsered (Skaane): 313 (bis), 372.
Düna, nu Daugava (Letland): 422.
Dünamünde, nu Daugavgrihwa 1, 22, 64, 302.
Dysjeaa (Skaane): 150.

E

Eberstein (Tyskland): 45 Tillæg, 76, 110, 111, 114, 116, 165.
Eckernförde (Syd-Sdrj.): 314.
Egerup (Sorø A., Ringsted H.?): 275.
Ejderen (Tyskland): 314.
Eiderstedt (Syd-Sdrj.): 100.
Eldena (Tyskland): 70.
Elleköpinge se Ripa.
Ellemose Eng (Od. A., Od. H.): 336.
Ellum Syssel (Sdrj.): 273 (bis).
Engern (Tyskland): 56.
England: 136, 142, 205, 407, 408, 409.
Ermeland (Tyskland): 1.
Eskildstrup (Sorø A., Alsted H., Lynge S.): 43.
Eskildstrup (Holb. A., Merløse H.): 387.
Espinge (Skaane): 379.
Esrom (Frb. A., Holbo H.): 70, 117, 151, 169, 379, 381, 382, 418, 419, 423, 425.
*Essetoffthe: 336.
Estland, Ester: 7 (passim), 15, 38, 39, 40, 44 (bis), 46 (bis), 48, 61 (passim), 64 (bis), 65, 82 (bis), 89, 123, 207, 239, 246, 247, 248, 249, 258, 301, 302 (bis), 303 (bis), 304, 305, 370 (bis), 417.
Euellinus, forskrevet (af Avella? i Italien): 63.

F

Faaborg (Svendb. A.): 295, 316.
Falkenberg (Sverige): 335.
Falster (Mar. A.): 132.
Felsted (Sdrj., Lundtoft-Vis H.): 273.
Ferrara (Italien): 407, 408, 409.
Ferslev (Sorø A., Ringsted H.): 255.
Firenze (Italien): 33, 157, 161, 284 (bis).
Flakkebjærg (Sorø A.): 309.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Flandern (Frankrig-Belgien): 33 (passim), 257, 276, 364.
Flensborg (Syd-Sdrj.): 36, 53, 54, 121, 122.
Fliinge (Skaane): 298, (299).
Fly (Vej. A., Nørvang H.): 96.
Fodby (Sorø A., Ø. Flakkebjerg H.): 255.
Foligno (Italien): 33.
Frankrig: 407, 408, 409.
Friser: 100.
Fyen: 110, 111, 114, 139, 230, 413.
Färingsö (Sverige): 366, 367.
Fønsskov (O. A., Vends H.): 170.
Förslöf (Skaane): 379.

G

Gammelborg (Svendb. A., Vindinge H.): 170.
Gamtofte (Od. A., Baag H.): 152.
Garz (Tyskland): 103.
*Gedethorp (Pr. A., Bjæverskov H.): 43.
Gedsted (Vib. A., Rinds H.): 347.
Geeslev (Holb. A., Løve H.): 287.
Gelting (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Gerlev H. (Ra. A.): 170.
Gerlev (Frb. A., Horns H.): 311, 403.
Gerwien se Järvamaa.
Ginindi, Mølle i Helsingborg (Skaane): 418, 419.
Gislinge (Holb. A., Tuse H.): 309 (bis).
Gleichen (Tyskland): 45 Tillæg, 68, 69, 72, 76 (bis), 77, 95, 110, 111, 114, 116, 335.
Glim (Kbh. A., Sømme H.): 309 (bis).
Glogau (Tyskland): 361.
Glumsø (Pr. A., Tybjærg H.): 4, 265.
Glænø (Sorø A., V. Flakkebjærg H.): 309 (bis).
Gorrieswerder (Tyskland): 166.
Goter se Göter.
Gotland (Sverige): 38, 253, 303 (bis), 305.
Graft (Tyskland): 369.
Gram (Sdrj., Frøs H.): 139, 170.
Greifenberg (Tyskland): 103 (bis).
Greifenhagen (Tyskland): 103.
Greifswald (Tyskland): 62, 72, 103, 114, 145, 154, 317.
Greve (Kbh. A., Tune H.): 153.
Grimmen (Tyskland): 250.
Grimstrup (Frb. A., Strø H.): 169.
Grobenitz (Tyskland): 252.
Grosseto (Italien): 63.
Gryby (Skaane): 73.
Grækenland: 361, 407, 408, 409.
Grønsund: 373.
Gudvalla, nu Ruma (Sverige): 417.
Gulbergshede (Norge): 137, 144, 145 (bis).
Gundsølille (Kbh. A., Sømme H.): 16.
Gundsømagle (Kbh. A., Sømme H.): 311 (bis), 403.
Göter (Sverige): 57, 143, 154.

H

Håstad (Skaane): 150.
Haddeby (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Haderslev (Sdrj.): 139, 170, 274 (passim), 279, 310, 316, 410, 412, 414, 415.
Haldensbol i Bolderslev (Sdrj., Rise H.): 78.
Halland (Sverige): 52, 75 (bis), 76 (bis), 83, 93, 94, 95, 110, 111, 114, 116, 167, 221, 245, 357.
Halle (Tyskland): 359.
*Hallendrup (Frb. A., Holbo H.): 425.
*Hallenslevlund (Holb. A., Løve H.): 117.
Halsted (Mar. A., Laalands N. H.): 95.
Hamborg (Tyskland): 54, 68, 114, 166, 369, (414), (415).
Hamdorf (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Hanved (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Harjager H. (Skaane): 150.
Harrien, nu Harjumaa (Estland): 15, 85.
Harvestehude Kloster (Tyskland): 220.
Hastrup (Sorø A., Ringsted H.): 352, 402.
Hatsted (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Havrelands Hoved, ved Kummerlev (Sdrj., Lø H.): 290.
Hedeby (Syd-Sdrj.): 68, 69.
Hellerup (Svendb. A., Vindinge H.): 230.
Helsingborg (Skaane): 150, 276, 278, 282, 283, 321, 335, 379, 413, 419.
Helsingør (Frb. A.): 207.
Hemmesdynge (Skaane): 73.
Herrested (Svendb. A., Vindinge H.): 296.
Herrisvad (Skaane): 150, 319 (bis), 379.
*Hertele (Estland): 1 (bis), 3.
Hesede (Sorø A., Ringsted H.): 309 (bis), 402.
Hesselby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 228 (bis), 229.
*Hesteeng (Skaane): 73.
Hillerslev (Ti. A., Hillerslev H.): 96.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Himmersyssel (Aalb. A.): 173.
Hjulby (Svendb. A., Vindinge H.): 95.
Hofterup (Skaane, Harjager H.): 73 (bis).
Holbo H. (Frb. A.): 162 (bis).
Holbæk (Holb. A.): 64.
Hollingsted (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Holmby (Skaane): 392 (passim).
Holmekloster (Svendb. A., Sallinge H.): 11, 215.
Holsten (Tyskland): 68, 69 (bis), 76, 114, 166, 170, 171, 172, 220, 293, 314, 369.
Hoptrup (Sdrj., Haderslev H.): 274, 342.
Horsens (Aarh. A.): 96, 318.
Hoya (Tyskland): 170, 172.
Hundslund (Aarh. A., Hads H.): 98 (bis).
*Hyngh (Od. A. Od. H.): 336.
Härjapää (Estland): 65.
Højbjærg (Sorø A., Ø. Flakkebjerg H.): 309 (bis).
Højer (Sdrj.): 139, 170.

I

Igavere (Estland): 64, 302.
Irland: 205.
Ishøj (Kbh. A., Smørum H.): 60.
Itzehoe (Tyskland): 166.

J

Jasmund (Tyskland): 363.
Jerlev (Vej. A., Jerlev H.): 343.
Jerne (Ribe A., Skast H.): 342.
Jernved (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Juminda (Estland): 417.
Jylland, Hertugdømmet: 87, 94, 97, 114, 121, 139, 223, 248, 257, 262, 279, 289, 292, 295, 316, 358, 380.
Jägala (Estland): 3.
Järsi (Estland): 64, 302.
Järvamaa (Estland): 48.

K

Kaberla (Estland): 246, 247.
Kadila (Estland): 7, 61.
Kahala (Estland): 417.
Kaiu (Estland): 246, 247.
Kalamäe (Estland): 417.
Kalesi (Estland): 64, 302.
Kalisch, Kalisz (Polen): 103.
Kalmar (Sverige): 154, 155.
Kalumatsu (Estland): 64, 302.
Kalundborg (Holb. A.): 351.
Kangla (Estland): 64, 302.
Karitse (Estland): 246, 247.
Kassubien (Polen): 235, 240.
Kastholm (Kbh. A., Volborg H.): 309 (bis), 402.
Kasvandu (Estland): 246, 247.
Kelstrup (Sorø A., Slagelse H.): 384.
Kiel (Tyskland): 69 (bis), 114, 171 (bis).
Kirkelte (Frb. A., Lynge-Kronborg H.): 146.
Kjeldbylille (Pr. A., Mønbo H.): 391.
Klinteby (Sdrj.): 139, 170.
Kliplev (Sdrj., Lundtoft-Vis H.): 139, 170.
Knapstrup (Holb. A., Merløse H.): 344, 345, 385.
Kolding (Vej. A.): 289.
Kolga (Estland): 417.
Kollerød (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 117, 151.
Kong(en)skilde, ved Sorø: 43, 93, 131, 227.
Kongshelle (Norge): 137.
Kõnnu (Estland): 417.
Korup se Trøstrup-Korup.
Krogstrup (Frb. A., Horns H.): 311, 403.
Kropp (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Kuimetsa (Estland): 246, 247.
Kummerlev (Sdrj., Lø H.): 290 (bis), 292.
Kurgla (Estland): 64, 302.
Kuusalu (Estland): 417.
Kärkna (Estland): 239.
København (Danmark). — By: 5 (bis), 17, 34 (bis), 328, 371, 374 (bis), 411. — Dekan: 17. — Foged: 5. — Frue Kirke: 146. — Kapitel: 17. — Raadmænd: 5, 374.
Køge (Kbh. A.): 307 (bis).
Köln (Tyskland): 20, 312.
Königsberg (Tyskland): 103, 359.

L

Langres (Frankrig): 261, 266.
Lerelte: (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 117.
*Lethøfthæ (Halland): 20.
Lilla Hammar (Skaane): 73.
Lilla Råby (Skaane): 73.
Lille (Frankrig): 364.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lille-Avnede (Mar. A.): 95.
Lindow (Tyskland): 103.
Linköping (Sverige): 6, 33 (passim), 144, 148.
Litauer: 422.
Livland (Letland): 48, 85, 235, 240, 422.
Lockarp (Skaane): 73 (bis).
Lodenstoft i Roskilde (Kbh. A.): 206.
Lolland (Mar. A.): 83, 132, 139.
Lombardiet (Italien): 407, 408, 409.
Lomma (Skaane): 360 (bis).
Lucca (Italien): 240, 312.
Lumbsaas (Holb. A., Ods H.): 311.
Lund (Skaane): Allehelgens Kloster: 73, 379. — Allehelgens Kirke: 150. — Borger: 73, 280. — By: 28, 29, 61, 73, 74, 86, 109, 150, 251, 280, 288, 319, 372, 379, 400, (406), 417, 418. — Byraad: 288. — Degn: 73, 372. — Dekan: 14, 73, 150 (bis), 288, 372. — Dominikanere: 73, 150, 361, 379. — Domkirke: 73, 150, 288, 379 (Domkirkens Bygningsfond). — Franciskanere: 73, 150, 379. — Gejstlighed: 28. — Gælker: 19, 21, 139. — Helligaandshus: 73, 150, 379. — Kannik: 73 (bis), 150 (passim), 174, 175, 280 (bis), 283 (bis), 342, 368 (bis), 379, 418. — Kapitel: 13, 26, 27, 61, 73 (bis), 280 (bis), 288 (bis), 379, 397. — Kor: 73. — Kældermester: 418. — Lektor: 361. — Menighed: 29. — Nonnekloster: 73, 150, 379. — Pauls Kirke: 150. — Provst: 26, 27, 73, 309, 311, 372, 379, 419. — Præbende: 150, 379. — Sognekirker: 73, 150, 379. — Sognepræster: 73, 150, 379. — Spedalskhedshospital: 150, 379. — Stefans Sogn: 73. — Stift (Ærkesæde): 26, 27, 28, 29, 30, 79, 148 (bis), 174, 175, 222, 368, 392, 396, 405, 406. — Sygehus: 73. — Thomas Kirke: 150. — Ærkebiskop: 3, 7, 25, 26 (bis), 27, 28, 29, 30, 31, 32, 45, 58, 61, 71 (bis), 73, 74, 76, 78, 79, 95, 98, 99, 123, 139, 150, 164, 174, 175, 219, 222, (242), (243), 251, 288, 294, 298, 319, 353, 354, 355, 356, 357, 366, 367, 368 (passim), 372, 393 (bis), 394, 395, 396 (passim), 397, 398, (399), (400), (401), 402 (passim), 403, 405, 406, 410, 418, 421, 424 (bis). — Ærkedegn: 73, 392 (bis), 418. — Ærkedegnens Gaard: 73 (bis).
Lund (Uppland): 234.
Lübeck (Tyskland): 37, 38, 39, 40, 47, 56 (passim), 62 (passim), 72, 77, 103, 109, 112, 113, 114 (bis), 115, 116 (passim), 118, 123, 133 Tillæg, 145, 154, 155, 172, 232, 233, 238, 239, 257, 258, 263, 264 (bis), 276, 277, 278, 303, 305 (bis), 317, 359, 369, 373, 388, 412, 414, 415.
Lüneburg (Tyskland): 62, 103.
Lyon (Frankrig): 163.
Lödöse (Sverige): 143.
Løgumkloster (Sdrj.): 74, 78, 79, 88, 107, 125, 152, 279, 290, 292, 410.

M

Maardu (Estland): 301.
Magdeburg (Tyskland): 259.
Meklenborg: 62 (passim), 103, 114, 133, 172, 264.
Mejlby (Ra. A., Ø. Lisbjerg H.?): 96.
Merløse H. (Holb. A.): 141, 298, 387.
Mesing (Aarh. A., Hjelmslev H.): 270.
Mesinge (Od. A., Bjærge H.): 230.
Metslöugu (Estland): 64, 302.
Metz (Frankrig): 240.
Milano (Italien): 135.
Mocha (Estland): 48.
Montefiascone (Italien): 42, 48, 50.
Montpellier (Frankrig): 90, 91, 102.
Mors (Ti. A.): 348.
Munkebjergby (Sorø A., Alsted H.): 387.
Munkeliv (Norge): 137.
Muuksi (Estland): 417.
Mähren: 235.
Määra (Estland): 64, 302.
Määraküla (Estland): 64, 302.
Møen (Pr. A.): 391 (bis).
Møgeltønder (Sdrj., Tønder H.): 322.
*Møllerup (Frb. A., Lynge-Kronborg H.): 344.
Mölln (Tyskland): 166.

N

Nakskov (Mar. A.): 297.
Neuenkamp Kloster (Tyskland): 250.
Nonæs (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Nordalbingien (Tyskland): 56.
Norge: 86, 94, 96, 97, 109, 110 (passim), 116, 133 (bis), 133 Tillæg, 137 (passim), 145, 154

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

(passim), 155 (passim), 161, 205, 216, 221, 225, 254 (bis), 284 (passim), 285 (bis), 317 (bis), 355 (passim), 356, 364, 365, 371 (passim), 373 (bis), 416, 420.
Normegunde (Estland): 48.
Nörra-Hviddinge (Skaane): 150.
Novgorod (Rusland): 47.
Numana (Italien): 63.
Nybo, ved Kummerlev (Sdrj., Lø H.): 290.
Nyborg (Svendb. A.): 45 (bis), 46, 92, 94, 95 (bis), 97 (bis), 98, 138, 139, 170, 204, 237, 246, 247, 248, 249, 250, 278, 295, 296, 331, 404.
Nykøbing (Mar. A.): 44, 77, 301, 302, 304.
Nyrup (Sorø A., Alsted H.): 130.
Næsby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 265.
Næstved (Pr. A.): (126), (127), (128), (129), (134), (164), 215, (268), (269), (338), (339), 386, 394, 428.
Nørrejylland: 96.

O

Odense (Od. A.): Benediktinere: 11, 138, (144), (152), 215, 237, 324, 326, 336. — Biskop: 7, 45, 52, 61, 76, 94, 110, 111, 114, 116, 139, 170, 175, (230), (231), 298 (bis), 362 (bis), 404. — By: 110, 111, 114, 116, 138, 215, 237, 324 (bis), 325, 326, 327, 336, 349. — Dominikanere: 11. — Franciskanere: 138. — Kapitel: 61, 152, 215, 300. — Prior: 11, 152, 215, 231, 237, 300, 325, 326. — Provst: 152, 231, 300. — Raadmænd: 336. — St. Albans Kirke: 138. — St. Knuds Kirke: 92, 144, 215, 237, 325, 326, 327, 336. — Stift: 11, 215. — Synode: 230, 231, 362.
Oldersloe (Tyskland): 166.
Olpenitz (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Oporto (Portugal): 63.
Ormslev (Sorø A., Slagelse H.): 167 (bis), (245).
Ornumbol; i Hesselby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 228.
Orust (Norge, nu Sverige): 137.
Orvieto (Italien): 11, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 63, 80, 90, 91, 99, 416, 421.
Osager (Kbh. A., Voldborg H.): 309 (bis), 402.
Oslo (Norge): 216.
Ostia (Italien): 32, 407, 408, 409.
Padis se Paeküla.

P

Paeküla, Padis (Estland): 1, 64, 302.
Pakrisaar, Rogøy (Estland): 64, 302.
*Palkemas (Estland): 246, 247.
Paris (Frankrig): 33 (bis), 105 (passim), 205.
Pavia (Italien): 63.
Penkun (Tyskland): 103.
Pernispe se Pärispea.
Perugia (Italien): 119, 135.
Pforta (Tyskland): 361.
Piacenza (Italien): 11.
Pistoia (Italien): 90.
Polen: 101, 235, 240, 266, 361, 407, 408, 409.
Pommern: 62 (passim), 103, 114, 235, 240.
Prémontré (Frankrig): 364 (bis), 365 (passim), 420.
Preussen (Tyskland): 235, 240, 422.
Pritzlow (Tyskland): 103.
Provence (Frankrig): 407, 408, 409.
Puiatu (Estland): 64, 302.
Pälli (Estland): 64, 302.
Pärispea (Estland): 417.

R

Råset (Skaane): 379.
Raasiku, Raseke (Estland): 64, 302.
Ratzeburg (Tyskland): 18, 114, 263, 329, 359.
Ravensberg (Tyskland): 20, 38, 45, 45 Tillæg.
Ravndal (Aarh. A., Hjelmslev H.): 270.
Reims (Frankrig): 6, 33 (passim), 42, 50, 156, 284, 285.
Reval, nu Tallinn (Estland): Biskop: 1 (bis), 2, 3, 7 (bis), 10, 15 (bis), 23, 39, 40, 61 (passim), 64, 65, 76, 81, 82, 85, 89, 123, 239, 304, 370. — Borgere: 304. — By: 1, 3, 33, 38, 39, 40, 44, 46, 56, 81, 82, 89, 123, 239, 246, 247, 248, 249, 253, 302, 303, 304, 305 (passim). — Dominikanere: (3?), 118. — Høvedsmand: 44 (bis), 46 (bis), 238, 258, 302, 303, 304, 305 (passim), (422). — Kanniker: 1, 3, 82 (bis), 370. — Kapitel: 15, 61, 81, 123. — Land: 89, 238, 305, 370. — Michaels Kloster: 23, 24, 246, 248, 248, 249. — Olufs Kirke: 23, 248. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Raadmænd: 39, 40, 118, 305 (passim). — Stift: 48.
Rhena Kloster (Tyskland): 263.
Ribe (Ribe A.): Biskop: 7, 32, 45, 45 Tillæg, 55, 61, 71, 76, 78, 79, 88, 94, 95, 99, 125, 135, 139, 147, 149, (152), 170, 318, 322, 323 (bis), 341, 343, 380, 404, 410 (bis). — By: 52, 55, 66 (bis), 67 (bis), 79, 149, 166, 323, 333 (bis), 383. — Foged: 67. — Franciskanere: 383. — Frue Kirke: 318 (bis). — Kanniker: 11, 74, 312, 318. — Kantor: 149, 318. — Kapitel: 55, 61, 79, 149, 152, 300. — Raadmænd: 383. — Stift: 55, 149, 152, 312, 322, 342. — Ærkedegn: 318.
Rieti (Italien): 293, 368.
Riga (Letland): 2, 22 (bis), 47, 85, 133 Tillæg, 154, 305 (bis), 317.
Ringsted (Sorø A.): 215, 229, 255, 309, 328.
Ripa, Ellekøpinge (Skaane): 379.
Ristiküla (Estland): 64, 302.
Rogøy se Pakrisaar.
Rold (Aalb. A., Hindsted H.): 96.
Rom (Italien): 11, 25, 32, 99, 156, (157), (158), (159), (160), 161, 163, 168, 174, 175, 176—203, 224, 284, 285, 329, 332, 342, 346, 350, 361, 366, 367, 378, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 402, 403, 405, 406, (407), (408), (409).
Roskilde (Kbh. A.): Agnete Kloster: 16, 51, 80, 153, 228, 229, 421. — Biskop: 5, 7, 17, 34 (bis), 35, 45, 58, 61, 76, 95, 139, 141, 164, 175, 255, 260, 294 (bis), 298, 309 (passim), 311, 315, 320, 328, 345, 352, 363, 374, 385, 387, 394, 402, 403. — Bispestol se Stift. — Borgere: 60, 106, 206, 236, 320, 423, 427. — By: 9, 10, 16 (bis), 18 (bis), 20 (bis), 35, 37, 38, 60, 106 (bis), 140, 141, 146, 162, 206 (bis), 227, 236, 238, 255, 258, 260, 286, 294, 307, 308, 309, 315, 320, 322, 345, 352, 363, 385, 411, 425, 427 (passim). — Byting: 16, 206, 236. — Clara Kloster: 35, 60, 106, 140, 206, 236, 255, 275, 308, 315, 320, 328, 427. — Dekan: 16, 58 (bis), 140, 260, 294, 298 (passim), 309, 311, 315, 402. — Dominikanere: 16. — Domkirke (St. Lucius): 63, 309, 315, 328, 345, 379. — Foged: 106, 162. — Helligaandshus: 9, 10. — Kanniker: 105, 141, 162, 255, 298 (passim), 309 (passim), 311 (passim), 352, 411. — Kapitel: 58 (bis), 61, 260, 309 (passim), 311, 352, 402, 411. — Mortens Sogn: 206, 236. — Provst: 58 (bis), 61, 162, 309 (passim), 311 (passim), 320, 352, 396, 402 (passim), 403. — Provsti: 58. — Præbender: 309 (passim), 311, 352, 402. — Raadmænd: 106. — Stift (Bispestol): 14, 299, (363), 374, (376), 402, 403, 411. — Vægt: 20. — Ærkedegn: 287, 309, 311, 315, 411. — Økonomer: 411.
Ross (England): 63.
Rostock (Tyskland): 18, 45, 45 Tillæg, 51, 62 (passim), 72, 103 (bis), 109, 114, 133, 145, 154, 317, 413.
Rostved (Ra. A., Ø. Lisbjerg H.): 96.
Rovsø (Ra. A., Rovsø H.): 42.
Rudkøbing (Svendb. A.): 267.
Ruma se Gudvalla.
Rusland: 235, 240.
Ruu (Estland): 3.
Rügen (Tyskland): 33 (passim), 62 (passim), 76, 103, 114, 170, 239, 248, 250, 252, 264, 289, 301, 304, 305, 335, 363 (bis), 376.
Rørby (Holb. A., Ars H.): 309, 311.

S

Saarema se Ösel.
Sachsen (Tyskland): 56, 62 (passim), 75, 103, 114, 172, 359, (369), 378.
Sakskøbing (Mar. A.): 297.
Sallerup (Skaane): 73.
Salling (Vib. A.): 32, 99, 348.
Salutaguse (Estland): 246, 247.
Sandby (Skaane): 379.
Sarpsborg (Norge): 205.
Saxtorp (Skaane): 73.
Schauenburg (Tyskland): 204, 220, 314.
Schwaben (Tyskland): 56.
Schwastrum (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Schwedt (Tyskland): 103.
Schwerin (Tyskland): 18, 62 (passim), 75 (passim), 76, 103 (bis), 114 (bis), 172 (bis), 264, 329 (bis), 359 (passim).
Seemmark (Ribe A., Ribe H.): 74.
Selsø (Frb. A., Horns H.): 311 (bis), 403.
*Siburg Lykke (Sorø A., Slagelse By): 337.
Sicilien (Italien): 33 (bis), 101.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Siena (Italien): 33.
Sigtuna (Sverige): 330 (passim).
Sigula (Estland): 417.
Sild (Syd-Sdrj.): 324.
Sjælland: 45 Tillæg, 139, 232, 379 (bis), 413.
Skaane: Landsdelen: 21 (bis), 95, 109, 139, 379, 389, 413. — Markederne (se ogsaa Skanør): 53, 66, 68, 69, 72.
Skanderup (Aarh. A., Gern H.): 96.
Skanør (Skaane): 104, 331, 333.
Skara (Sverige): 144.
Skelskør (Sorø A.): 221, 228 (bis), 289.
Skotland: 101.
Skramsholm (Ra. A., S. Dyrs H.): 241.
Skullebjerg (Pr. A., Mønbo H.): 391.
Skullerup (Pr. A., Tybjerg H.): 43.
Slagelse (Sorø A.): 58, 281, 309, 311, 331, 390.
Slangerup (Frb. A., Lynge-Frederiksborg H.): 423.
Slesvig (Syd-Sdrj.): Biskop: 7, 45, 52, 61, 76, 77, 94, 95, 107 (bis), 110, 111, 114, 116, 170, (257), 272, 273, 274, 306, 318, 346, 380, 410. — By: 36, 53, 87 (bis), 100 (bis), 107, 139, 170, 223, 257, 264, 272, 306, 351, 358 (passim). — Hertug (se ogsaa Jylland): 88, 103, 252 (bis). — Kapitel: 61, 273. — Kirke: 272. — Mønt: 170. — Stift: 342, 346. — Ærkedegn: 272.
Slien (Syd-Sdrj.): 314.
Sløjskærdige, ved Kummerlev (Sdrj., Lø H.): 290.
Sneslev (Sorø A., Ø. Flakkebjerg H.): 309 (bis).
Snostrup (Frb. A., Ølstykke H.): 423.
Solbjerg (Holb. A., Løve H.): 287 bis, 291.
Soldin (Tyskland): 361.
Sorø (Sorø A.): 4, (8), 41, (43), 93, 130 (bis), 141, 167, 227, 228 (bis), (229), (245), 265, 287, (291), 294, 298 (passim), 299 (bis), 323, (387), 390, 391, 394.
Spanien: 361, 407, 408, 409.
Stångby (Skaane): 150.
Stege (Pr. A.): 391.
Stenmagle (Sorø A., Alsted H.): 130.
Stenstrup (Holb. A., Ods H.): 311.
Stettin (Tyskland): 62, 70, 72, 103, 114.
Store-Avnede (Mar. A., Laalands S. H.): 95.
Store Lyngby (Frb. A., Strø H.): 162.
Stralsund (Tyskland): 62, 72, 103, 109, 114, 145, 154, 317, 376.
Straussberg (Tyskland): 361.
Strengnäs (Sverige): 144.
Strukstrup (Syd-Sdrj.): 272 (bis).
Strø H. (Frb. A.): 162 (bis).
Sunesbol i Hesselby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 228.
Suserup (Sorø A., Alsted H.): 265 (passim).
Svendborg (Svendb. A.): 262, 388.
Sverige: 6, 33 (passim), 50, 61 (passim), 90, 91, 94, 96, 101, 102, 119 (bis), 133, 137 (passim), 139, 143, 145, 154, 155, 156, 161, 163 (bis), 168, 176, 177, 187, 217, 218, 219, 221, 235, 240, 251, 256, 259, 264, 284 (bis), 293, 294, 298, 299, 319, 330, 335 (passim), 355 (passim), 396, 402, 405, (406), 410, 418.
Sülz (Tyskland): 376.
Syv (Kbh. A., Ramsø H.): 60.
Sædinge (Mar. A., Fuglse H.): 95.
Särslöf (Skaane): 73.
Søborg (Frb. A., Holbo H.): 169, 381, 382.
Søderup (Sdrj., Rise H.): 139, 170.
Sømme H. (Kbh. A.): 162, 309.
Sønderborg (Sdrj.): 71, 72, 380.
Sønderjylland: 139, 170 (passim), 172 (bis), 410.
Søstrup (Holb. A., Merløse H.): 141, (294), 298.

T

Taarnborg (Sorø A., Slagelse H.): 65.
Taastrup (Holb. A., Merløse H.): 41.
Taastrup (Sorø A., Ringsted H.): 309 (bis), 402.
Tammestrup (Aarh. A., Vore H.): 84.
Tattarp (Skaane): 73.
Terdoest (Belgien): 6, 33.
Testrup (Sorø A., Ringsted H.): 338, 339.
Thüringen (Tyskland): 359.
Thysyssel (Tt. A.): 318.
Tisvilde (Frb. A., Holbo H.): 169.
Tivoli (Italien): 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214.
Tjæreby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): (126), (127), 128, 129, (134), 164.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tjörn (Norge, nu Sverige): 137.
Tjörnarp (Skaane): 73.
Tõhilga (Estland): 64, 302.
Tokesbol i Hesselby (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 228.
Tomarp Kloster (Skaane): 150 (bis), 379.
Toomja (Estland): 246, 247.
Topshøj (Sorø A., Alsted H.): 43, 265 (passim).
Torlösa (Skaane): 150.
Torp (Sdrj., Lundtoft-Vis H.): 139, 170.
Torpe (Mar. A., Laalands S. H.): 95.
Tortiboli (Italien): 63.
Torup (Skaane): 73, 313.
Tostrup (Pr. A., Mønbo H.): 391.
Tournai (Belgien): 33.
Tours (Frankrig): 33, 150.
Tranekær (Svendb. A., Langelands N. H.): 262, 267.
Trave (Tyskland): 5, 47.
Trelleborg (Skaane): 150, 379.
Trevad (Vib. A., Fjends H.): 96.
Troyes (Frankrig): 33.
Try H. (Frb. A. = Strø, Lynge og Jørlunde H.): 423.
Tryggemark (Holbæk A., Merløse H.): 344.
Trää (Skaane): 73.
Trøstrup-Korup (Od. A., Od. H.): 336.
Tuse H. (Holb. A.): 309.
Turø (Svendb. A., Sunds H.): 262 (bis).
Tusculum (Italien): 32, 99, 176—203, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 217, 218, 235, 240, 242, 256, 259, 261, 266, 411.
Tyrseng (Skaane): 360.
Tyskland: 38, 104 (passim), 137, 143, 217, 218, 235, 240, 242 (bis), 244, 256, 259, 361, 407, 408, 409.
Tystrup (Sorø A., Ø. Flakkebjerg H.): 43, 93, 227.
Tõhilga se Tõhilga.
Tølløse (Holb. A., Merløse H.): 4, 265 (bis).
Tønder (Sdrj.): 88, 121, 220.
Tønsberg (Norge): 137, 254, 317, 420.

U

Ulstorp (Skaane): 73.
Ungarn: 101, 407, 408, 409.
Uppsala (Sverige): 148, 174 (passim), 175 (passim), 234, 319, 366 (passim), 367 (passim), 368 (passim) 424 (passim).
Urne Skov (Sdrj., Lundtoft-Vis H.): 78, 79, 152, 410.
Utansjö (Skaane): 313.
Uuri (Estland): 417.

(V W)

Wackerballig (Syd-Sdrj.): 139, 170.
Waiga (Estland): 48.
Vahastu (Estland): 417.
Valgejõe (Estland): 417.
Vassingerød (Frb. A., Lynge-Kronborg H.): 146.
Vedsted se Vester-Vedsted.
Vatku (Estland): 246, 247.
Weigele se Waiga.
Velin, nu Viljandi (Estland): 305.
Vejbøl (Sdrj., Gram H.): 380.
Velletri (Italien): 407, 408, 409.
Venden (Tyskland): 68, 69, 101, 110, 111, 413.
Venezia (Italien): 33.
Verden (Tyskland): 305.
Werle (Tyskland): 18, 62 (passim), 103, 413.
Wesenberg (Estland): 305.
Vessige (Skaane): 313.
Vesteraas (Sverige): 366, 367.
Vester-Broby, Broby (Sorø A., Alsted H.): 265.
Vester-Børsting (Vib. A., Fjends H.): 96.
Vester-Vedsted (Ribe A., Ribe H.): 318.
Viborg (Vib. A.): Bisp: 7, 32 (passim), 45, 45 Tillæg, 61, 76, 95, 99 (passim), 139, 165, 219, 224, 318. — Bispesæde se Stift. — By: 82, 108, 343, 348. — Franciskanere: 32. — St. Hans Kloster: 165. — St. Ibs Sogn: 108. — Kanniker: 32 (bis), 99 (bis), 348 (bis). — Kapitel: 32, 61, 99, 224. — Provst: 32, 99, 224, 348 (passim). — Stift (Bispesæde): 32 (passim), 99 (passim), 224.
Wiek (Tyskland): 171.
Viemose (Pr. A., Baarse H.): 104.
Vierraden (Tyskland): 103.
Vietlübbe (Tyskland): 359.
Vietow (Tyskland): 49.
Vig (Holb. A., Ods H.): 379.
Vilivalla (Estland): 64, 302.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vintrie (Skaane): 73.
Virland, nu Virumaa (Estland): 15, 85, 239, 253, 278, 305, 417.
Visby (Sdrj., Tønder H.): 71, 290.
Visby (Sverige): 47, 154, 253, 317.
Wismar (Tyskland): 62, 72, 103, 114, 145, 154, 317, 404.
Vitskøl (Aalb. A., Aars H.): 219, 347.
Wittenburg (Tyskland): 49.
Vitved (Aarh. A., Hjemslev H.). 84.
Võhma (Estland): 246, 247.
Volborg H. (Kbh. A.): 309.
Vordingborg (Pr. A.): 19, 20, 45, 45 Tillæg (bis), 76, 239 (bis), 370, 377.
Würzburg (Tyskland): 235.
Väggarp (Skaane): 76.
Värlinge (Skaane): 73.
Västre-Odarslöf (Skaane): 379.
Växiö (Sverige): 63, 367 (bis).
Väädla (Estland): 7, 61.

Y

Yderby? (Holb. A., Ods H.): 311.
Ystad (Skaane): 150, 379.

Z

Zarrentin Kloster (Tyskland): 18, 49.

Æ

Æbelholt Kloster (Frb. A., Strø H.): 162, 286.
Ätran (Halland): 76.
Ættebol (Sdrj., Rise H.): 78.

Ø

Ølsted (Aarh. A., V. Lisbjerg H.): 120.
Øm Kloster, nu Emborg (Aarh. A., Tyrsting H.): 122, 271.
Ørby (Frb. A., Holbo H.): 162.
Øresund: 47, 133 Tillæg.
Örja (Skaane): 150.
Ørslev (Sorø A., V. Flakkebjerg H.): 309 (bis).
Örtofta (Skaane): 73 (passim).
Ösel, nu Saaremaa (Estland): 85, 305.
Öslöf (Skaane): 73.
*Østedmølle: 170.
Øster-Vedsted (Ribe A., Ribe H.): 318.
Østre-Odarslöf (Skaane): 379.
Öved Kloster (Skaane): 150, 379.
Øxneskov (Sorø A., Alsted H.): 130.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORELØBIG ORDLISTE

Aartid: aarlig Sjælemesse, ofte forbunden med Bespisning af de fattige.

Allodialgods, -jord, Allodier: Jord, som Besidderen ejer med fuld Ejendomsret, i Modsætning til den Jord, over hvilken han kun har Brugsret, navnlig som Len.

almindeligt Kirkemøde se Generalkoncil.

apostolisk: udgaaet fra (henhørende under) Pavestolen, der nedleder sin Magt fra Apostlen Peter (f. Eks. det apostoliske Sæde).

Appelbrev: den af kirkelige Dommere udstedte Erklæring om en Appels lovformelige Iværksættelse, der skulde ledsage enhver Appelskrivelse til Rom.

Arnegæld: Skat i jydske Byer svarende til Midsommergælden i Skaane, paa Sjælland og Fyn.

Arvekøb: Afgift (i sønderjydske Byer), som en Gang for alle skulde betales til Kongen af de gifte Borgere samt af alle fremmede; Afgiftens Udredelse var en Betingelse for, at Arv kunde bevares for Slægten.

autentisk: ægte, troværdig, original.

Ban: Udelukkelse fra Kirken og dens Naademidler.

Beneficium: de til et kirkeligt Embede som Løn for Tjenesten henlagte Formuegodser.

Bol: en efter Bolantallet vekslende Kvotapart af en Landsbys Tilliggende, ogsaa et Jordmaal; fandt oprindelig Anvendelse ved Fordelingen af offentlige Byrder.

Bord se Mensalgods.

Boskab: 1) Indbo, Bohave, Løsøre. 2) Kvægbesætning.

Brevfører, Brevviser: Ihændehaver af Brev.

Breviarium: den Bog, der indeholder alle til Tidegudstjenesten hørende Stykker: Bønnerne, Lektionerne og Sangene, sædvanligvis ogsaa Davids Psalter.

Bryde: Forvalter af en Gaard.

Brydegaard: Gaard, der bestyres af Bryde.

Brynjeleje: Del af det Bidrag til sin Udrustning (Hest og Brynje), som Styresmanden kunde kræve af hver Havne (jf. Hesteleje).

Bygæld: Navn paa en Ledingsafgift.

Bylag: Afgift, som betaltes ved Optagelse i Borgerskabet.

Dekan: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder ved et Domkapitel, ogsaa gejstlig Tilsynsmand inden for et Dekanat.

Diakon: lavere gejstlig Grad.

Dignitet: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder inden for Domkapitlet: f. Eks. Ærkedegn, Provst og Dekan (jf. Personat).

Dominus Illuminatio: 4. Søndag efter Pinse.

Domkapitel se Kapitel.

Drost: Navn paa den højeste Rigsembedsmand i Middelalderen.

eximerede: fritagne for de(n) nærmeste kirkelige overordnedes Jurisdiktion, som Regel om dem, der er fritagne for Bispens Jurisdiktion og stillede direkte under Paven.

Forkøb: Køb, der finder Sted, inden det egentlige Salg begynder; navnlig om Forhaandsopkøb af Varer i den Hensigt at forhøje Prisen; Forprang.

Fædrenejord, Kongens: den til Kongens Privatformue hørende Jord, modsat Krongodset, Kongelevet.

Gaardsæde: Fæster af et Hus med en mindre Jordlod, for Brugen af hvilken han som Vederlag præsterede Arbejde for Ejeren.

Gaudete (sc. in Domino semper): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 3. Søndag i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Advent, dernæst betegner det selve denne Søndag.

Generalkapitel: den Forsamling, der har den øverste Myndighed inden for visse Munkeordener; ogsaa om selve denne Forsamlings Møde.

Generalkoncil: almindeligt Kirkemøde, afholdt under Pavens Forsæde, f. Eks. Laterankonciliet 1215.

Generalmagister: Dominikanerordenens øverste Forstander.

Generalminister: Franciskanerordenens øverste Forstander.

gentsk Sølv: Sølv af den Vægt el. Lødighed, der bruges i Byen Gent i Flandern.

Guardian: Forstander for et Franciskanerkloster.

Gælker: Navn paa den højeste kongelige Embedsmand i Skaane.

Gæsteri: den Afgift, der havde afløst Pligten til at forpleje en overordnet gejstlig og hans Følge under Opholdet hos hans underordnede.

Havne: Læg af Bønder, som i Fællesskab skulde stille en Mand i Leding.

Hesteleje: Del af det Bidrag til sin Udrustning (Hest og Brynje), som Styresmanden kunde kræve af hver Havne.

Hageplov: middelalderlig estnisk Regneenhed, der dannede Grundlag for Beskatning.

henlægge: annektere (Kirker og Kirkegods).

inddrage: begive sig (i Indlager).

Indlager: det Forhold, at en ikke betalingsdygtig Skyldner maa opholde sig paa et Sted, som han har forpligtet sig til ikke at forlade, før han har indfriet sin Gæld.

Immunitet: den et Gods tillagte Fritagelse for at være undergivet de kongelige Embedsmænds Myndighed med Hensyn til Indkrævning af Skatter, Sagefald m. m.

Inhabilitet: Uegnethed (paa Grund af medfødte eller erhvervede Mangler).

inkorporere: indlemme.

Inne: Navn paa en Ydelse (Arbejdspræstation eller dertil svarende Afgift) til Kronen.

Interdikt: Forbud mod Prædiken, Forvaltning af Sakramenterne og kirkelig Jordfæstelse.

Interlokutorier: Domsafsigelser af midlertidig Gyldighed (modsat: Slutdom).

Investitur: Retten til højtideligt at indsætte i et gejstligt Embede.

Irregularitet: Udelukkelse fra at kunne ordineres eller modtage en højere Vielsesgrad.

Judica (sc. me Deus): Begyndelsesordene til Introitusbønnen 5. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Kammermester: Embedsmand, som især har Finansvæsenet og Bestyrelsen af Skatkammeret under sig.

Kanon: Regel, Bestemmelse.

kanonisk: i Overensstemmelse med den kirkelige Lovgivning (Corpus Iuris Canonici).

Kansler: den Rigsembedsmand, der stod i Spidsen for Kongens Kancelli.

Kantori: Kantorens Embede, lavere Embede inden for Domkapitlet.

Kapitel: Forsamling af Munke ved samme Kloster, Kollegium af Præster ved samme Kirke (Domkapitel eller Kollegiatkapitel) eller Forsamling af Personer hørende til samme gejstlige Orden (Ordenskapitel).

Kardinaldiakon: Embedsmand (Diakon) inden for Kardinalkollegiet, som bl. a. har til Opgave at vælge Paven.

Kardinallegat (egtl. legatus de latere): Kardinal, der udsendes fra Pavestolen i diplomatisk Ærinde.

Kardinalpresbyter, -præst: Embedsmand (Præst) inden for Kardinalkollegiet (jf. Kardinaldiakon).

Kogge: et bredt Skib med rundet For- og Bagstavn, anvendt i Handelsøjemed, især af Hanseaterne.

Kollats: Overdragelse af gejstligt Embede.

Kollegiatkirker: Kirker, der ikke var Domkirker, men hvor Gudstjenesten ligesom ved disse varetoges af et Samfund (Kollegium) af gejstlige.

Konvent, det menige: de Abbeden undergivne Klosterbrødre.

korporlig Ed: Ed under Berøring af Bibelen, en Relikvie eller en anden hellig Genstand.

Kurien: Pavestolen.

Kustos: overordnet Franciskaner, hvis For-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

valtningsomraade, omfattende flere Klostre, kaldes Custodia.

Kvasibesiddelse: juridisk Udtryk om en Besiddelse, hvis Ret formelt kan bestrides.

Kværsæde: aarlig Afgift, der ydes som Erstatning for Ledingspligt.

Külmeth (kulmeth): gammelestnisk Rummaal for Korn.

Købing: mindre (købstadlignende) By uden Købstadsrettigheder, hvor der drives Handel (villa forensis).

Kølner Vægt: almindelig Vægtenhed anvendt paa 233,85 g.

Landbo: Fæster.

Legat, pavelig: Udsending, der er Kardinal og udøver overordnet kirkelig Myndighed inden for sit Omraade.

Lektion: Stykke af den hellige Skrift, Kirkefædrene, Helgenlegenderne osv., som oplæses ved Gudstjenesten.

lovbyde: falbyde til Slægtninge (i Overensstemmelse med Loven).

Læst: Rummaal for Korn og andre tørre Varer, som fragtedes med Skib. Maal for Skibes Drægtighed.

Mark: 1 Mark = 8 Øre à 3 Ørtug à 10 eller 12 Penninge, 1 Mark Penge: en viss (efter Tid og Sted skiftende) Del af 1 Mark Sølv.

Marsk: den Rigsembedsmand, som var Rigets øverste Hærfører.

Mensalgods: Gods, hvis Indtægter gaar til gejstliges Underhold.

Messe: den katholske Gudstjeneste, ved hvilken Forvandlingen af Brød og Vin finder Sted og Alterens Sakramente uddeles.

Metropolit: Ærkebiskop, der er Forstander for en hel Kirkeprovins.

Midsommergæld: Navn paa en aarlig Skat, som svaredes i Købstæderne af hver Familie.

Notar: Person, der er beskikket til at udfærdige eller bevidne Dokumenter.

Nøglemagt, Pavens: den Myndighed, der er overdraget Paven »derved at Himmeriges Nøgler er overdraget ham i den hellige Petrus' Person« (jf. Nr. 119).

Official: befuldmægtiget, Stedfortræder (for Bisp eller Ombudsmand).

Ombudsmand: kongelig Embedsmand, der som Kongens Repræsentant ledede den lokale Forvaltning inden for et vist Omraade.

oplade: give Afkald paa (gejstligt Embede).

Ore: uopdyrket (undertiden skovklædt) Udmark, skovklædt Terræn.

Ornum: et Stykke Jord, som er unddraget Rebningen; Jord, som er i Særeje.

Otting: en Ottendedel af et Bol.

Overtilsynsmand: gengiver det latinske superintendens.

Palliet: Skulderbort af Uld med sorte Kors, som Paven overrækker Ærkebispen til Tegn paa hans Værdighed.

Patronatsret: Ret til at foreslaa Præst ved den Kirke, hvis Beskærmer man var.

Penning se Mark.

Personat: Fællesbetegnelse for de højeste gejstlige Embeder i et Kapitel (jf. Dignitet).

Pontifikat: Paves Regeringstid.

Postulation: særlig Form for Valg til kirkeligt Embede, Valg muliggjort ved Dispensation af højere kirkelig Øvrighed.

Primas: øverste gejstlige.

Primat: Forrang blandt Ærkebisper.

Prokurator: gejstlig i et Domkapitel, hvis Hverv vistnok bestod i at føre Regnskab med Kirke- og Kapitelgods m. m.

Provincialminister: overordnet Franciskaner, der forvalter en provincia.

Provincialprior: overordnet Dominikaner, der forvalter en provincia.

Provision: Besættelse af kirkeligt Embede fra Pavestolen.

Provst: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel, gejstlig Tilsynsmand i et større Distrikt (Provsti).

Præbende: det en Kannik i et Kapitel tillagte Beneficium (s. d.), ogsaa selve Embedet.

Præsentationsret: Ret til at foreslaa til et kirkeligt Embede.

præsentere: foreslaa (til et kirkeligt Embede).

Quinquagesima: 7. Søndag før Paaske.

Redskud: Befordring af Kongen eller Kongehusets Personer, der ydes som Pligt.

Reminiscere (sc. miserationum tuarum, domine): Indledningsordene til Introitus-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bønnen 2. Søndag i Fasten, dernæst selve denne Søndag.

Roskildevægt: staar i Forholdet 9—10 til Kølnervægten.

Simoni: Handel med gejstlige Embeder.

Staller: Staldmester.

Sta. Maria in Cosmedin: Kirke i Rom.

Sta. Maria in Portico: Kirke i Rom.

Sta. Maria in Via lata: Kirke i Rom.

Stapel se Sten.

Sten og **Stapel**: allittererende Forbindelse omfattende alle Grænsemærker, være sig Sten eller Pæle.

Stod: en Hingst med en Flok Hopper.

Stud: Navn paa en fast aarlig Afgift.

Stævning, en afgørende: Stævning, efter hvilken en Sag nyder Fremgang trods indstævntes Udeblivelse.

Subdiakon: lavere gejstlig Grad.

Suspension: midlertidig Afsættelse.

Synodalkorn: Afgift til Stiftets Gejstlighed.

Synode: Møde af de gejstlige i et Stift under Biskoppens Forsæde.

Sværdfejerboder: Vaabensmedje.

Torvegæld: Afgift for Tilladelse til Handel paa Byens Torv.

Toursmønt: opkaldt efter Byen Tours (Tournoser), forholdt sig til Pariservægten som 4—5.

transsumere (Transsumpt): gentage et ældre Brevs Indhold.

Troyes Vægt: Vægt opkaldt efter Byen Troyes; 1 Mark Sølv Troyes Vægt var 1,125 Mark Sølv dansk Vægt.

Unce: mindre Vægtenhed, der udgjorde en Fjerdedel af en Mark.

ustunget: gengiver det i latinske Vidisser almindelige Ord: non abolitas; ved at gennemstikke et Brev erklærer man det for ugyldigt.

vidimere: erklære at have set (et ældre Dokument).

Vidisse: Dokument indeholdende Erklæring fra Udstederne om, at de har set et ældre Dokument (hvis Indhold gengives).

Vigilie: den Gudstjeneste, der oprindelig fandt Sted om Natten.

Vikar: Stedfortræder i et gejstligt Embede.

Virning: Værdien eller Udbyttet af det Inventar eller den Besætning, der følger med en Ejendom, og som skal tilsvares ved Fratrædelsen.

visitere: føre Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Visitator: den overordnede kirkelige Myndighed, der fører Tilsyn med gejstlige Embeder eller Institutioner gennem Besøg paa Stedet.

Vragret: (Kongens) Ret til det paa Kysten inddrevne Vrag.

Ægt: Kørsel eller Befordring, der ydes som Pligt i Statens Tjeneste.

Ærkedegn: Indehaver af en af de højere gejstlige Værdigheder i et Domkapitel.

Økonomer: Medlemmer af Kapitlet, der i Tilfælde af Bispevakance varetager de biskoppelige Opgaver, ikke blot de økonomiske.

Øre og **Ørtug** se Mark.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK